Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σχολή Πολιτικών & Οικονομικών Επιστημών

Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακό Σπουδών Επικοινωνία και ΜΜΕ»

Κατεύθυνση «Πολιτική επικοινωνία και νέα μέσα»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: *Οι έμφυλες διακρίσεις στην πολιτική σκηνή των ΗΠΑ και της Ευρώπης: η μελέτη περίπτωσης της Χίλαρι Κλίντον και της Άγκελα Μέρκελ*

Φοιτητής: Γεράσιμος Χιόνης

Α.Μ.: 9983201535028

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Λίζα Τσαλίκη

Αθήνα, Φεβρουάριος 2017

Περιεχόμενα

- *Εισαγωγή* …….. 4
- *Κεφάλαιο 1.* ……..…….…….. 7
  - 1.1. Η φεμινιστική παρακαταθήκη ……..… 8
  - 1.2. Ιστορική πρόοδος …… 11
  - 1.3. Υποεκπροσώπηση γυναικών ……...…… 14
  - 1.4. Η επίδραση του φύλου …… 16
  - 1.5. Έμφυλα στερεότυπα …… 18
  - 1.6. Υιοθέτηση υποτύπων ……...… 20
  - 1.7. Έμφυλα γνωρίσματα και χαρακτηριστικά ...……...…..…… 21
  - 1.8. Έμφυλα πολιτικά θέματα …….…… 24
  - 1.9. ΜΜΕ και έμφυλες διακρίσεις ……..…… 26
  - 1.10. Ο ρόλος της κοινωνίας …….…… 31
- *Κεφάλαιο 2.* ……..…..…..…. 37
  - 2.1. Υποθέσεις εργασίας …….……...…..……. 37
  - 2.2. Μέθοδος ανάλυσης ……...…….…..….. 38
  - 2.3. Σχεδιασμός έρευνας …….……...…….…… 40
  - 2.4. Κωδικοποίηση ……...…….……...…….…. 45
  - 2.5. Δημοσιεύματα για τη Χίλαρι Κλίντον .....…….…….....…. 46
  - 2.5.1. Ανακοίνωση της υποψηφιότητας…….....…….. 47
  - 2.5.2. «Τηλεμαχία» Δημοκρατικών……...…….. 55
  - 2.5.3. Σεξιστική επίθεση από τον Τραμπ…….……. 62
  - 2.5.4. «Αν η Κλίντον ήταν άνδρας…»…….... 68
  - 2.5.5. Πρόβλημα υγείας για την Κλίντον…… 74
  - 2.5.6. Η Κλίντον μέσα από τα «μάτια» των ΜΜΕ…….. 83
  - 2.6. Δημοσιεύματα για την Άγκελα Μέρκελ ……... 90
  - 2.6.1. «Πρόσωπο της Χρονιάς» η Μέρκελ……... 90
  - 2.6.2. Ελληνικό δημοψήφισμα……..... 95
  - 2.6.3. Τριπλή εκλογική υποχώρηση……...…….. 104
  - 2.6.4. Μεταναστευτική κρίση……...……...…..... 111
  - 2.6.5. Εκλογές στο Βερολίνο……..…….. 117
  - 2.6.6 Η Μέρκελ μέσα από τα «μάτια» των ΜΜΕ……..…… 124

- *Συμπεράσματα* ……..……. 129
- *Βιβλιογραφία* ……..……...……. 140
- *Κατάλογος πινάκων* ……..……...……. 171
- *Παραρτήματα*

Εισαγωγή

Η 8η Νοεμβρίου του 2016, κατά πολλούς, αποτέλεσε μία «χαμένη» ευκαιρία, προκειμένου οι ΗΠΑ να αποκτήσουν την πρώτη γυναίκα πρόεδρο στην ιστορία τους (Henderson, 2016). Μετά από σχεδόν 230 χρόνια αδιάλειπτης παρουσίας των ανδρών στο ύπατο αξίωμα της χώρας, διαμορφώθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες ώστε η Χίλαρι Κλίντον να βάλει ένα «φρένο» στην αέναη ανδροκρατία (George, 2015). Ωστόσο, οι Αμερικανοί ψηφοφόροι, για διάφορους λόγους, οι οποίοι δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας εργασίας, επέλεξαν να παραδώσουν τα κλειδιά της διακυβέρνησης σε ακόμη έναν άνδρα, τον Ντόναλντ Τραμπ.

Την ίδια ώρα, στην Ευρώπη, ο ισχυρότερος άνθρωπος της ηπείρου είναι γένους θηλυκού. Η Άγκελα Μέρκελ χαίρει τον σεβασμό όλης της ευρωπαϊκής πολιτικής ελίτ, αποτελώντας αδιαμφισβήτητα την κορυφαία εν ενεργεία πολιτική φιγούρα τόσο της Γερμανίας, όσο και της Γηραιάς Ηπείρου. Στις 24 Σεπτεμβρίου του 2017, θα διεκδικήσει μάλιστα, την τέταρτη συνεχόμενη θητεία της, ευελπιστώντας να παραμείνει στον θώκο της καγκελαρίας έως και το 2021, δηλαδή για 16 συναπτά έτη.

Ωστόσο, η Γερμανίδα πολιτικός, όπως πιστοποιείται και στην περίπτωση της Κλίντον, τείνει να αποτελεί την εξαίρεση του κανόνα - ενός κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο η συντριπτική πλειονότητα των κρατών διοικείται από άνδρες. (The Global Observatory, 2016). Άλλωστε, παρά την πρόοδο των τελευταίων δεκαετιών, μία γυναίκα εξακολουθεί να έχει σημαντικά λιγότερες πιθανότητες εκλογής σε κάποια υψηλόβαθμη θέση εξουσίας, σε σχέση με έναν άνδρα (Pew Research, 2015).

Το 2016, ενδεικτικά, μόλις το 23% των βουλευτών παγκοσμίως ήταν γυναικείου φύλου, ενώ μόλις σε δύο χώρες υπήρχε ισόποση κοινοβουλευτική εκπροσώπηση των δύο φύλων - στη Ρουάντα και τη Βολιβία. Σε έξι χώρες παράλληλα, η παρουσία των γυναικών βουλευτών ήταν μηδενική, ενώ σε 37 κοινοβούλια, το ποσοστό των γυναικών δεν υπερέβαινε το 10% (Timsit, 2016). Την ίδια ώρα, οι γυναίκες που βρίσκονταν στην ανώτερη θέση εξουσίας μίας χώρας - πρόεδρος ή πρωθυπουργός - αριθμούσαν σε μόλις 16 (The Global Observatory, 2016), αριθμός ο οποίος αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 10% των συνολικών κρατών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες, τόσο σε πρόδηλο όσο και σε υποδόριο επίπεδο, οι οποίοι όχι μόνο περιορίζουν τον αριθμό των γυναικών που διεκδικούν μία αιρετή εκτελεστική θέση,

αλλά επηρεάζουν και τον τρόπο πρόσληψής τους από την κοινωνία (Timsit, 2016). Άλλωστε, οι ψηφοφόροι, με βάση το φύλο, τείνουν να αποδίδουν - σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, εντελώς αυθαίρετα και ανυπόστατα - συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και συγκεκριμένες ικανότητες στις γυναίκες πολιτικούς (Meeks, 2012). Την ίδια ώρα, τείνουν να συγκροτούν και να διαμορφώνουν ένα συγκεκριμένο προεδρικό ή πρωθυπουργικό πρότυπο, το οποίο ωστόσο, έρχεται σε αναντιστοιχία με τις κοινωνικά επικρατούσες παραδοχές για τα χαρακτηριστικά και τις ικανότητες των γυναικών (Paul and Smith, 2008).

Παρότι η ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, σύμφωνα με τις κοινωνικά εδραιωμένες αξίες, θεωρείται στις ημέρες μας θέσφατο - κυρίως όσον αφορά τον λεγόμενο «δυτικό κόσμο» - τα σπέρματα της ανδροκρατίας και του σεξισμού διατηρούνται, σε αρκετά υψηλό βαθμό, σε μία σειρά πτυχών της κοινωνικής πραγματικότητας, μεταξύ άλλων και της πολιτικής. Μία γυναίκα πολιτικός, τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε αρκετές ακόμη χώρες της Δύσης, θα μοχθήσει αρκετά ώστε να καταφέρει να διασφαλίσει - αν το καταφέρει ποτέ - ισότιμη αντιμετώπιση και διαχείριση από τα μέσα ενημέρωσης και τους ψηφοφόρους (Fulton, 2012).

Οι διακρίσεις, με βάση το φύλο, επομένως, εξακολουθούν να ενυπάρχουν και να επηρεάζουν το πολιτικό γίγνεσθαι σε ΗΠΑ και Ευρώπη. Η συμβολή της παρούσας εργασίας στη συγκεκριμένη προβληματική, συνίσταται στο να επιχειρήσει να διερευνήσει και να αναλύσει διεξοδικά τον τρόπο και τον βαθμό επίδρασης του φύλου στη διαμεσολαβημένη εικόνα των γυναικών πολιτικών, αλλά και τον ευρύτερο ρόλο του (σ.σ. φύλου) στην ερμηνεία των πολιτικών τεκταινόμενων.

Το φύλο επηρεάζει τον τρόπο παρουσίασης μίας γυναίκας πολιτικού από τα μέσα ενημέρωσης; Εάν ναι, σε ποιο βαθμό και σε ποια έκταση; Ο προεδρικός και πρωθυπουργικός θώκος των χωρών είναι ανδροκρατούμενος; Εάν ναι, τι κρατάει τις γυναίκες μακριά από αυτόν; Οι ψηφοφόροι εμπιστεύονται εξίσου τους άνδρες και τις γυναίκες για να αναλάβουν τα ηνία της χώρας τους; Εάν όχι, γιατί συμβαίνει αυτό και ποιος είναι ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης; Σε μία σειρά παρεμφερών ερωτημάτων, επιχειρώ - στο μέτρο του δυνατού - να δώσω απαντήσεις και να αναλύσω τον ευρύτερο πολιτικό ρόλο του φύλου.

Με αφετηρία τη διαθέσιμη βιβλιογραφία, εξετάζω σε θεωρητικό επίπεδο τον ρόλο της γυναίκας στην πολιτική, αλλά και τη θέση της στη δημόσια ζωή. Επιπλέον, επιχειρώ να καταδείξω τις διαφοροποιημένες κοινωνικές κατασκευές μεταξύ της γυναίκας και του άνδρα πολιτικού, οι οποίες όπως είναι φυσικό, αντανακλούν τις έμφυλες κοινωνικές παραδοχές, πάνω στις οποίες έχει δομηθεί ο σύγχρονος δυτικός κόσμος.

Στη συνέχεια, οι περιπτώσεις της Χίλαρι Κλίντον στις ΗΠΑ και της Άγκελα Μέρκελ στη Γερμανία αποτελούν το πεδίο ανάλυσης και συζήτησης των παραπάνω επιμέρους ζητημάτων. Η προσπάθεια της πρώτης να καταλάβει το ύπατο αμερικανικό αξίωμα και οι κυβερνητικές επιδόσεις της δεύτερης παρέχουν το κατάλληλο έδαφος, προκειμένου να διαπιστωθεί ο τρόπος και ο βαθμός επίδρασης του φύλου στη διαμεσολαβημένη εικόνα των γυναικών πολιτικών.

Αξιοποιώντας τις ερευνητικές μεθόδους της «ανάλυσης περιεχομένου» και της «ανάλυσης κειμένου», η παρούσα εργασία θέτει στο επίκεντρο τον τρόπο παρουσίασης, από 12 διαφορετικά μέσα ενημέρωσης, πέντε θεμάτων - εξελίξεων γύρω από τη Κλίντον και ακόμη πέντε γύρω από τη Μέρκελ. Τα αποτελέσματα αυτών, τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποιοτικό επίπεδο, συνιστούν τη βασική μαγιά, στην οποία εδράζεται η απάντηση των κύριων ερευνητικών ερωτημάτων.

Κεφάλαιο 1

Στον παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μία - όσο το δυνατόν πληρέστερη και αντιπροσωπευτικότερη - θεωρητική προσέγγιση της επίμαχης προβληματικής, η οποία αποσκοπεί να καταδείξει τις κατάλληλες πτυχές του ζητήματος και να θέσει τις βάσεις για τη μετέπειτα ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων. Στο πλαίσιο του ευρύτερου κοινωνικο-πολιτικού πεδίου, αναζητούνται οι παράγοντες, οι οποίοι καθορίζουν και διαμορφώνουν τη σημερινή θέση της γυναίκας στο πολιτικό γίγνεσθαι και παρατίθενται οι πυλώνες των κοινωνικά επικρατουσών παραδοχών για τη γυναικεία πολιτική ενασχόληση.

Με όχημα τις ιστορικές παραδοχές του φεμινισμού, η γυναίκα έχει καταφέρει να βελτιώσει σημαντικά τη θέση της, τόσο στην πολιτική όσο και στην κοινωνία, ευρύτερα (United Nations, 2015). Ωστόσο, τα έμφυλα διαρθρωτικά εμπόδια εξακολουθούν να αναπαράγουν την άνιση πολιτική εκπροσώπηση των δύο φύλων, η οποία αποτυπώνεται στο εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό των γυναικών στα ανώτερα και ανώτατα αξιώματα των χωρών της Δύσης (Armbrecht, 2015).

Οι ψηφοφόροι, με βάση τις κοινωνικά επικρατούσες προσλαμβάνουσες, τείνουν να διαμορφώνουν μία εικόνα των γυναικών πολιτικών, η οποία αποκλίνει και λαμβάνει αποστάσεις - άλλοτε μεγάλες και άλλοτε μικρές, ανάλογα με την κοινωνική και πολιτική πρόοδο της κάθε χώρας - από τα χαρακτηριστικά, τα οποία περικλείουν την κοινωνικά πρέπουσα εικόνα ενός πρωθυπουργού ή ενός προέδρου (Higgle et all, 1997). Αυτή η απόκλιση εδράζεται στα διαμορφωμένα έμφυλα στερεότυπα, τα οποία αποδίδουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στα δύο φύλα και επομένως, μία γυναίκα πολιτικός υπόκειται στη διαδικασία αξιολόγησης από τους ψηφοφόρους, στη βάση ανόμοιων και ετερογενών κριτηρίων, εν συγκρίσει με έναν άνδρα πολιτικό (Fox and Lawless, 2011).

Στις παραπάνω διεργασίες, όπως είναι εύλογο, σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζουν και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία εκτελούν χρέη διαμεσολαβητή μεταξύ της κοινωνίας και του πολιτικού υποκειμένου. Συνιστούν δηλαδή, τον διαμορφωτή της εικόνας των πολιτικών προσώπων και διαθέτουν την ευθύνη για τη μεσοποίησή τους (Coe et all, 2009), είτε αναπαράγοντας - κατά κύριο λόγο - είτε και αντανακλώντας τα κοινωνικά διαμορφωμένα στερεότυπα για τα δύο φύλα. Εκτός των μέσων ενημέρωσης, ο ακριβής αντίκτυπος του έμφυλου ρόλου στα πολιτικά δρώμενα, συνίσταται και σε μία σειρά έτερων παραγόντων,

όπως οι ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες και η πρόοδος των εκάστοτε κοινωνιών (Verge, 2013).

1.1. Η φεμινιστική παρακαταθήκη

Η - έστω και πενιχρή - εκπροσώπηση των γυναικών στα ανώτερα πολιτικά αξιώματα των χωρών της Δύσης εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των διεκδικήσεων και των κατακτήσεων της φεμινιστικής ιδεολογίας, η οποία μετρά κάτι παραπάνω από δύο αιώνες ζωής. Παρότι δεν συνιστά μία ενιαία θεωρία, αλλά ένα εξελισσόμενο σύνολο θεωρητικών προσεγγίσεων, το οποίο επηρεάζεται και συμπληρώνεται από μία σειρά έτερων πολιτικών, κοινωνικών και ψυχολογικών θεωριών (Hughes and Kroehler, 2007), κοινή συνισταμένη αποτελεί η εστίαση στις ανισότητες των γυναικών, η ανάλυση της κοινωνικής τους θέσης, η εξήγηση του υποδεέστερου ιστορικού τους ρόλου και η παροχή του κατάλληλου πλαισίου για την πρόοδό τους σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής (Harrison and Boyd, 2002).

Οι πρώτες ανησυχίες για τη θέση της γυναίκας - αν και χρονολογούνται από τον μεσαίωνα ή ακόμη και από την κλασική αρχαιότητα - αρχίζουν να πληθαίνουν και να παρατηρούνται συστηματικά λίγο πριν το τέλος του 18^{ου} αιώνα (Harrison and Boyd, 2002), εξέλιξη η οποία συνιστά απόρροια της Αμερικανικής και Γαλλικής Επανάστασης (Giddens, 2009). Οι πρώτες ομάδες, οι οποίες οργανώνονται ενεργά, έχουν ως στόχο την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών στην εκπαίδευση, την απασχόληση και τη δημόσια διοίκηση, επιζητώντας την προοπτική της ελευθερίας και της ισότητας (Giddens, 2009).

- Πρώτο κύμα φεμινισμού (1830 - 1930)

Μετά τα γεγονότα της Αμερικανικής και Γαλλικής Επανάστασης, στα οποία καταγράφονται οι πρώτες ζυμώσεις της φεμινιστικής ιδεολογίας, τα γυναικεία κινήματα αρχίζουν να παίρνουν σάρκα και οστά, προσδίδοντας πολιτική διάσταση στα αιτήματά τους, τα οποία εστιάζουν κυρίως στην ιδιοκτησία, την ψήφο και το διαζύγιο (Harrison and Boyd, 2002). Στις ΗΠΑ, το 1848, εγκρίνεται η «Διακήρυξη των Αισθημάτων», στην οποία απαριθμούνται όλες οι αδικίες που υφίστανται οι γυναίκες. Τα αποτελέσματά της ωστόσο, αποδεικνύονται πενιχρά (Giddens, 2009).

Στη Βρετανία, το 1869 ιδρύεται η «Εθνική Εταιρεία για τις Γυναίκες», τα μέλη της οποίας γίνονται παγκοσμίως γνωστά, ως «σουφραζέτες». Η συγκεκριμένη οργάνωση, σταδιακά,

προσλαμβάνει πολιτικές διαστάσεις και το 1903, μετουσιώνεται σε πολιτική οργάνωση, με την ονομασία «Κοινωνική και Πολιτική Ένωση για τις Γυναίκες» (Harrison and Boyd, 2002).

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω διεργασιών, η Νέα Ζηλανδία το 1893 καθίσταται η πρώτη χώρα, στην οποία παραχωρείται το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες. Ακολουθούν οι ΗΠΑ το 1920 και η Βρετανία το 1928. Στην ηπειρωτική Ευρώπη, τα γεγονότα εξελίσσονται με βραδύτερο ρυθμό και σε αρκετές χώρες, όπως για παράδειγμα στη Γαλλία, οι γυναίκες αποκτούν το δικαίωμα στην ψήφο, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Εκπληρώνοντας τον πρωταρχικό τους στόχο - αυτό της συμμετοχής στην εκλογική διαδικασία - τα γυναικεία κινήματα σταδιακά ατονούν και οι ριζοσπαστικές φεμινίστριες απορροφούνται από άλλες, πιο επίκαιρες πολιτικές κινήσεις (Giddens, 2009). Σε κάθε περίπτωση πάντως, παρά το δικαίωμα στην ψήφο, η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική ζωή δεν αυξάνεται σημαντικά και παραμένει σε χαμηλά επίπεδα (Harrison and Boyd, 2002).

- Δεύτερο κύμα φεμινισμού (1960 - 1970)

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 60', τα γυναικεία κινήματα ανακάμπτουν εκ νέου, χάρη στις ευρύτερες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις της περιόδου[1]. Υπερβαίνοντας τα όρια του πολιτικού, διάφορες προεξέχουσες μορφές του φεμινιστικού κινήματος, όπως οι Σιμόν ντε Μποβουάρ, Μπέτυ Φρίντμαν και Κέιτ Μίλετ, καταφέρνουν να επεκτείνουν τη δημόσια συζήτηση τόσο στο πολιτισμικό όσο και στο ανθρωπολογικό πεδίο (Harrison and Boyd, 2002). Ως αποτέλεσμα, ενδεικτικά στη Βρετανία, καταγράφεται σημαντική συνταγματική πρόοδος στην προσπάθεια καταπολέμησης της ανισότητας, μέσω μίας σειράς νομοθετημάτων και διαταγμάτων[2]. Σε πρακτικό επίπεδο ωστόσο, η πρόοδος στην αντιμετώπιση της διαρθρωτικής ανισότητας εξακολουθεί να κρίνεται ως μη ικανοποιητική (Harrison and Boyd, 2002).

- Τρίτο κύμα φεμινισμού (1990)

Στην αυγή του 20ου αιώνα, το φεμινιστικό κίνημα αναζωπυρώνεται για τρίτη ιστορική περίοδο, με στόχο την εδραίωση των επιτευγμάτων των προηγούμενων ετών. Αποτελώντας τη φυσική συνέχεια των πρώτων δύο κυμάτων, χαρακτηρίζεται ως «τρίτο κύμα» ή ως «νέος

[1] Γαλλικός Μάης κ.α.
[2] Νομοθεσία για την Άμβλωση (1967), Νομοθεσία για το Διαζύγιο (1969), Σύμφωνο για την Ίση Αμοιβή (1970), Σύμφωνο για την Εργασιακά Ασφάλιση (1975) και την Ενδοοικογενειακή Βία (1977).

φεμινισμός» (Harrison and Boyd, 2002). Ωστόσο, αυτή τη φορά, δεν προσλαμβάνει συλλογικές διαστάσεις, καθώς εκδηλώνεται κατά κύριο λόγο, στη βάση ατομο-κεντρικών ή α-πολίτικων προσεγγίσεων (Harrison and Boyd, 2002). Ενδεικτικά, η Νατάσα Γουόλτερ υποστηρίζει πως οι γυναίκες δεν χρήζουν της φεμινιστικής «ομπρέλας» προκειμένου να παλέψουν για τα δικαιώματα τους, καθώς δύνανται να χρησιμοποιήσουν την ισχύ των υπαρχόντων κοινωνικών δομών, όπως για παράδειγμα, της εργασίας, ώστε να προωθήσουν τα φεμινιστικά αξιώματα. Σε κάθε περίπτωση πάντως, σε αντίθεση με τα πρώτα δύο κύματα, το τρίτο εξαπλώνεται και πέραν των ορίων του λεγόμενου δυτικού κόσμου, επηρεάζοντας αρκετές χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής (Giddens, 2009).

Διαχρονικά, μία από τις κύριες προβληματικές του φεμινιστικού κινήματος έγκειται στον διαχωρισμό της βιολογικής (sex) και της κοινωνικής (gender) διάστασης του φύλου (Hughes and Kroehler, 2007). Συγκεκριμένα:

- η πρώτη συνίσταται στη γενετήσια ταυτότητα του ατόμου, η οποία καθορίζει τον βιολογικό ρόλο στην αναπαραγωγική διαδικασία
- η δεύτερη αφορά την κοινωνική και πολιτισμική διαφοροποίηση ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες, και αποτελεί μία κοινωνική κατασκευή, την οποία χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να κατανοήσουν και να διαχειριστούν την ύπαρξη των δύο φύλων (Hughes and Kroehler, 2007). Έγκειται κυρίως, στους ετερόκλιτους ρόλους που αποδίδονται στους άνδρες και τις γυναίκες, στα διαφορετικά μοντέλα συμπεριφοράς και τις ανόμοιες κοινωνικές προσδοκίες (Harrison and Boyd, 2002).

Στο πλαίσιο αυτό, αναδύονται διάφορες ορολογίες, οι οποίες χρήζουν ορισμένης επεξήγησης, προκειμένου να καταστεί ευκολότερη η κατανόηση της παρούσας εργασίας:

Έμφυλοι ρόλοι: Καθορίζονται από το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, καθώς πρόκειται για ανθρώπινες συμπεριφορές, οι οποίες ορίζονται ανάλογα με το φύλο των δρώντων ατόμων (Hughes and Kroehler, 2007). Επιπλέον, διαμορφώνουν το πλαίσιο, μέσα στο οποίο άνδρες και γυναίκες αποκτούν την ταυτότητά τους, θέτουν τους στόχους τους και λαμβάνουν τη μόρφωση και την εκπαίδευσή τους (Hughes and Kroehler, 2007).

Έμφυλη ταυτότητα: Αφορά την αντίληψη του ατόμου ότι ανήκει στο γυναικείο ή ανδρικό φύλο και αποτελεί προϊόν κοινωνικής διαντίδρασης, καθώς το άτομο διαμορφώνει την

έμφυλη ταυτότητα μέσα από την επιτέλεση συγκεκριμένων έμφυλων ρόλων, αλλά και από τον τρόπο, με τον οποίο γίνεται αντιληπτό από την κοινωνία (Hughes and Kroehler, 2007).

Όπως προαναφέρθηκε, ο φεμινισμός δεν συνιστά μία ενιαία ιδεολογική θεωρία, καθώς αλληλοεπιδρά και συν-διαμορφώνεται με έτερες πολιτικές προσεγγίσεις. Ως αποτέλεσμα, έχει δημιουργηθεί μία σειρά φεμινιστικών σχολών, οι κυριότερες των οποίων, είναι οι εξής:

- *Φιλελεύθερος φεμινισμός*: Εστιάζει στην πλήρη έκταση των νομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των γυναικών, υπογραμμίζοντας τη σημασία της ατομικότητας, δίνοντας έμφαση στην ισότητα γυναικών - ανδρών και αξιώνοντας το δικαίωμα του επί ίσοις όροις ανταγωνισμού στην ελεύθερη αγορά (Hughes and Kroehler, 2007).

- *Σοσιαλιστικός φεμινισμός*: Θεωρεί ότι μόνο ο τερματισμός του καπιταλισμού δύναται να θέσει ένα τέλος στην καταπίεση των γυναικών, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι ο φεμινισμός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ταξικής διαμάχης (Hughes and Kroehler, 2007).

- Συντηρητικός φεμινισμός: Εδράζεται στην πεποίθηση των «ίσων αλλά διαφορετικών ρόλων» των δύο φύλων, αλλά και στη φυσική διάκριση μεταξύ της δημόσιας και ιδιωτικής σφαίρας ζωής. Οι γυναίκες, σύμφωνα με τους εκφραστές της συγκεκριμένης τάσης, θα πρέπει να έχουν ανεξαρτησία, εντός της ιδιωτικής σφαίρας ζωής, δίχως ωστόσο, να επηρεάζεται σημαντικά ο ζωτικός τους ρόλος ως προς την ανατροφή των παιδιών και την οικογένεια (Hughes and Kroehler, 2007).

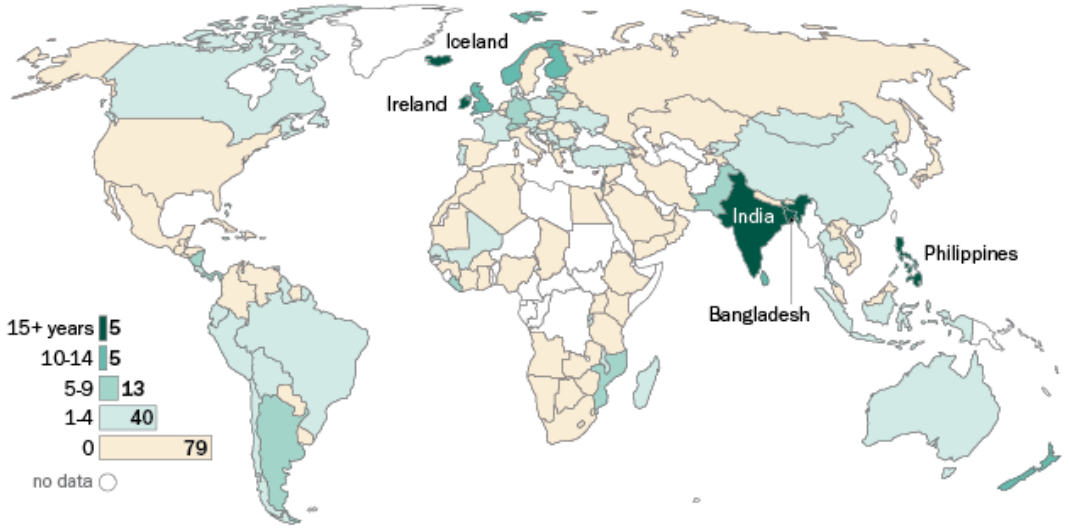
- *Ριζοσπαστικός φεμινισμός*: Βασίζεται στην παραδοχή πως η καταπίεση των γυναικών είναι διάχυτη και επεκτείνεται σε πολλαπλά πεδία, όπως το πολιτικό, το πολιτισμικό, το οικονομικό, το θρησκευτικό και το κοινωνικό. Η ανδρική ηγεμονία, όπως αναφέρουν οι πρεσβευτές του, θα πρέπει να αμφισβητηθεί μέσω της απόρριψης όλων όσων περικλείει, φθάνοντας στο σημείο να δημιουργηθεί ακόμη και μία νέα γλώσσα, με την οποία «οι γυναίκες θα μιλούν στις γυναίκες» (Hughes and Kroehler, 2007).

1.2. Ιστορική πρόοδος

Η κατοχύρωση των γυναικείων πολιτικών δικαιωμάτων και η νομική τους εξίσωση με τους άνδρες, δεν έχει καταφέρει ωστόσο, να παράσχει την απαιτούμενη ώθηση προκειμένου να εξαλειφθούν όλα τα αναγκαία διαρθρωτικά εμπόδια (United Nations, 2015) και να επιτραπεί

στις γυναίκες να αποκτήσουν ισότιμη πρόσβαση σε καίριες κυβερνητικές θέσεις. Εν έτει 2017, εξακολουθούν να μην τυγχάνουν ίσης αντιπροσώπευσης στις ηγεσίες των κρατών (Armbrecht, 2015) και ως αποτέλεσμα, οι πολίτες των περισσότερων χωρών επιμένουν να μην παραδίδουν τα κλειδιά της διακυβέρνησης σε πολιτικούς γυναικείου φύλου, καθώς η γυναίκα πρωθυπουργός ή πρόεδρος συνεχίζει να συνιστά μία περιστασιακή - και σε κάθε περίπτωση, μη οικεία «εικόνα» (Pew Research Center, 2015).

Πίνακας 1. Η συνολική χρονική διάρκεια[3] της ηγεσίας των γυναικών[4]

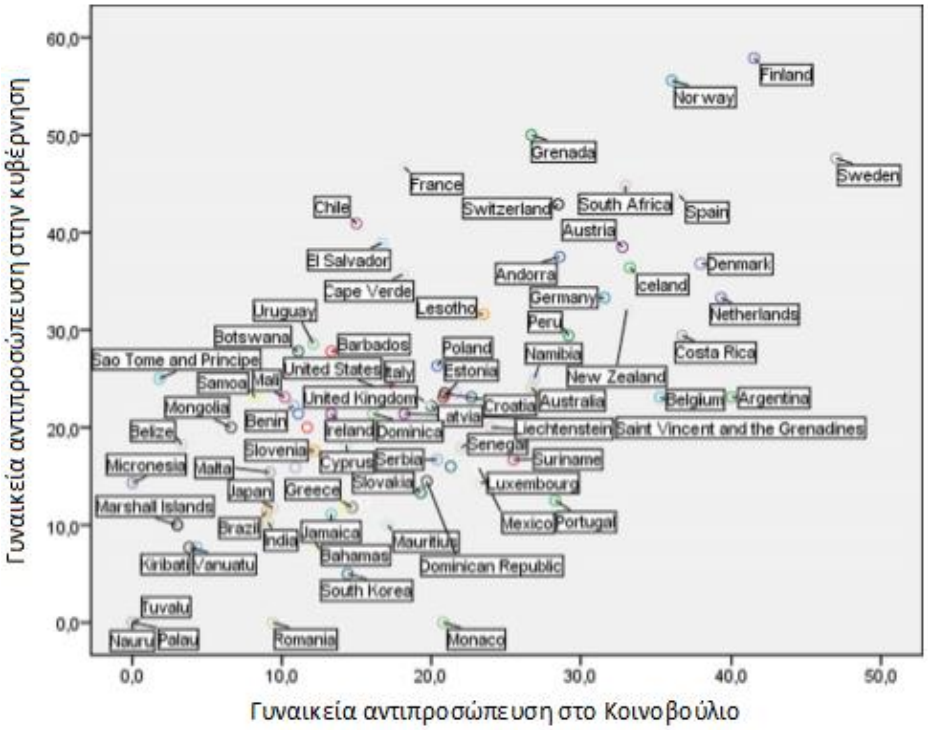
Ιστορικά, λίγο πάνω από 70 γυναίκες πολιτικοί[5] έχουν κατορθώσει να ηγηθούν της χώρας τους, αρχής γενομένης με τη Σιριμάβο Μπανταρανάικε, η οποία το 1960, ανακηρύχθηκε πρωθυπουργός της Σρι Λάνκα, προλειαίνοντας τον δρόμο για τις γυναίκες συναδέλφους της. Έκτοτε, έχουν υπάρξει ορισμένες δεκάδες ακόμη περιπτώσεις γυναικών, οι οποίες αναρριχήθηκαν στην κορυφή της πολιτικής πυραμίδας (George, 2015). Κάθε περίπτωση ωστόσο, διαθέτει ανομοιογενές και ετερόκλιτο υπόβαθρο, καθώς κάποιες βρέθηκαν στο ανώτερο πολιτικό αξίωμα για ορισμένες μέρες - ή ακόμη και ώρες - και διαθέτοντας

[3] Εξαιρούνται οι χώρες με μη δημοκρατικό καθεστώς, όπως και επίσης οι χώρες, στις οποίες υπήρξαν περιπτώσεις γυναικών που επιτέλεσαν χρέη μεταβατικού ή προσωρινού πρωθυπουργού - προέδρου.
[4] Στοιχεία του Pew Research Center για το 2015.
[5] Στοιχεία έως το 2015, από τα οποία εξαιρούνται οι χώρες με μη δημοκρατικό καθεστώς, όπως και επίσης οι χώρες, στις οποίες υπήρξαν περιπτώσεις γυναικών που επιτέλεσαν χρέη μεταβατικού ή προσωρινού πρωθυπουργού - προέδρου.

περισσότερο συμβολικό παρά ουσιαστικό ρόλο, ενώ κάποιες άλλες είχαν καθοριστική σημασία στην ιστορική πορεία της χώρας τους (George, 2015).

Μέχρι και το 2015, το ποσοστό των γυναικών στα υπουργικά συμβούλια όλων των χωρών του ΟΗΕ ανερχόταν στο 17,7%, έχοντας καταγράψει ανεπαίσθητη άνοδο της τάξης των 3,5 ποσοστιαίων μονάδων, έναντι του 2005 (United Nations, 2015). Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι σε μόλις 30 χώρες το ποσοστό των γυναικών στο υπουργικό συμβούλιο υπερέβαινε το 30%. Την ίδια ώρα, η απουσία γυναικών στο κυβερνητικό σχήμα εξακολουθούσε να είναι πλήρης σε οκτώ χώρες - και ειδικότερα, στις Βοσνία - Ερζεγοβίνη, Μπρουνέι, Ουγγαρία, Πακιστάν, Τόνγκα, Σαουδική Αραβία, Σλοβακία και Βανουάτου (United Nations, 2015).

Πίνακας 2. Το ποσοστό των γυναικών σε Βουλή και κυβέρνηση[6]

Τον Φεβρουαρίου του 2017, από τα 193 κράτη - μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, μόλις τα 18 διέθεταν γυναίκα πρόεδρο (προεδρική δημοκρατία) ή πρωθυπουργό

[6] Στοιχεία του Pew Research Center για το 2015.

(κοινοβουλευτική δημοκρατία). Συγκεκριμένα, γυναίκα πρόεδρο είχαν οι Χιλή, Κροατία, Εσθονία, Λιβερία, Λιθουανία, Μάλτα, Νήσοι Μάρσαλ, Μαυρίκιος, Νεπάλ, Νότια Κορέα, Ελβετία και Ταιβάν, ενώ γυναίκα πρωθυπουργό είχαν οι Μπαγκλαντές, Γερμανία (Καγκελάριο), Ναμίμπια, Νορβηγία, Πολωνία, Ηνωμένο Βασίλειο (GuidetoWomenLeaders, 2017)

Πίνακας 3. Ιδιαίτεροι ιστορικοί σταθμοί[7]

1960	Πρώτη γυναίκα πρωθυπουργός, Σρι Λάνκα
1974	Πρώτη γυναίκα πρόεδρος, Αργεντινή
1979	Πρώτη γυναίκα πρωθυπουργός κράτους της Ευρώπης, Ηνωμένο Βασίλειο
1999	Πρώτη χώρα, στην οποία το κυβερνητικό συμβούλιο απαρτίζεται από περισσότερες γυναίκες, Σουηδία
2006	Πρώτη γυναίκα πρωθυπουργός κράτους της Αφρικής, Λιβερία
2007	Το υψηλότερο ποσοστό γυναικών στη διακυβέρνηση (60,3%), Φινλανδία
2009	Η τελευταία χώρα που απέκτησε γυναικεία εκπροσώπηση στην κυβέρνηση, Μονακό

Αξίζει να σημειωθεί ότι η χώρα με το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα γυναικείας διακυβέρνησης είναι το Μπαγκλαντές, καθώς για συνολικά 23 έτη βρισκόταν στο «τιμόνι» του κράτους κάποια γυναίκα πολιτικός (Pew Research, 2015). Ακολουθούν η Ιρλανδία και η Ινδία με 21 έτη. Στον αντίποδα, Αυστρία, Εκουαδόρ και Μαδαγασκάρη είναι οι χώρες με το μικρότερο χρονικό διάστημα γυναικείας διακυβέρνησης (Pew Research, 2015).

1.3. Υποεκπροσώπηση γυναικών

Παρά την αδιαμφισβήτητη συνεχή βελτίωση της γυναίκας στο πολιτικό γίγνεσθαι, ως αποτέλεσμα των τριών «κυμάτων φεμινισμού» αλλά και της ευρύτερης κοινωνικο-πολιτικής

[7] Σύμφωνα με δημοσίευμα της George (2015).

προόδου, η υπο-εκπροσώπησή της στα ανώτερα και ανώτατα αξιώματα των χωρών, όπως αποδεικνύεται και από τα παραπάνω δεδομένα, παραμένει σε σχετικά υψηλά επίπεδα (Dolan, 1997). Μία γυναικεία υποψηφιότητα για τον προεδρικό ή πρωθυπουργικό θώκο αποτελεί μία ιδιάζουσα και αρκετά σπάνια κατάσταση, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζεται και στην αναλογία ανδρών - γυναικών στην κατάληψη των υψηλόβαθμων πολιτειακών αξιωμάτων, η οποία τείνει συντριπτικά υπέρ των πρώτων. Πρόκειται για μία παραδοχή, η οποία οφείλεται σε μία σειρά παραγόντων, όπως τα διαρθρωτικά εμπόδια, η περιορισμένη πρόσβαση των γυναικών σε πηγές χρηματοδότησης, η αυξημένη χρήση της αρνητικής εκστρατείας και κυρίως, τα έμφυλα στερεότυπα και ο κοινωνικός ρόλος της γυναίκας (Higgle et all, 1997).

Ένας ακόμη παράγοντας, ο οποίος συμβάλει στην υπο-εκπροσώπηση του γυναικείου φύλου, σχετίζεται με τη δυσκολία των γυναικών να αντιληφθούν τον εαυτό τους ως πολιτικά όντα (Elder, 2004) και κυρίως, να εμπιστευτούν τις ικανότητές τους, υιοθετώντας εμμέσως τις εις βάρος τους στερεοτυπικές αντιλήψεις (Fox and Lawless, 2011). Πρόκειται για ζήτημα «διστακτικότητας», καθώς πέφτοντας θύματα των έμφυλων πολιτισμικών παραδοχών, κατέχουν χαμηλά επίπεδα αυτοπεποίθησης, ακόμη και όταν διαθέτουν όλα τα εχέγγυα, προκειμένου να ανελιχθούν πολιτικά (Frederick, 2013). Οι ίδιες θεωρούν ότι τυγχάνουν εκ προοιμίου ενός κενού προσόντων, αξιολογώντας τον εαυτό τους με χαμηλότερο βαθμό, έναντι των ανδρών ανθυποψηφίων τους (Fox and Lawless, 2011).

Συγκεκριμένα, οι γυναίκες τείνουν να αυτο-αποκλείονται από τις πολιτικές διαδικασίες, ιδίως όσον αφορά τα υψηλά αξιώματα, εξαιτίας:

- Της χαμηλής προσλαμβάνουσας αντίληψης για την πολιτική ικανότητά τους: Η αυτο-αξιολόγηση ικανοτήτων και χαρακτηριστικών τείνει να συνεπάγεται χαμηλά επίπεδα πολιτικής επάρκειας, καθώς οι γυναίκες υπο-εκτιμούν τόσο τα προσόντα, όσο και τις προοπτικές τους. Αντίθετα, οι άνδρες τείνουν να επιδεικνύουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και να υπερεκτιμούν τις δυνατότητές τους, απορρίπτοντας τις έξωθεν αρνητικές κριτικές (Fox and Lawless, 2011).
- Της αποτίμησης του εκλογικού περιβάλλοντος: Η διαχρονική ανισότητα στην πρόσβαση των γυναικών στα ανώτερα πολιτικά αξιώματα, έχει συντελέσει στη δημιουργία ενός ιστορικού υπόβαθρου, το οποίο συμβάλλει στην υποβάθμιση της αυτο-αντίληψης των γυναικών ως πολιτικές οντότητες (Fox and Lawless, 2011). Προδικάζοντας τις μετέπειτα προκλήσεις που ενδεχομένως θα κληθούν να

αντιμετωπίσουν, είτε δεν αποφασίζουν να κατέλθουν στον πολιτικό στίβο, είτε εγκαταλείπουν ευκολότερα την πολιτική μάχη.

1.4. Η επίδραση του φύλου

Οι ψηφοφόροι χρησιμοποιούν το φύλο, προκειμένου να αντλήσουν πληροφορίες για τους υποψήφιους, επιστρατεύοντας τις προϋπάρχουσες πεποιθήσεις και αξίες τους (Sanbonmatsu, 2002). Φυσικά, το ίδιο ισχύει και με άλλα δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα η εθνικότητα. Πρόκειται δηλαδή, για μία «νοηματική συντόμευση», η οποία συνδράμει στη διαδικασία αξιολόγησης μίας πληροφορίας ή αποτίμησης μίας κατάστασης (Lupia, 1994). Άλλωστε, οι πολίτες τείνουν να κάνουν διάφορες επιλογές, βασιζόμενοι σε περιορισμένο εύρος ενημέρωσης, καθώς για να λάβουν μία απόφαση, αξιοποιούν αποσπασματικές πτυχές της πληροφόρησης και όχι το ενιαίο σύνολο αυτής (Anderson, Lewis and Baird, 2011).

Μέσω της ιδιότητας του φύλου επομένως, οι ψηφοφόροι εξάγουν συγκεκριμένα συμπεράσματα σχετικά με τους υποψήφιους, τα οποία εδράζονται, όπως προαναφέρθηκε, στις κοινωνικά αντιληπτές παραδοχές για τον ρόλο μίας γυναίκας και ενός άνδρα (Anderson, Lewis and Baird, 2011). Ας σημειωθεί σ' αυτό το σημείο, ότι ο βαθμός επιρροής του φύλου στην επιλογή της ψήφου παραμένει αδιευκρίνιστος, καθώς εξαρτάται από μία σειρά παραμέτρων, οι οποίες διαφοροποιούνται ανά ήπειρο, χώρα και γεωγραφική περιοχή. Εξάλλου σύμφωνα με τη Sanbonmatsu (2002), στο κριτήριο της ψήφου εξίσου σημαντικός ρόλος - ενδεχομένως και μεγαλύτερος - αποδίδεται στην ιδεολογία ή τις προσωπικές θέσεις του υποψήφιου. Σύμφωνα με τους Thompson και Steckenrider (1997), μάλιστα, όλο και μικρότερος αριθμός ψηφοφόρων συγκαταλέγει στα κριτήρια επιλογής ψήφου το φύλο των υποψηφίων.

Πίνακας 4. Άνδρες και γυναίκες ως πολιτικοί αρχηγοί. Ποιος είναι καλύτερος (%)[8]

	Άνδρες	**Γυναίκες**	**Εξίσου και οι δύο**
Άνδρες ψηφοφόροι	21	4	69
Γυναίκες ψηφοφόροι	20	8	68
Σύνολο ψηφοφόρων	21	6	69

Σε κάθε περίπτωση, η επίδραση του φύλου έχει αποδειχθεί ότι είναι υψηλότερη στους ψηφοφόρους του ίδιου φύλου, πιστοποιώντας την επιρροή του «ανήκειν στην ίδια ομάδα» (Paul and Smith, 2008). Για παράδειγμα, οι γυναίκες τείνουν να προτιμούν περισσότερο τις γυναίκες υποψήφιους, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει την έμφυλη όψη του κριτηρίου επιλογής ψήφου. Μάλιστα, η συγκεκριμένη τάση αποκτά μεγαλύτερη ισχύ, όσο αυξάνεται και η σημασία του αξιώματος[9] (Dolan, 1997). Πρόκειται επομένως, για μία θετική προκατάληψη υπέρ των γυναικών (Sanbonmatsu, 2002). Αντίθετα, οι άνδρες εμφανίζουν αντίστροφη εκλογική συμπεριφορά, καθώς όσο υψηλότερης σημασίας είναι το αξίωμα, τόσο μικρότερη είναι η τάση υποστήριξης μίας γυναικείας υποψηφιότητας (Thompson and Steckenrider, 1997).

Όπως περιγράφεται άλλωστε, από την Sanbonmatsu (2002), οι ψηφοφόροι, βάσει των έμφυλων διακρίσεων, αναπτύσσουν τα εξής πρότυπα εκλογικής συμπεριφοράς:

- Οι ψηφοφόροι χρησιμοποιούν το φύλο για την εξαγωγή «εύκολων» συμπερασμάτων και για την κατ' αρχήν αξιολόγηση των υποψηφίων.
- Το φύλο του ψηφοφόρου ενδεχομένως, να οδηγεί σε μία υφέρπουσα προτίμηση προς υποψήφιους, παρεμφερούς φύλου.
- Η συγκεκριμένη προτίμηση επηρεάζει αλλά δεν καθορίζει την επιλογή της ψήφου. Τα έμφυλα στερεότυπα ενισχύουν την προτίμηση προς τον υποψήφιο ίδιου φύλου, διευκολύνοντας την ψήφισή του. Πρόκειται ωστόσο, για προδιάθεση ψήφου - και όχι τελική απόφαση - η οποία αποτυπώνεται στην αξιολόγηση των υποψηφίων και στα

[8] Έρευνα του Pew Research Center για τις ΗΠΑ, το 2008.

[9] Πάντως, πρόκειται για ένα συμπέρασμα, το οποίο δεν τυγχάνει της επιβεβαίωσης όλων των ερευνών, καθώς σύμφωνα με ορισμένες μετρήσεις, οι γυναίκες ψηφοφόροι αναπτύσσουν την ίδια εκλογική συμπεριφορά με τους άνδρες (Herrick et all, 2012).

περιεχόμενα των μέσων ενημέρωσης, χαμηλής πληροφοριακής αξίας (Sanbonmatsu, 2002).

1.5.Έμφυλα στερεότυπα

Με βάση τις επικρατούσες κοινωνικές παραδοχές και το εκάστοτε πολιτισμικό υπόβαθρο, κάθε κοινωνία κατασκευάζει συγκεκριμένα στερεότυπα[10], αποδίδοντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στα δύο φύλα (Meeks 2012), τα οποία χρησιμοποιούνται προκειμένου να αξιολογήσουμε καταστάσεις, να ανακαλέσουμε σημασίες και να απλουστεύσουμε το πολύπλοκο κοινωνικό περιβάλλον (Higgle et all, 1997). Πρόκειται για στερεότυπα, τα οποία καθορίζουν τους κοινωνικά αποδεκτούς ρόλους, τους οποίους περιμένουμε να εκπληρώσουν τα δύο φύλα. Ως εκ τούτου, τα στερεότυπα της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας, τα οποία συνιστούν μία κοινωνο-ιστορική κατασκευή (Coe et all, 2009) και εδράζονται στις παρατηρήσεις πάνω στις συμπεριφορές των έμφυλων κοινωνικά ρόλων (Sczesny et all, 2004), υποδεικνύουν τους έμφυλους κανόνες και τις έμφυλες ταυτότητες για τους άνδρες και τις γυναίκες, αντίστοιχα (Meeks, 2012), με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να αναμένουν από τα δύο φύλα να εκπληρώσουν συγκεκριμένες συμπεριφορές και να χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένα γνωρίσματα. Όπως είναι φυσικό, τα παραπάνω αναπόφευκτα, βρίσκουν εφαρμογή και στο πολιτικό γίγνεσθαι κάθε κοινωνίας.

Εξαιτίας της δομής των επικρατουσών πολιτισμικών παραδοχών, ο ρόλος του πολιτικού συνδέεται άρρηκτα - για λόγους που θα εξηγηθούν παρακάτω - με τον άνδρα και τις αρρενωπές συμπεριφορές. Ο ρόλος μίας γυναίκας επομένως, φέρεται να μην συμβαδίζει με την πολιτική, με αποτέλεσμα να προκύπτει «έμφυλη ασυμφωνία», δηλαδή απόκλιση μεταξύ του επαγγέλματος μίας γυναίκας και των προσδοκιών της κοινωνίας από αυτήν (Meeks, 2012). Μία τέτοια εξέλιξη δύναται να αποτελέσει σημαίνον εμπόδιο στην πολιτική ανέλιξη του γυναικείου φύλου, καθώς η ασυμφωνία μεταξύ φύλου και επαγγέλματος τυγχάνει της αρνητικής αξιολόγησης της κοινωνίας[11]. Η προσλαμβάνουσα οπτική του φύλου άλλωστε, συνιστά μία ήπιας επίδρασης μεταβλητή στην αξιολόγηση των ικανοτήτων των ανδρών και των γυναικών (Sczesny et all, 2004).

[10] Σειρά εννοιολογικών και σημασιολογικών ιδεών, οι οποίες υιοθετούνται για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ή για συγκεκριμένους τρόπους συμπεριφοράς (McGarty, Yzerbyt and Spears, 2002).
[11] Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί μία γυναίκα αρχηγός της αστυνομίας και ένας άνδρας νοσοκόμος.

Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η πολιτική συνιστά ένα παραδοσιακά ανδροκρατούμενο πεδίο, οι ψηφοφόροι τείνουν να προτιμούν υποψήφιους με εντονότερη αρρενωπή ταυτότητα, ιδίως όσον αφορά τα ανώτερα πολιτικά αξιώματα (Meeks, 2012). Έτσι, η πολιτική εμφανίζεται ως ένας αρρενωπός όρος, ο οποίος ενισχύεται ανάλογα με τη σπουδαιότητα και τη σημασία του αξιώματος[12]. Σύμφωνα με την Dolan (1997), η διάρθρωση της εξουσίας ενέχει εξ ορισμού το στοιχείο των έμφυλων διακρίσεων, καθώς είναι οργανωμένη υπέρ των ανδρών, συνδεόμενη περισσότερο με ανδρικά χαρακτηριστικά και λιγότερο με γυναικεία. Άλλωστε, οι άνδρες υποψήφιοι τείνουν να αξιολογούνται ως καλύτεροι από τις γυναίκες, σε επίπεδο κυβερνητικής αποτελεσματικότητας, ακόμη και αν αμφότεροι τυγχάνουν ισόποσης πολιτικής επάρκειας (Paul and Smith, 2008).

Μία γυναίκα επομένως, προκειμένου να αξιολογηθεί από τους ψηφοφόρους ως πολιτικά καταρτισμένη, οφείλει να καταβάλλει μεγαλύτερη προσπάθεια, να διαθέτει περισσότερες ικανότητες και να κατέχει μεγαλύτερη εμπειρία από τον άνδρα ανθυποψήφιό της (Paul and Smith, 2008), ακόμη και αν σε πραγματικό και αντικειμενικό επίπεδο, οι δύο υποψήφιοι, διαφορετικού φύλου, είναι εξίσου πολιτικά επαρκείς. Μία σειρά γνωρισμάτων, τα οποία είναι απαραίτητα για την πολιτική ανέλιξη, δεν θεωρούνται ως δεδομένα για τις γυναίκες, οι οποίες καλούνται να αποκτήσουν αξιοπιστία, να οικοδομήσουν ένα σοβαρό προφίλ και να αποδείξουν τις ικανότητές τους. Πρόκειται για μία κατάσταση διαρκούς αμφισβήτησης και «ελέγχου», σε αντίθεση με τους άνδρες, για τους οποίους θεωρείται θέσφατο ότι κατέχουν τα παραπάνω (Weikart et all, 2006). Η ίση μεταχείριση επομένως, συνιστά καρπό προσπάθειας των γυναικών, η οποία εξασφαλίζεται με την επίδειξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ισχύος (Fulton, 2012).

Στη θεωρία της έμφυλης συνέπειας[13], η οποία περιγράφεται αναλυτικώς στους Sczesny, Bosak, Neff και Schyns (2004), υπάρχουν δύο μορφές διάκρισης εις βάρος των γυναικών πολιτικών:

1) Η πρώτη συνίσταται στη λιγότερο ευνοϊκή αξιολόγηση της δυναμικής μίας γυναίκας στην προσπάθειά της να αναρριχηθεί στην ηγεσία ενός κόμματος ή μίας χώρας, η

[12] Ενδεικτική της συγκεκριμένης παραδοχής αποτελεί η ρήση της Georgia Duerst-Lahti σχετικά με τις αμερικανικές προεδρικές εκλογές: «αρρενωποί άνδρες, κάνουν αρρενωπά πράγματα, με αρρενωπό τρόπο» (Meeks, 2012 p.p. 177).

[13] Μία κοινωνική ομάδα αξιολογείται θετικά όταν τα χαρακτηριστικά και η συμπεριφορά των μελών της συνάδουν με τον κοινωνικό ρόλο, της οποίας της έχει αποδοθεί (Eagle and Diekman, 2005).

οποία εκπορεύεται από την ενεργοποίηση των πεποιθήσεων σχετικά με τα γυναικεία γνωρίσματα και τα συνεπακόλουθα έμφυλα χαρακτηριστικά.

2) Η δεύτερη έγκειται στη λιγότερο ευνοϊκή αξιολόγηση μίας εν ενεργεία γυναίκας - προέδρου, η οποία εδράζεται στις κοινωνικά επικρατούσες νόρμες που περικλείουν τον ρόλο ενός αρχηγού κόμματος ή κράτους. Όταν μία γυναίκα καταλαμβάνει ηγετική θέση, διαρρηγνύοντας τους έμφυλους ρόλους, τότε ενέχει ο κίνδυνος μεροληπτικών αξιολογήσεων, ως απόρροια της ασυνέπειας του πολιτισμικού της ρόλου.

1.6. Υιοθέτηση υποτύπων

Εφόσον μία γυναίκα υποψήφια συμβιβαστεί με τον έμφυλο ρόλο της, ο οποίος επιτάσσει «ο καθένας να συμπεριφέρεται με έναν τρόπο, ο οποίος αποδεικνύεται συναφής με τις προσδοκίες του έμφυλου ρόλου του», τότε οι πιθανότητες εκλογικής επιτυχίας είναι χαμηλές, δεδομένου ότι αποτυγχάνει να αντεπεξέλθει στις κοινωνικά επικρατούσες προϋποθέσεις για την πολιτική ηγεσία (Powell and Butterfield, 2011). Προκειμένου οι γυναίκες να αντεπεξέλθουν στις δομικές και πολιτισμικές δυσκολίες, κατά τη διαδικασία της πολιτικής ανέλιξης, καλούνται να επιλέξουν μεταξύ αρρενωπότητας και θηλυκότητας. Εν ολίγοις, καλούνται να επιλέξουν τον βαθμό, στον οποίο θα κατέχουν αρρενωπά και θηλυκά χαρακτηριστικά, βάσει των έμφυλων στερεοτύπων (Powell and Butterfield, 2011).

Σύμφωνα με τη διαθέσιμη βιβλιογραφία, άνδρες και γυναίκες έχουν τη δυνατότητα να ενσωματώσουν στην ήδη υπάρχουσα έμφυλη ταυτότητά τους, θηλυκές ή αρρενωπές, αντίστοιχα, εκφάνσεις (Meeks, 2012). Πλέον, οι εξ ολοκλήρου αρρενωπές ή θηλυκές έμφυλες ταυτότητες θεωρούνται ιστορικά ξεπερασμένες και αναποτελεσματικές, καθώς η διεύρυνσή τους επιτρέπει στα δύο φύλα να υιοθετήσουν χαρακτηριστικά του αντίθετου φύλου, διατηρώντας ωστόσο, την πρωταρχική, κύρια ταυτότητά τους (Meeks, 2012), με αποτέλεσμα να μην ανατρέπονται άρδην οι προσλαμβάνουσες παραδοχές για τους κοινωνικούς ρόλους του άνδρα και της γυναίκας.

Η παραπάνω διαδικασία, δηλαδή η υιοθέτηση ορισμένων τμημάτων της ταυτότητας του αντίθετου φύλου, περιγράφεται ως υπότυπος (subtype), δηλαδή μία υποκατηγορία κατασκευασμένων ταυτοτήτων, η οποία οικοδομείται στη βάση μικτών και περίπλοκων έμφυλων χαρακτηριστικών (Meeks, 2012). Ειδικά όσον αφορά τις γυναίκες, ο υπότυπος επιτρέπει σε μία πολιτικό να υιοθετήσει ορισμένα αρρενωπά γνωρίσματα, διατηρώντας παράλληλα, ως κυρίαρχη ταυτότητα τη θηλυκή, με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η ένταξή

της στον ανδροκρατούμενο χώρο της πολιτικής. Σύμφωνα με τη Hershey άλλωστε, περισσότερη αρρενωπότητα στις γυναίκες αυξάνει την πιθανότητα εκλογής τους, ενώ το ίδιο συμβαίνει και στους άνδρες, όταν υιοθετούν ορισμένα γυναικεία χαρακτηριστικά (Kenski and Falk, 2004).

Παρότι η υιοθέτηση υποτύπων δεν καθίσταται ικανή να επιλύσει όλα τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι γυναίκες, εισερχόμενες στον στίβο της πολιτικής, εντούτοις διευκολύνει την ανέλιξή τους στον συγκεκριμένο επαγγελματικό τομέα. Τα αρρενωπά χαρακτηριστικά συνδράμουν στην προσπάθεια των γυναικών να τύχουν θετικών αξιολογήσεων, προλειαίνοντας το έδαφος για την κατάληψη υψηλόβαθμων αξιωμάτων. Για παράδειγμα, μία γυναίκα πολιτικός, υιοθετώντας αρρενωπά χαρακτηριστικά, τυγχάνει καλύτερης αξιολόγησης από τους ψηφοφόρους, ενώ συγχρόνως, εξακολουθεί να λαμβάνει υψηλή αξιολόγηση και ως προς τα γυναικεία θέματα (Higgle et all, 1997). Φυσικά, το στοιχείο της υπερβολής ενδεχομένως, να επιφέρει τα αντίθετα του επιθυμητού αποτελέσματα, καθώς η υιοθέτηση πολλαπλών αρρενωπών χαρακτηριστικών και ο παραγκωνισμός των γυναικείων, αποτιμάται αρνητικά από τους ψηφοφόρους, λόγω της κατά κόρον παραβίασης των έμφυλων νορμών (Meeks, 2012).

1.7.Έμφυλα γνωρίσματα και χαρακτηριστικά

Τα έμφυλα στερεότυπα αναπόφευκτα οδηγούν σε συγκεκριμένες αξιολογικές κρίσεις ως προς τα δύο φύλα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και στην πολιτική σκηνή, καθώς οι ψηφοφόροι τείνουν να προσλαμβάνουν τις γυναίκες και τους άνδρες υποψήφιους με ανομοιογενή τρόπο. Θεωρούν δηλαδή, ότι διακατέχονται από ετερόκλιτες πεποιθήσεις, φέρουν διαφορετικά προσωπικά χαρακτηριστικά και διαθέτουν ετερογενείς ικανότητες ως προς την αντιμετώπιση συγκεκριμένων πολιτικών ζητημάτων (Paul and Smith, 2012).

Με βάση τα κοινωνικά στερεότυπα, μία γυναίκα χαρακτηρίζεται κυρίως για τη ζεστασιά της, τη συμπόνοιά της, την ευαισθησία της, τη συναισθηματικότητά της, την τιμιότητά της και τον αλτρουισμό της. Παράλληλα, θεωρείται ως περισσότερο φιλελεύθερη, φεμινίστρια και δημοκρατική, έναντι των ανδρών - ακόμη και αν στην πραγματικότητα, αυτό δεν συμβαίνει (Higgle et all, 1997). Αντίθετα, ένας άνδρας προσλαμβάνεται κοινωνικά ως δυναμικός, επιθετικός, ανεξάρτητος, διεκδικητικός και αυθόρμητος (Meeks, 2012). Λαμβάνοντας υπόψη τον αρρενωπό χαρακτήρα της πολιτικής, καθίσταται σαφές ότι οι ψηφοφόροι εκτιμούν ως καλούς πολιτικούς και ηγέτες, άτομα τα οποία φέρουν ανδρικά χαρακτηριστικά - τα οποία

μάλιστα, αξιολογούνται ως σημαντικότερα έναντι των γυναικείων, για έναν υποψήφιο ανώτερου και ανώτατου αξιώματος (Meeks, 2012).

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί μία σχετική έρευνα του Τοντόροφ, η οποία διεξήχθη το 2005 και εστίασε στις φωτογραφίες Αμερικανών πολιτικών. Σύμφωνα με τα ευρήματα, τα ώριμα πρόσωπα θεωρούνται πιο πολιτικά καταρτισμένα από τα πρόσωπα νεότερης ηλικίας, ενώ ταυτοχρόνως, τα γυναικεία πρόσωπα κρίνονται ως λιγότερα ώριμα και κατ' επέκταση λιγότερα ικανά, έναντι των ανδρικών (Herrick et all, 2012). Μάλιστα, η συγκεκριμένη τάση παρατηρείται τόσο στους άνδρες, όσο και στις γυναίκες ψηφοφόρους, καθώς αμφότερα τα φύλα τείνουν να προτιμούν τους άνδρες υποψήφιους.

Παράλληλα, έρευνα του Pew Research Center[14], η οποία διεξήχθη στις ΗΠΑ το 2008, καταδεικνύει ότι οι Αμερικανοί πολίτες θεωρούν τους άνδρες πολιτικούς, έναντι των γυναικών, πιο εγωιστές (70% έναντι 10%), πιο επίμονους (46% έναντι 32%) και πιο αποφασιστικούς (44% έναντι 33%). Στον αντίποδα, κρίνουν τις γυναίκες πιο τίμιες (50% έναντι 20%), πιο έξυπνες (38% έναντι 14%), πιο δημιουργικές (62% έναντι 11%) και πιο συναισθηματικές (85% έναντι 5%). Ας σημειωθεί ότι άνδρες και γυναίκες λαμβάνουν παρεμφερή ποσοστά ως προς την εργατικότητα (28%) και τη φιλοδοξία (34%).

[14] Ερευνητικό κέντρο, το οποίο εδρεύει στην Ουάσιγκτον και ειδικεύεται στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τις κοινωνικές τάσεις, την κοινή γνώμη και τα δημογραφικά δεδομένα.

Πίνακας 5. Τα κοινωνικά αποδιδόμενα χαρακτηριστικά στους πολιτικούς των δύο φύλων(%)[15]

	Γυναίκες πολιτικοί	**Άνδρες πολιτικοί**	**Εξίσου και οι δύο**
Συναισθηματικοί	85	5	9
Συμπονετικοί	80	5	13
Δημιουργοί	62	11	24
Εξωστρεφείς	47	28	22
Τίμιοι	50	20	24
Ευφυείς	38	14	53
Εγωιστές	10	70	15
Επίμονοι	32	46	19
Αποφασιστικοί	33	44	18
Φιλόδοξοι	34	34	29
Εργατικοί	28	28	41

Τα έμφυλα χαρακτηριστικά ενδεχομένως, επηρεάζουν την επιλογή των ψηφοφόρων, καθώς η ψήφος εξαρτάται και καθορίζεται, σε αρκετές των περιπτώσεων, από την προαναφερόμενη απόκλιση στην προσλαμβάνουσα αξιολόγηση των γυναικείων και των ανδρικών γνωρισμάτων (Paul and Smith, 2008). Ως αποτέλεσμα και με βάση τη θεωρία της έμφυλης συσχέτισης, ένας άνδρας τείνει να διαθέτει πλεονέκτημα έναντι μίας γυναίκας υποψηφίου, στην προσπάθειά του να καταλάβει ένα ανώτερο και ισχυρό αξίωμα, καθώς ο συγκεκριμένος ρόλος γίνεται κοινωνικά αντιληπτός ως αρρενωπός (Paul and Smith 2008). Το παραπάνω, κατά πάσα πιθανότητα, να μην «μπλοκάρει» την είσοδο των γυναικών στην πολιτική, αλλά περιορίζει σημαντικά τις προσδοκίες των ψηφοφόρων για τις ικανότητες τους, αλλά και τις προσδοκίες των ίδιων για την εκλογική τους επιτυχία (Deborah and Kristi 1993). Αξίζει να

[15] Έρευνα του Pew Research Center για τις ΗΠΑ, το 2008.

σημειωθεί ότι η προσλαμβάνουσα εκτίμηση σχετικά με τη «βιωσιμότητα» μίας υποψηφιότητας έχει αποδειχθεί ότι επιδρά σημαντικά στον ψηφοφόρο, καθώς όσο μεγαλύτερη είναι η εκτίμηση περί εκλογικής επιτυχίας, τόσο υψηλότερη η πιθανότητα στήριξης της συγκεκριμένης υποψηφιότητας (Encyclopedia Britannica, 2017).

Τα ανωτέρω γίνονται ευκολότερα αντιληπτά και κατανοητά κατά τη διάρκεια της χρήσης αρνητικών εκστρατειών, δηλαδή προεκλογικών τακτικών, οι οποίες βασίζονται στην επίθεση εναντίον των ανθυποψηφίων και όχι στην ανάδειξη των προσωπικών γνωρισμάτων. Πρόκειται για μία επιλογή, η οποία ενέχει σε υψηλό βαθμό, το στοιχείο της επιθετικότητας, το οποίο συνδέεται με τη σειρά του, με την αρρενωπότητα (Walter, 2013). Ως εκ τούτου, οι έρευνες τόσο στις ΗΠΑ όσο και την Ευρώπη, έχουν καταδείξει ότι τέτοιους είδους στρατηγικές χρησιμοποιούνται περισσότερο από τους άνδρες, παρά από τις γυναίκες. Μάλιστα, όταν οι τελευταίες επιλέγουν μία τέτοια τακτική, τότε κινδυνεύουν να κατηγορηθούν ως παραβάτες του κοινωνικά προσλαμβάνοντος ρόλου τους, καθώς θεωρείται ότι δεν συμβαδίζουν με τα αποδιδόμενα σ' αυτές, χαρακτηριστικά (Walter 2013). Αξίζει να αναφερθεί ότι η αρνητική εκστρατεία τυγχάνει διαφορετικής αντιμετώπισης και μεταξύ των ανδρών και γυναικών ψηφοφόρων, καθώς οι πρώτοι τείνουν να επικροτούν τη χρήση της, ενώ οι δεύτεροι να την αποδοκιμάζουν (Walter 2013).

1.8.Έμφυλα πολιτικά θέματα

Οι ψηφοφόροι κρίνουν τους υποψήφιους πολιτικούς βάσει της προσλαμβάνουσας ικανότητάς τους να χειριστούν τα διάφορα πολιτικά ζητήματα, τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις, συνδέονται άρρηκτα με τις κοινωνικά έμφυλες παραδοχές και τείνουν να διαχωρίζονται σε θηλυκά και ανδρικά, με βάση τα κοινωνικά προσδιοριζόμενα χαρακτηριστικά των δύο φύλων (Meeks, 2012). Οι γυναίκες από τη στιγμή που γίνονται αντιληπτές ως συμπονετικές, συναισθηματικές και ευαίσθητες, θεωρούνται καταλληλότερες για θέματα υγείας, φτώχειας, οικογένειας, εκπαίδευσης, δικαιωμάτων, περιβάλλοντος κ.α. (Deborah and Kristi, 1993). Αντίθετα, οι άνδρες, οι οποίοι συνδέονται με το στερεότυπο της σκληράδας, της ευθύτητας και της επιθετικότητας, θεωρούνται αρτιότεροι σε θέματα άμυνας, εξωτερικής πολιτικής, οικονομίας κ.α. (Meeks, 2012).

Έρευνες πολιτικών τάσεων, οι οποίες έχουν διεξαχθεί διαχρονικά στις ΗΠΑ, καταδεικνύουν ότι οι πολίτες αντιλαμβάνονται τα λεγόμενα γυναικεία θέματα ως λιγότερο σημαντικά από τα ανδρικά, καθώς τα χαρτοφυλάκια των υψηλότερων αξιωμάτων τείνουν να αφορούν περισσότερο τα ανδρικά θέματα. Τα παραπάνω αντανακλώνται και στα μέσα ενημέρωσης,

τα οποία προσδίδουν μεγαλύτερη σημασία στα ανδρικά θέματα και λιγότερη στα γυναικεία, με αποτέλεσμα οι γυναίκες πολιτικοί να υιοθετούν περισσότερους αρρενωπούς υπότυπους, επιχειρώντας να αποδείξουν ότι είναι «αρκετά άνδρες» αλλά και κινδυνεύοντας να χαρακτηριστούν ως μη αυθεντικές και ως παραβάτες του έμφυλου ρόλου (Meeks, 2012).

Στο ίδιο πλαίσιο, σύμφωνα με έρευνα της «Deloitte και Touche»[16] για το αμερικανικό εκλογικό σώμα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην ικανότητα των ανδρών να διαχειρίζονται θέματα, τα οποία προσλαμβάνονται ως περισσότερο σημαντικά (Kenski and Falk, 2004). Ενδεικτικά, το 42% θεωρεί ότι οι άνδρες πολιτικοί είναι καλύτεροι στην τήρηση της έννομης τάξης, έναντι μόλις του 14% που θεωρεί το ίδιο για τις γυναίκες. Αντίστοιχα ποσοστά παρατηρούνται και στους τομείς της οικονομίας, της άμυνας και της εξωτερικής πολιτικής. Στον αντίποδα, οι γυναίκες θεωρούνται αποδοτικότερες στα φερόμενα ως λιγότερο σημαντικά θέματα, όπως η εκπαίδευση και η αντιμετώπιση της φτώχειας (Kenski and Falk, 2004).

Σε παρεμφερή έρευνα του Pew Research Center (2008), επίσης για το αμερικανικό εκλογικό σώμα, οι ψηφοφόροι θεωρούν ότι οι γυναίκες είναι καλύτερες στην επίτευξη συμβιβασμών (42% έναντι 16%), ενώ εκτιμούν ότι μπορούν να διαχειριστούν με καλύτερο τρόπο ζητήματα που άπτονται της εκπαίδευσης και της υγείας (52% έναντι 7%). Αντίθετα, οι άνδρες υπερτερούν συντριπτικά στα ζητήματα εγκλήματος - δημόσιας ασφάλειας (42% έναντι 12%) και εθνικής ασφάλειας - άμυνας (54% έναντι 7%). Παρ' όλα αυτά, η πλειοψηφία των Αμερικανών (69%) θεωρεί ότι άνδρες και γυναίκες είναι ίσοι ως προς την αρχηγική τους ικανότητα, καθώς μόλις το 21% θεωρεί ότι οι άνδρες είναι καλύτεροι[17].

[16] Εταιρία επαγγελματικών υπηρεσιών, η οποία εδρεύει στη Νέα Υόρκη.
[17] Σύμφωνα με τις μετρήσεις, το 6% θεωρεί ότι οι γυναίκες είναι καλύτεροι ηγέτες από τους άνδρες.

Πίνακας 6. Πού είναι καλύτερες οι γυναίκες και πού οι άνδρες, πολιτικοί (%)[18]

	Γυναίκες πολιτικοί	**Άνδρες πολιτικοί**
Επίτευξη συμβιβασμών	42	16
Αντιμετώπιση διαφθοράς	34	10
Προώθηση συμφερόντων	28	18
Υπεράσπιση προσωπικών πεποιθήσεων	23	16
Βελτίωση εκπαίδευσης και υγείας	52	7
Αντιμετώπιση εγκληματικότητας	12	42
Υπεράσπιση εθνικής ασφάλειας και άμυνας	7	54

1.9. ΜΜΕ και έμφυλες διακρίσεις

Τα μέσα ενημέρωσης, τις τελευταίες δεκαετίες, έχουν το προνόμιο να διαμορφώνουν και να καθορίζουν το πολιτικό σκηνικό, θέτοντας το πλαίσιο της πολιτικής πραγματικότητας και οριοθετώντας την έκταση και το εύρος της προεκλογικής εκστρατείας (Kahn, 1994). Έρευνα του Καν (1994) έχει καταδείξει ότι η αντίληψη των ψηφοφόρων επηρεάζεται σημαντικά από τις έμφυλες διαφοροποιήσεις στην κάλυψη ανδρών και γυναικών πολιτικών από τα μέσα. Άλλωστε, σύμφωνα με τους Ιγιένγκαρ και Κίντερ, η πλαισίωση και η ατζέντα των μέσων ενημέρωσης καθορίζουν και το πρίσμα, μέσω του οποίου εξετάζεται και μεσοποιείται μία είδηση (Kahn, 1994). Τα μέσα εξάλλου, δεν λένε τι να σκεφτούμε, αλλά για ποιό θέμα και πώς (Heldman, Carroll and Olson, 2005).

Μία είδηση για να αποτιμηθεί ως σημαντική και άξια λόγου, με στόχο να διαπεράσει το αρχικό φιλτράρισμα των μέσων ενημέρωσης και να αναπαραχθεί, οφείλει να τηρεί δύο κριτήρια: α) της κοινωνικής σημασίας και β) της αποκλίνουσας συμπεριφοράς, δηλαδή το «διαφορετικό», το οποίο υπόκειται σε διπλή εννοιολογική εξήγηση, καθώς είτε παραβιάζει

[18] Έρευνα του Pew Research Center για τις ΗΠΑ, το 2008.

την κοινωνική νόρμα, είτε αποτελεί δυσμενή εξέλιξη (Meeks, 2012). Όλες οι εκλογικές αναμετρήσεις, δεδομένου ότι σχετίζονται με την κοινωνία, είναι κατά κύριο λόγο, σημαντικές και επομένως, τηρούν το πρώτο κριτήριο. Όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο, η τήρησή του εξαρτάται από τους εκάστοτε παράγοντες. Μία γυναίκα υποψήφια, για ορισμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ, αποτελεί πράγματι, μία παράταιρη και πρωτόγνωρη εξέλιξη, δεδομένης της μη συχνής παρουσίας του γυναικείου φύλου στα ανώτερα και ανώτατα πολιτικά και πολιτειακά αξιώματα. Επομένως, τα μέσα προσδίδουν την ετικέτα του «norm brakers» και του «καινούριου», καθώς μία γυναίκα πολιτικός παραβιάζει την κοινωνική προσδοκία για τον ρόλο της, διαθέτοντας αποκλίνοντα χαρακτηριστικά.

Ως εκ τούτου, οι γυναίκες, οι οποίες διεκδικούν υψηλά αξιώματα, μεσοποιούνται ως «η πρώτη γυναίκα υποψήφιος» και λαμβάνουν χαρακτηρισμούς, οι οποίοι συνδέονται άρρηκτα με το φύλο (Meeks, 2012). Το πρόσημο της συγκεκριμένης ετικέτας δύναται να λάβει είτε θετικές είτε αρνητικές αξιολογήσεις κρίσεις, ανάλογα με τον τρόπο πλαισίωσης του εκάστοτε μέσου ενημέρωσης. Πάντως, σύμφωνα με την Μαρία Μπράιντεν, όταν τα μέσα υποδηλώνουν ότι οι γυναίκες είναι «ξένες» με τα υψηλά αξιώματα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στη συγκεκριμένη ετικέτα - πλαισίωση, οι τηλεθεατές - ψηφοφόροι τις θεωρούν ως λιγότερο ικανές να ηγηθούν πολιτικά της χώρας (Heldman, Carroll and Olson, 2005). Πρόκειται επομένως, για το λεγόμενο «gender stereotype frame», το οποίο εδράζεται στην εξωτερική εμφάνιση της υποψήφιας και στην οικογενειακή της κατάσταση (Busher, 2006) και αποσκοπεί στην απόδοση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, με βάση τα κοινωνικά επικρατούντα στερεότυπα (Fisk, 2011).

Την ίδια ώρα, αρκετά συχνά, και ιδίως σε χώρες με προεδρικά συστήματα δημοκρατίας, η πλαισίωση της υποψηφιότητας μίας γυναίκας πραγματώνεται με όρους αγώνα (horse-race), όπου η υποψήφια πολιτικός καλείται να ανταγωνιστεί και να ξεπεράσει τους ανθυποψηφίους της (Semetko and Boomgaarden, 2007). Λαμβάνοντας αθλητική - ακόμη και πολεμική - διάσταση, η προεκλογική εκστρατεία μετατρέπεται σε αναμέτρηση, όπου πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν τα προσωπικά χαρακτηριστικά των υποψηφίων (Dan and Iorgoveanu, 2013). Δεδομένης της κοινωνικά προσλαμβάνουσας παραδοχής ότι οι άνδρες συνδέονται περισσότερο με τα αθλήματα και τον ανταγωνισμό, οι γυναίκες - εντός του συγκεκριμένου πλαισίου - τείνουν να υστερούν σημαντικά, λόγω και της έλλειψης αρρενωπών χαρακτηριστικών (Moore and Dewberry, 2012).

Όσον αφορά ειδικότερα, την πλαισίωση του «horse-race», αυτή συνίσταται στην επιλεκτική παρουσίαση των πολιτικών ως συμμετεχόντων σε κάποιον αγώνα ή διαγωνισμό (Busher,

2006) και στη διαμεσολάβησή τους είτε ως «χαμένων» είτε ως «νικητών». Πρόκειται επομένως, για την ανάδειξη της πολιτικής ως αθλητικού αγώνα ή πολεμικής αναμέτρησης, με ιδιάζουσα σημασία να προσδίδεται στον νικητή και τον ηττημένο, στην εξωτερική εμφάνιση των πολιτικών και στην επικοινωνιακή τους τακτική - στρατηγική (Aalberg, Stromback and Vreese, 2011). Ως εκ τούτου, επιλέγεται σκοπίμως τόσο η εστίαση στη δραματοποίηση, στη σύγκρουση και στον αρνητισμό - δηλαδή την ανάδειξη των αρνητικών στοιχείων ενός πολιτικού - όσο και η παράθεση δημοσκοπικών και εκλογικών αποτελεσμάτων (Aalberg, Stromback and Vreese, 2011).

Με βάση την αυξημένη βαρύτητα των νέων μέσων (new media) στο πολιτικό γίγνεσθαι των τελευταίων δεκαετιών, η παρουσία των υποψηφίων, η έκθεση των θέσεών τους και η αξιολόγηση των προσωπικοτήτων τους, αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις εκάστοτε προεκλογικές εκστρατείες, ασκώντας επιρροή στην ψήφο των πολιτών. Σύμφωνα με την Sanbonmatsu (2002), η μεσοποίηση των ανδρών και γυναικών συνδέεται άρρηκτα με τα αντίστοιχα έμφυλα στερεότυπα, καθώς τα μέσα εστιάζουν στην τιμιότητα και την καλοσύνη περιγράφοντας μία γυναίκα, και στην εμπειρία και «ηγετικότητα» περιγράφοντας έναν άνδρα. Παρομοίως συμβαίνει και στην έκθεση των πολιτικών θεμάτων, καθώς τα μέσα τείνουν να συνδέουν τις γυναίκες με ζητήματα, όπως η φτώχεια, η εκπαίδευση και η υγεία, και τους άνδρες με ζητήματα, όπως η εξωτερική πολιτική, η άμυνα και η οικονομία.

Οι παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν τον τρόπο «κάλυψης» των δύο φύλων, συνίστανται κυρίως στα εξής:

1. Στη μορφή του πολιτικού συστήματος, καθώς σε ένα προσωποπαγές σύστημα - προεδρική δημοκρατία - επιδεικνύονται περισσότερο τα προσωπικά κατορθώματα, τα λάθη και τα ατομικά χαρακτηριστικά, ενώ σε ένα απρόσωπο σύστημα - κοινοβουλευτική δημοκρατία - η έκθεση των προσωπικών γνωρισμάτων είναι μικρότερη (Sanbonmatsu, 2002). Γι' αυτό τον λόγο, οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες εκλογικής επιτυχίας στα κοινοβουλευτικά, παρά στα προεδρικά, συστήματα, καθώς ο πρωθυπουργικός θώκος διαθέτει λιγότερη πολιτική αυτονομία, έναντι του προεδρικού (Jalalzai, 2010).
2. Στον βαθμό συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική, καθώς σε χώρες με παραδοσιακή ενασχόληση των γυναικών στη διακυβέρνηση, οι έμφυλες διακρίσεις στον Τύπο και τα νέα μέσα είναι περιορισμένες (Sanbonmatsu, 2002).
3. Στον βαθμό «βιωσιμότητας» της υποψηφιότητας των γυναικών, καθώς όσο μεγαλύτερο είναι το ενδεχόμενο εκλογικής νίκης, τόσο υψηλότερη είναι και η έκθεσή

τους στα μέσα. Ωστόσο, αν μία γυναίκα θεωρηθεί ότι έχει μικρές πιθανότητες εκλογής, τότε λαμβάνει μικρό ποσοστό κάλυψης. Μάλιστα, εξαιτίας της συγκεκριμένης αδυναμίας, η όποια αναφορά στα μέσα συνήθως εξαντλείται ακριβώς στις χαμηλές πιθανότητες εκλογής, γεγονός το οποίο αποθαρρύνει περαιτέρω τους ψηφοφόρους από το να στηρίξουν την εν λόγω γυναικεία υποψηφιότητα (Kahn, 1994). Σύμφωνα εξάλλου με τη θεωρία του «bandwagon effect[19]», οι εκλογικές συμπεριφορές συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την επίδραση των δημοσκοπήσεων, καθώς η πιθανότητα εκλογής ενός υποψηφίου, όπως αποτυπώνεται σε μία τυπική έρευνα μέτρησης, φέρεται να αποτελεί παράγοντα επίδρασης της τελικής ψήφου (Hardmeier, 2008).

4. Στα κοινωνικά εγκαθιδρυμένα έμφυλα στερεότυπα, τα οποία ποδηγετούν τα μέσα ενημέρωσης ώστε να προσδώσουν έμφαση σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μίας γυναίκας και σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ενός άνδρα (Kahn, 1994).

Ας σημειωθεί, ότι παρότι τα δύο φύλα τυγχάνουν της ίδιας χρονικής[20] και χωρικής[21] έκθεσης από τα μέσα ενημέρωσης, εντούτοις η παρουσίαση των γυναικών είναι πιθανότερο να εξαντληθεί σε ζητήματα εμφάνισης και προσωπικότητας, ενώ των ανδρών σε ζητήματα αμιγώς πολιτικά, γεγονός που αντανακλά τα επικρατούντα έμφυλα στερεότυπα (Sanbonmatsu, 2002). Ειδικά στο ζήτημα της εξωτερικής εμφάνισης των γυναικών, έρευνα του LAKE Research Partners[22] (Lake et all,2013) έχει καταδείξει ότι η εστίαση των μέσων σ' αυτήν αποβαίνει αρνητική, καθώς συρρικνώνονται οι πιθανότητες στήριξής της υποψηφιότητάς τους, δεδομένου ότι συνδέεται αντιστρόφως ανάλογα με την εμπιστοσύνη, την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια. Μάλιστα, ο αρνητικός αντίκτυπος της έκθεσης στην εξωτερική εμφάνιση, είναι μεγαλύτερος στους λεγόμενους ουδέτερους και ανεξάρτητους ψηφοφόρους (Lake et all, 2013).

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το έντονο ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης στην εξωτερική εμφάνιση της υποψηφίου προσλαμβάνεται από τους ψηφοφόρους - τηλεθεατές,

[19] Πρόκειται για ένα πολιτισμικό φαινόμενο, το οποίο συνδέεται με τη δημόσια κοινή γνώμη και συνίσταται στην τάση των ατόμων να υιοθετούν συμπεριφορές ή χαρακτηριστικά των κοινωνικά κυρίαρχων τάσεων (Hardmeier, 2008). Σε πολιτικούς όρους, αφορά την τάση των ψηφοφόρων να στηρίζουν το κόμμα, το οποίο εκτιμάται, βάσει των δημοσκοπήσεων, ότι θα κερδίσει την επόμενη εκλογική αναμέτρηση (McAllister and Studlar, 1991).

[20] Όσον αφορά τα τηλεοπτικά και ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα.

[21] Όσον αφορά τα έντυπα μέσα.

[22] Αμερικανικό ερευνητικό κέντρο, το οποίο ειδικεύεται στην ανάλυση της κοινής γνώμης και παρέχει ολοκληρωμένες λύσεις σε προεκλογικές εκστρατείες πολιτικών κομμάτων και υποψήφιων.

ως η ίδια να αντικειμενοποιείται και να στερείται μέρος της ανθρώπινης φύσης της (Hetflick and Goldenberg, 2009). Καθώς οι αναφορές των μέσων γι' αυτήν, εξαντλούνται στην εξωτερική της εμφάνιση, οι ψηφοφόροι - τηλεθεατές συγκροτούν μία εικόνα μειωμένης πολιτικής επάρκειας για την ίδια, παραμερίζοντας τις έτερες ικανότητές της, και ως εκ τούτου, αξιολογώντας την χαμηλότερα έναντι των ανδρών. Ως αποτέλεσμα, η ελκυστικότητα και η σεξουαλικότητα μίας γυναίκας πολιτικού τείνει να αποβαίνει μοιραία για την ίδια, καθώς προσλαμβάνεται ως μειονέκτημα και όχι ως πλεονέκτημα (Dan and Iorgoveanu, 2013). Σύμφωνα με έρευνες των Ρούντμαν και Μποργκίντα, μάλιστα, οι άνδρες ψηφοφόροι αξιολογούν τις γυναίκες ως λιγότερο ικανές, όταν εκτίθενται σε σεξουαλικοποιημένες εικόνες των ίδιων, ενώ οι Τζόνσον και Μπρανστίτερ διαπιστώνουν ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες, απορρίπτουν τις γυναίκες υποψήφιες με προκλητικό ντύσιμο, ιδίως όταν διεκδικούν κάποιο υψηλόβαθμο αξίωμα (Heflick and Goldenberg, 2009). Αξίζει να αναφερθεί βέβαια, ότι κάτι ανάλογο δεν συμβαίνει με τους άνδρες, καθώς η γοητεία και η ομορφιά συνιστούν πλεονέκτημα και προσδίδουν περισσότερους «πόντους» στην προεκλογική τους προσπάθεια (Heflick and Goldenberg, 2009).

Την ίδια ώρα, τα μέσα ενημέρωσης κάνουν ειδική μνεία στα χαρακτηριστικά της αρρενωπότητας, καθώς προωθούν και χαιρετίζουν συμπεριφορές, στις οποίες εγκολπώνονται ανδρικά στοιχεία (Coe et all, 2009). Οι άνδρες πολιτικοί έχουν γνώση αυτού και επομένως, επιχειρούν να το αξιοποιήσουν στο έπακρον, μέσω μίας σειράς λεκτικών και εκφραστικών σχημάτων. Ενδεικτικά, προσπαθούν να καταδείξουν τα στοιχεία της σαφήνειας και της αποφασιστικότητας, μέσω της παραπομπής σε παραδείγματα - γεγονότα, τα οποία αναδεικνύουν τη δύναμη, την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, τη διασφάλιση σταθερότητας και την ύπαρξη μεγάλων αποθεμάτων ψυχικού σθένους (Coe et all, 2009). Οι αμερικανικές προεδρικές εκλογές αποτελούν έναν εκ προοιμίου «προμαχώνα» της αρρενωπότητας, όπου οι υποψήφιοι επιδίδονται σε μία κούρσα επίδειξης όσο το δυνατόν περισσότερων ανδρικών χαρακτηριστικών.

Μία ακόμη ειδοποιός διαφορά μεταξύ της μεσοποίησης των ανδρών και των γυναικών, συνίσταται στην ημερήσια «ατζέντα» της προεκλογικής εκστρατείας. Η κυριαρχία των μη προγραμματισμένων θεμάτων, δηλαδή θεμάτων που συνδέονται με την επικαιρότητα, περιορίζει τη δυνατότητα πλήρους ανάπτυξης των προγραμματικών θέσεων των υποψηφίων. Αυτό έχει, ωστόσο, δυσμενείς επιπτώσεις στις γυναίκες, οι οποίες, βάσει των κοινωνικά έμφυλων παραδοχών, υπερτερούν σε θέματα, όπως η εκπαίδευση, η φτώχεια και το περιβάλλον - πεδία, τα οποία σπανίως καταλαμβάνουν αξιοσημείωτο χώρο στην

προεκλογική εκστρατεία (Llanos, 2011). Αντίθετα, τα μη προγραμματισμένα θέματα ευνοούν τους άνδρες υποψήφιους, καθώς αφορούν την ασφάλεια, την οικονομία και την εξωτερική πολιτική - πεδία, στα οποία κυριαρχεί το στοιχείο της αρρενωπότητας (Llanos, 2011).

1.10. Ο ρόλος της κοινωνίας

Η ενασχόληση των γυναικών με την πολιτική συνδέεται άρρηκτα με την ανεκτικότητα του πολιτικού συστήματος ως προς τη γυναικεία συμμετοχή (Jalalzai, 2010). Από το 1974[23] έως το 2008, έχουν διατελέσει πρόεδροι 20 γυναίκες σε 16 διαφορετικές χώρες[24]. Τέσσερις χώρες μάλιστα, έχουν εκλέξει δύο φορές γυναίκα πρόεδρο[25] (Jalalzai, 2010). Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, ο αριθμός των γυναικών πρωθυπουργών είναι αρκετά μεγαλύτερος, καθώς υπερβαίνει τις 50, γεγονός το οποίο οφείλεται - όπως εξηγείται και παρακάτω - στα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά των δύο πολιτευμάτων.

Οι κοινωνίες, στις οποίες κυριαρχούν σε ιδεολογικό και πολιτισμικό επίπεδο οι αρρενωπές αξίες[26], όπως η επιβολή της ισχύος, η διατήρηση της τάξης και η αποκόμιση κερδών, έχει αποδειχθεί ότι εστιάζουν, σε πολιτική βάση, στην επιθετικότητα και την άμεση, υλική επιτυχία. Ως αποτέλεσμα, σε τέτοιους είδους κοινωνίες, τα υψηλά αξιώματα, με ισχυρή εκτελεστική εξουσία, συνδέονται περισσότερο με τους άνδρες, καθώς ενέχουν το στοιχείο της ιεραρχίας και της αποφασιστικότητας (Jalalzai, 2010). Αντίθετα, οι κοινωνίες, στις οποίες ηγεμονεύουν κυρίως γυναικείες αξίες[27], όπως η τάση για συμπράξεις, η απουσία αυστηρής πειθαρχίας και η προσπάθεια επίτευξης συμβιβασμών, προσδίδουν σημαίνουσα σημασία στη συνεργασία και την ποιότητα της διακυβέρνησης (Sczesny et all, 2004) - χαρακτηριστικά, στα οποία υπερτερούν οι γυναίκες.

Τα διαθέσιμα δεδομένα καταδεικνύουν επίσης, ότι οι χώρες στις οποίες κατά το παρελθόν, έχει διατελέσει γυναίκα πρωθυπουργός ή πρόεδρος, το γυναικείο φύλο αντιπροσωπεύεται σε υψηλότερο βαθμό στο κοινοβούλιο ή στο υπουργικό συμβούλιο (Jalalzai, 2010). Η αύξηση της γυναικείας παρουσίας επομένως, αφενός συνεπάγεται την τόνωση του ενδιαφέροντος για την πολιτική - και κατ' επέκταση την ενίσχυση της διάθεσης συμμετοχής σ' αυτήν - αφετέρου, μετριάζει τον αρνητικό αντίκτυπο του φύλου στην πολιτική (Buhlmann and

[23] Έτος εκλογής της πρώτης γυναίκας προέδρου.
[24] Ο συγκεκριμένος αριθμός δεν περιλαμβάνει όσες γυναίκες διατέλεσαν ως μεταβατικοί ή υπηρεσιακοί πρόεδροι χωρών.
[25] Πρόκειται για τις Φιλιππίνες, Ιρλανδία, Ελβετία, Αργεντινή.
[26] Δηλαδή καθίστανται ως κοινωνικά αποδεκτές και αναγκαίες, οι αρρενωπές συμπεριφορές.
[27] Δηλαδή καθίστανται ως κοινωνικά αποδεκτές και αναγκαίες, οι θηλυκές συμπεριφορές.

Schadel, 2012). Ωστόσο, υπάρχουν παραδείγματα χωρών, όπου η ενισχυμένη γυναικεία αντιπροσώπευση δεν μεταφράζεται και σε αυξημένο ενδιαφέρον για την πολιτική (Hogstrom, 2012). Άλλωστε, παραμένει ασαφές το αν η συμμετοχή των γυναικών οδηγεί στην πολιτική ενασχόληση ή το αντίστροφο (Buhlmann and Schadel, 2012).

Η μορφή και το είδος του πολιτεύματος, όπως υπαινίχθηκε παραπάνω, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική αλλά και στην άρση των έμφυλων διακρίσεων (Verge, 2013). Το εκλογικό σύστημα αλλά και η δομή των πολιτικών κομμάτων επηρεάζουν σε υψηλό βαθμό τη γυναικεία αντιπροσώπευση στις θέσεις εξουσίας. Κατά γενική ομολογία, οι αντιπροσωπευτικές και κοινοβουλευτικές δημοκρατίες διευκολύνουν τη γυναικεία συμμετοχή, καθώς προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες στις λιγότερο προνομιούχες κοινωνικές ομάδες (Verge, 2013). Αντίθετα, τα συγκεντρωτικά πολιτικά συστήματα δίνουν προτεραιότητα στο άτομο και όχι στις κοινωνικές ομάδες, θεωρώντας ότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε υποψηφίου υπερτερούν των κοινωνικών και ιδεολογικών γνωρισμάτων (Verge, 2013).

Επικουρικά, έχει διαπιστωθεί ότι τα κοινοβουλευτικά συστήματα δημοκρατίας είναι περισσότερο ανεκτικά απέναντι στις γυναίκες, καθώς απαιτούν πολιτικά χαρακτηριστικά, όπως η συνεργασία, τα οποία απαντώνται στην κοινωνικά προσλαμβάνουσα εικόνα των γυναικών (Jalalzai, 2008). Πρόκειται άλλωστε, για συστήματα, η λειτουργία των οποίων συνδέεται άρρηκτα με διάφορους θεσμούς, γεγονός που συμβάλλει στην αποτροπή της υπερσυγκέντρωσης εξουσιών σε ένα άτομο. Οι εκτελεστικές εξουσίες, οι οποίες απαιτούν αρρενωπά χαρακτηριστικά, διαμοιράζονται σε μία σειρά θεσμικών οργάνων και ως εκ τούτου, τα κριτήρια εκλογής πρωθυπουργού οφείλουν να πληρούν ευρύτερες προϋποθέσεις, όπως συνεργασία και οργάνωση - χαρακτηριστικά που κοινωνικά αποδίδονται κυρίως, στις γυναίκες (Jalalzai, 2008). Στον αντίποδα, τα προεδρικά συστήματα εξουσίας, τα οποία απαιτούν ταχύτητα σκέψης και μεγαλύτερη αποφασιστικότητα, δηλαδή χαρακτηριστικά που συνδέονται με την αρρενωπότητα και τους άνδρες, παρουσιάζουν μικρότερη ανεκτικότητα απέναντι στις γυναίκες (Jalalzai 2010). Εξ ου επομένως, και η ποσοτική διαφοροποίηση της γυναικείας παρουσίας μεταξύ των πρωθυπουργικών και των προεδρικών θώκων.

Ιδιαίτερη βαρύτητα προσδίδεται και στη λειτουργία των κομμάτων, καθώς βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, έχει αποδειχθεί ότι η ιδεολογική τους τοποθέτηση επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την πολιτική παρουσία των γυναικών. Ας μην λησμονηθεί άλλωστε, ότι τα κόμματα και οι κομματικοί μηχανισμού συνιστούν τους «θυροφύλακες» στον δρόμο προς

την εκλογή, μέσω της διαδικασίας του καταμερισμού των βουλευτικών υποψηφιοτήτων (Vandeleene, 2014). Η υιοθέτηση ποσοστώσεων συνιστά μία προσφιλή πρακτική στα προοδευτικά κόμματα της Δύσης, προκειμένου να τονωθεί η βούληση των γυναικών για τη συμμετοχή στα κοινά (Verge, 2013). Εξάλλου στα αριστερά και κεντροαριστερά κόμματα, τα οποία θεωρούνται πιο «ευαίσθητα» σε ζητήματα ισότητας, η παρουσία των γυναικών είναι υψηλότερη, έναντι των συντηρητικών κομμάτων. Βέβαια, τα παραπάνω, σε μεγάλο βαθμό, εναπόκεινται και στις ευρύτερες, κυριαρχούσες αξίες και πεποιθήσεις μίας κοινωνίας, καθώς για παράδειγμα, στις φιλελεύθερες κοινωνίες, οι οποίες είναι διαποτισμένες με τις αξίες της Γαλλικής Επανάστασης, τείνουν να παρατηρούνται λιγότερες έμφυλες διακρίσεις (Verge, 2013).

Πίνακας 7. Η γυναικεία αντιπροσώπευση στην Ελληνική Βουλή (Verge, 2013)

Κόμματα	**2007**	**2009**	**2012**
ΠΑΣΟΚ	20,6%	21,3%	9,8%
Νέα Δημοκρατία	11,2%	12,1%	11,1%
ΣΥΡΙΖΑ	14,3%	15,4%	32,7%
ΚΚΕ	31,8%	23,8%	26,9%
ΛΑΟΣ	10%	6,7%	-
ΑΝΕΛ	-	-	27,2%
ΔΗΜΑΡ	-	-	31,6%
Χρυσή Αυγή	-	-	4,8%
Συνολικό ποσοστό γυναικών	16%	17,3%	21%

Όπως είναι φυσικό, η φύση του πολιτεύματος και του μοντέλου διακυβέρνησης μίας χώρας δεν συνιστά αποκλειστικό παράγοντα για την πολιτική ανάδειξη μίας γυναίκας. Διαχρονικά

έχει καταδειχθεί ότι η εκλογή γυναικών στα ανώτατα αξιώματα συμπίπτει με καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, καθώς οι αιφνίδιες πολιτικές αλλαγές, όπως οι παραιτήσεις και ο θάνατος ενός προέδρου ή πρωθυπουργού, ευνοούν την ανέλιξη των γυναικών (Jalalzai, 2008). Σε γενικές γραμμές, οι συνθήκες πολιτικής αστάθειας επιτρέπουν στις γυναίκες να αξιοποιήσουν με μεγαλύτερη ευκολία, το σαθρό πολιτικό περιβάλλον και να αδράξουν την ευκαιρία. Παράλληλα, αρκετές γυναίκες έχουν επιλεχθεί ως μεταβατικοί ή προσωρινοί πρόεδροι - πρωθυπουργοί, με περιορισμένο χρονικό διάστημα άσκησης εξουσίας, καθώς δεν προσλαμβάνονται ως «απειλή» κατά τη χρονική διάρκεια έως την προκήρυξη της επόμενης εκλογικής αναμέτρησης (Jalalzai, 2008). Επίσης θεωρούνται ως λιγότερο επιρρεπείς σε πολιτικές φιλοδοξίες, διαφθορά και κατάχρηση εξουσίας.

Όσον αφορά τα μη προηγμένα πολιτικά συστήματα, όπου παρατηρούνται σημαίνοντα κενά ή έλλειψη δημοκρατικής λειτουργίας των θεσμών, οι γυναίκες δύνανται να ευνοηθούν μόνο σε ατομοκεντρικές περιπτώσεις, όταν δηλαδή διαθέτουν οικογενειακούς ή φιλικούς δεσμούς με συγκεκριμένες πολιτικές και στρατιωτικές οικογένειες (Jalalzai, 2008). Σε τέτοιου είδους πολιτεύματα άλλωστε, η εκλογή προέδρου - πρωθυπουργού εδράζεται περισσότερο σε παραδοσιακά κριτήρια, όπως η χαρισματική φυσιογνωμία του υποψήφιου και οι ισχυρές διασυνδέσεις με πρόσωπα - κλειδιά της χώρας, παρά σε έλλογες επιλογές (Jalalzai 2008).

Πίνακας 8. Εκλογή γυναικών από πολιτικές οικογένειες (Jalalzai, F. 2004)

Χώρα	**Πολιτικός**	**Συγγένεια**
Αργεντινή	Ισαμπέλ Περόν	Σύζυγος, πρόεδρος της χώρας
Μπαγκλαντές	Σεΐχ Χασίνα Γουέντ	Πατέρας, πρωθυπουργός
Μπαγκλαντές	Χαλίντα Ζία	Σύζυγος, πρόεδρος
Γουιάνα	Τζάνετ Τζάγκαν	Σύζυγος, πρόεδρος
Ινδονησία	Μεγκαβάτι Σουκαρνοπούτρι	Πατέρας, πρόεδρος
Ινδία	Ιντίρα Γκάντι	Πατέρας, πρωθυπουργός
Νικαράγουα	Βιολέτα ντε Τσαμορό	Πατέρας, πρόεδρος
Πακιστάν	Μπεναζίρ Μπουτό	Πατέρας, πρόεδρος
Παναμάς	Μιρέγια Μοσκόσο ντε Αρίας	Σύζυγος, αρχηγός αντιπολίτευσης
Φιλιππίνες	Κοράζον Ακουίνο	Σύζυγος, πρόεδρος
Φιλιππίνες	Γλόρια Αρόγιο	Πατέρας, πρόεδρος
Σρι Λάνκα	Σιριμάβο Μπανταρανάικε	Σύζυγος, πρωθυπουργός
Σρι Λάνκα	Χαντρίκα Μπανταρανάικε	Πατέρας και μητέρα, πρωθυπουργοί

Η κατανομή της γυναικείας πολιτικής συμμετοχής καταδεικνύει την ύπαρξη μίας ισχυρής - είτε θετικής είτε αρνητικής - διασύνδεσης μεταξύ των χωρών που α) ανήκουν στην ίδια γεωγραφική περιοχή, β) διαθέτουν παρεμφερές κατά κεφαλήν ΑΕΠ και γ) κατέχουν παρόμοιο εκλογικό σύστημα (Hogstrom, 2012). Για παράδειγμα, χώρες, οι οποίες συνορεύουν και ως εκ τούτου, ανήκουν στην ίδια περιοχή, εμφανίζουν πανομοιότυπα ποσοστά συμμετοχής γυναικών στην πολιτική. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα της

Σκανδιναβίας, όπου Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία εμφανίζουν εξίσου υψηλά ποσοστά. Παρόμοια στοιχεία εξάγονται και από τις χώρες με υψηλό εισόδημα αλλά και τις χώρες με φιλελεύθερα, δημοκρατικά πολιτεύματα (Hogstrom, 2012). Αξίζει να σημειωθεί ότι η υψηλότερη έμφυλη ανισότητα παρουσιάζεται σε τρεις νησιωτικές χώρες της Ωκεανίας[28]. Ως προς τη θρησκεία, οι θρησκευόμενες χώρες, εκτός των προτεσταντικών και των καθολικών, εμφανίζουν χαμηλή εκπροσώπηση, ενώ το ίδιο παρατηρείται και σε χώρες, με σχετικά νέο και πρόωρο δημοκρατικό πολιτικό σύστημα (Hogstrom, 2012).

[28] Ναουρού, Παλάου και Τουβαλού.

Κεφάλαιο 2

2.1. Υποθέσεις εργασίας

Βάσει της βιβλιογραφίας, δύναται να εξαχθεί η εκτίμηση πως οι έμφυλες διακρίσεις εξακολουθούν να ενυπάρχουν, να επηρεάζουν και να επιδρούν στο πολιτικό στερέωμα τόσο των ΗΠΑ, όσο και της Ευρώπης. Οι περιπτώσεις της Χίλαρι Κλίντον και της Άγκελα Μέρκελ, αντίστοιχα, συνιστούν το κατάλληλο πεδίο ανάλυσης και συζήτησης της σχετικής προβληματικής.

Η παρούσα εργασία, ως εκ τούτου, θα επιχειρήσει, στο πλαίσιο της πολιτικής «σκηνής» του κοινωνικά προσλαμβάνοντα «δυτικού κόσμου», να διερευνήσει και να αναλύσει ενδελεχώς α) κατά πόσο η πολιτικά διαμεσολαβημένη εικόνα των Κλίντον και Μέρκελ επηρεάζεται από το φύλο τους και β) τον ρόλο του φύλου στην ερμηνεία και την αποτίμηση των πολιτικών εξελίξεων.

Για τον σκοπό αυτό - και λαμβάνοντας υπόψη τη διαθέσιμη βιβλιογραφία - η ανάλυση της διαμεσολαβημένης εικόνας των δύο πολιτικών προσώπων διεκπεραιώνεται μέσω της αναζήτησης τεσσάρων επιμέρους ερευνητικών ζητημάτων:

I. Το πλαίσιο, μέσω του οποίου παρουσιάζεται το περιεχόμενο των υπό εξέταση άρθρων
II. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των δύο πολιτικών, στα οποία προσδίδεται ιδιαίτερη σημασία
III. Η «ημερήσια ατζέντα» ή αλλιώς, τα πολιτικά θέματα, τα οποία τίθενται επί τάπητος
IV. Η χρήση αξιολογικών κρίσεων, η οποία αποσκοπεί στη διαμόρφωση της διαμεσολαβημένη αποτίμησης των δύο πολιτικών

Βάσει της ανωτέρω βιβλιογραφίας, αναμένω να προκύψουν τα παρακάτω ευρήματα:

I. Στα υπό εξέταση άρθρα εκτιμάται ότι θα κυριαρχούν τα πλαίσια του «horse-race» και του «gender». Το πρώτο χαρακτηρίζεται από την έντονη δραματοποίηση του πολιτικού περιεχομένου και επομένως, εκτιμάται ότι θα εντοπιστεί μεγάλος όγκος δημοσκοπικών και εκλογικών στοιχείων, αλλά και λεκτικά σχήματα - φράσεις, οι οποίες παραπέμπουν σε αθλητικό ή πολεμικό λεξιλόγιο (Aalberg, Stromback and Vreese, 2011). Όσον αφορά το δεύτερο, αυτό διακρίνεται για τη συχνή χρήση έμφυλων σχημάτων, δηλαδή

νοηματικών πλαισίων, τα οποία αναδεικνύουν και προσδίδουν ιδιάζουσα σημασία στην έμφυλη διάσταση του υποκειμένου (Meeks, 2012).

II. Τα υπό εξέταση άρθρα προσδοκάται ότι θα αποδώσουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στις δύο γυναίκες πολιτικούς και ειδικότερα, χαρακτηριστικά τα οποία - βάσει και της βιβλιογραφίας - κοινωνικά αποδίδονται στο γυναικείο φύλο (Higgle et all. 1997). Επομένως, αναμένεται να εντοπιστούν επιθετικοί προσδιορισμοί, οι οποίοι διαμεσολαβούν τις Κλίντον - Μέρκελ κυρίως, ως τίμιες, έξυπνες, δημιουργικές και ευαίσθητες.

III. Τα κύρια και επιμέρους θέματα των υπό εξέταση άρθρων, εικάζεται πως θα αφορούν κατά κύριο λόγο, κοινωνικά ζητήματα, όπως η φτώχεια, η ανισότητα, η εκπαίδευση, η υγεία κ.α., δεδομένου ότι βάσει των κοινωνικά επικρατουσών παραδοχών, στους προαναφερθέντες θεματικούς άξονες, οι γυναίκες πολιτικοί θεωρούνται καταλληλότερες των ανδρών (Deborah and Kristi, 1993).

IV. Οι αξιολογικές κρίσεις αναμένεται στην πλειοψηφία τους, να είναι αρνητικές, λαμβάνοντας υπόψη πως η κοινωνικά προσλαμβάνουσα εικόνα των γυναικών πολιτικών δεν συνάδει και δεν ταυτίζεται με τη διαμεσολαβημένη εικόνα μίας προέδρου ή μίας Καγκελαρίου, αντίστοιχα (Paul and Smith, 2008).

Συνοψίζοντας, η ανάλυση των δεδομένων εκτιμάται ότι θα καταδείξει την επιρροή του φύλου στην παρουσίαση των Κλίντον και Μέρκελ από τον ημερήσιο Τύπο, η οποία (σ.σ. επιρροή) θα αντανακλάται στους τέσσερις προαναφερθέντες άξονες. Ωστόσο, ο βαθμός και η έκταση της έμφυλης διάκρισης ενδεχομένως, θα διαφέρει μεταξύ των δύο πολιτικών, καθώς στις ΗΠΑ αναμένεται να διαδραματίζει μεγαλύτερο ρόλο στη διαμεσολάβηση των γυναικείων πολιτικών φιγούρων, σε σχέση με την Ευρώπη (Tsaliki, 2016).

2.2. Μέθοδος Ανάλυσης

Για τη διεξοδική και ενδελεχή διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων, θεωρείται αναγκαία η συνεισφορά δύο συγκεκριμένων μεθόδων ανάλυσης, της «ανάλυσης περιεχομένου» και της «ανάλυσης κειμένου», οι οποίες συμπληρωματικά και από κοινού, θα συμβάλλουν στη βέλτιστη ερμηνεία και ανάλυση των άρθρων.

Η ανάλυση περιεχομένου (content analysis) είναι μία διαδεδομένη μέθοδος έρευνας, η οποία τυγχάνει συχνής εφαρμογής, κυρίως στις κοινωνικές επιστήμες, χάρη στον αποτελεσματικό τρόπο διερεύνησης των περιεχομένων των μέσων ενημέρωσης (Wimmer and Dominick, 2011). Η ίδια ορίζεται κατά κύριο λόγο ως η επιστημονική μέθοδος έρευνας

ενός επικοινωνιακού περιεχομένου, με στόχο τη διερεύνηση των σημασιών, των περιεχομένων και των προθέσεων του κειμένου (Prasad, 2008). Πρόκειται εναλλακτικά, για μία ερευνητική τεχνική, η οποία χρησιμοποιείται για την παραγωγή επαναλαμβανόμενων και έγκυρων συμπερασμάτων, μέσω της ερμηνείας και της κωδικοποίησης του περιεχομένου του κειμένου (Pfarrer, 2017).

Μεταξύ άλλων, ο Κέρλινγκερ αποδίδει στην ανάλυση περιεχομένου έναν πιο τυπικό όρο, προσδιορίζοντάς την ως «μία μέθοδο έρευνας και ανάλυσης, με συστηματικό, αντικει, 2000, *Foundations of behavioral research* στο Wimmer and Dominick, 2011: p.p. 156). Αναλύοντας διεξοδικότερα τον παραπάνω ορισμό, ο Κέρλινγκερ διευκρινίζει ότι η συστηματικότητα εδράζεται στην «προκαθορισμένη και κανονιστική ανάλυση των δεδομένων», καθώς κάθε αντικείμενο θα πρέπει να υπόκειται στην ίδια διαδικασία ανάλυσης και έρευνας, δίχως παρεκκλίσεις και εξαιρέσεις (Kerlinger, 2000, *Foundations of behavioral research* στο Wimmer and Dominick, 2011: p.p. 157).

Ως προς την αντικειμενικότητα, αυτή συνίσταται στην απουσία υποκειμενικών παραγόντων κατά τη διάρκεια της ανάλυσης των ευρημάτων, καθώς κάθε συμπέρασμα θα πρέπει να εξάγεται βάσει ενός αυστηρά σταθερού μοντέλου έρευνας (Wimmer and Dominick, 2011). Τέλος, η έννοια της ποσοτικοποίησης κατέχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς χάρη σ' αυτή, επιτυγχάνεται η ακριβής αντανάκλαση των ευρημάτων της ανάλυσης, συντελώντας στην εξαγωγή επακριβών και καταφανέστερων συμπερασμάτων. Επιπλέον, χάρη στην παραπάνω διαδικασία, διευκολύνεται η ομαδοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, γεγονός το οποίο συμβάλλει στη βέλτιστη κατανόησή τους (Wimmer and Dominick, 2011).

Επικουρικά με τα ανωτέρω, ο Φίλιπ Στόουν ορίζει την ανάλυση περιεχομένου ως μία διαδικασία, με στόχο την αξιολόγηση ενός περιεχομένου, στο οποίο ενυπάρχουν συγκεκριμένα μηνύματα, τάσεις και θέματα (Prasad, 2008), ενώ ο Χάρολντ Λάζγοελ συμπυκνώνει την ερμηνεία της συγκεκριμένης ερευνητικής μεθόδου στο «ποιος, λέει τι, σε ποιον, και με ποιο αποτέλεσμα» (Lasswell, 1965, *Language of politics* στο Prasad, 2008: p.p. 3).

Η ανάλυση περιεχομένου διεκπεραιώνεται μέσω τριών βημάτων: α) την επιλογή των στοιχείων, δηλαδή το δείγμα, β) την κωδικοποίηση του περιεχομένου και γ) την ερμηνεία των ευρημάτων (Communication and Media Studies, 2008). Ως προς την κωδικοποίηση, αξίζει να γίνει αναφορά στη διάκριση μεταξύ του έκδηλου και του λανθάνοντος περιεχομένου, δηλαδή στα νοήματα, τα οποία εκφράζονται άμεσα και έμμεσα, αντίστοιχα (Communication

and Media Studies, 2008). Σχετικά με την ερμηνεία, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε ποσοτική ανάλυση, είτε ένας συνδυασμός ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης, προκειμένου να εξαχθούν πιο «εξειδικευμένα» συμπεράσματα.

Σε κάθε περίπτωση, χάρη στην ανάλυση περιεχομένου, ο ερευνητής δύναται να διερευνήσει και να αναλύσει λανθάνουσες τάσεις του περιεχομένου, οι οποίες διαμεσολαβούν με συγκεκριμένο τρόπο το τελικό μήνυμα προς τον δέκτη (Wimmer and Dominick, 2011), αλλά και ευαίσθητα κοινωνικά φαινόμενα, όπως οι διακρίσεις κάθε είδους, οι προκαταλήψεις και οι αλλαγές πολιτισμικών συμβόλων (Prasad, 2008).

Για την καλύτερη και διεξοδικότερη ανάλυση των ευρημάτων θα απαιτηθεί και η χρήση της «ανάλυση κειμένου» (textual analysis), προκειμένου να αναδειχθούν με σαφέστερο τρόπο τα λανθάνοντα μηνύματα των υπό εξέταση κειμένων. Η «textual analysis» αποτελεί μία μέθοδο συλλογής πληροφοριών, η οποία εστιάζει περισσότερο στο περιεχόμενο του νοήματος και λιγότερο στη δομή του περιεχομένου (Frey, Botan and Kreps, 1999).

Μέσω της συγκεκριμένης ανάλυσης καθίσταται εφικτή η ερμηνεία των βαθύτερων νοημάτων του κειμένου, με αποτέλεσμα τη διεξοδικότερη ανάλυση των μεθόδων, με τις οποίες συγκεκριμένες πολιτισμικές ομάδες αντιλαμβάνονται τον κόσμο σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (McKee, 2003). Ως αποτέλεσμα, διερευνάται το πώς ο κόσμος γίνεται κατανοητός και αντιληπτός από τις διάφορες πολιτισμικές ομάδες, αλλά και το πώς αυτές οι ομάδες, με τις συγκεκριμένες πολιτισμικές ταυτότητες, εγγράφουν τον εαυτό τους στο εκάστοτε κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο, στο οποίο ζουν (McKee, 2003).

Η «ανάλυση κειμένου» συνίσταται παράλληλα, στην περιγραφή και την ερμηνεία των χαρακτηριστικών του κειμένου, στην ανάλυση του περιεχομένου και στην αποκωδικοποίηση της λειτουργίας των υπαρχόντων μηνυμάτων (Reference, 2017). Άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός πως πρόκειται για μία μέθοδο ανάλυσης, η οποία εξετάζει το περιεχόμενο, λαμβάνοντας υπόψη την οπτική του συγγραφέα - αρθρογράφου, τον αρχικό σκοπό του κειμένου, την περίοδο γραφής αλλά και το κοινό, στο οποίο απευθύνεται (Frey, Botan and Kreps, 1999).

2.3. Σχεδιασμός έρευνας

Για την ενδελεχή μελέτη των παραπάνω ερωτημάτων «επιστρατεύεται» μία σειρά δημοσιευμάτων του ξένου και εγχώριου ηλεκτρονικού Τύπου. Συγκεκριμένα, για τις ανάγκες της έρευνας, εξετάζεται η αρθρογραφία συνολικά 12 ιστότοπων εφημερίδων - τεσσάρων

βρετανικών, τεσσάρων αμερικανικών και τεσσάρων ελληνικών. Η επιλογή των συγκεκριμένων ιστότοπων δεν προκύπτει από τυχαίους παράγοντες, καθώς στόχος αποτελεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη και εκτενέστερη αντιπροσώπευση των ιδεολογικών προσεγγίσεων. Σ' αυτό το πλαίσιο, και υπό την αίρεση των περιορισμών που θέτει η ίδια η εργασία, επιλέγεται η ανάλυση των ηλεκτρονικών εκδόσεων των:

Ηνωμένο Βασίλειο

- Daily Telegraph (telegraph.co.uk),
- The Times (thetimes.co.uk),
- The Guardian (theguardian.com),
- The Independent (independent.co.uk),

ΗΠΑ

- The Wall Street Journal (wsj.com),
- The New York Times (nytimes.com),
- USA Today (usatoday.com),
- Washington Post (washingtonpost.com),

Ελλάδα

- Πρώτο Θέμα (protothema.gr),
- Έθνος (ethnos.gr),
- Εφημερίδα των Συντακτών (efsyn.gr) και
- Καθημερινή (kathimerini.gr)

Όπως προαναφέρθηκε, η επιλογή των ανωτέρω εφημερίδων αντανακλά την ανάγκη αντιπροσώπευσης όλων των ιδεολογικών προσεγγίσεων, καθώς η «Daily Telegraph» και η «The Times» θεωρείται ότι αντικατοπτρίζουν τον κεντροδεξιό χώρο στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ η «The Guardian» και η «The Independent» τον κεντρώο και κεντροαριστερό χώρο. Όσον αφορά τις ΗΠΑ, η «The Wall Street Journal» αντηχεί τις απόψεις του συντηρητικού χώρου, οι «The New York Times» και «Washington Post» του φιλελεύθερου χώρου, ενώ η «USA Today» θεωρείται ουδέτερη ιδεολογικά. Τέλος, αναφορικά με τον ελληνικό Τύπο, το «Πρώτο Θέμα» και η «Καθημερινή» φιλοξενούν τις προσεγγίσεις του κεντρώου και κεντροδεξιού χώρου, το «Έθνος» του κεντρώου και σοσιαλδημοκρατικού χώρου και η «Εφημερίδα των Συντακτών» του κεντροαριστερού και αριστερού χώρου.

Η εξέταση των κεντρικών ερωτημάτων της παρούσας έρευνας, επικεντρώνεται σε πέντε θεματικές ενότητες για τη Χίλαρι Κλίντον και σε πέντε θεματικές ενότητες για την Άγκελα Μέρκελ. Η επιλογή των συγκεκριμένων ενοτήτων πραγματοποιείται βάσει της σημασίας τους για την προσλαμβάνουσα εικόνα των δύο πολιτικών. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η έρευνα υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς, καθώς επιλέγονται γεγονότα, από τον Απρίλιο του 2015 έως τον Σεπτέμβριο του 2016 - χρονικό διάστημα 17 μηνών.

Σημειώνεται ότι αρχικώς, η έρευνα διεκπεραιώθηκε στη βάση επτά θεματικών ενοτήτων για κάθε πολιτικό. Ωστόσο, εξαιτίας των χωρικών περιορισμών, καταγράφονται και αναλύονται τα στοιχεία πέντε θεματικών ενοτήτων.

Συγκεκριμένα:

Χίλαρι Κλίντον

- *12 Απριλίου 2015* - Ανακοίνωση της υποψηφιότητας (Θέμα 1)

Στις 12 Απριλίου του 2015, η Χίλαρι Κλίντον, μέσω ενός ολιγόλεπτου βίντεο, ανακοίνωσε και επισήμως την υποψηφιότητά της για το χρίσμα του Δημοκρατικού Κόμματος, εν όψει των προεδρικών εκλογών της 8ης Νοεμβρίου του 2016.

- *13 Οκτωβρίου 2015* - Πρώτο τηλεοπτικό debate του Δημοκρατικού Κόμματος (Θέμα 2)

Στις 13 Οκτωβρίου του 2015 διεξήχθη το πρώτο τηλεοπτικό debate μεταξύ των υποψήφιων του Δημοκρατικού Κόμματος για τις προεδρικές εκλογές του 2016. Εκτός της Κλίντον, σ' αυτό συμμετείχαν ακόμη τέσσερις πολιτικοί, ανδρικού φύλλου όλοι τους. Συγκεκριμένα, επρόκειτο για τους Μπέρνι Σάντερς, Μάρτιν Ο'Μάλει, Τζιμ Γεμπ και Λίνκολν Τσέιφι.

- *21 Δεκεμβρίου 2015* - Σεξιστική επίθεση από τον Ντόναλντ Τραμπ (Θέμα 3)

Ο τότε υποψήφιος για το προεδρικό χρίσμα του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, κατά τη διάρκεια προεκλογικής του ομιλίας, καταφέρθηκε εναντίον της μετέπειτα αντίπαλού του, Χίλαρι Κλίντον. «*Ξέρω πού πήγε… είναι αηδιαστικό, δεν θέλω να μιλήσω για αυτό. Όχι, είναι πάρα πολύ αηδιαστικό. Δεν θα πω τίποτα, είναι αηδιαστικό*» ανέφερε, σχολιάζοντας την αργοπορημένη επιστροφή της Κλίντον στο στούντιο, όπου διεξαγόταν το τηλεοπτικό debate του Δημοκρατικού Κόμματος, μετά από διάλειμμα για διαφημίσεις.

Κατά τη διάρκεια της ίδιας ομιλίας, ο Τραμπ αναφέρθηκε και στην ήττα της Κλίντον στις προκριματικές εκλογές του Δημοκρατικού Κόμματος για τις προεδρικές εκλογές του 2008. «*Ακόμη και στον αγώνα με τον Ομπάμα, αυτή επρόκειτο να κερδίσει τον Ομπάμα. Δεν ξέρω ποιος θα ήταν χειρότερος, δεν ξέρω πώς θα ήταν χειρότερα. Αλλά, αυτή επρόκειτο να κερδίσει, αλλά πήρε @@@, έχασε, εννοώ ότι έχασε*» επισήμανε, χαρακτηριστικά.

- *27 Απριλίου 2016* - Νέα σεξιστική επίθεση από τον Ντόναλντ Τραμπ (Θέμα 4)

Στις 27 Απριλίου του 2016, ο Τραμπ, κατά τη διάρκεια προεκλογικής του ομιλίας, εκτίμησε τα εξής: «*Ειλικρινά, αν η Χίλαρι Κλίντον ήταν άνδρας, δεν νομίζω πως θα έπαιρνε το 5% των ψήφων. Το μόνο πράγμα που συνεχίζει να έχει είναι η "κάρτα" της γυναίκας. Και το ωραίο είναι ότι οι γυναίκες δεν τη συμπαθούν*». Σημειώνεται ότι είχαν προηγηθεί οι προκριματικές εκλογές σε πέντε πολιτείες, με τον Τραμπ να αναδεικνύεται πρώτος και στις πέντε και τη Κλίντον στις τέσσερις.

- *Σεπτέμβριος 2016* - Ιατρικά προβλήματα (Θέμα 5)

Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων μνήμης για τα θύματα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 9ης Σεπτεμβρίου του 2001, η Κλίντον αποχώρησε υποβασταζόμενη από την τελετή, πυροδοτώντας μία σειρά φημολογιών σχετικά με την κατάσταση της υγείας της. Δύο μέρες αργότερα, ανακοινώθηκε πως πάσχει από ήπιας μορφή πνευμονίας. Λίγες ημέρες νωρίτερα, είχε προηγηθεί ο έντονος βήχας της υποψηφίου των Δημοκρατικών, κατά τη διάρκεια εκδήλωσης για την Ημέρα της Εργασίας (Labor Day).

Άγκελα Μέρκελ

- *9 Δεκεμβρίου 2015* - «Πρόσωπο της Χρονιάς» (Θέμα 1)

Το περιοδικό TIME ανακήρυξε την Άγκελα Μέρκελ ως «Πρόσωπο της Χρονιάς» για το 2015, χάρη στη συμβολή της στην επίλυση της προσφυγικής κρίσης στην Ευρώπη, στη διαχείριση της ελληνικής κρίσης - χρέους και στη συμφωνία για την κατάπαυση του πυρός στην ανατολική Ουκρανία.

- *Ιούλιος 2015* - Δημοψήφισμα στην Ελλάδα (Θέμα 2)

Στις 5 Ιουλίου διεξήχθη το δημοψήφισμα για την αποδοχή ή την απόρριψη της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) για τους όρους χρηματοδότησης της Ελλάδας. Το σχέδιο

συμφωνίας απορρίφθηκε με ποσοστό 61,31%, γεγονός το οποίο έθεσε σε κίνδυνο την παραμονή της χώρας στην Ευρωζώνη.

- *13 Μαρτίου 2016* - Περιφερειακές εκλογές στη Γερμανία (Θέμα 3)

Στις 13 Μαρτίου του 2016, διεξήχθησαν οι βουλευτικές εκλογές για τα περιφερειακά κρατίδια της Βάδης - Βυρτεμβέργης, της Ρηνανίας - Παλατινάτου και της Σαξονίας -Άχναλτ. Το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα (CDU) κατέγραψε μείωση των ποσοστών του και στα τρία κρατίδια. Οι πολιτικοί αναλυτές απέδωσαν το εκλογικό αποτέλεσμα στην αυξανόμενη δυσαρέσκεια για τη μεταναστευτική πολιτική της Καγκελαρίου Μέρκελ.

- *Μάρτιος 2016* - Συμφωνία Ε.Ε. και Τουρκίας για το μεταναστευτικό (Θέμα 4)

Στις 18 Μαρτίου του 2016 διεξήχθη κοινή Σύνοδος Κορυφής μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. και της Τουρκίας, για την αναχαίτιση των μεταναστευτικών ροών. Η Σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία. Είχε προηγηθεί ανάλογη Σύνοδος και στις 7 Μαρτίου του 2016, κατά τη διάρκεια της οποίας δεν επετεύχθη οριστική συμφωνία.

- *18 Σεπτεμβρίου 2016* - Περιφερειακές εκλογές στο κρατίδιο του Βερολίνου (Θέμα 5)

Στις 18 Σεπτεμβρίου του 2016, διεξήχθησαν οι περιφερειακές εκλογές για την ανάδειξη της νέας σύνθεσης της Βουλής του Βερολίνου. Τα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού - CDU και SPD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας) - εμφάνισαν αισθητή μείωση στα ποσοστά τους. Τις εντυπώσεις «έκλεψαν» οι εκλογικές επιδόσεις του κόμματος Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD). Είχαν προηγηθεί στις 4 Σεπτεμβρίου, οι περιφερειακές εκλογές του κρατιδίου Μεκλεμβούργο - Δυτική Πομερανία.

Διευκρινίζεται ότι εξετάζονται όλα τα διαθέσιμα άρθρα, είτε της έντυπης είτε της διαδικτυακής έκδοσης των ιστότοπων, ημερομηνίας έως δύο ημέρες μετά την καταγραφή του συμβάντος. Η περίοδος επιλογής των άρθρων επεκτείνεται κατά το δοκούν, σε περίπτωση μη εξεύρεσης σχετικών με το υπό εξέταση θέμα, κειμένων. Από την ανάλυση, εξαιρούνται οι αυτούσιες αναπαραγωγές άρθρων και κειμένων, έτερων μέσων ενημέρωσης
.

Η εξέταση των κειμένων πραγματοποιείται σε δύο στάδια, αρχικά μέσω της «ανάλυσης κειμένου» και σε δεύτερη φάση μέσω της «ανάλυσης περιεχομένου». Η πρώτη αποσκοπεί στον εντοπισμό των ακριβών μηνυμάτων και νοημάτων των εκάστοτε άρθρων, προκειμένου να διερευνηθεί και να αναλυθεί η μέθοδος διαμεσολάβησης των δύο πολιτικών προσώπων.

Η δεύτερη από την πλευρά της, στοχεύει στην κωδικοποίηση των αποτελεσμάτων της «ανάλυσης κειμένου», προκειμένου να ποσοτικοποιηθούν και να εξαχθούν μετρήσιμα και συγκρίσιμα μεγέθη, τα οποία θα προσδώσουν ιδιαίτερη διάσταση στα τελικά συμπεράσματα της ανάλυσης.

2.4. Κωδικοποίηση

Η ανάλυση των θεμάτων πραγματοποιείται στη βάση των προαναφερθέντων τεσσάρων ερευνητικών ερωτημάτων. Επομένως, η κωδικοποίηση των δεδομένων από την ανάλυση των κειμένων αφορά τέσσερις βασικούς πυλώνες:

- Πλαίσιο
- Χαρακτηριστικά
- Πολιτικά θέματα
- Αξιολόγηση

Όσον αφορά το πλαίσιο, τα δεδομένα χωρίζονται σε τρεις υποκατηγορίες: α) horse-race, β) gender και γ) άλλο. Στην α΄ κατηγορία εντάσσονται κείμενα, στα οποία συναντώνται φράσεις ή/και λέξεις, οι οποίες περιγράφουν δημοσκοπικά ή εκλογικά αποτελέσματα, δηλαδή ποσοστά κομμάτων, μετρήσεις κοινής γνώμης κ.α., ή παραπέμπουν σε μία αθλητική - πολεμική γραφή. Για παράδειγμα, η χρήση λέξεων, όπως *«νικητής», «χαμένος», «ηττημένος», «πόλεμος», «μάχη»,* οι οποίες εμπίπτουν στο αθλητικό - πολεμικό λεξιλόγιο, συνεπάγονται την ύπαρξη του πλαισίου «horse-race».

Η κατηγορία β’ περικλείει κείμενα, στα οποία γίνεται έντονη χρήση των φράσεων - λέξεων, οι οποίες αναδεικνύουν την έμφυλη διάσταση του εκάστοτε ζητήματος. Ενδεικτικά, φράσεις, όπως «*πρώτη γυναίκα πρόεδρος», «καλύτερη γυναίκα πολιτικός της χρονιάς», «σιδηρά κυρία της Ευρώπης», «πρώην πρώτη κυρία των ΗΠΑ»,* παραπέμπουν στη χρήση του πλαισίου «gender». Αντίθετα, στην κατηγορία γ’ εντάσσονται κείμενα, τα οποία εστιάζουν στην πολιτική όψη των γεγονότων, δηλαδή παραθέτουν αμιγώς πολιτικές θέσεις και απόψεις, όπως για παράδειγμα οι δηλώσεις της Μέρκελ μετά τη Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε. για την Ελλάδα.

Σημειώνεται ότι σ’ ένα κείμενο δύναται να παρατηρηθεί η χρήση περισσότερων του ενός πλαισίου, και επομένως, να κατηγοριοποιηθεί σε δύο θέσεις. Για παράδειγμα, ένα κείμενο στο οποίο γίνεται αναφορά στη Μέρκελ τόσο ως «*πρώτη γυναίκα πρόεδρος*», αλλά και ως «*μαχήτρια εναντίον του Τραμπ*» εντάσσεται και στην α’ και στη β’ κατηγορία.

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά, αρχικά καταγράφονται όλοι οι χαρακτηρισμοί, οι οποίοι αποδίδονται στις δύο γυναίκες πολιτικούς από τους αρθρογράφους των κειμένων και ύστερα κατηγοριοποιούνται με βάση την ευρύτερη έννοιά τους. Για παράδειγμα, τα επίθετα «*όμορφη*» και «*κομψή*» εντάσσονται στην ίδια κατηγορία, καθώς αναδεικνύουν την εξωτερική εμφάνιση της εκάστοτε πολιτικού. Σε δεύτερο επίπεδο, η κατηγοριοποίηση των καταγραφέντων επιθέτων, διεκπεραιώνεται με βάση την αξιολογική χροιά, η οποία προσδίδεται σ' αυτά, δηλαδή αν διαμεσολαβούν μία θετική έννοια για τα δύο υποκείμενα, ή αρνητική. Ενδεικτικά, το επίθετο «*έμπειρη*» ενσαρκώνει μία θετική έννοια, ενώ η φράση «*υπέρμετρα φιλόδοξη*» μία αρνητική.

Σχετικά με τα πολιτικά θέματα, η κατηγοριοποίηση των κειμένων συνίσταται στη βάση των επιμέρους θεμάτων, τα οποία αναδεικνύονται στα άρθρα. Ενδεικτικά, όταν στο κείμενο κατατίθενται οι απόψεις των υποκειμένων για την οικονομική ανισότητα, τότε συνεπάγεται ότι αναδεικνύονται οικονομικά θέματα, ενώ όταν παρατίθενται οι εξελίξεις γύρω από τη Συρία, τότε αναδεικνύονται ζητήματα εξωτερικής πολιτικής.

Τέλος, η αξιολόγηση του κειμένου έγκειται στη συνολική αποτίμηση του περιεχομένου, η οποία λαμβάνει υπόψη μία σειρά παραγόντων, όπως αξιολογικούς χαρακτηρισμούς, χωρική και ποσοτική κατανομή των επιμέρους ζητημάτων, θεματική εστίαση και επιθετικούς προσδιορισμούς. Για παράδειγμα, κείμενα, τα οποία αποδίδουν στη Κλίντον επίθετα, όπως «*έμπειρη», «κομψή*» και «*δυναμική*», αξιολογούνται ως θετικά για την ίδια. Στον αντίποδα, κείμενα, τα οποία διαμεσολαβούν την Αμερικανίδα πολιτικό, ως «*μεγάλη ηλικιακά*» και «*απρόσωπη*» αξιολογούνται ως αρνητικά. Όταν ενυπάρχουν χαρακτηριστικά, τα οποία λειτουργούν και ενισχυτικά και αρνητικά προς την ίδια - με την ίδια ένταση και ποσότητα - τότε το κείμενο αξιολογείται ως ουδέτερο.

2.5. Δημοσιεύματα για τη Χίλαρι Κλίντον

Η ανάλυση των δημοσιευμάτων για την Αμερικανίδα πολιτικό, όπως προαναφέρθηκε, πραγματοποιείται στη βάση πέντε θεματικών ενοτήτων, οι οποίες διαμεσολαβούνται μέσω συνολικά 120 άρθρων:

- *12 Απριλίου 2015* - Ανακοίνωση της υποψηφιότητας (Θέμα 1)
- *13 Οκτωβρίου 2015* - Πρώτο τηλεοπτικό debate του Δημοκρατικού Κόμματος (Θέμα 2)
- *21 Δεκεμβρίου 2015* - Σεξιστική επίθεση από τον Ντόναλντ Τραμπ (Θέμα 3)

- *27 Απριλίου 2016* - Νέα σεξιστική επίθεση από τον Ντόναλντ Τραμπ (Θέμα 4)
- *Σεπτέμβριος 2016* - Ιατρικά προβλήματα (Θέμα 5)

Θέτοντας στο επίκεντρο τον ρόλο της Κλίντον στις ανωτέρω εξελίξεις και χρησιμοποιώντας την «ανάλυση κειμένου» και την «ανάλυση περιεχομένου», παρατίθεται η εξέταση των επίμαχων κειμένων.

2.5.1 *Ανακοίνωση της υποψηφιότητας*

Ο θεματικός άξονας της πρώτης ομάδας άρθρων συνίσταται στην επίσημη ανακοίνωση της υποψηφιότητας της Κλίντον για τη διεκδίκηση του χρίσματος του Δημοκρατικού Κόμματος, εν όψει των προεδρικών εκλογών της 8ης Νοεμβρίου. Σημειώνεται ότι αυτή πραγματώθηκε μέσω της δημοσίευσης ενός σύντομου και ολιγόλεπτου βίντεο, στο οποίο καταγράφονταν καθημερινές στιγμές της ζωής διάφορων Αμερικανών πολιτών. Στη συγκεκριμένη θεματική ομάδα εντάσσονται 21 συνολικά κείμενα, εκ των οποίων τα οκτώ (8) διαμεσολαβούν την εικόνα της Αμερικανίδας πολιτικού ως θετική, ακόμη οκτώ (8) ως ουδέτερη και τα εναπομείναντα πέντε (5) ως αρνητική. Επομένως, δύναται να υποστηριχθεί πως η επισημοποίηση της υποψηφιότητάς της τυγχάνει κατά κύριο λόγο, της θετικής και της ουδέτερης αξιολόγησης των 12 μέσων ενημέρωσης.

Μία σειρά κειμένων χαρακτηρίζει τη δημοσίευση του βίντεο ως «*πολυαναμενόμενη», «αναμενόμενη»* και «*ιστορική*», γεγονός το οποίο αναδεικνύει τη σημαίνουσα βαρύτητα της εν λόγω εξέλιξης, δίνοντας την αίσθηση πως πρόκειται για μία υποψηφιότητα, η οποία χρήζει αυξάνουσας προσοχής. Ως εκ τούτου, επιτυγχάνεται η θετική προδιάθεση των αναγνωστών απέναντι στην ίδια, προσδίδοντας της πρόσθετη αξία και ειδικό βάρος. Μάλιστα, με τον χαρακτηρισμό «*ιστορικό γεγονός*» (δημ. 8[29]), οι αρθρογράφοι καταδεικνύουν και την έμφυλη διάσταση της συγκεκριμένης υποψηφιότητας, καθώς είναι η πρώτη φορά, όπου μία γυναίκα διεκδικεί με σοβαρούς όρους τον προεδρικό θώκο των ΗΠΑ. Έτσι, το φύλο αναδεικνύεται ως ένας καθοριστικός παράγοντας, με την Κλίντον να καθίσταται αποδέκτης της ετικέτας του «norm brakers», δεδομένου ότι παραβιάζει την επικρατούσα προσδοκία για τον κοινωνικό της ρόλο, ο οποίος δεν συμβαδίζει μ' αυτόν του επόμενου Αμερικανού προέδρου. (Meeks, 2012).

[29] Αναλυτικά η αρθρογραφία στα Παραρτήματα της εργασίας.

Προκειμένου να υποβαθμιστεί η ασυνέπεια μεταξύ φύλου και κοινωνικής προσδοκίας, αποδίδεται ιδιάζουσα σημασία στη βιωσιμότητα της υποψηφιότητάς της, γεγονός το οποίο δικαιολογεί και την εκτενή αναφορά των μέσων ενημέρωσης σ' αυτήν (Kahn 1994). «*Η Κλίντον είναι ο επικρατέστερος υποψήφιος για το χρίσμα των Δημοκρατικών»* (δημ. 1)*, «η νίκη της θεωρείται δεδομένη λόγω της έλλειψης οποιαδήποτε αξιόπιστου διεκδικητή»* (δημ. 4)*, «είναι το ακλόνητο φαβορί*» (δημ. 5) είναι μερικές από τις εκφράσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να καταδειχθεί η δυναμική της υποψηφιότητας της. Μέσω των παραπάνω μάλιστα, οι αρθρογράφοι τείνουν να αξιολογούν θετικά την υποψηφιότητά της, καθώς αναδεικνύοντας τις υψηλές πιθανότητες εκλογικής της επιτυχίας, αποσκοπούν να επηρεάσουν την πρόθεση ψήφου των Αμερικανών εκλογέων, δεδομένου ότι η πιθανότητα εκλογής ενός υποψηφίου φέρεται να αποτελεί παράγοντα επίδρασης της τελικής ψήφου (Hardmeier, 2008).

Σε κάθε περίπτωση βέβαια, ορισμένα κείμενα στιγματίζουν το γεγονός της «*έλλειψης οποιουδήποτε αξιόπιστου διεκδικητή*», γεγονός το οποίο αφενός λειτουργεί υποστηρικτικά προς την υποψηφιότητά της, αφετέρου υπαινίσσεται πως μέρος της διαμεσολαβημένης δυναμικής της αντικατοπτρίζεται και αντλείται από την απουσία αξιόπιστης εναλλακτικής επιλογής για τους ψηφοφόρους των Δημοκρατικών. Πρόκειται επομένως, για μία προσπάθεια ανάδειξης της υποψηφιότητάς της ως «μονόδρομου» ή ως «αναγκαίου κακού», καθώς η στήριξη σ' αυτήν δεν εδράζεται στα προσωπικά της πολιτικά εχέγγυα και εφόδια, αλλά στην απουσία των αντίστοιχων χαρακτηριστικών από τους αντιπάλους της.

Την ίδια ώρα, κοινή συνισταμένη της σχετικής αρθρογραφίας αποτελεί η καίριας σημασίας μεσοποίηση του ρόλου του φύλου στην πολιτική παρουσία της Κλίντον. Όπως παρατηρείται από το περιεχόμενο των κειμένων, ένας αρκετά μεγάλος αριθμός αρθρογράφων τείνει να προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στη γυναικεία ιδιότητα της υποψήφιας των Δημοκρατικών. «*Όπως ένας άνδρας, έτσι και μια γυναίκα μπορεί να γίνει ηγέτης μίας χώρας*» αναφέρει ενδεικτικά η «Daily Telegraph» (δημ. 1), προσδοκώντας στην απόρριψη της ρητορικής περί υπεροχής των ανδρών έναντι των γυναικών, ως προς το επίπεδο της πολιτικής επάρκειας. Στο ίδιο πλαίσιο, υποστηρίζει ότι «*θα πρέπει να ήταν ένα σοκ, μία γυναίκα να είναι η πιο καταρτισμένη για μία δουλειά»,* γεγονός το οποίο αναδεικνύει την υψηλή πολιτική κατάρτιση της Κλίντον.

«*Εάν ένας άνδρας μιλήσει σκληρά, τότε είναι δυνατός. Εάν το κάνει μία γυναίκα, τότε είναι σκύλα*» επισημαίνεται σε άρθρο της «The Times» (δημ. 3), στο οποίο προστίθεται ότι «*η Κλίντον ήταν πάντα ψυχρή, γιατί ήταν πολύ έξυπνη για να ασχοληθεί με ανοησίες*». Πρόκειται

για μία προσπάθεια εκ μέρους του συντάκτη, να απορρίψει την αρρενωπή διάσταση της πολιτικής, αλλά και να θίξει την κοινωνικά διαμεσολαβημένη αντίδραση στην παραβίαση των έμφυλων ρόλων, λαμβάνοντας υπόψη ότι η υιοθέτηση αρρενωπών συμπεριφορών εκ μέρους μίας γυναίκας, δύναται να τύχει αρνητικών αξιολογικών κρίσεων από τους ψηφοφόρους (Meeks, 2012).

«*Η διεκδίκηση του προεδρικού αξιώματος αποτελεί το υψηλότερο και δυσκολότερο έμφυλο εμπόδιο*[30]» τονίζεται επίσης, στη «The Independent» (δημ. 5) με τον αρθρογράφο να αναγνωρίζει και να αναδεικνύει τις έμφυλες διακρίσεις στην πολιτική «σκηνή» των ΗΠΑ, προς επίρρωση της απόφασης της Κλίντον να στηρίξει μέρος της προεκλογικής της εκστρατείας, στην ιδιότητα του φύλου. «*Θα είναι η πρώτη φορά που μία γυναίκα θα κερδίσει το χρίσμα ενός σημαντικού κόμματος*» αναφέρεται στη «The New York Times» (δημ. 11), εστιάζοντας στη σημασία της έμφυλης διάστασης της υποψηφιότητά της και συμπληρώνοντας ότι «*η Χίλαρι τυγχάνει καθολικής αναγνωρισιμότητας αλλά και ισχυρή στήριξης, ιδίως μεταξύ των γυναικών*».

«Έχει την ευκαιρία να γράψει ιστορία ως η πρώτη γυναίκα πρόεδρος των ΗΠΑ» αναγράφει ακόμη, η «USA Today» (δημ. 13), αναδεικνύοντας την «ιστορικότητα» μίας ενδεχόμενης εκλογικής της νίκης, γεγονός το οποίο αναμφίβολα λειτουργεί υποστηρικτικά και ενισχυτικά προς την ίδια, δεδομένης και της τάσης των ψηφοφόρων να λαμβάνουν θέση υπέρ του λεγόμενου «φαβορί» (Hardmeier 2008). Δεν είναι τυχαία άλλωστε και η παράθεση διάφορων δημοσκοπικών και ερευνητικών ευρημάτων, χάρη στα οποία μεσοποιείται - στη βάση του φύλου - η ισχυρή δημοτικότητά της, καθώς, όπως επισημαίνεται ενδεικτικά, «*έχει πολλούς πιστούς οπαδούς που θέλουν να τη δουν ως την πρώτη γυναίκα πρόεδρο των ΗΠΑ*».

Προς στήριξη της Κλίντον, μέρος της αρθρογραφίας προχωράει και στην έντονη αποδοκιμασία των σεξιστικών χαρακτηρισμών που της αποδίδονται ή που πρόκειται να της αποδοθούν. «*Όλες αυτές οι λέξεις περιγράφουν, όσες γυναίκες δεν "στηρίχθηκαν" σε άνδρες* (…) *Θα την αποκαλέσουν υστερική, επιθετική και αυταρχική*» αναφέρει ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 2) καταδεικνύοντας την έμφυλη διάσταση των συγκεκριμένων επιθέσεων και διαμεσολαβώντας την Κλίντον ως μία γυναίκα, η οποία δεν στηρίζεται σε άνδρες. Πρόκειται για μία απόπειρα, η οποία αναμφίβολα, λειτουργεί θετικά προς την ίδια, σε

[30] «Glass ceiling»

επίπεδο εκλογών, καθώς επιχειρείται η προσπάθεια συσπείρωσης των γυναικών γύρω από την υποψηφιότητά της.

Εκτός της θετικής αξιολογικής κρίσης, η διάσταση του φύλου από ορισμένα μέσα ενημέρωσης, μεσοποιείται και με αρνητικό πρόσημο. «*Παρά την ιστορικότητα και την ευχαρίστηση να δεις μια γυναίκα στο οβάλ γραφείο, είναι καταθλιπτικό να βλέπεις τους Δημοκρατικούς να "επενδύουν" σ' αυτήν*» αναφέρεται μεταξύ άλλων, στην «The Independent» (δημ. 5) αναπτύσσοντας μία ρητορική, η οποία αποσκοπεί στην υπονόμευση της υποψηφιότητάς της. Μέσω του παραπάνω χωρίου, ο αρθρογράφος επί της ουσίας, υπαινίσσεται ότι το μοναδικό πλεονέκτημα της Κλίντον συνίσταται αποκλειστικά στο φύλο της, καταδεικνύοντας ως εκ τούτου, την ένδεια ουσιαστικών πολιτικών προτερημάτων.

Στο ίδιο πλαίσιο, η «The Wall Street Journal» (δημ. 8) επισημαίνει πως «*η υποψηφιότητά της είναι λίγο παράδοξη (...) είναι πρωτοποριακή, ως η πρώτη υποψήφια γυναίκα, αλλά ταυτόχρονα, η ίδια απολαμβάνει όλα τα θετικά της μετα-προεδρικής ζωής του συζύγου της*». Έτσι, ο συντάκτης καταφέρνει αφενός να χαιρετίσει την ιδιότητά της ως «γυναίκα» και να αποφύγει, ως αποτέλεσμα, την κριτική στη βάση του φύλου, αφετέρου, να καταδείξει ότι η συνολική της εκλογική δυναμική εξαντλείται σ' αυτήν τη γυναικεία ιδιότητα. Ως εκ τούτου, τείνει να στερεί από την ίδια σημαντικό πολιτικό κεφάλαιο και να τη διαμεσολαβήσει ως κενή πολιτικών ικανοτήτων. «*Η κύρια λογική της υποψηφιότητάς της φαίνεται πως συνίσταται στο γεγονός πως θα γίνει η πρώτη γυναίκα πρόεδρος*» αναφέρεται σε έτερο άρθρο της «The Wall Street Journal» (δημ. 9), προς ενίσχυση της ίδιας λογικής. «*Ο ψηφοφόρος αξίζει να ακούσει περισσότερα από μία γυναίκα που θέλει να γίνει πρόεδρος και κυρίως, θέλει να ακούσει τι σκοπεύει ακριβώς να κάνει*» υποστηρίζεται σε άρθρο της «Washington Post» (δημ. 15), με τον συντάκτη να αποδομεί το επιχείρημα της «πρώτης γυναίκας προέδρου» και να θέτει ζήτημα πολιτικής ανεπάρκειας, ισχυριζόμενος πως οι υψηλές δημοσκοπικές της επιδόσεις απορρέουν αποκλειστικά από τη δημοτικότητά της, καθώς «*η Κλίντον είναι η πιο γνωστή γυναίκα στον κόσμο*».

Παραμένοντας στην έμφυλη πλαισίωση της υποψηφιότητά της, παρατηρείται η αν μη τι άλλο, αρκετά συχνή αναφορά στον σύζυγό της, γεγονός το οποίο επιτείνει την εστίαση στον ρόλο του φύλου (Busher, 2006), καθώς η δημόσια διαμεσολαβημένη εικόνα της τείνει να συμπληρώνεται και να συνδιαμορφώνεται μ' αυτή του Μπιλ Κλίντον. Μάλιστα, προς αυτή την κατεύθυνση, σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζει και ο υποψήφιος για το χρίσμα του

Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, Τζεμπ Μπους[31]. «Η υποψηφιότητά τους *δύναται να μετατρέψει τις εκλογές του 2016 σε μία μάχη μεταξύ των πιο γνωστών και αμφιλεγόμενων οικογενειών στη σύγχρονη ιστορία των ΗΠΑ*» αναγράφεται χαρακτηριστικά, στη «The Guardian» (δημ. 4) παραπέμποντας στην εκλογική αναμέτρηση[32] μεταξύ του Μπιλ Κλίντον και του Τζορτζ Χ. Μπους, οι οποίοι ήταν «πολιτικοί αντίπαλοι» στο πρόσφατο παρελθόν.

Μέσω των παραπάνω επομένως, μεσοποιείται η ταύτιση της Χίλαρι με τον σύζυγό της και πρώην πρόεδρο των ΗΠΑ, γεγονός το οποίο λαμβάνει αμφίσημο αξιολογικό πρόσημο, δεδομένης της αμφιλεγόμενης προεδρίας[33] του, η οποία χαρακτηρίστηκε από μία σειρά σεξουαλικών σκανδάλων[34]. Στο πλαίσιο αυτό, μεγάλος μέρος της αρθρογραφίας υπενθυμίζει την περίπτωση της Μόνικα Λεβίνσκι, παραπέμποντας σε μία δύσκολη προσωπική και πολιτική στιγμή του ίδιου και της συζύγου του, επιτελώντας αρνητικό ρόλο στην προεδρική της υποψηφιότητά.

Επίσης, παρατηρείται η προσπάθεια σύγκρισης της Χίλαρι με τον Μπιλ, ιδίως στη βάση της «επικοινωνίας». «*Η Κλίντον είναι πειθαρχημένη, εργάζεται πολύ, αλλά δεν έχει το χάρισμα του συζύγου του* (…) *είναι εντυπωσιακή, αλλά και ευάλωτη προς την κριτική, είτε από τους Ρεπουμπλικάνους, είτε από τα Αριστερά (…) Είναι δύσκολο να εμπνευστείς από μία μηχανή*» αναφέρει χαρακτηριστικά, η «The Wall Street Journal» (δημ. 8) καθώς ο αρθρογράφος, επιστρατεύοντας και θέτοντας σε αντιπαραβολή την εικόνα του Μπιλ Κλίντον, αποδοκιμάζει την ψυχρή και άνευρη πολιτική παρουσία της Χίλαρι και τη διαμεσολαβεί αρνητικά, ως η επόμενη πρόεδρος των ΗΠΑ. «*Περισσότερο ως διασημότητα, παρά ως πολιτικός, η Κλίντον είναι σχεδόν καθολικά γνωστή, καθώς κάθε Αμερικανός έχει άποψη γι' αυτή, είτε θετική είτε αρνητική*» αναφέρεται, επικουρικά, στην «Washington Post» (δημ. 15), αποδοκιμάζοντας την επικοινωνιακή της συμπεριφορά και διαπιστώνοντας «*περιορισμένες δυνατότητες σε επίπεδο προσωπικής εκστρατείας*».

Σε κάθε περίπτωση βέβαια, ειδική μνεία γίνεται - από μερίδα των ηλεκτρικών μέσων - και στην προσπάθεια της ίδιας να «αυτονομηθεί» πολιτικά και επικοινωνιακά από τον Μπιλ Κλίντον, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζεται στην απουσία οποιασδήποτε αναφοράς σ'

[31] Αδερφός του πρώην προέδρου των ΗΠΑ, Τζορτζ Ουώκερ Μπους και γιος του επίσης πρώην προέδρου, Τζορτζ Χέρμπερτ Ουώκερ Μπους

[32] Αναμετρήθηκαν στις προεδρικές εκλογές του 1992, με τον Μπιλ Κλίντον να αναδεικνύεται 42ος πρόεδρος των ΗΠΑ.

[33] 1992-2000

[34] Χαρακτηριστικότερο όλων το σκάνδαλο Λεβίνσκι, καθώς ο Μπιλ Κλίντον παραδέχθηκε πως είχε ερωτική σχέση μαζί της.

αυτόν κατά τη διάρκεια του σχετικού βίντεο. «*Ανεξάρτητα του αποτελέσματος, η υποψηφιότητά της ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στη ζωή της, η οποία αιχμαλωτίστηκε από τη στιγμή που ο σύζυγός της, ανακοίνωσε την υποψηφιότητά του για τις εκλογές του 1992*» τονίζει η «The New York Times» (δημ. 11) αναδεικνύοντας την ανάγκη της να ετεροπροσδιοριστεί και να καθορίσει εκ νέου τη θέση της στο ευρύτερο πολιτικό «σκηνικό». «*Η Χίλαρι οφείλει να τον απομονώσει και να τον εμποδίσει να τραβήξει την προσοχή*» τονίζεται σε άρθρο της «USA Today» (δημ. 13), καλώντας την υποψήφια των Δημοκρατικών να αποστασιοποιηθεί από τον σύζυγό της και να αναδείξει τις προσωπικές της πολιτικές αρετές.

Την ίδια ώρα και ως συνέχεια των παραπάνω, καταβάλλεται μία προσπάθεια προκειμένου η υποψηφιότητά της να παρουσιαστεί ως «συστημική», καθώς παρά τον καινοτόμο χαρακτήρα της, ούσα η πρώτη γυναίκα υποψήφια μεγάλου κόμματος, «*απολαμβάνει όλα τα θετικά της μετα-προεδρικής ζωής του συζύγου της*» (δημ. 9). Μέσω του συγκεκριμένου χωρίου, ο αρθρογράφος αφενός αποδοκιμάζει την ιδιότητά της ως «σύζυγος πρώην προέδρου», αφετέρου, αποδομεί ένα από τα κεντρικότερα προεκλογικά της συνθήματα, αυτό περί της καταπολέμησης της φτώχειας και των ανισοτήτων, καθώς η ίδια διαμεσολαβείται ως η ωφελημένη του «κατεστημένου» και του «συστήματος».

Αξία γραφής είναι και η εστίαση αρκετών άρθρων στην ηλικία της Κλίντον, η οποία κατά καιρούς, έχει αποτελέσει πεδίο δημόσιας αντιπαράθεσης στις ΗΠΑ. *«Το να είναι κάποιος 67 δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να διεκδικήσει την προεδρία*» αναφέρει μεταξύ άλλων, η «Daily Telegraph» (δημ. 2) λειτουργώντας υποστηρικτικά προς την ίδια, καθώς αποσυνδέει το ζήτημα της ηλικίας με την ικανότητα διακυβέρνησης. Μάλιστα, η «The Times» (δημ. 3) αναγνωρίζει πως «*η εικόνα της μαρτυρά την ηλικία της, γεγονός όμως, το οποίο δεν την εμποδίζει να αποτελεί ένα γρήγορα σκεπτόμενο άτομο*», καταφέρνοντας ως εκ τούτου, να διαφοροποιήσει την «*εικόνα της ομορφιάς και της νεότητας*» από την απαιτούμενη πολιτική επάρκεια ενός υποψήφιου προέδρου.

Στο ίδιο πλαίσιο, μάλιστα, αναφορά γίνεται και στο ζήτημα της εξωτερικής εμφάνισης, με τον συντάκτη να αποσαφηνίζει, προς στήριξη της Κλίντον, πως αυτή δεν πρέπει να εμπίπτει στα κριτήρια επιλογής του επόμενου προέδρου (Lake et all, 2013). «*Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες γυναίκες στην τηλεόραση, η Κλίντον δεν έχει εμμονή με την εμφάνισή της, παρότι είναι "ελαφρώς φτιαγμένη", καλοδιατηρημένη και όμορφη*» επισημαίνει επίσης, προσδοκώντας να της προσδώσει μία συνηθισμένη και κοινά αποδεκτή «εικόνα», η οποία δεν υπόκειται στη

«σεξουαλικοποίηση» των μέσων ενημέρωσης και επομένως, δεν επιτελεί αρνητικό ρόλο στη διαμεσολάβηση της υποψηφιότητά της (Hetflick and Goldenberg, 2009).

Ωστόσο, από μερίδα δημοσιευμάτων, κυρίως των αμερικανικών, ο ρόλος της εικόνας και της ηλικίας μεσοποιείται ως σημαίνοντας για την προεδρική εκλογή. «*Οι εκλογές αφορούν το μέλλον και η Κλίντον θα πρέπει να καταστήσει σαφές ότι δεν θα αποτελέσει ένα πισωγύρισμα*» επισημαίνει ενδεικτικά, η «The Independent» (δημ. 5) αντανακλώντας με αρνητικό τρόπο την υποψηφιότητά της, μέσω της διασύνδεσης της πολιτικής της επάρκειας με μία σειρά μη πολιτικών παραγόντων, μεταξύ των οποίων και η ηλικία της. «*Στην εκστρατεία, η οποία αναπόφευκτα συνδέεται με το μέλλον, η Κλίντον εισέρχεται ως η εκπρόσωπος της μεταπολεμικής γενιάς*» τονίζεται σε άρθρο της «The New York Times» (δημ. 11), θέτοντας παράλληλα, ζήτημα ηλικίας, θεωρώντας πως «*η 67χρονη Κλίντον είναι αρκετά μεγάλη και συνδέεται με το παρελθόν και τη δεκαετία του 90'».*

Η υπό εξέταση αρθρογραφία υπενθυμίζει και την αποτυχημένη απόπειρα διεκδίκησης του προεδρικού χρίσματος για τις εκλογές του 2008[35] και θέτει προς σύγκριση τις δύο αυτές προσπάθειές της Κλίντον, διαπιστώνοντας επουσιώδη αλλαγή της στρατηγικής της, με στροφή προς τις «*κινήσεις χαμηλότερου προφίλ*». Αντιπαραβάλλοντας ως εκ τούτου, τις δύο αναμετρήσεις, ο συντάκτης προσδίδει στην Αμερικανίδα την εικόνα μίας πολιτικού, η οποία αναγνωρίζει τα λάθη του παρελθόντος και αναθεωρεί τη στρατηγική της. «*Έχει γίνει πιο ευέλικτη στη διαχείριση της εικόνας της, καθώς το σκληρό, αδιαπέραστο, ημι-αρσενικό προσωπείο δεν θα την βοηθούσε στην προσπάθεια εκλογής της*» υπογραμμίζεται επίσης, στην «The Times» (δημ. 3) επιβεβαιώνοντας τόσο τον ρόλο και την ισχύ της εικόνας στις εκάστοτε εκλογικές αναμετρήσεις, όσο και την αναγκαιότητα ευθυγράμμισης με τις κοινωνικές προσδοκίες και τη θεωρία περί έμφυλης συνέπειας, η οποία κρίνεται ως αναγκαία για τη διεκδίκηση του προεδρικού αξιώματος (Sczesny et all, 2004).

Μία ακόμη διαφορά μεταξύ των δύο αναμετρήσεων συνίσταται και στην αξιοποίηση του γυναικείου φύλου, γεγονός το οποίο πιστοποιεί εκ νέου τον αναβαθμισμένο του ρόλο στην προεκλογική περίοδο του 2016. «*Το 2008 δεν χρησιμοποίησε το φύλο της, αλλά πλέον θα το κάνει*» τονίζεται στη «The Wall Street Journal" (δημ. 8) και προστίθεται πως «*η εκστρατεία της θα αφορά θέματα, όπως η γονική άδεια, η προσχολική αγωγή και η ασφάλιση των παιδιών*». Πρόκειται για θέματα, τα οποία εντάσσονται στα λεγόμενα «γυναικεία», όπου οι

[35] Μπαράκ Ομπάμα και Χίλαρι Κλίντον είχαν διεκδικήσει το προεδρικό χρίσμα του Δημοκρατικού Κόμματος, με τον πρώτο να «κόβει» πρώτος το νήμα των απαιτούμενων αντιπροσώπων.

γυναίκες θεωρούνται καταλληλότερες έναντι των ανδρών, επιβεβαιώνοντας ως εκ τούτου την προσπάθεια ανάδειξης της έμφυλης διάστασης της υποψηφιότητάς της (Meeks, 2012). «*Σ' αντίθεση με το 2008, όπου απέφυγε να επιδείξει τον παράγοντα "φύλο", αυτή τη φορά είναι βέβαιο ότι θα παίξει το συγκεκριμένο χαρτί*» επισημαίνεται επίσης, στην «The New York Times» (δημ. 11) με τον αρθρογράφο να εκτιμά πως η προοπτική νίκης μίας γυναίκας θα έχει καθοριστική σημασία, ιδίως μεταξύ των αναποφάσιστων γυναικών, προς επίρρωση του ιδιάζοντα ρόλου του φύλου στη συγκεκριμένη πολιτική αναμέτρηση.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Daily Telegraph (δημ. 2) σημειώνει ότι «*παρότι βρίσκεται εδώ και δεκαετίας στη δημόσια σκηνή, είναι σε επαφή με την καθημερινή ζωή της Αμερικής που αλλάζει*». Πρόκειται για ένα σχόλιο, το οποίο αναδεικνύει τη μετριοπαθή στάση της Κλίντον και την έλλειψη ελιτίστικης διάθεσης, γνωρίσματα τα οποία μεσοποιούν την ίδια θετικά στην πλειοψηφία των ψηφοφόρων. Ειδική μνεία πραγματοποιείται και στην κυβερνητική και πολιτική της εμπειρία, καθώς ευμέγεθες αριθμός κειμένων εστιάζει και αναδεικνύει τη μακρά πολιτική της καριέρα, ως υπουργός Εξωτερικών και Γερουσιαστής, γεγονός το οποίο λειτουργεί ενισχυτικά προς τη διαμεσολαβημένη εικόνα της πολιτικά επαρκούς υποψηφιότητάς της. «*Είναι τεράστια η εμπειρία που διαθέτει, η μεγαλύτερη μεταξύ των πιθανών αντιπάλων της*» προσθέτει η «Washington Post» (δημ. 15), θέτοντας την Κλίντον σε αντιπαραβολή με τους ανθυποψηφίους της, με στόχο την ανάδειξη του συγκριτικού της πλεονεκτήματος.

Σε κάθε περίπτωση βέβαια, η προγενέστερη πολιτική της σταδιοδρομία δεν στερείται αρνητικών αξιολογήσεων, καθώς σε αρκετά μεγάλο αριθμό δημοσιευμάτων καταδεικνύεται η κατά κόρον κριτική που έχει δεχθεί για μία σειρά θεμάτων, όπως η εμπλοκή των ΗΠΑ στον πόλεμο του Ιράκ[36], η αντίδρασή της στη δολοφονία του Οσάμα Μπιν Λάντεν[37], οι επιθέσεις στη Βεγγάζη[38], η περίπτωση των emails[39] και η διαχείριση των οικονομικών του ιδρύματος

[36] Από τη θέση της Γερουσιαστή της Νέας Υόρκης με το Δημοκρατικό Κόμμα, η Κλίντον είχε στηρίξει την εισβολή των ΗΠΑ στην ασιατική χώρα, παρά τις αντιρρήσεις της κεντρικής ηγεσίας του κόμματός της.

[37] Ο Μπιν Λάντεν σκοτώθηκε από τις αμερικανικές ειδικές δυνάμεις, στο Πακιστάν, τον Μάιο του 2011, κατά τη διάρκεια της επιχείρησης «Τζερόνιμο». Η Χίλαρι Κλίντον, ως υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, απαθανατίστηκε τη στιγμή που παρακολουθούσε την επιχείρηση και η αντίδρασή της είχε αποτιμηθεί αρνητικά από μερίδα των μέσων ενημέρωσης.

[38] Δολοφονική επίθεση μουσουλμάνων διαδηλωτών στην πρεσβεία των ΗΠΑ, στη Βεγγάζη της Λιβύης, μετά από την αναπαραγωγή αμερικανικής ταινίας, η οποία θεωρήθηκε πως προσβάλει τον Μωάμεθ

[39] Η Χίλαρι Κλίντον, κατά τη διάρκεια της θητείας της στο υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ (2009-2013), κατηγορήθηκε πως διακινούσε υψηλόβαθμες πληροφορίες, οι οποίες αφορούσαν την αμερικανική κυβέρνηση, μέσω του προσωπικού της server.

Κλίντον[40]. Σε αντίθεση με την παραπάνω θετική διαμεσολάβηση της εμπειρίας της, στην προκειμένη περίπτωση τα πολιτικά της πεπραγμένα συμβάλλουν στη μεσοποίησή της ως «συστημική» και ως πολιτικά ανεπαρκής.

Ειδικά για τη θητεία της στο υπουργείο Εξωτερικών, σημειώνεται πως «*είναι κομβική για τη δημόσια εικόνα της, καθώς έκτοτε βαίνει μειούμενος ο αριθμός, όσων τη θεωρούν "τίμια" και "αξιόπιστη"»,* αφαιρώντας ως εκ τούτου, σημαντικό μέρος της πολιτικής της αξιοπιστίας και επιτελώντας αρνητικό ρόλο στην υποψηφιότητά της. «*Η Κλίντον είναι καθρέπτης του συστήματος*» επισημαίνεται παράλληλα, στη «The Independent» (δημ. 4) ενισχύοντας περαιτέρω τη συγκεκριμένη αξιολογική κρίση. «*Αναμφισβήτητα είναι μία εντυπωσιακή γυναίκα*, αλλά *με αμφίβολη πολιτική καθαρότητα* (…) *Είναι η καλύτερη επιλογή των δημοκρατικών; Το κόμμα της θα πρέπει να κοιτάξει μπροστά και όχι να γυρίσει στο παρελθόν*» τονίζεται σε δεύτερο άρθρο της βρετανικής εφημερίδας (δημ. 5), διαμεσολαβώντας με αρνητικό τρόπο την προσπάθειά της να καταλάβει τον προεδρικό θώκο των ΗΠΑ.

Μάλιστα, στον ίδιο τόνο, μέρος της αρθρογραφίας αφήνει υπόνοιες για το ακέραιο των κινήτρων της, καλλιεργώντας αμφίσημες εντυπώσεις στον αναγνώστη, αναγράφοντας χαρακτηριστικά πως «*η πρόκλησή της είναι να εξηγήσει τι μπορεί να κάνει για τη χώρα και όχι τι μπορεί να κάνει η χώρα γι΄ αυτήν*» (δημ. 13). Μέσω των παραπάνω, επιχειρείται να εξαχθεί η εκτίμηση πως η υποψηφιότητα της Κλίντον συνιστά ένα είδος αυτό-εκπληρούμενης ικανοποίησης για την ίδια και να της αποδοθούν εγωιστικά κίνητρα στην απόφασή της να διεκδικήσει την αμερικανική προεδρία.

2.5.2. «*Τηλεμαχία» Δημοκρατικών*

Στις 13 Οκτωβρίου του 2015 διεξήχθη η πρώτη τηλεμαχία μεταξύ των υποψηφίων του Δημοκρατικού Κόμματος για τις προεδρικές εκλογές του 2016. Εκτός της Κλίντον, σ' αυτή συμμετείχαν ακόμη τέσσερις πολιτικοί, ανδρικού φύλου όλοι τους. Συγκεκριμένα, επρόκειτο για τους Μπέρνι Σάντερς, Μάρτιν Ο'Μάλει, Τζιμ Γεμπ και Λίνκολν Τσέιφι. Η τηλεοπτική αναμέτρηση διαμεσολαβείται από τα 12 μέσα ενημέρωσης μέσω 22 άρθρων, εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία, δηλαδή τα 17, προσδίδουν στην παρουσία της Αμερικανίδας

[40] Το ίδρυμα Κλίντον κατηγορείται για αμφιλεγόμενες και παράτυπες χρηματοδοτήσεις από κυβερνήσεις διάφορων χωρών.

πολιτικού θετικό αξιολογικό πρόσημο. Παράλληλα, τρία άρθρα μεσοποιούν την Κλίντον με ουδέτερο τρόπο και ακόμη δύο με αρνητικό.

Ένα χαρακτηριστικό δείγμα της θετικής αναπαράστασης της Κλίντον από τα υπό εξέταση μέσα ενημέρωσης, συνίσταται στην ιεράρχησή της, καθώς η πλειονότητα των κειμένων προτάσσει, πλην ελάχιστων περιπτώσεων, τις αναφορές γύρω από την αυτήν, κατατάσσοντάς τες στην πρώτη χωρική ενότητα του περιεχομένου τους. Μέσω αυτού, υποδηλώνεται το υψηλό ενδιαφέρον των αναγνωστών για την ίδια, αλλά και η αυξάνουσα σημασία της υποψηφιότητά της (Weaver, 2007). Πρόκειται άλλωστε, για μία ακόμη απόδειξη της ισχυρής βιωσιμότητας της προεκλογικής της εκστρατείας, η οποία αντανακλάται στον σημαίνοντα χώρο που καταλαμβάνει στα μέσα ενημέρωσης (Kahn, 1994), ενισχύοντας ως εκ τούτου, τη διαμεσολαβημένη εικόνα της.

Στο ίδιο πλαίσιο, ευμέγεθες αριθμός κειμένων αναγνωρίζει ότι κατόπιν της τηλεμαχίας, η Κλίντον καθίσταται πλέον, το απόλυτο φαβορί για το χρίσμα του Δημοκρατικού Κόμματος. «*Η Κλίντον παραμένει σε τροχιά νίκης, ακολουθούμενη από το Σάντερς*» αναφέρει ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 23) επιβεβαιώνοντας τη δυναμική της υποψηφιότητά της. Μάλιστα, η υπεροχή της καταδεικνύεται και μέσω της σύγκρισής της με τους υπόλοιπους τέσσερις υποψήφιους, υποδηλώνοντας την πλήρη πολιτική και επικοινωνιακή της επικράτηση. «*Έλαμψε, ούσα η δασκάλα και οι αντίπαλοί της, οι μαθητές*» επισημαίνει η βρετανική εφημερίδα, με τις λέξεις «*δασκάλα*» και «*μαθητές*» να αναδεικνύουν τη σημαίνουσα διαφορά πολιτικής επάρκειας μεταξύ της Κλίντον και των τεσσάρων ανδρών.

«*Η Κλίντον κυριάρχησε στο πρώτο ντιμπέιτ των Δημοκρατικών, επιδεικνύοντας τις μεγάλες ρητορικές ικανότητες και την ευρεία πολιτική ειδίκευση που διαθέτει, σε αντίθεση με τους τέσσερις λιγότερους έμπειρους αντιπάλους*» τονίζεται επίσης, στη «The Wall Street Journal» (δημ. 28), εστιάζοντας εκ νέου στην πολιτική της ανωτερότητα έναντι των εσωκομματικών της αντιπάλων. Μάλιστα, στο επίμαχο άρθρο εκτιμάται πως η θετική της παρουσία θα διατελέσει ανασταλτικό παράγοντα στην απόφαση του Τζο Μπάιντεν[41] - αντιπρόεδρου των ΗΠΑ επί προεδρίας Ομπάμα - να θέσει υποψηφιότητα για τις προεδρικές εκλογές. Μέσω

[41] Η υποψηφιότητα Μπάιντεν τέθηκε στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης ως το εναλλακτικό σχέδιο των Δημοκρατικών, στο ενδεχόμενο που η Κλίντον δεν επιβεβαίωνε τις προσδοκίες και δεν διέθετε προοπτικές νίκης στις προεδρικές εκλογές

αυτής της πρόβλεψης, το κείμενο επιχειρεί να καταδείξει πως η Χίλαρι αντιπροσωπεύει την καλύτερη δυνατή επιλογή των Δημοκρατικών.

«*Φάνηκε πιο "προεδρική" από τους υπόλοιπους*», «*έδειχνε να το απολαμβάνει, καθώς ήταν χαλαρή»* (Daily Telegraph, δημ. 23) είναι δύο ακόμη φράσεις, οι οποίες αναμφίβολα ενισχύουν την υποψηφιότητά της, την καθιστούν αδιαφιλονίκητο φαβορί για το χρίσμα και την ανυψώνουν σε επίπεδο προσωπικότητας, καθώς αντικατοπτρίζεται ως να διαθέτει όλα τα απαιτούμενα εχέγγυα προκειμένου να διατελέσει την επόμενη πρόεδρο της χώρας. Μάλιστα, σ' αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση ενός άρθρου, το οποίο επικαλείται την αντίδραση του Ντόναλντ Τραμπ κατόπιν της τηλεμαχίας των Δημοκρατικών, προκειμένου να καταδείξει τη θετική εμφάνιση της Κλίντον, υποδηλώνοντας πως η παρουσία της ήταν τόσο καλή, ώστε να τύχει της επιδοκιμαστικής αναγνώρισης ακόμη και του κυριότερου αντιπάλου της.

«*Η Χίλαρι απέδειξε πως διαθέτει πλούσιες ικανότητες κατά τη διάρκεια του debate*», υπογραμμίζει παράλληλα, η «The Independent» (δημ. 27) με τον συντάκτη να αναγνωρίζει τόσο την πολιτική της επάρκεια, όσο και την εκλογική της ετοιμότητα. «*Μετά από μία χλιαρή εκστρατεία, η ίδια φάνηκε να απολαμβάνει την παρουσία της στο Λας Βέγκας*[42]» προσθέτει, πιστοποιώντας τη φυσικότητα και την επαρκή προετοιμασία της. Ειδική μνεία από ικανό αριθμό δημοσιευμάτων γίνεται και στην εμπειρία της, η οποία φέρεται να αποτυπώνεται στις θετικές προεκλογικές της επιδόσεις, αλλά και στη συχνή χρήση του χιούμορ, το οποίο διαμεσολαβεί μία αύρα αυτοπεποίθησης και ανωτερότητας για την ίδια.

Παράλληλα, σε άλλο σημείο της αρθρογραφίας, αναγράφεται πως «*παρά το δύσκολο καλοκαίρι που πέρασε, η Χίλαρι έχει καταφέρει να διατηρηθεί στην πρώτη θέση μεταξύ των υποψηφίων του Δημοκρατικού κόμματος, με διψήφιο ποσοστό προβαδίσματος*» (USA Today, δημ. 37), καταδεικνύοντας τη δυναμική της υποψηφιότητάς της, αλλά και το γεγονός πως έχει καταφέρει να αντεπεξέλθει με επιτυχία στις μέχρι στιγμής προκλήσεις. Στο ίδιο πλαίσιο, επιδοκιμάζεται η εμφάνισή της, η οποία χαρακτηρίζεται ως «*ήρεμη, χαμογελαστή και δυναμική*» (USA Today, δημ. 35), και αντιπαραβάλλεται με την αντίστοιχη των αντιπάλων της, προκειμένου να μεσοποιηθεί η πολιτική και επικοινωνιακή της επικράτηση.

Άξιος γραφής είναι και ο αριθμός των δημοσιευμάτων, τα οποία εξαίρουν την επικοινωνιακή της ικανότητα. «*Ποτέ δεν αμφέβαλα ότι η Χίλαρι έχει πολλά ταλέντα, αλλά δεν ήξερα πόσο*

[42] Η πόλη, στην οποία έλαβε χώρα η πρώτη τηλεμαχία του Δημοκρατικού Κόμματος.

καλά μπορούσε να τα διαχειριστεί» αναφέρει ενδεικτικά, η «The New York Times» (δημ. 32) και προσθέτει πως «*κατάφερε να φανεί προοδευτική σε κάποια ακροατήρια και σε κάποια άλλα, όπου έπρεπε, κατάφερε να φανεί λιγότερο προοδευτική*». Μέσω των παραπάνω, ο συγκεκριμένος αρθρογράφος, επικαλούμενος μάλιστα, τη γνώμη ενός μετριοπαθούς αναλυτή - γεγονός που προσδίδει αυξάνουσα βαρύτητα στα γραφόμενά του - επιχειρεί να αναδείξει την προσαρμοστικότητα και την πολιτική της ευελιξία.

Ειδική μνεία γίνεται και στην αυτοπεποίθησή της, ένα χαρακτηριστικό, το οποίο θεωρείται κοινωνικά αναγκαίο για την πλήρωση του αμερικανικού προεδρικού θώκου (Fox and Lawless, 2011). «*Η 67χρονη πρώην επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματίας έκλεψε, κατά γενική ομολογία, τις εντυπώσεις λόγω... αυτοπεποίθησης*» επισημαίνει η εφημερίδα «Έθνος» (δημ. 42), με τον συντάκτη να εξαίρει την επίδοσή της και να υποστηρίζει πως «*βρισκόταν στο κέντρο του πλατό, λόγω της θέσης της στις δημοσκοπήσεις*». Υπαινίσσεται επομένως, πως πρόκειται για μία συμβολική κίνηση, η οποία αντανακλά το γεγονός ότι συνιστά το αδιαφιλονίκητο φαβορί για το χρίσμα των Δημοκρατικών.

«*Η ίδια έκανε αρκετά για να επιβεβαιώσει πως είναι το φαβορί μεταξύ των Δημοκρατικών*» τονίζεται επίσης, στη «The Times» (δημ. 24), εστιάζοντας στο γεγονός πως κατάφερε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες, οι οποίες την έχριζαν ως την επικρατέστερη για το χρίσμα των Δημοκρατικών. Παράλληλα, η «The Guardian» (δημ. 25) υπογραμμίζει ότι «*αντεπεξήλθε αποτελεσματικά και εμφανίστηκε ως να έχει λεπτομερείς πολιτικές, στη βάση του ρεαλισμού*», εξαίροντας μ' αυτόν τον τρόπο το γεγονός πως ήταν έτοιμη, καλά «διαβασμένη» και κυρίως, πως οι ιδέες που πρεσβεύει είναι υλοποιήσιμες.

Σ' αντίθεση με την εικόνα του «φαβορί», μερίδα της αρθρογραφίας ισχυρίζεται ότι η θετική της παρουσία επήλθε κόντρα στις προσδοκίες. «*Αν ήταν να επιλέξουμε τον νικητή του ντιμπέιτ, αυτή θα ήταν η Χίλαρι Κλίντον, η οποία ξεπέρασε κάθε προσδοκία*» αναγράφει ενδεικτικά, η «The Guardian» (δημ. 25) καθώς μέσω του επίμαχου χωρίου, ο συγκεκριμένος αρθρογράφος, με μαξιμαλιστικές μεθόδους, επιχειρεί να μεγιστοποιήσει τα οφέλη για την ίδια και να αποδώσει ακόμη μεγαλύτερη αξία στην υποψηφιότητά της

Η θετική αξιολόγηση της παρουσίας της Κλίντον μεσοποιείται από μερίδα των μέσων ενημέρωσης, κυρίως των βρετανικών και των αμερικανικών, και στη βάση του φύλου. «*Κατά τη διάρκεια του ντιμπέιτ, τοποθέτησε τον εαυτό της κοντά στον Ομπάμα, δίνοντας έμφαση στη δυναμική να γράψει ιστορία ως η πρώτη γυναίκα πρόεδρος και χαρακτήρισε τον εαυτό της ως προοδευτικό που της αρέσει να κάνει τα πράγματα σωστά*» αναγράφει ενδεικτικά, η

«The Times» (δημ. 14) αναδεικνύοντας τον ρόλο του φύλου στην πολιτική της εκστρατεία και προσδίδοντας ως εκ τούτου, μία «ιστορικότητα» στην πιθανότητα εκλογής της, μέσω της οποίας επιχειρείται η προσέλκυση περισσότερων ψηφοφόρων (Meeks, 2016). Σκόπιμη θεωρείται άλλωστε, και η αναφορά στον πρώην πρόεδρο, Μπαράκ Ομπάμα, η εκλογή του οποίου επίσης ενείχε το στοιχείο της «ιστορικότητας» και του «norm brakers», δεδομένου ότι αποτέλεσε τον πρώτο «έγχρωμο» πρόεδρο των ΗΠΑ.

Στο ίδιο πλαίσιο, σε έτερο δημοσίευμα της «The Guardian» (δημ. 26) επισημαίνεται ότι «*χωρίς αμφιβολία, η μοναδική γυναίκα μεταξύ των υποψηφίων - και η μοναδική με αξεπέραστη εμπειρία και κυβερνητικό αξίωμα - ήταν ο ξεκάθαρος νικητής*». Κάνοντας ειδική αναφορά στο ότι ήταν η μοναδική γυναίκα, ο αρθρογράφος επί της ουσίας, αναδεικνύει την έμφυλη διάσταση της υποψηφιότητά της. Παράλληλα όμως, αποτυπώνει την προσλαμβάνουσα πεποίθηση πως η γυναικεία ιδιότητά της έρχεται σε αντίθεση με τη δυναμική της παρουσία, καθώς η χρήση της φράσης «μοναδική γυναίκα» ενέχει μία χροιά αντίθεσης με τη φράση «ξεκάθαρος νικητής». Ως εκ τούτου, αναδύει εμμέσως την κοινωνικά προσλαμβάνουσα ασυνέπεια μεταξύ του γυναικείου φύλου και των αναγκαίων χαρακτηριστικών ενός υψηλόβαθμου πολιτικού (Meeks, 2012).

«Πρόκειται για την πρώτη αξιόπιστη γυναικεία υποψηφιότητα για την προεδρία» υποστηρίζεται στο άρθρο της «The Guardian» (δημ. 26), δίνοντας το «σύνθημα» στις γυναίκες ψηφοφόρους να σπεύσουν στις κάλπες για να στηρίξουν την Κλίντον, δεδομένης και της αυξημένης πιθανότητας εκλογικής της νίκης. Στο ίδιο πλαίσιο, η «The New York Times» (δημ. 34) εκτιμά πως «*η Κλίντον αντιπροσωπεύει τις καλύτερες πιθανότητες για την πρώτη εκλογή γυναίκας*», με τον συντάκτη επίσης να επιχειρεί να κινητοποιήσει τις γυναίκες ψηφοφόρους, προκειμένου να στηρίξουν την Κλίντον, επιστρατεύοντας το επιχείρημα της «πρώτης γυναίκας προέδρου». Την ίδια ώρα, η «Washington Post» (δημ. 38) αποπειράται να αξιοποιήσει επικοινωνιακά και τεχνηέντως την επίμαχη δημόσια συζήτηση, σημειώνοντας πως «*ήταν ένας άνδρας ανάμεσα σε αγόρια*» και αποδίδοντας ως εκ τούτου, μία έμφυλη διάσταση στη διαφορά ποιότητας μεταξύ των πέντε υποψηφίων.

Συνοπτικά, επιχειρείται να πειστεί ο αναγνώστης πως η ίδια απέχει παρασάγγας από τους ανθυποψηφίους του, σε πολιτική επάρκεια, εμπειρία και κατάρτιση, γεγονός το οποίο αποτυπώνεται και στην εκτίμηση πως κατάφερε να αντεπεξέλθει εύκολα ακόμη και στο πλέον επιζήμιο γι' αυτήν ζήτημα, αυτό των emails. Ενδεικτικά, γίνεται λόγος για «*ισχυρή παρουσία*» της Κλίντον στην τηλεμαχία, παρότι «*προσήλθε ως τραυματισμένο φαβορί, ως αναξιόπιστη και υπό πλήθος πυρών για την υπόθεση των emails*» (The Times, δημ. 24). Μέσω

της συγκεκριμένης αναφοράς, καταδεικνύεται η δυναμική της παρουσία της, χάρη στην οποία κατάφερε να εξαλείψει κάθε προβληματισμό και αμφιβολία για την επάρκειά της, ως πολιτικό πρόσωπο.

«*Η ίδια εμφανίστηκε απτόητη από την υπόθεση των emails, το οποίο χαρακτηρίζεται από τους αντιπάλους της ως σκάνδαλο*» αναφέρεται σε άρθρο της «The Guardian» (δημ. 25), εξαίροντας την ψυχραιμία της, αλλά και την αυτοπεποίθησή της. «*Η παρουσία της ήταν τόσο αρχηγική, καθώς ακόμη και το μεγαλύτερο μειονέκτημά της - η υπόθεση των emails κατέληξε να επιστρέφει σε όφελός της*» επισημαίνεται επιπροσθέτως, με τον αρθρογράφο να υποδηλώνει εμμέσως, ότι η παρουσία της ήταν τόσο ικανοποιητική, ώστε κατόρθωσε να «εξουδετερώσει» τις μαύρες σκιές της συγκεκριμένης υπόθεσης.

Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να υπερτονιστεί και η στάση του Σάντερς επί του θέματος, καθώς αυτή (σ.σ. στάση) διαμεσολαβείται ως θετική για την Κλίντον, καθώς η ίδια «*έλαβε βοήθεια από την απροθυμία του να της επιτεθεί*» (Daily Telegraph, δημ. 22). Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο τρόπος γραφής του συγκεκριμένου χωρίου υποδηλώνει την εκτίμηση του αρθρογράφου πως η Κλίντον ενδεχομένως, διαθέτει σημαντικές ευθύνες, καθώς επί της ουσίας, στιγματίζει την επιλογή του ανθυποψηφίου της να μην της ασκήσει κριτική επ' αυτού. Άλλωστε, σε ικανό αριθμό κειμένων διαπιστώνεται ότι η υπόθεση των emails της στερεί σημαντική δυναμική, καθώς αναμφισβήτητα επηρεάζει ως ένα βαθμό, τις εκλογικές προτιμήσεις των Αμερικανών ψηφοφόρων.

Την ίδια ώρα, μεταξύ των θεματικών ενοτήτων που τέθηκαν στην τηλεμαχία, η πλειονότητα των άρθρων εστιάζει, εκτός από το ζήτημα των emails, στα λεγόμενα κοινωνικά θέματα, στα οποία η Κλίντον τείνει να διαθέτει ισχυρό επικοινωνιακό προβάδισμα έναντι των εσωκομματικών της αντιπάλων. *«Η καλύτερη στιγμή της βραδιάς συνίστατο στην υπεράσπιση της γονικής άδειας»* τονίζει η «Washington Post» (δημ. 39), παραπέμποντας σε ένα θέμα, στο οποίο αναντίρρητα υπερτερεί έναντι των ανθυποψηφίων της, δεδομένου ότι η ίδια είναι γυναίκα και αυτοί άνδρες (Meeks 2012). *«Κέρδισε τις εντυπώσεις στα περισσότερα θέματα - κλειδιά για τους δημοκρατικούς, όπως οι γονικές άδειες, η ισότητα εισοδήματος, τα όπλα»* προστίθεται επίσης. Έτσι, καθίσταται πρόδηλο ότι τα καίρια ζητήματα των ψηφοφόρων του Δημοκρατικού Κόμματος συνίστανται στα λεγόμενα «γυναικεία θέματα», στα οποία η Κλίντον διαθέτει το πάνω χέρι, λαμβάνοντας υπόψη ότι είναι η μοναδική γυναίκα υποψήφια.

Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε και στην αρχή της τρέχουσας θεματικής, στο σύνολο της αρθρογραφίας καταγράφεται και ένας περιορισμένος αριθμός κειμένων, τα οποία αξιολογούν την Κλίντον με αρνητικό πρόσημο, εκτιμώντας πως η θετική της παρουσία στην τηλεμαχία απορρέει αποκλειστικά από την ένδεια ικανοτήτων των ανθυποψηφίων της. *«Το ντιμπέιτ αποκάλυψε ότι το καλύτερο για τη Χίλαρι είναι η αδυναμία των αντιπάλων της (…) η ίδια υπενθύμισε στο πλήθος ότι είναι καλή πολιτικός, ότι έχει γνώσεις (…) αλλά ας είμαστε ειλικρινείς ο εσωκομματικός ανταγωνισμός είναι αξιοθρήνητος και οι προκλήσεις για την ίδια παραμένουν τεράστιες*» αναγράφεται μεταξύ άλλων, στη «The Wall Street Journal» (δημ. 28). Πρόκειται για ένα απόσπασμα, το οποίο όπως είναι φυσικό, αφαιρεί σημαντικό μέρος της διαμεσολαβημένης πολιτικής της επάρκειας, δεδομένου ότι κάνει λόγο για «αξιοθρήνητο ανταγωνισμό».

Μάλιστα, ο συγκεκριμένος αρθρογράφος σπεύδει να διανθίσει το επιχείρημά του, προδικάζοντας πως απέναντι σε έναν σαφώς δυσκολότερο πολιτικό αντίπαλο, η ίδια θα αντιμετωπίσει αρκετές δυσχέρειες. «*Η Κλίντον ωφελήθηκε από τη διστακτικότητα των ανθυποψηφίων της να επιτεθούν στην ίδια»* αναφέρεται προς επίρρωση, σε άρθρο της «The New York Times» (δημ. 34), αποδίδοντας τη θετική της παρουσία στα ελλιπή πολιτικά χαρακτηριστικά των ανθυποψηφίων της. Παράλληλα, σε έτερο κείμενο της ίδιας εφημερίδας καταδεικνύεται η ενόχληση του αρθρογράφου για τη ρητορική περί «*πρώτης γυναίκας προέδρου*», στηλιτεύοντας το γεγονός πως «*η Κλίντον προχωρούσε σε πλεονασμούς, καθώς δύο ή τρεις φορές, σε κάθε περίπτωση πιο συχνά από ό,τι έπρεπε, ανέφερε πως θα είναι η πρώτη γυναίκα πρόεδρος*». Πρόκειται για μία προσπάθεια, αποδοκιμασίας του κεντρικού στρατηγικού αφηγήματός της, καθώς διαμεσολαβεί ως υπερβολική και περιττή τη συνεχή αναφορά στην έμφυλη διάσταση της υποψηφιότητά της.

Στο ίδιο, επικριτικό πλαίσιο, ο συντάκτης, μεταξύ των θεμάτων που τέθηκαν στην τηλεμαχία, επιλέγει να αναφερθεί, με υποτιμητικό μάλιστα τρόπο, στην οπλοκατοχή, την κλιματική αλλαγή και τον έλεγχο της Wall Street, τα οποία μεσοποιεί ως λιγότερο σημαντικά και υποδεέστερα, και ασκεί κριτική στο γεγονός πως οι υποψήφιοι δεν εστίασαν στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, αποπειράται να υποβαθμίσει τη βαρύτητα διάφορων ζητημάτων, τα οποία η Κλίντον φέρεται να διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των αντιπάλων της, δεδομένων των κοινωνικά προσλαμβανόντων παραδοχών για τους έμφυλους ρόλους (Llanos, 2011).

2.5.3 Σεξιστική επίθεση από Τραμπ

Η συγκεκριμένη θεματική ενότητα εστιάζει στην πρώτη[43] επίθεση, η οποία πραγματοποιήθηκε στη βάση του φύλου, από τον Ντόναλντ Τραμπ προς τη Χίλαρι Κλίντον. Συγκεκριμένα, ο τότε υποψήφιος για το προεδρικό χρίσμα του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, κατά τη διάρκεια προεκλογικής του ομιλίας, καταφέρθηκε εναντίον της μετέπειτα αντίπαλού του. «*Ξέρω πού πήγε… είναι αηδιαστικό, δεν θέλω να μιλήσω για αυτό. Όχι, είναι πάρα πολύ αηδιαστικό. Δεν θα πω τίποτα, είναι αηδιαστικό*» ανέφερε, σχολιάζοντας την αργοπορημένη επιστροφή της Κλίντον στο στούντιο, όπου διεξαγόταν το τηλεοπτικό debate του Δημοκρατικού Κόμματος, μετά από διάλειμμα για διαφημίσεις. Κατά τη διάρκεια της ίδιας ομιλίας, ο Τραμπ αναφέρθηκε και στην ήττα της Κλίντον στις προκριματικές εκλογές του Δημοκρατικού Κόμματος για τις προεδρικές εκλογές του 2008. «*Ακόμη και στον αγώνα με τον Ομπάμα, αυτή επρόκειτο να κερδίσει τον Ομπάμα. Δεν ξέρω ποιος θα ήταν χειρότερος, δεν ξέρω πώς θα ήταν χειρότερα. Αλλά, αυτή επρόκειτο να κερδίσει, αλλά πήρε @@@, έχασε, εννοώ ότι έχασε*» επεσήμανε, χαρακτηριστικά.

Οι παραπάνω εκφράσεις του νυν προέδρου των ΗΠΑ αναπαράγονται από τη συντριπτική πλειοψηφία[44] των 12 μέσων ενημέρωσης, μέσω 23 άρθρων. Εξ αυτών, η εικόνα της Κλίντον διαμεσολαβείται με θετικό τρόπο στα εννέα (9), με αρνητικό τρόπο στα 10 και με ουδέτερο τρόπο στα τέσσερα (4). Επομένως, όπως είναι πρόδηλο, παρατηρείται μία διχογνωμία ως προς τη μεσοποίηση και την προσέγγιση των συγκεκριμένων δηλώσεων. Μάλιστα, αξίζει να αναφερθεί ότι οι θετικές αξιολογήσεις διακρίνονται κατά κύριο λόγο στα βρετανικά δημοσιεύματα και οι αρνητικές στα αμερικανικά, γεγονός το οποίο αντανακλά και τις διαφοροποιήσεις στη διαμεσολάβηση του φύλου μεταξύ της Ευρώπης και των ΗΠΑ (Tsaliki, 2016).

Ενδεικτικά, η βρετανική «Daily Telegraph» (δημ. 44) επιλέγει να χαρακτηρίσει την αποστροφή του Τραμπ προς την Κλίντον ως «*χυδαία*» και κάνει λόγο για «*σκληρή επίθεση στη Χίλαρι*», αποδοκιμάζοντας ως εκ τούτου, το λεξιλόγιο του Ρεπουμπλικάνου υποψήφιου. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος αξιολογικός χαρακτηρισμός τοποθετείται στην αρχή του κειμένου, προδικάζοντας την κρίση του αναγνώστη (Weaver, 2007). *«Ο Τραμ συνέχισε συζητώντας πως η Κλίντον άργησε να επιστρέψει στη σκηνή, μετά το διάλειμμα για τουαλέτα, κατά τη διάρκεια της τηλεμαχίας των Δημοκρατικών*» αναφέρει στη συνέχεια το κείμενο, με

[43] Από την επίσημη έναρξης της προεκλογικής περιόδου.
[44] Πλην της εφημερίδας «Έθνος».

τον αρθρογράφο να καταδεικνύει πως ο μετέπειτα πρόεδρος των ΗΠΑ σκοπίμως διατήρησε τη συζήτηση γύρω από τη γυναικεία ιδιότητα της Κλίντον. *«Δεν είναι η πρώτη φορά που ο Τραμπ κατηγορείται για σεξιστικά σχόλια»* προσθέτει το δημοσίευμα, πιστοποιώντας τον ισχυρισμό περί στόχευσης της γυναικείας ιδιότητας της αντιπάλου του και αναδεικνύοντας την έμφυλη διάσταση της ρητορικής του.

Στο ίδιο πλαίσιο, η επίσης βρετανική «The Guardian» (δημ. 46) αξιολογεί αρνητικά τον χαρακτηρισμό του Ρεπουμπλικάνου, σημειώνοντας πως πρόκειται για «*προσβολή*» και υπενθυμίζει πως «*το συγκεκριμένο συμβάν δεν ήταν το πρώτο, όπου ο Τραμπ χρησιμοποιεί τη λέξη "schlonged"»,* παραπέμποντας σε μία συνέντευξή του το 2011, όταν είχε αποδώσει τον ίδιο χαρακτηρισμό στον επικεφαλής των Ρεπουμπλικάνων στη Βουλή των Αντιπροσώπων, Πολ Ράιαν. Μάλιστα, παραπέμπει και σε μία παρεμφερή λογομαχία με τη δημοσιογράφο του Fox News[45], κατά τη διάρκεια της τηλεμαχίας των Ρεπουμπλικάνων υποψηφίων, επιχειρώντας να εκπέμψει το μήνυμα πως η πρόσφατη επίθεση στην Κλίντον δεν αποτελεί «εξαίρεση, αλλά κανόνα», καθώς ο Τραμπ έχει πάγια ροπή προς την προσβολή τρίτων, και ιδίως γυναικών.

Από την πλευρά της, η «The Independent» (δημ. 48) αναγράφει πως «*ο δισεκατομμυριούχος επιχειρηματίας έχει δεχθεί κριτική για μισογυνισμό*» και τονίζει πως «*ο Τραμπ δημιούργησε μία νέα διαμάχη με την Κλίντον*». Μέσω των παραπάνω, επιρρίπτει την ευθύνη της σύγκρουσης στον Ρεπουμπλικάνο και επί της ουσίας «αθωώνει» την Κλίντον για τη μετέπειτα απάντηση - επίθεσή της[46]. Σε δεύτερο άρθρο του (δημ. 49), το βρετανικό μέσο επισημαίνει πως *«ο Τραμπ μόνο τον εαυτό του πρέπει να κατηγορήσει (…) Έδωσε στις γυναίκες ακόμη έναν λόγο να τον απαξιώσουν»,* φράση η οποία τείνει να αναδεικνύει την Κλίντον ως εκφραστή του γυναικείου φύλου. Άλλωστε, αφήνει να εννοηθεί ότι η συγκεκριμένη λέξη (σ.σ. schlong) δεν προσβάλλει μόνο την υποψήφια των Δημοκρατικών, αλλά όλες τις γυναίκες, γεγονός το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα πως η Κλίντον εκπροσωπεί τη δεδομένη χρονική περίοδο, το γυναικείο φύλο, στο σύνολό του.

[45] Πρόκειται για τη δημοσιογράφο Μέγκαν Κέλι, η οποία δέχθηκε σεξιστική επίθεση από τον Ντόναλντ Τραμπ, κατά τη διάρκεια προεκλογικού debate για τις προκριματικές εκλογές του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, τον Αύγουστο του 2016.

[46] Η υποψήφια του Δημοκρατικού Κόμματος υποστήριξε, κατά τη διάρκεια δηλώσεών της, πως «*ο Ντόναλντ Τραμπ είναι ο καλύτερος στρατολογητής του Ισλαμικού Κράτους*», επικαλούμενος τις απόψεις του για τον μουσουλμανικό κόσμο

Η αμερικανική «The New York Times» (δημ. 53) παράλληλα, αποδίδει στον Τραμπ «*απρεπή συμπεριφορά*», σημειώνοντας ενδεικτικά ότι «*κορόιδεψε την Κλίντον για τη χρήση της τουαλέτας στην τηλεμαχία των Δημοκρατικών και επιστράτευσε ένα χυδαίο όρο για να περιγράψει την ήττα της από τον Ομπάμα, το 2008».* Στο ίδιο μήκος σχήματος και η «The Washington Post» (δημ. 60), η οποία κάνει λόγο για «*χυδαίο λεξιλόγιο*» και υπενθυμίζει πως «*ο Τραμπ επανειλημμένως έχει δεχθεί κριτική για τη γλώσσα που χρησιμοποιεί για να περιγράψει γυναίκες (…) ενώ δεν είναι η πρώτα φορά που επιτίθεται στην Κλίντον χρησιμοποιώντας φράσεις, οι οποίες αναγνωρίζονται ως σεξιστικές από τους υποστηρικτές της».* Με τα παραπάνω γραφόμενα, επί της ουσίας, οι δύο αμερικανικές εφημερίδες εκφράζουν τη στήριξή της στην Κλίντον, και ασκούν κριτική στην απόφαση του Τραμπ να βασίσει μέρος της ρητορικής του στο φύλο της αντιπάλου του.

Εκ μέρους του ελληνικού Τύπου, το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 63) υποστηρίζει με σκωπτικό τρόπο, πως «*ο υποψήφιος για το χρίσμα των δημοκρατικών θεωρεί "αηδιαστικό" για μια γυναίκα να έχει φυσικές ανάγκες και το δηλώνει ανοιχτά και ακομπλεξάριστα».* Ο αρθρογράφος ως εκ τούτου, τείνει να αναγνωρίζει το προσβλητικό περιεχόμενο των λεγομένων του Τραμπ και κάνει λόγο για «*άκρως σεξιστική έκφραση*». Σε δεύτερο άρθρο (64) του ίδιου μέσου μάλιστα, επισημαίνεται ότι ο Ρεπουμπλικάνος υποψήφιος «*θα πρέπει να βάλει πιπέρι στη γλώσσα του»* και υπενθυμίζεται ότι πρόκειται για μία πάγια συμπεριφορά, εκ μέρους του Τραμπ, και το συγκεκριμένο συμβάν δεν συνιστά εξαίρεση, αλλά κανόνα. Παρεμφερούς ύφους είναι και οι αναφορές της εφημερίδας «Καθημερινή» (δημ. 66), η οποία επίσης, διαμεσολαβεί το συγκεκριμένο συμβάν με τρόπο, ο οποίος λειτουργεί υποστηρικτικά προς την Κλίντον.

Μάλιστα, προκειμένου να ενταθεί η θετικά προσκείμενη στάση προς την υποψήφια των Δημοκρατικών, ικανό μέρος της αρθρογραφίας επικαλείται διάφορα δημοσκοπικά ευρήματα, προκειμένου να υπερτονιστεί και να αναδειχθεί η αρνητική εντύπωση μεγάλης μερίδας των Αμερικανών εκλογέων απέναντι στον Τραμπ. «*Το 50% θα αισθάνεται "ντροπιασμένο" αν ο Τραμπ εκλεγεί πρόεδρος των ΗΠΑ*» υποστηρίζει ενδεικτικά, η Daily Telegraph (δημ. 44), ενώ η «The Independent» (δημ. 50) παραπέμπει σε δηλώσεις πρώην μέλους της Κου Κλουξ Κλαν[47], το οποίο εξέφρασε τη στήριξή του προς το πρόσωπό του. «*Ακόμη και το πρώην μέλος της Κου Κλουξ Κλαν δήλωσε πως τον λατρεύει*» αναφέρει

[47] Ακροδεξιά οργάνωση στις ΗΠΑ, η οποία κατά καιρούς φέρεται να ευθύνεται για σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων.

χαρακτηριστικά, επιχειρώντας να διαμεσολαβήσει ως ταυτόσημες και παρεμφερείς τις δηλώσεις του Τραμπ με την ιδεολογία της ακροδεξιάς οργάνωσης.

Στο ίδιο πλαίσιο, η «The Independent» (δημ. 50) μεσοποιεί ως θετική εξέλιξη για την Κλίντον τις σεξιστικές επιθέσεις, αναγράφοντας πως *«στο στρατηγείο της είναι βέβαιοι πως όλα αυτά, όπως και η ελλιπής στήριξη από τις γυναίκες, θα τον "κυνηγήσουν" στις γενικές εκλογές».* Μάλιστα, προσθέτει προς επίρρωση, ότι η πλειοψηφία των Αμερικανών δεν επιθυμεί τον υποψήφιο των Ρεπουμπλικάνων για το προεδρικό αξίωμα της χώρας, γεγονός το οποίο λειτουργεί επιδοκιμαστικά προς την υποψηφιότητά της.

Με στόχο τη ανάδειξη της έμφυλης διάστασης της προεκλογικής αναμέτρησης, η οποία αντανακλάται στην υποψηφιότητα της Κλίντον, η εφημερίδα «The Times» (δημ. 45) διαμηνύει πως η ίδια «*παλεύει να διαλύσει αυτό που εκείνη ονομάζει ως το "υψηλότερο και δυσκολότερο έμφυλο εμπόδιο", ένα εμπόδιο, το οποίο για παραπάνω από δύο αιώνες κρατά τις γυναίκες μακριά από το Οβάλ Γραφείο»*. Πρόκειται για μία αναγνώριση εκ μέρους του συντάκτη, της ύπαρξης εμποδίων στη διαδικασία της πολιτικής αναρρίχησης της γυναίκας (Higgle et all, 1997), παρά τη μερική αποστασιοποίησή του ως προς τον χαρακτηρισμό «υψηλότερο» και «δυσκολότερο», μέσω της φράσης «*αυτό που εκείνη ονομάζει*».

Στον αντίποδα βέβαια, ευμέγεθες αριθμός κειμένων αποτυπώνει με θετικό τρόπο τη συμπεριφορά του Ρεπουμπλικάνου υποψήφιου, γεγονός το οποίο επί της ουσίας, λειτουργεί αποδοκιμαστικά προς την εκστρατεία της Κλίντον. «*Ο Τραμπ αυτή τη στιγμή προηγείται στις δημοσκοπήσεις και έχει προβάδισμα στις πολιτείες - κλειδιά*» αναφέρει η «The Times» (δημ. 45), καταδεικνύοντας την εκλογική δυναμική της υποψηφιότητάς του. «*Μπορεί ο Τραμπ να σκανδαλίζει τους Αμερικανούς και τις Αμερικανίδες με τα χυδαία του σχόλια, όμως οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως τα στελέχη του κόμματός του τον θεωρούν ιδανικό για το χρίσμα»* προστίθεται προς επίρρωση, σε δημοσίευμα του μέσου «Πρώτο Θέμα» (δημ. 63), με τον αρθρογράφο να μεσοποιεί τον Ρεπουμπλικάνο ως «άτρωτο» και «δυναμικό».

«*Με τη κλιμάκωση των επιθέσεων προς τη Χίλαρι Κλίντον, ο Τραμπ κατέστησε σαφές πως δεν φοβάται να κινηθεί προς οποιαδήποτε κατεύθυνση»* τονίζεται παράλληλα, σε άρθρο της «Washington Post» (δημ. 62), με τον συντάκτη να αποδίδει «επιθετικότητα» και «δυναμισμό» στον Τραμπ, χαρακτηριστικά τα οποία αποτιμώνται - εκτός από θετικά - κοινωνικά αναγκαία για την ανάληψη του αμερικανικού προεδρικού αξιώματος (Walter, 2013).

Ικανός αριθμός δημοσιευμάτων επίσης, στρέφεται επικριτικά και προς την «επιστράτευση» του συζύγου της Κλίντον, Μπιλ. *«Ένα από τα κύρια πολιτικά όπλα της Κλίντον, το να γίνει πρωταθλήτρια για τις γυναίκες, τελεί υπό την επίθεση του Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος στρέφει την προσοχή του κοινού στις ερωτικές ιστορίες του συζύγου της»* επισημαίνει η «The Times» (δημ. 45), η οποία παρότι αναγνωρίζει την έμφυλη διάσταση της προεκλογικής εκστρατείας, εντούτοις διαμεσολαβήσει αρνητικά τον Μπιλ Κλίντον και ως εκ τούτου, την ίδια τη Χίλαρι, μέσω της ανάκλησης στο συλλογικό μνημονικό των εξωσυζυγικών ατοπημάτων του πρώην προέδρου. «*Η κα Κλίντον έχει περιγράψει τον σύζυγό της ως "μυστικό όπλο" αλλά το ζήτημα της απιστίας του έχει στιγματίσει την πολιτική της καριέρα*» συνεχίζει, εισχωρώντας στην ιδιωτική ζωή της υποψήφιας των Δημοκρατικών και παραθέτοντας μία σειρά γεγονότων σχετικά με τον σύζυγό της, τα οποία επί της ουσίας, στερούν δυναμική από την ίδια και την καθιστούν πιο ευάλωτη και πιο αδύναμη απέναντι στην κρίση των ψηφοφόρων.

Επικουρικά, η «USA Today» (δημ. 56) καθιστά σαφές ότι «*ο πρόεδρος Κλίντον από πλεονέκτημα της εκστρατείας της Χίλαρι μετατρέπεται σε μειονέκτημα»* και παραπέμπει στις σεξουαλικές υποθέσεις, στις οποίες εμπλέκεται, ζημιώνοντας ως εκ τούτου την υποψηφιότητα της Κλίντον. *«Ο Κλίντον δεν είναι μία καλή επιλογή για μία φεμινίστρια και το χειρότερο είναι ότι η Χίλαρι κάλυπτε την κακή του συμπεριφορά»* συμπληρώνει ο αρθρογράφος, επιχειρώντας να αποδομήσει πλήρως την εικόνα της Κλίντον ως «θυροφύλακα» των γυναικείων δικαιωμάτων.

«*Η απόφαση του Τραμπ να επιτεθεί στον Κλίντον, έναν από τους πιο χαρισματικούς πολιτικούς στην πρόσφατη αμερικανική πολιτική σκηνή, υποδηλώνει πως η αντίπαλός του είναι ευάλωτη σ' αυτό το ζήτημα*» τονίζεται επίσης, σε άρθρο της «The Independent» (δημ. 49), με τον συντάκτη επί της ουσίας, να αφαιρεί σημαντικό μέρος της δυναμικής της Χίλαρι, δεδομένου ότι στην αμερικανική κοινή γνώμη, το ζεύγος Κλίντον συνδέεται με σεξουαλικά σκάνδαλα, τα οποία εξακολουθούν να υπονομεύουν την αξιοπιστία της, πλήττοντας την τόσο ως «προσωπικότητα», όσο και ως «γυναίκα».

Από την πλευρά της, η αμερικανική «The Wall Street Journal» (δημ. 51) θέτει προς αμφισβήτηση κατά πόσο η ίδια μπορεί να υπερασπιστεί τις γυναίκες, προδικάζοντας παράλληλα, ότι «*η εμπλοκή του κ. Κλίντον θα κλιμακώσει τη ρητορική μεταξύ Τραμπ και Κλίντον*». Μάλιστα, στο συγκεκριμένο άρθρο ο συντάκτης τείνει να υπονομεύει και την πολιτική επάρκεια της Κλίντον, καθώς όπως εξηγεί «*εξαιτίας της προσοχής που ελκύει, ορισμένες αναλυτές υποστηρίζουν ότι η εκστρατεία της Κλίντον θα έπρεπε να είχε διαχωριστεί σε δύο, προκειμένου ο Μπιλ να μην επισκιάζει την υποψηφιότητα της Χίλαρι».*

Επομένως, αναγνωρίζει πως ο Μπιλ υπερτερεί επικοινωνιακά της Χίλαρι και επομένως, η δεύτερη χρήζει της στήριξής του προκειμένου να εκλεγεί πρόεδρος. Ως εκ τούτου, ο αναγνώστης δύναται να καταλήξει στο συμπέρασμα, πως η ίδια δεν διαθέτει από μόνη της, την απαιτούμενη πολιτική επάρκεια, ώστε να υπηρετήσει τον προεδρικό θώκο των ΗΠΑ. «*Εάν η Κλίντον θέλει να ξεχάσουμε τις επιθέσεις του Μπιλ στις γυναίκες, θα πρέπει να σταματήσει να παίζει την κάρτα του σεξισμού ή να υποβαθμίσει τον Μπιλ ή και τα δύο*» καταλήγει το άρθρο, απορρίπτοντας πλήρως την επιλογή της να «επιστρατεύσει» τον σύζυγό της και αποδίδοντάς της αντιφατική συμπεριφορά ως προς το ζήτημα των έμφυλων επιθέσεων.

«*Έχοντας μετατρέψει την προεκλογική εκστρατεία σε σαπουνόπερα (…) αυτή που έχει να χάσει τα περισσότερα είναι η Κλίντον*» επισημαίνει συνεπικουρικά η «The Guardian» (δημ. 47), με τον αρθρογράφο - επικαλούμενος τη γνώμη διάφορων αναλυτών, γεγονός το οποίο προσδίδει αξιοπιστία στα γραφόμενά του - να διατείνεται ότι η ίδια καθίσταται ευάλωτη εναντίον των επιθέσεων του Τραμπ, λόγω της προϊστορίας του συζύγου της. Πρόκειται για μία εκτίμηση, η οποία υπονομεύει την υποψηφιότητά της και στρέφει την προσοχή των αναγνωστών σε ζητήματα, τα οποία δεν σχετίζονται με την πολιτική, μετατοπίζοντας το κέντρο της αντιπαράθεσης στο προσωπικό και οικογενειακό πεδίο.

Προς επίρρωση, η «The Washington Post» (δημ. 58) διαμηνύει ότι «*ο Μπιλ είναι σίγουρα πιο δημοφιλής από τη Χίλαρι*» και επομένως, ο αρθρογράφος επιχειρεί να υποβαθμίσει το πολιτικό εκτόπισμα της Κλίντον, το οποίο - όπως απορρέει από τα γραφόμενά του - αποκτά «όγκο» αποκλειστικά χάρη στη στήριξη του συζύγου της. Μάλιστα, αφήνει να εννοηθεί πως η εκλογή της ίδιας επί της ουσίας, σηματοδοτεί μία ακόμη προεδρία του Μπιλ Κλίντον. Μέσω αυτού, ο αρθρογράφος τείνει να ταυτίζει τα δύο πρόσωπα, με τη Χίλαρι να «απορροφάται» πολιτικά από τον Μπιλ, γεγονός το οποίο θέτει εν αμφιβόλω τη δυναμική και τη βιωσιμότητα της υποψηφιότητάς της, υπονομεύοντας παράλληλα, την αυτόνομη πολιτική της οντότητα.

Στο ίδιο πλαίσιο, σε έτερο άρθρο της, η εφημερίδα αποδίδει δόλο στην απόφαση της Χίλαρι να βασίσει την υποψηφιότητά της στο φύλο, σημειώνοντας πως «*θέλει να το χρησιμοποιήσει τόσο ως πολιτικό όπλο όσο και ως ασπίδα, με στόχο να καταστήσει τους άνδρες πολιτικούς λιγότερους πρόθυμους να της επιτεθούν και να ενισχύσει το βασικό της στρατηγικό θέμα, ότι ήρθε η ώρα να εκλέξουμε την πρώτη γυναίκα πρόεδρο»* (The Wall Street Journal, δημ. 52).

Στο ίδιο μήκος σχήματος, η Washington Post (δημ. 59) τονίζει ότι *«τίποτα δεν θα κάνει πιο ευτυχισμένη την ίδια, από μία καλή, παλαιομοδίτικη και σοβινιστική επίθεση προς το*

πρόσωπό της, δηλαδή ό,τι καλύτερο για να κινητοποιήσει τις γυναίκες ψηφοφόρους, προκειμένου να εκλέξουν την πρώτη γυναίκα πρόεδρο», καταλογίζοντας στην Κλίντον «απόπειρα θυματοποίησης», προκειμένου να λάβει στήριξη από τις γυναίκες ψηφοφόρους. Μάλιστα, ο αρθρογράφος αφήνει υπόνοιες περί σκόπιμης πρόκλησης των σεξιστικών επιθέσεων, ενώ ισχυρίζεται πως η υποψηφιότητά της εδράζεται σχεδόν αποκλειστικά στο φύλο και όχι στην πολιτική της επάρκεια. «*Εάν η Χίλαρι δεν μπορεί να κερδίσει, παίζοντας την "κάρτα της γυναίκας", πώς μπορεί να το κάνει»* διερωτάται παράλληλα, η «USA Today» (δημ. 56) υποδηλώνοντας ότι η υποψηφιότητά της στερείται σοβαρότητας και αξιοπιστίας, καθώς εδράζεται αποκλειστικά στη γυναικεία ιδιότητά της.

2.5.4. «Αν η Κλίντον ήταν άνδρας…»

Στις 27 Απριλίου του 2016, ο Ντόναλντ Τραμπ, κατά τη διάρκεια προεκλογικής του ομιλίας, εξαπέλυσε ακόμη μία επίθεση στην αντίπαλό του, Χίλαρι Κλίντον, επιστρατεύοντας ως «όπλο» το φύλο της. «*Ειλικρινά, αν η Χίλαρι Κλίντον ήταν άνδρας, δεν νομίζω πως θα έπαιρνε το 5% των ψήφων. Το μόνο πράγμα που συνεχίζει να έχει είναι η "κάρτα" της γυναίκας. Και το ωραίο είναι ότι οι γυναίκες δεν τη συμπαθούν*» ανέφερε, χαρακτηριστικά. Σημειώνεται ότι λίγες ώρες νωρίτερα, είχε προηγηθεί η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των προκριματικών εκλογών σε πέντε πολιτείες, με τον Τραμπ να αναδεικνύεται πρώτος και στις πέντε και τη Κλίντον στις τέσσερις.

Τα παραπάνω διαμεσολαβούνται από το σύνολο των υπό εξέταση εφημερίδων - ιστότοπων, μέσω 18 άρθρων, εκ των οποίων τα 11 αξιολογούν με θετικό πρόσημο την Κλίντον, τα δύο (2) με ουδέτερο και τα πέντε (5) με αρνητικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι ισόποσες επιδοκιμαστικές προς την υποψήφια των Δημοκρατικών, αξιολογήσεις παρατηρούνται τόσο στα αμερικανικά, όσο και στα βρετανικά μέσα ενημέρωσης, ενώ όσον αφορά τα ελληνικά, διακρίνεται μία προσπάθεια αποστασιοποίησης από τις σεξιστικές επιθέσεις του νυν Αμερικανού προέδρου.

Αναλυτικότερα, η «Daily Telegraph» (δημ. 67) αναφέρει μεταξύ άλλων, πως ο *«Τραμπ κατηγορήθηκε για υπερβολικό σεξισμό, καθώς υποστήριξε πως αν η Κλίντον ήταν άνδρας, δεν θα είχε σχεδόν καθόλου στήριξη*». Αποδίδοντας την κατηγορία του «*υπερβολικού σεξισμού*» σε τρίτους, ο συντάκτης επιχειρεί να αποστασιοποιηθεί από τα συγκεκριμένα σχόλια και μέσω της αποφυγής συγκεκριμενοποίησης του δρώντος υποκειμένου, καταφέρνει να καλλιεργήσει την εντύπωση ότι οι χαρακτηρισμοί συνιστούν προϊόν καθολικής κτήσης. Προς επίρρωση μάλιστα, επιλέγει να αναπαράξει μία σειρά αντιδράσεων

στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία στοιχειοθετούν την κατηγορία του «υπερβολικού σεξιστή», πιστοποιώντας πως αυτή εκφράζει σημαντικό μέρος του αμερικανικού λαού.

Από την πλευρά της, η «The Guardian» (δημ. 70) επισημαίνει ότι «*ο Τραμπ έχει επιλέξει να χρησιμοποιήσει το φύλο* ως "όπλο"», γεγονός το οποίο αναμφίβολα, λειτουργεί συσπειρωτικά ανάμεσα στις γυναίκες ψηφοφόρους, οι οποίες υπεισέρχονται στη διαδικασία ταύτισης με την Κλίντον. «*Δεν είναι μόνο η "έμφυλη γλώσσα", η οποία προκαλεί ανεπανόρθωτη ζημιά στον Τραμπ, αλλά και η τάση να "σκαλίζει" το οικογενειακό ιστορικό των Κλίντονς*» αναφέρει παράλληλα, με τον αρθρογράφο να επικαλείται τις σχετικές απόψεις διάφορων αναλυτών, μεταξύ των οποίων και ορισμένων που πρόσκεινται στο στρατόπεδο των Ρεπουμπλικάνων, προσδοκώντας να προσδώσει μεγαλύτερη αξία στα γραφόμενά του.

Η «The New York Times» (δημ. 74) επίσης, αποπειράται να προκαταλάβει τον αναγνώστη υπέρ της Κλίντον, καθώς ευθύς εξ αρχής υποστηρίζει πως «*με το έθνος στην κόψη της προεδρικής εκλογής, μεταξύ της πρώτης γυναίκας που ηγείται ενός μεγάλου κόμματος και ενός αντιπάλου, ο οποίος κατηγορείται για μισογυνισμό, Κλίντον και Τραμπ εισέρχονται στη μάχη, με τον δεύτερο να επιτίθεται στην πρώτη, επειδή είναι γυναίκα».* Η παραπάνω ανάγνωση της κατάστασης υιοθετεί επί της ουσίας, την πάγια ρητορική της Κλίντον, η οποία συνίσταται στο γεγονός πως η ίδια υπόκειται στην έντονη κριτική του αντιπάλου της, λόγω του φύλου της.

Μάλιστα, η αμερικανική εφημερίδα επιχειρεί να ταυτίσει τις γυναίκες ψηφοφόρους με την υποψήφια των Δημοκρατικών, σημειώνοντας πως «*ο Τραμπ έχει ήδη αποδείξει τη θέλησή του να επιτεθεί στην Κλίντον, με τρόπο, τον οποίο πολλές γυναίκες θεωρούν σεξιστικό*». Εν ολίγοις, προσπαθεί να «τοποθετήσει» στη θέση της Κλίντον κάθε Αμερικανίδα, με απώτερο στόχο την ενεργότερη κινητοποίησή τους. Προς επίρρωση, παραπέμπει σε δηλώσεις αναλυτών των Ρεπουμπλικάνων, οι οποίοι αντιτίθενται στη στρατηγική του μετέπειτα προέδρου, τονίζοντας ότι *«η επίθεση στη βάση του φύλου, απωθεί τις γυναίκες να ψηφίσουν τον Τραμπ και τις στρέφει προς τη Χίλαρι*». Η παράθεση τέτοιων απόψεων, εκ μέρους των Ρεπουμπλικάνων, ενδυναμώνει περαιτέρω το κύριο στρατηγικό αφήγημα των Δημοκρατικών και φυσικά, λειτουργεί ενισχυτικά προς την υποψηφιότητα της Κλίντον.

Την ίδια ώρα, η «The Independent» (δημ. 72) καταλογίζει στον Τραμπ έλλειψη σεβασμού προς την αντίπαλό του και χαρακτηρίζει «*αστείο*» τον επίμαχο ισχυρισμό του (σ.σ. αν η Κλίντον ήταν άνδρας, δεν θα έπαιρνε το 5% των ψήφων), καταδεικνύοντας τη βαθύτερη διάσταση των έμφυλων διαφορών στην αμερικανική πολιτική, μέσω διάφορων στοιχείων και

παραδειγμάτων (Walter, 2013). Ως αποτέλεσμα, κατορθώνει να αναδείξει το πρόβλημα της ελλιπούς εκλογικής επιρροής των γυναικών και να κινητοποιήσει τις γυναίκες κυρίως, ψηφοφόρους, παροτρύνοντας τες να στηρίξουν την Κλίντον.

Με έναν ευρηματικό τρόπο, συγχρόνως, η «USA Today» (δημ. 77) αποδομεί την αποστροφή του Τραμπ πως «*η Κλίντον παίρνει ψήφους λόγω του φύλου*» επιστρατεύοντας τα δικά του λεγόμενα. Πρόκειται για μία στρατηγική «δούρειου ίππου», η οποία πλήττει την αξιοπιστία και τη δόμηση της ρητορική του. Συγκεκριμένα, όπως εξηγεί, *«οι ισχυρισμοί του Τραμπ εμφανίζονται να εξουδετερώνονται από τον ίδιο τον Τραμπ, ο οποίος όταν ρωτήθηκε αν οι γυναίκες ψηφίζουν βάσει του φύλου, ο ίδιος απάντηση πως "όχι, ψηφίζουν για την ασφάλεια, τις θέσεις εργασίας και γι' αυτό τα πάει καλά"»*.

Την ειρωνεία ως «όπλο» εναντίον του Ρεπουμπλικάνου επιστρατεύει και η «Washington Post» (δημ. 79), διερωτώμενη τι θα γινόταν αν ο ίδιος ήταν γυναίκα. *«Όχι μόνο δεν θα έπαιρνε το 5% των ψήφων, αλλά θα την άλειφαν με πίσσα, πούπουλα (…) Οι ψηφοφόροι άνδρες και γυναίκες, θα αναγνώριζαν αμέσως ότι μία τέτοια γυναίκα θα ήταν ακατάλληλη, θα είχε έλλειψη ποιότητας και χαρακτήρα και πιθανώς θα ήταν λιγάκι τρελή και εντέλως - εντελώς ακατάλληλη για πρόεδρος των ΗΠΑ*» αναφέρει χαρακτηριστικά, με τον αρθρογράφο αφενός να καταδεικνύει τις έμφυλες διακρίσεις εις βάρος των γυναικών - υπαινισσόμενος πως η δυναμική του Τραμπ έγκειται αποκλειστικά στο ανδρικό του φύλο - αφετέρου να διαμεσολαβεί την πολιτική του ανεπάρκεια να ηγηθεί της διοίκησης της χώρας.

«Οι προσωπικές επιθέσεις του ενός προς τον άλλο, γίνονται όλο και πιο σκληρές, ενώ όλο και περισσότερα χτυπήματα γίνονται κάτω από τη μέση» διαμηνύει από την πλευρά της, η «ΕΦ.ΣΥΝ.» (δημ. 82), παραπέμποντας στην αναφορά του Τραμπ πως η αντίπαλός του ως μοναδικό «χαρτί» έχει αυτό της «γυναίκας». Ο συντάκτης, δίχως να αξιολογήσει τις δηλώσεις Τραμπ, εξαίρει την ψυχραιμία της Κλίντον, επισημαίνοντας πως «*η υποψήφια των Δημοκρατικών, πάντως, δεν έχασε τη ψυχραιμία της και του απάντησε: "Ας μοιράσει χαρτιά, να παίξουμε"».* Μέσω αυτού, τείνει να καταδείξει την αυτοπεποίθηση αλλά και την αυτοκυριαρχία της υποψήφιας των Δημοκρατικών, αξιολογώντας θετικά την αντίδραση της, παρά τις «*επιθέσεις κάτω από τη μέση*».

Όλα τα παραπάνω δημοσιεύματα, παρότι δεν αναφέρονται εξ' ολοκλήρου στην Κλίντον - καθώς έχουν ως κεντρικό αφηγηματικό άξονα τον Τραμπ - λειτουργούν υπέρ της υποψηφιότητάς της, μέσω της αρνητικής αξιολογικής κρίσης του αντίπαλού της. Έτσι, αποδομώντας και αποδοκιμάζοντας τη ρητορική του Ρεπουμπλικάνου υποψήφιου,

επιτυγχάνουν την επιδοκιμαστική μεσοποίησή της. Υποστηρικτικό ρόλο προς την Κλίντον επιτελούν και τα δημοσκοπικά στοιχεία, τα οποία αντικατοπτρίζουν την αρνητική στάση των γυναικών ψηφοφόρων απέναντι στον Τραμπ, γεγονός το οποίο επιχειρεί να αξιοποιήσει τις υπάρχουσες θεωρίες για την τάση του εκλογικού σώματος να επηρεάζεται από τη γνώμη του κοινωνικά διαμορφωμένου πλειοψηφικού ρεύματος (Nadeau, Cloutier and Guay, 1993).

Ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 67) κάνει σκοπίμως επίκληση σε διάφορες δημοσκοπήσεις και έρευνες κοινής γνώμης, σύμφωνα με τις οποίες ο ίδιος είναι εξαιρετικά μη δημοφιλής μεταξύ του γυναικείου εκλογικού σώματος. Το πρόβλημα δημοφιλίας του αναδεικνύεται επίσης, και σε δημοσιεύματα των «The Wall Street Journal» (δημ. 73), «USA Today» (77) και «The New York Times» (δημ. 74).

Η «The Guardian» (δημ. 69) από την πλευρά της, εστιάζει στον ρόλο του φύλου στην υποψηφιότητα της Κλίντον και αποπειράται να αποδώσει την έμφυλη διάστασή αυτής (σ.σ. υποψηφιότητας) στην πολιτική προοδευτικότητα του Δημοκρατικού Κόμματος. Εξάλλου, έχει διαπιστωθεί ότι στα αριστερά και κεντροαριστερά κόμματα, τα οποία θεωρούνται πιο «ευαίσθητα» σε ζητήματα ισότητας, η παρουσία των γυναικών είναι υψηλότερη, έναντι των συντηρητικών κομμάτων (Verge, 2013).

«*Στην περίπτωση της Χίλαρι, η γυναίκα δεν είναι μόνο η πιο επαρκής υποψηφιότητα, αλλά αυτή και με τις περισσότερες πιθανότητες εκλογής*» τονίζει παράλληλα, αναδεικνύοντάς την αφενός, ως πολιτικά επαρκή, αφετέρου, ως φαβορί και ικανή να κερδίσει την εκλογική αναμέτρηση, γεγονός το οποίο λειτουργεί υποστηρικτικά προς την ίδια. «*Είναι κοντά στο να γίνει η πρώτη γυναίκα υποψήφιος μεγάλου κόμματος»* τονίζει επιπροσθέτως, η «USA Today», μεσοποιώντας τόσο τη δυναμική της, όσο και την έμφυλη «ιστορικότητα» της υποψηφιότητάς της.

Σε έτερο άρθρο (δημ. 71) του ίδιου μέσου παράλληλα, ο συντάκτης επιβεβαιώνει το ευρύ πολιτικό έρεισμα της Κλίντον, η οποία *«φαίνεται να έχει σχεδόν διασφαλίσει το χρίσμα των Δημοκρατικών για τις προεδρικές εκλογές*». Αναμφίβολα, η προοπτική νίκης λειτουργεί πολλαπλασιαστικά, καθώς αφενός συσπειρώνει περισσότερο τους ψηφοφόρους, αφετέρου κινητοποιεί καινούριους, οι οποίοι μέχρι πρότινος είχαν διαφορετική πολιτική προσέγγιση (Nadeau, Cloutier and Guay, 1993). Στο ίδιο πλαίσιο, η «USA Today» εξαίρει τα «όπλα» της Κλίντον και κυρίως, αυτό της «*απαράμιλλης εμπειρίας». «Θα είναι μία υποψήφια με απαράμιλλη εμπειρία, ως πρώην πρώτη κυρία, δύο φορές Γερουσιαστής και πρώην υπουργός*

Εξωτερικών» αναγράφει χαρακτηριστικά, επιχειρώντας να αναδείξει τα πολιτικά εχέγγυα που συνοδεύουν την υποψηφιότητά της.

«*Πλέον είναι σίγουρο: Χίλαρι εναντίον Τραμπ, το κατεστημένο εναντίον του αουτσάιντερ, η γυναίκα εναντίον του άνδρα*» αναφέρει επιπροσθέτως η «The Independent (δημ. 72), παραθέτοντας τις διαφορετικές εκφάνσεις αυτής της προεδρικής αναμέτρησης, οι οποίες εκδηλώνονται τόσο σε επίπεδο πολιτικής, όσο και σε επίπεδο φύλου. Μέσω αυτού, αποσκοπεί να φέρει προς των ευθυνών του το εκλογικό σώμα, θέτοντάς του, με τη μορφή διλημμάτων, τα ερωτήματα «Κλίντον ή Τραμπ» - ή σε ελεύθερη μετάφραση «η περπατημένη ή το άγνωστο», «γυναίκα ή άνδρας πρόεδρος». Στο ίδιο πλαίσιο, στιγματίζει την έλλειψη εμπιστοσύνης προς την Κλίντον ακόμη και από το ίδιο της το κόμμα, σημειώνοντας πως «*αν ήταν άνδρας, δεν θα υπήρχε άλλος υποψήφιος από τους Δημοκρατικούς*». Πρόκειται για ακόμη μία προσπάθεια αντανάκλασης του έμφυλου προβλήματος στην πολιτική των ΗΠΑ. «*Προφανώς υπάρχει η "γυναικεία κάρτα" στην αμερικανική πολιτική (…) και η Κλίντον θα πρέπει να είναι υπερήφανη που έπαιξε μ' αυτή»* καταλήγει, χαιρετίζοντας την απόφαση της Χίλαρι να αναδείξει το πρόβλημα της ελλιπούς αντιπροσώπευσης των γυναικών στην πολιτική σκηνή των ΗΠΑ.

Επιστρέφοντας στον χώρο των αμερικανικών μέσων, η «Washington Post» (δημ. 78) ασκεί κριτική στον Τραμπ και επί της ουσίας, θέτει υπό αμφισβήτηση την ορθότητα της υποψηφιότητάς του, καθώς σχολιάζει *πως «μεγάλος αριθμός Ρεπουμπλικάνων αναρωτιέται πόση ζημιά έχει προκαλέσει στο κόμμα η υποψηφιότητά του»*. Στο ίδιο πλαίσιο, επιχειρεί να αποδομήσει τη ρητορική του, σχετικά με τα σεξουαλικά ατοπήματα του Μπιλ Κλίντον, διερωτώμενος «*αν αυτή (σ.σ. στρατηγική) μπορεί να λειτουργήσει στις "λευκές γυναίκες"».* Προς απάντηση, παραπέμπει στα δημοσκοπικά ευρήματα και σημειώνει πως «*είναι ασαφές αν ο Τραμπ είναι ικανός να σκεφτεί λογικά στο συγκεκριμένο ζήτημα*». Επί της ουσίας, αποπειράται να αποδομήσει πλήρως τη στρατηγική του ρητορική εναντίον της Κλίντον, καθιστώντας τον εντελώς παράλογο ενώπιον των αναγνωστών.

Στον αντίποδα βέβαια, ένα περιορισμένο μέρος της αρθρογραφίας τείνει να τάσσεται υπέρ του Τραμπ, γεγονός το οποίο επί της ουσίας, υπονομεύει την υποψηφιότητα της Κλίντον. Ενδεικτικά, η «The Times» (δημ. 68) ξεκινάει την ανάλυσή της από τον Ρεπουμπλικάνο, επιλογή η οποία υποδηλώνει πως η δική του υποψηφιότητα τυγχάνει μεγαλύτερης προσοχής και αξίζει υψηλότερης ιεράρχησης (Weaver, 2007), επιτελώντας ως εκ τούτου, αξιολογικά θετικό ρόλο στη διαμεσολάβησή του.

Στο ίδιο μήκος σχήματος, στη «The Wall Street Journal» (δημ. 73) επισημαίνεται πως *ο «Τραμπ δεν τα παρατάει, ως προς τον ισχυρισμό του ότι η Κλίντον δεν θα ήταν πουθενά, αν δεν έπαιζε την "κάρτα της γυναίκας"*», με τον αρθρογράφο να υπαινίσσεται ότι κατά πάσα πιθανότητα έχει δίκιο, καθώς η έκφραση «*δεν τα παρατάει*» υποδηλώνει επιμονή, η οποία ενδεχομένως στο τέλος, θα αποδώσει καρπούς. Πρόκειται για μία έμμεση μομφή προς την Κλίντον και μία έμμεση διαπίστωση για τη βαρύτητα του γυναικείου φύλου στην υποψηφιότητά της.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από την αναφορά πως *«ο Τραμπ συνεχίζει απτόητος, παρά τις ευρείες αντιδράσεις»* που προκάλεσαν προηγούμενα, ανάλογου ύφους, σχόλιά του. Συνολικά, το συγκεκριμένο άρθρο τείνει να υιοθετεί την άποψη του Τραμπ, καθώς όχι μόνο δεν την καταδικάζει, αλλά αντιθέτως, καταδεικνύει τη δυναμική των αναφερόμενών του. «Απτόητος», «δεν τα παρατάει» είναι δύο εκφράσεις, οι οποίες αν μη τι άλλο, συνιστούν θετική αξιολογική κρίση προς αυτόν.

Η «The New York Times» επίσης, σε έτερο άρθρο της (δημ. 75), παραθέτει τα γεγονότα, θέτοντας ως κεντρικό πρόσωπο τον Τραμπ και όχι την Κλίντον. «*Ο Τραμπ, έχοντας κερδίσει τις τελευταίες πέντε προκριματικές εκλογές, επέμεινε στον ισχυρισμό πως η Κλίντον παίζει την "κάρτα της γυναίκας"»* αναγράφει μεταξύ άλλων, επιδεικνύοντας το στοιχείο της «επιμονής», το οποίο υποδηλώνει εμμέσως, το δίκαιο των λεγομένων του. *«Παρά τα σχόλια περί σεξισμού, ο Τραμπ υπερασπίστηκε τη θέση του και συνέχισε να την κατηγορεί πως παίζει με το φύλο»* συνεχίζει ο αρθρογράφος, στο ίδιο πλαίσιο, δίχως να αναφέρεται στην αντίδραση - απάντηση της Κλίντον.

Η «Καθημερινή» (δημ. 83), επίσης, κάνοντας ειδική μνεία στην υποψήφια των Δημοκρατικών, εστιάζει στα «*πολύ υψηλά αρνητικά ποσοστά (…) παρά τις ικανότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία της*», χαρακτηριστικά τα οποία ωστόσο, δεν συγκρίνονται με «*το μοναδικό επικοινωνιακό χάρισμα του συζύγου της*». Μέσω των ανωτέρω, ο συντάκτης επιχειρεί να καταδείξει το επικοινωνιακό μειονέκτημα της Κλίντον, το οποίο της στερεί τη δυνατότητα να αναδείξει και να προτάξει τα πολιτικά της προτερήματα.

Την ίδια ώρα, η «The Guardian» (δημ. 70) υποστηρίζει ότι «*η εκλογική αναμέτρηση μεταξύ Τραμπ και Κλίντον θα αποτελέσει μία "μάχη σε κλουβί"*», προσδίδοντας μία «πολεμική» διάσταση στις προεδρικές εκλογές του 2016. Μέσω του συγκεκριμένου χωρίου επομένως, ο αρθρογράφος επιλέγει να μετατοπίσει το πεδίο της πολιτικής αντιπαράθεσης στα κοινωνικά διαμεσολαβημένα χαρακτηριστικά της «επιθετικότητας» και της «δυναμικότητας», τα οποία

θεωρούνται απαραίτητα εχέγγυα για την εκλογή του επόμενου προέδρου των ΗΠΑ (Meeks, 2015).

Στη θετική διαμεσολάβηση του Ρεπουμπλικάνου συνεισφέρει, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, και η παράθεση των εκλογικών επιδόσεων του ίδιου. Ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 67) αναγνωρίζει την αυξημένη βιωσιμότητα της υποψηφιότητάς του, χαιρετίζοντας το γεγονός πως κέρδισε όλες τις τελευταίες προκριματικές εκλογές και πως είναι το ακλόνητο φαβορί για το χρίσμα των Ρεπουμπλικάνων.

Το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 80), στο ίδιο πλαίσιο τέλος, επιλέγει να παραθέτει αρχικώς τα πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα του Ρεπουμπλικάνου, γεγονός το οποίο συνιστά απόδειξη θετικής αξιολόγησής του, δεδομένης της υψηλής ιεράρχησης του συγκεκριμένου ζητήματος εκ μέρους του συντάκτη. *«Το φαβορί για το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών, έχοντας πλέον καλύψει τα τρία τέταρτα της απόστασης για την αβέβαιη ακόμη επικράτησή του στο κόμμα, ατενίζει το μέλλον με αισιοδοξία*» διαμηνύει χαρακτηριστικά, προσδίδοντας στην υποψηφιότητα του αυξημένες πιθανότητες εκλογικής επιτυχίας. Η αναφορά στην Κλίντον αντίθετα, είναι σαφώς πιο «λιτή» και «ψύχραιμη», σημειώνοντας πως «*και για την Χίλαρι Κλίντον ήταν χτες "Ημέρα Νίκης" με τον πολιτικό της αντίπαλο, αριστερό γερουσιαστή του Βερμόντ, Μπέρνι Σάντερς, να επικρατεί μόνο σε μία από τις πέντε πολιτείες όπου στήθηκαν κάλπες: το Ρόουντ Άιλαντ*».

2.5.5. Πρόβλημα υγείας για την Κλίντον

Η παρούσα θεματική ενότητα διαρθρώνεται στη βάση της αρθρογραφίας για τα ιατρικά προβλήματα της υποψήφιας των Δημοκρατικών. Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων μνήμης για τα θύματα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 9ης Σεπτεμβρίου του 2001, η Κλίντον αποχώρησε υποβασταζόμενη από την τελετή, πυροδοτώντας μία σειρά φημολογιών σχετικά με την κατάσταση της υγείας της. Δύο μέρες αργότερα, ανακοινώθηκε πως πάσχει από ήπιας μορφή πνευμονίας, γεγονός το οποίο αποκρύφτηκε - έστω και προσωρινά - από τα μέσα ενημέρωσης. Λίγες μέρες νωρίτερα, είχε προηγηθεί ο έντονος βήχας της υποψηφίου των Δημοκρατικών, κατά τη διάρκεια εκδήλωσης για την Ημέρα της Εργασίας (Labor Day).

Τα παραπάνω γεγονότα αντικατοπτρίζονται και στα 12 μέσα ενημέρωσης, μέσω 36 άρθρων - δηλαδή τον υψηλότερο αριθμό ανάμεσα στις υπόλοιπες τέσσερις θεματικές ενότητες. Πρόκειται για ένα στοιχείο, το οποίο πιστοποιεί τη βαρύτητα και την αυξάνουσα σημασία της διαμεσολάβησης του ζητήματος. Από το σύνολο των κειμένων, μόλις τα επτά (7) διαθέτουν θετικό αξιολογικό πρόσημο για την Κλίντον, ενώ η πλειονότητα (16) αυτών μεσοποιούν την

υποψήφια των Δημοκρατικών με αρνητικό τρόπο. Συγχρόνως, 13 άρθρα επιλέγουν να τηρήσουν στάση ουδετερότητας, είτε παρουσιάζοντας το ιατρικό ζήτημα ως ένα θέμα το οποίο αφορά εξίσου και τον Ντόναλντ Τραμπ, είτε επιχειρώντας να καταστήσουν λιγότερο σημαντικό το πρόβλημα της Κλίντον.

Η Daily Telegraph (δημ. 85) για παράδειγμα, εστιάζει στη συμβολικότητα της «άτυχης» στιγμής, καθώς όπως αναγράφει *«το συμβάν έτυχε τη χειρότερη στιγμή, στην επέτειο των επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου (…) Η Αμερική νιώθει ευάλωτη και χρειάζεται σταθερή κατεύθυνση και δύναμη (…) Η εικόνα της καταρρέουσας Κλίντον δηλώνει πως δεν είναι ικανή να διασφαλίσει κανένα από τα δύο*». Πρόκειται για μία προσπάθεια εκ μέρους του συντάκτη, να υπονομεύσει την υποψηφιότητα της Κλίντον, με το σκεπτικό πως δεν εκπέμπει την πρέπουσα δυναμική ως πρόεδρος των ΗΠΑ. Κατά τον ίδιο δηλαδή, η εικόνα της καταρρέουσας Κλίντον δεν συνάδει με την εικόνα του επόμενου Αμερικανού προέδρου και «μαρτυρά» την αδυναμία της να ηγηθεί της χώρας (Deborah and Kristi, 1993).

Η συμβολικότητα λαμβάνει προεξέχουσα θέση και στην «Washington Post» (δημ. 105), καθώς ο αρθρογράφος σημειώνει πως το συμβάν συνέπεσε «*με μία εξαιρετικά υψηλού συμβολισμού στιγμή*», υπαινισσόμενος ότι η 11η Σεπτεμβρίου υπενθυμίζει την ανάγκη για έναν ισχυρό και δυνατό πρόεδρο, ο οποίος θα είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει και να απαντήσει σε κάθε κίνδυνο, σε κάθε απειλή. Προδικάζει επίσης, ότι «*η κατάρρευση της Κλίντον θα εγείρει διάφορα ερωτήματα σχετικά με την υγεία της, τα οποία θα εκτείνονται από θεωρίες συνομωσίας έως και κεντρική συζήτηση στην προεδρική κούρσα»*, προσδίδοντας ως εκ τούτου, ιδιαίτερη σημασία στο συμβάν και εκτιμώντας ότι θα καθορίσει τις εκλογικές εξελίξεις, κατά το επόμενο διάστημα. Θέτει μάλιστα, μία σειρά ερωτημάτων γύρω από το συμβάν, αποσκοπώντας να αποδομήσει την εξήγηση των Δημοκρατικών και να καταδείξει τη βαρύτητα του προβλήματος που αντιμετωπίζει η υποψήφια πρόεδρος.

Σε δεύτερο άρθρο της (δημ.88), η «Daily Telegraph» επανέρχεται στην αυξάνουσα σημασία του ιατρικού προβλήματος της Κλίντον και επιχειρεί να καταδείξει τη βαρύτητά του, σημειώνοντας πως «*η πνευμονία είναι η 8η συχνότερη πιθανότητα θανάτου στην Αμερική»*. Υπαινίσσεται επομένως, ότι η ασθένειά της είναι τόσο σοβαρή, η οποία δύναται να οδηγήσει ακόμη και στον θάνατο. «*Η σωματική κατάσταση αποτελεί κλειδί για τις εκλογές του 2016*» επισημαίνει παράλληλα, επιδιώκοντας να αναδείξει το σχετικό ζήτημα ως μεταξύ των κυριότερων στην προεδρική κούρσα και ως αποτέλεσμα, να πλήξει την υποψήφια των Δημοκρατικών. Στο ίδιο πλαίσιο, η «The Independent» (δημ. 96) αναγράφει με νόημα, ότι ο προεδρικός θώκος των ΗΠΑ «*είναι το πιο ισχυρό και αποφασιστικό αξίωμα του πλανήτη, το*

οποίο καθιστά σαφές πως οποιαδήποτε υπόνοια για την υγεία θα λαμβάνεται υπόψη», αναδεικνύοντας ως εκ τούτου, την αρρενωπή διάσταση του συγκεκριμένου αξιώματος και υπαινισσόμενη την έμφυλη ασυνέπεια της Κλίντον (Sczesny et all, 2014).

Την ίδια ώρα, η «The Wall Street Journal» (δημ. 99) αποπειράται να διασυνδέσει την κατάσταση της υγείας των υποψηφίων με την ικανότητά τους να ηγηθούν της χώρας. «*Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία άνθρωποι έχουν συχνά πολλαπλά ιατρικά προβλήματα και όταν διεκδικούν δημόσια αξιώματα, το ερώτημα συνίσταται αν τα προβλήματα αυτά επηρεάζουν την παρουσία τους*» αναφέρει, ενδεικτικά, εστιάζοντας στην ηλικία των δύο υποψηφίων. Προς επίρρωση μάλιστα, υπενθυμίζει το ιατρικό πρόβλημα της Κλίντον τον Δεκέμβριο του 2012[48], το οποίο οδήγησε στη μη ανανέωση της θητείας της στην ηγεσία του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ.

Εμμένοντας στο ίδιο σκεπτικό, η επίσης αμερικανική «The New York Times» (δημ. 101) εκτιμά ότι *«η πλέον απαιτητική θέση εργασίας του κόσμου*» απαιτεί τη δημοσιοποίηση περισσότερων ιατρικών πληροφοριών, δικαιολογώντας ως εκ τούτου, τη διαμεσολαβημένη ανησυχία για την υγεία των δύο υποψηφίων και ιδίως, της Κλίντον, η οποία «*αντιμετώπισε σημαντικά ιατρικά προβλήματα τα τελευταία χρόνια*». Η απουσία ιδιαίτερης αναφοράς στον Τραμπ, επί της ουσίας τον απαλλάσσει από τις υποψίες περί ιατρικού προβλήματος, με αποτέλεσμα η προσοχή να στρέφεται εξ ολοκλήρου στην υποψήφια των Δημοκρατικών.

Το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 111) προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα, εκτιμά ότι η ασθένεια της Κλίντον ενδέχεται να της στερήσει τη νίκη, καθώς το περιστατικό κατάρρευσης αποτέλεσε «*ένα συντριπτικό πλήγμα για την ίδι*α» και «*το πρόβλημα υγείας της είναι πιο σοβαρό*». Επί της ουσίας, το άρθρο ευθυγραμμίζεται με τη στρατηγική ρητορική του Τραμπ, ο οποίος υποστηρίζει πως η υποψήφια των Δημοκρατικών δεν μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντα του προέδρου. *«Αντικειμενικά, πάντως, η εικόνα της Χίλαρι Κλίντον την Κυριακή στη Νέα Υόρκη μόνο ανησυχία θα μπορούσε να προκαλέσει στους ψηφοφόρους της (...) Κάτωχρη, σε αδυναμία να βαδίσει χωρίς υποστήριξη ή ακόμη και απλώς να σταθεί όρθια, παρέπαιε, έτοιμη να λιποθυμήσει*» αναφέρει μεταξύ άλλων, θέλοντας εμμέσως να αποστασιοποιηθεί από τη «γραμμή» Τραμπ, επικαλούμενο την «αντικειμενικότητα», δίχως ωστόσο, ιδιαίτερο αποτέλεσμα, καθώς εξακολουθεί να συνδέει την κατάσταση της υγείας της με την ικανότητα διακυβέρνησής της.

[48] Υπεβλήθηκε σε χειρουργική επέμβαση, λόγω θρόμβωσης στον εγκέφαλο.

«Η αμερικανική κοινή γνώμη κατελήφθη από ανησυχία και, ακόμη χειρότερα, από αμφιβολίες σχετικά με το πόσο κατάλληλη είναι η Χίλαρι για τη θέση του προέδρου των ΗΠΑ» τονίζει σε δεύτερο άρθρο του (δημ. 112), το ελληνικό μέσο, συσχετίζοντας εμμέσως την ιατρική κατάσταση της Κλίντον με την ικανότητα της να κυβερνήσει τη χώρα. Σε ένα τρίτο δημοσίευμα (δημ. 115), ο συντάκτης θεωρεί υψίστης σημασίας το ζήτημα της υγείας της, προμηνύοντας μάλιστα, ακόμη και πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες ενδεχομένως να επηρεάσουν την έκβαση των εκλογών. Επικαλούμενος ορισμένα μέσα ενημέρωσης των ΗΠΑ, κάνει λόγο για «*πολιτική αποκαθήλωση*» και «*11η Σεπτεμβρίου της Κλίντον*». Ειδικά το τελευταίο, αποκτά βαρύνουσα σημασία, δεδομένου του συμβολισμού που εμπεριέχει η 11η Σεπτεμβρίου για τους Αμερικανούς, την οποία θεωρούν ως αποφράδα ημέρα.

Παραμένοντας στο «Πρώτο Θέμα», σε έτερο δημοσίευμά του (δημ. 113), ο αρθρογράφος εστιάζει στο συμβάν του βήχα κατά την ομιλία της Κλίντον σε εκδήλωση για την Ημέρα της Εργασίας. «*Ασταμάτητος βήχας κράτησε σχεδόν επί τέσσερα λεπτά», «κατέβαλε προσπάθειες για αρκετά λεπτά να περιορίσει τον βήμα», «την εμπόδιζε να εκφωνήσει τη σημαντική της ομιλία», «ο ενοχλητικός βήχας επέμενε», «το κοινό κοίταζε αρχικά αμήχανο»* είναι μερικές από τις εκφράσεις, τις οποίες επιλέγει ο συντάκτης για να διαμεσολαβήσει, με έντονα δραματοποιημένο τρόπο, την πιθανή σημασία που έχει στην «κούρσα» για την προεδρική εκλογή. Μάλιστα, προσδοκώντας να υπερτονίσει τη βαρύτητα του συμβάντος κάνει λόγο για «κρίση» και τη συνδέει με τα δημοσιεύματα περί «*κακής κατάστασης της υγείας της*».

Στο ίδιο πλαίσιο, κάνοντας επίκληση στην αυθεντία και παραπέμποντας στις εκτιμήσεις 10 «ειδικών» - γεγονός το οποίο προσδίδει αυξημένη βαρύτητα στα γραφόμενά του - θέτει ζήτημα «ανικανότητας» της Κλίντον να διεκδικήσει την προεδρία, λόγω των προβλημάτων υγείας της. Στόχος των παραπάνω αποτελεί η διασύνδεση της ικανότητας διακυβέρνησης της χώρας με το ιατρικό ιστορικό της υποψήφιας των Δημοκρατικών. Μ, επικαλείται τα ευρήματα μίας δημοσκόπησης, την οποία χαρακτηρίζει «σοκ» για την Κλίντον, μεσοποιώντας την εικόνα της «ηττημένης».

Όσον αφορά το «Έθνος» (δημ. 116), ο αρθρογράφος προμηνύει αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό των ΗΠΑ, εξαιτίας της κατάστασης της υγείας της Κλίντον και ως εκ τούτου, εκτιμά ότι τα ιατρικά προβλήματα της υποψήφιας δύνανται να επηρεάσουν το εκλογικό αποτέλεσμα. Μάλιστα, αναπαραγάγει διάφορες φημολογίες, σύμφωνα με τις οποίες *«η Κλίντον χρησιμοποιεί σωσία και είτε έχει πεθάνει είτε είναι βαριά άρρωστη»*. Στο ίδιο πλαίσιο, προκειμένου να καταδείξει πως «όντως υπάρχει ζήτημα», αναφέρεται και στον

«πονοκέφαλο» που έχει προκληθεί στο στρατόπεδο της Κλίντον, εξαιτίας των συμβάντων, αλλά και στις δημοσκοπήσεις, οι οποίες δίνουν προβάδισμα στον Τραμπ. Σε κάθε περίπτωση πάντως, επιλέγει να παρουσιάσει την άποψη ενός ειδικού γιατρού, σύμφωνα με την οποία *«αυτή τη στιγμή δεν τίθεται κανένας λόγος παροπλισμού της Κλίντον από την πνευμονία».*

Η «ΕΦ.ΣΥΝ.» (δημ. 118) *παράλληλα,* περιγράφει τη σκηνή της κατάρρευσης της Κλίντον, μέσω ενός δραματοποιημένου τόνου, ο οποίος μεσοποιεί την εικόνα της υποψήφιας των Δημοκρατικών ως αδύναμη, ετοιμόρροπη και προβληματική. «*Βίντεο (…) φέρεται να δείχνει την 68χρονη Χίλαρι να τρεκλίζει και να σκοντάφτει καθώς βοηθοί την οδηγούν υποβασταζόμενη σε θωρακισμένο όχημα*» αναγράφει συγκεκριμένα και σημειώνει πως «*το σούσουρο βέβαια δεν άργησε να ξεσπάσει, παρά την προσπάθεια του επιτελείου της να υποβαθμίσει το περιστατικό*». Αξίζει να σημειωθεί ότι η απόπειρα υποβάθμισης του γεγονότος από το επιτελείο της Κλίντον διαμεσολαβείται ως μία προσπάθεια, όχι απλής υποβάθμισης του συμβάντος, αλλά απόκρυψης της αλήθειας.

«*Την ώρα που η υποψήφια των Δημοκρατικών για την προεδρία των ΗΠΑ έδειχνε ότι οδεύει ολοταχώς προς τη νίκη, ένας συνδυασμός από γκάφες και προβλήματα υγείας έχει αναστατώσει όλη την προεκλογική της εκστρατεία*» αναφέρει σε δεύτερο άρθρο της (δημ. 119), υπαινισσόμενη πως τα παραπάνω ζητήματα έχουν ανακόψει την ανοδική της πορεία, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο εκλογικής ήττας και αναγνωρίζοντας ως εκ τούτου, την προσλαμβάνουσα από την πλευρά των ψηφοφόρων, επίδραση της υγείας της Κλίντον στην ικανότητα διακυβέρνηση της χώρας.

«*Αυτή η εβδομάδα ήταν η χειρότερη της Χίλαρι, καθώς ενώ έμοιαζε να τρέχει προς τη νίκη, ένας συνδυασμός γκαφών και ταλαντώσεων έχει ρίξει την εκστρατεία της εκτός προγραμματισμού*» επισημαίνει από την πλευρά της, η «The Guardian» (δημ. 93), αποδοκιμάζοντας παράλληλα, τη δήλωσή της (σ.σ. Κλίντον) για τους υποστηρικτές του Τραμπ[49]. Θέλοντας παράλληλα, να καταδείξει το ατόπημα της υποψήφιας των Δημοκρατικών και να καταγγείλει την αλαζονεία και ασέβεια της, επισημαίνει πως «*το σχόλιο της Κλίντον πέρασε τη γραμμή, καθώς οι ψηφοφόροι τυγχάνουν ενός ασυνήθιστου σεβασμού (…) και παραμένουν στο απυρόβλητο*».

[49] Η υποψήφια των Δημοκρατικών, κατά τη διάρκεια προεκλογικής της ομιλίας, υποστήριξε ότι «οι μισοί υποστηρικτές του Ντόναλντ Τραμπ ανήκουν στην κατηγορία των αξιοθρήνητων. Πρόκειται για ρατσιστές, σεξιστές, ομοφοβικούς, ξενοφοβικούς και ισλαμοφοβικούς».

Ένας μικρός αριθμός μέσων ενημέρωσης, προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω, φθάνει στο σημείο να θέσει ζήτημα ακόμη και πιθανής απόσυρσης της Κλίντον από τη διεκδίκηση του πρωθυπουργού θώκου, γεγονός το οποίο αντανακλά αφενός, την αυξημένη βαρύτητα του ιατρικού της προβλήματος, αφετέρου, τη φυσική και βιολογική της αδυναμία να καταστεί ο 45ος πρόεδρος των ΗΠΑ (Paul and Smith, 2008).

Η Daily Telegraph (δημ. 86) ενδεικτικά, διερωτάται *«τι θα συμβεί αν εγκαταλείψει την κούρσα, λόγω του ιατρικού της προβλήματος*», εγείροντας σημαντικές ανησυχίες για την υποψηφιότητα της Κλίντον, καθώς θέτει στην ημερήσια ατζέντα την πιθανότητα αποχώρησης, λόγω ιατρικών αδυναμιών. Μάλιστα, προκειμένου να ενισχύσει το σενάριο εγκατάλειψης της «κούρσας», επιλέγει να παραθέσει τα ιατρικά της προβλήματα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών , ενώ στο ίδιο πλαίσιο, αναπαραγάγει απόψεις ειδικών για την πνευμονία αλλά και τι συνέβη σε παρεμφερείς περιπτώσεις στο παρελθόν - πώς έδρασαν δηλαδή, πολιτικοί, οι οποίοι διαγνώστηκαν με προβλήματα υγείας.

Βέβαια, όπως είναι πρόδηλο, τα ίδια μέσα αναγνωρίζουν ότι η πιθανότητα εγκατάλειψης της προεκλογικής «κούρσας» είναι σχεδόν μηδενική. Ενδεικτικά, η «The Guardian» (δημ. 91) διευκρινίζει ότι *«δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η υγεία της Κλίντον θα απαιτήσει την αλλαγή των σχεδίων των Δημοκρατικών»,* ενώ η «The Independent» (δημ. 96) διαβεβαιώνει τους αναγνώστες πως «*παρά την κατάρρευση και την πνευμονία, δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η υποψηφιότητά της βρίσκεται σε κάποιον άμεσο και απευθείας κίνδυνο*» και αποκλείει κάθε ενδεχόμενο απόσυρσης.

Εμμένοντας στο ίδιο σκεπτικό, μία σειρά δημοσιευμάτων θέτει ζήτημα αξιοπιστίας για την Κλίντον, ασκώντας κριτική στο γεγονός ότι απέκρυψε την πάθησή της (σ.σ. πνευμονία) για ορισμένες ημέρες από τα μέσα ενημέρωσης και τον Αμερικανικό λαό. «*Η Κλίντον δεν γνωστοποίησε νωρίτερα την πνευμονία της, αρνήθηκε να πει την αλήθεια (...) είπε ψέματα και πιάστηκε*» τονίζει η Daily Telegraph (δημ. 85) και προς επίρρωση, επικαλείται και άλλες «σκοτεινές» υποθέσεις, στις οποίες εμπλέκεται, όπως τα emails, η Λεβίνσκι κ.α. *«Οι ψηφοφόροι ψάχνουν κάποιον με τις καλύτερες ικανότητες για να του παραχωρήσουν τα καθήκοντα και η Κλίντον φαίνεται πως δεν είναι αυτό το πρόσωπο»* συνεχίζει, με τον αρθρογράφο να επιχειρεί να καταστήσει την προσωπική του άποψη, ως καθολικά αποδεκτή.

Στο ίδιο μήκος σχήματος και η «The Times» (δημ. 89), η οποία κάνει λόγο για *«έλλειμμα εμπιστοσύνης, το οποίο υπογραμμίζει το μειονέκτημα της εκστρατείας της*» και επικαλείται προς υποστήριξη της θέση της, διάφορα δημοσκοπικά ευρήματα. Το ίδιο ζήτημα θίγει και η

«The Independent» (δημ. 96), όπως και η «The New York Times (δημ. 102), η οποία μάλιστα, σημειώνει με νόημα πως «*η Κλίντον βρίσκεται πλέον, σε θέση άμυνας*». Η «The Wall Street Journal» (δημ. 97) από την πλευρά της, επισημαίνει ότι το πρόβλημα υγείας της Κλίντον συνεπάγεται ένα σημαντικότερο πρόβλημα, αυτό της έλλειψης ειλικρίνειας, και θέτει ζήτημα εμπιστοσύνης των Αμερικανών προς την ίδια.

Επιτείνοντας τη διάσταση του προβλήματος και την αβεβαιότητα ως προς την κατάσταση της υγείας της, σημειώνει πως η ακριβής διάγνωση της Κλίντον είναι άγνωστη. «*Η Κλίντον για μήνες προσπαθούσε να αποδομήσει ως τρελό όποιον αναρωτιόταν για την κατάσταση της υγείας της»* τονίζει, αντικατοπτρίζοντας το κενό αξιοπιστίας και τιμιότητας της υποψήφιας των Δημοκρατικών. Μάλιστα, αναγράφει ότι η φημολογία σχετικά για την υγεία της δεν προήλθε μόνο από τον Τραμπ - και επομένως δεν εμπίπτει σε πολιτικές σκοπιμότητες - ενώ υπογραμμίζει *πως «οι Κλίντονς, επί δύο δεκαετίες, λένε την αλήθεια μόνο όταν πιάνονται να λένε ψέματα».* Πρόκειται για μία φρασεολογία, η οποία αποδίδει συστηματική χρήση ψεμάτων στη Χίλαρι και επί της ουσίας, παροτρύνει τους πολίτες να αποστραφούν της υποψηφιότητάς της. «Η *Κλίντον είναι γνωστή για το γεγονός ότι δύσκολα μοιράζεται πληροφορίες, πόσο μάλλον ιατρικά ιστορικά. Αλλά αν το ίδιο ισχύσει και με την οικονομική της κατάσταση, τότε το κοινό δίκαια δεν θα την εμπιστευτεί*» προσθέτει προς επίρρωση.

Ζήτημα αξιοπιστίας θέτει και η «Washington Post» (δημ. 107), στηλιτεύοντας τη «μυστικότητα» και την «εσωστρέφειά της» και εξηγώντας πως «*αυτή η προσέγγιση έχει αποδειχθεί αντιπαραγωγική*». *«Η υπερθερμία της δεν την καθιστά υπόχρεη να αποδείξει τίποτα (…) αλλά η απροθυμία της να δημοσιεύσει άμεσα τα προβλήματα υγεία της είναι πιο σημαντικό πρόβλημα*» επισημαίνει, θέτοντας ευθέως ζήτημα αξιοπιστίας, χαρακτηριστικό στο οποίο αποδίδουν μεγάλη σημασία οι ψηφοφόροι και επομένως, δύναται να της στερήσει αρκετές ψήφους.

Στον αντίποδα των παραπάνω άρθρων, ένας ικανός αριθμός δημοσιευμάτων επιχειρεί να υποβαθμίσει τη σημασία του προβλήματος και να απορρίψει τη δημόσια συζήτηση για την ανάγκη δημοσίευσης των ιατρικών ιστορικών των δύο υποψηφίων. Ενδεικτικά, η Daily Telegraph (δημ. 87) τάσσεται υπέρ της Κλίντον και θεωρεί «*νέο επίπεδο αδιακρισίας*» το αίτημα δημοσίευσης των ιατρικών της πληροφοριών. *«Υπάρχουν μερικά πράγματα που δεν χρειάζεται να γνωρίζουμε (…) το επιχείρημα ότι η προσωπική υγεία σχετίζεται με την ικανότητα να κάνει το καλύτερο για τη χώρα ενέχει ένα σοβαρό ελάττωμα, καθώς το ιατρικό ιστορικό δεν σχετίζεται με την ικανότητα του πολιτικού»* αναφέρει στο ίδιο πλαίσιο,

επιχειρώντας να καταδείξει τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ της ιατρικής κατάστασης ενός υποψήφιου προέδρου και της ικανότητάς του να κυβερνήσει αποτελεσματικά.

«Δεν χρειάζομαι γιατρό για να μου πει πως ο Τραμπ είναι ναρκισσιστής και εγωπαθής ή ότι η Κλίντον είναι εγωίστρια και ψυχρή (…) τι θα μπορούσε να προσθέσει το ιατρικό ιστορικό σ' αυτά» διερωτάται, επιχειρηματολογώντας εναντίον της δημοσίευσης του ιατρικού ιστορικού, η οποία, κατά τον συντάκτη, «*το μόνο που προσφέρει είναι να τροφοδοτήσει ένα σκληρό και απάνθρωπο πολιτικό περιβάλλον και την άποψη ότι οι ηγέτες θα πρέπει να είναι τέλειοι, ανόμοια με τους κανονικούς ανθρώπους*». Το βασικό του επιχείρημα επομένως, συνίσταται στο ότι οι πολιτικοί και οι ηγέτες είναι άνθρωποι και όπως οι υπόλοιποι, έτσι και αυτοί ενδέχεται να πάσχουν από κάποια ασθένεια.

Από την πλευρά της, η «The Times» (δημ. 90) επιχειρεί να υποβαθμίσει το πρόβλημα της Κλίντον, αναγράφοντας πως συνιστά ένα θέμα, το οποίο αποτελεί «*αντικείμενο διάφορων θεωριών συνομωσίας*», φράση η οποία αναμφίβολα, στερεί σημαντικούς πόντους αξιοπιστίας από τη σχετική συζήτηση. Σε «θεωρίες συνομωσίας» αποδίδει το όλο ζήτημα και η «The New York Times» (δημ. 103), προσφέροντας πολιτική «κάλυψη» στην υποψήφια των Δημοκρατικών. Μάλιστα, προσομοιάζει το γεγονός με το πρόβλημα που είχε ανακύψει το 2008, με το πιστοποιητικό γέννησης του Μπαράκ Ομπάμα[50], θέλοντας επί της ουσίας, να συνδέσει τις δύο ιστορίες, υποδηλώνοντας ότι όπως και ο πρώην πρόεδρος αποδείχθηκε πως ήταν «αθώος», το ίδιο θα συμβεί και με την Κλίντον.

Η βρετανική «The Guardian» (δημ. 92) προς επίρρωση των παραπάνω, στιγματίζει το γεγονός πως μέσα ενημέρωσης και κοινή γνώμη εστιάζουν υπέρ του δέοντος στην υγεία των δύο υποψηφίων και καθιστά σαφές ότι το κριτήριο εκλογής του επόμενου προέδρου θα πρέπει να εδράζεται σ' άλλα θέματα. Μέσω αυτής της διευκρίνισης, αποπειράται να καταδείξει πως η ιατρική κατάσταση της Κλίντον δεν θα πρέπει να συνιστά για τον Αμερικανό ψηφοφόρο το πρωτεύον κριτήριο προσέλευσης στις κάλπες.

«Ο νέος πρόεδρος θα εκλεγεί για τέσσερα χρόνια (...) και η Κλίντον είναι άρρωστη τώρα (…) πρέπει να θυμηθούμε τι θα πρέπει να ζυγίσουμε περισσότερο από την πνευμονία» αναγράφει χαρακτηριστικά. Μάλιστα, επιχειρεί να αναδείξει διάφορα πολιτικά θέματα, στα οποία ο Τραμπ υστερεί έναντι της Κλίντον - βάσει και των ιδεολογικών αναφορών της

[50] Πολιτικοί αντίπαλοι του Μπαράκ Ομπάμα, κυρίως από το στρατόπεδο των συντηρητικών, άφηναν αιχμές για τη γνησιότητα του πιστοποιητικού γεννήσεως του, υπαινισσόμενοι πως ενδεχομένως, δεν γεννήθηκε στις ΗΠΑ.

εφημερίδας (Meeks, 2012). Μεταξύ άλλων, εστιάζει σε ζητήματα, όπως η κλιματική αλλαγή, οι μετανάστες, τα βασανιστήρια, η ελευθεροτυπία, οι γυναίκες, η δημόσια διοίκηση και τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων.

Σε δεύτερο άρθρο της, η «The Guardian» (δημ. 93) ασκεί εκ νέου κριτική στην αντίδραση των μέσων ενημέρωσης, μετά την κατάρρευση της Κλίντον στην τελετή μνήμης της 11ης Σεπτεμβρίου, αποδίδοντάς τους «ανεξήγητη υστερία». «*Εάν οι Αμερικανοί ψηφοφόροι περίμεναν οι υποψήφιοι να είναι, όπως οι δημοφιλείς τραγουδιστές, δεν θα τους δίναμε σημασία*» αναφέρει, επιδιώκοντας να αποσυνδέσει την ικανότητα διακυβέρνησης από τη φυσική και ιατρική κατάσταση των υποψηφίων.

Από την πλευρά της, η «The Independent» (δημ. 94) αποπειράται να απορρίψει τις ανησυχίες για την κατάσταση της υγείας της Κλίντον, χαρακτηρίζοντας ως «υπερβολικά» τα συγκεκριμένα σενάρια. Μάλιστα, για να καταδείξει την ισχύ των γραφόμενών της, παραθέτει την παρακάτω υπόθεση: «*Ας υποθέσουμε, ότι όσα ακούμε για την υγεία της Κλίντον είναι αλήθεια (…) έχει υποστεί πολλαπλά εγκεφαλικά, έχει σκλήρυνση κατά πλάκας, έχει πάρκινσον, έιντς, άσθμα και σε ένα χρόνο θα πεθάνει (…)φανταστείτε να ήταν και σε καροτσάκι όπως ο Ρουσβλετ, όλα θα ήταν δυσκολότερα γι' αυτήν επί 10 φορές*». Στο ίδιο ειρωνικό ύφος, προσθέτει πως η ίδια *«έχει υπηρετήσει ως υπουργός Εξωτερικών, ως Γερουσιαστής και έχει διεκδικήσει δύο φορές το προεδρικό χρίσμα και όλα αυτά ενώ ανά πάσα στιγμή μπορεί να πεθάνει».* Ο αρθρογράφος μέσω του σκωπτικού ύφους, επιχειρεί να αποδομήσει τη ρητορική, η οποία στοχεύει την υγεία της Κλίντον, και μέσω της υπερβολής προσπαθεί να καταδείξει το ανέφελο της συνολικής συζήτησης.

Για «εντελώς γελοίο θέμα» κάνει λόγο και η «Washington Post» (δημ. 106), τασσόμενη υπέρ της Κλίντον και επιχειρώντας να αποδομήσει τις σχετικές κατηγορίες και να τις αποδώσει εξ ολοκλήρου στο στρατόπεδο των αντιπάλων της. *«Καθένας που πιστεύει τις θεωρίες για την υγεία της Κλίντον είναι ήδη οπαδός του Τραμπ (…)»* τονίζει χαρακτηριστικά. Σε δεύτερο άρθρο της (δημ. 107), προς επιβεβαίωση των παραπάνω, στιγματίζει εκ νέου τη σχετική δημόσια συζήτηση, εκτιμώντας πως πρόκειται για «*υστερία των συντηρητικών μέσων ενημέρωσης*».

Η «The New York Times» (δημ. 100) παράλληλα, θεωρεί πως η πλήρης δημοσίευση του ιατρικού ιστορικού είναι ανέφικτη και εμπίπτει στη σφαίρα της φαντασίας. *«Δεν θα είναι εύκολο γιατί η Κλίντον είναι 68 ετών, έχει ζήσει σε πολλαπλές πολιτείες και έχει επισκεφτεί αρκετούς γιατρούς και νοσοκομεία (…) Η αναφορά περί ιατρικού ιστορικού είναι μία*

επιστημονική φαντασία, καθώς είναι χωρισμένο σε αρκετά μικρά κομμάτια (…) Ο παιδίατρος της Κλίντον είναι απίθανο να είναι ακόμη ζωντανός» αναγράφει μεταξύ άλλων, προσφέροντας «κάλυψη» στη μέχρι στιγμής, απροθυμία της υποψήφιας των Δημοκρατικών, να δημοσιεύσει τα πλήρη ιατρικά της δεδομένα.

Όσον αφορά τη δημοσίευση των ιατρικών ιστορικών, η «USA Today» (δημ. 104) επιχειρεί να εξισώσει τους δύο υποψήφιους, καθώς αναγράφει πως *«ο Τραμπ, στην ηλικία των 70, θα είναι ο γηραιότερος πρόεδρος, εφόσον εκλεγεί, ενώ η Κλίντον, η οποία μπαίνει στα 69, θα είναι λίγους μήνες νεότερη από τον Ρίγκαν, ο οποίος είναι ο μεγαλύτερος εκλεγμένος πρόεδρος*». Μέσω του παραπάνω, ο αρθρογράφος αποπειράται να ταυτίσει την Κλίντον με τον Τραμπ, ο οποίος μέχρι πρότινος, είχε διαφύγει της κριτικής για την υγεία του. Η ηλικιακή εξίσωση ως εκ τούτου, λειτουργεί υπέρ της Κλίντον, καθώς θέτει στο κάδρο της κριτικής και τον υποψήφιο των Ρεπουμπλικάνων.

Η «Washington Post» (δημ. 106) σημειώνει μάλιστα, ότι η Κλίντον έχει δημοσιεύσει *«πολύ περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την υγεία της, έναντι του 70χρονου Τραμπ*». Η αναφορά στην ηλικία του πραγματοποιείται σκοπίμως, προκειμένου να καταδειχθεί ότι ο μετέπειτα πρόεδρος των ΗΠΑ είναι - έστω και οριακά - γηραιότερος της Κλίντον και επομένως, οφείλει εξίσου ή σε μεγαλύτερο βαθμό, να γνωστοποιήσει το ιατρικό του ιστορικό. Προς επίρρωση, σε δεύτερο άρθρο της (δημ. 109), διαπιστώνει ότι η Κλίντον «*είναι η μοναδική υποψήφια με ένα τόσο καλά δημοσιευμένο ιατρικό ιστορικό*», ενώ αντίθετα, σημειώνει πως ο Τραμπ περιγράφει τον εαυτό του ως «εξαιρετικά υγιή», γεγονός το οποίο, κατά τον συντάκτη, είναι υπερβολικό, δεδομένης της ηλικίας του.

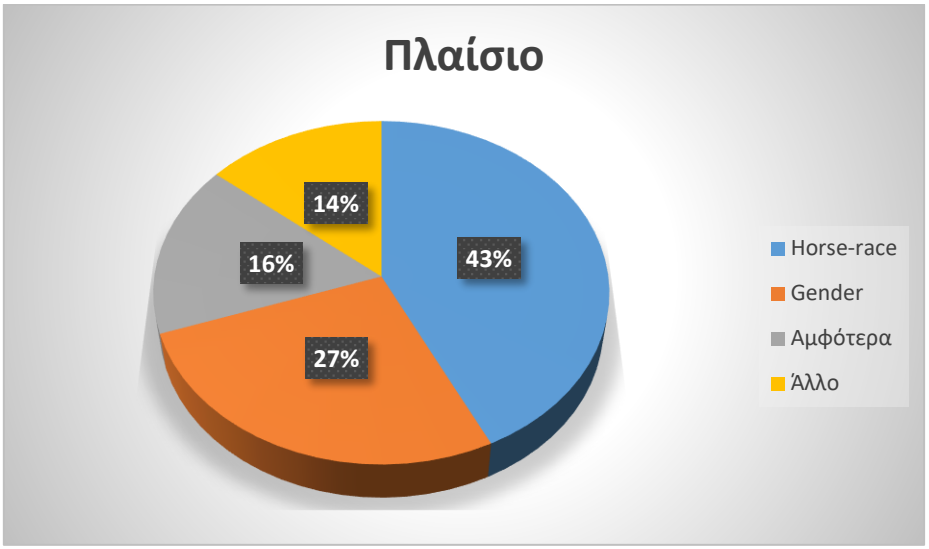
Στο ίδιο μήκος σχήματος και το «Έθνος» (δημ. 117), το οποίο αποδίδει το ζήτημα των ιατρικών προβλημάτων της Κλίντον σε «παραφιλολογία», στην οποία μάλιστα, επιχειρεί να βάλει τέλος η ίδια, μέσω της δημοσίευσης των ιατρικών δεδομένων της. Με «όχημα» τα παραπάνω, ο συντάκτης προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί από τη πρότερη συζήτηση περί ανικανότητας της Κλίντον και να καταδείξει πως επί της ουσίας, ουδέποτε υπήρξε πρόβλημα. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, σπεύδει να αποδώσει ένα μέρος της ευθύνης και στην υποψήφια των Δημοκρατικών, καθώς η «*μυστικοπαθής φύση της λειτούργησε αρνητικά στην καμπάνια της αυτή την εβδομάδα*».

2.5.6 Η Κλίντον μέσα από τα «μάτια» των ΜΜΕ

Χάρη στην ανάλυση των παραπάνω άρθρων, καθίσταται σαφής η επιλογή των 12 υπό εξέταση μέσων ενημέρωσης, ως προς τον τρόπο πλαισίωσης της υποψηφιότητας της

Κλίντον, η οποία διεκπεραιώνεται μέσω κυρίως, δύο υπο-πλαισίων, του «horse-race» και του «gender». Συγκεκριμένα, από το σύνολο των 120 κειμένων, τα 76 εμπίπτουν στην πλαισίωση του «horse-race», τα 48 στην πλαισίωση του «gender», τα 29 στην πλαισίωση και των δύο, ενώ μόλις 25 δεν υπάγονται σε κάποια από τα προαναφερθέντα υπο-πλαίσια.

Πίνακας 9. Το πλαίσιο παρουσίασης της Κλίντον από τα μέσα ενημέρωσης

Ειδικά στην περίπτωση του «horse-race», η πλειοψηφία των κειμένων παραπέμπει σε δημοσκοπικά ευρήματα και μετρήσεις της κοινής γνώμης, προκειμένου να καταδείξει τη προσλαμβάνουσα δυναμική των δύο υποψηφίων αλλά και να αποτιμήσει - αξιολογήσει τις κινήσεις και αποφάσεις τους. Ενδεικτικό παράδειγμα συνιστά η εξέταση των άρθρων, σχετικά με την κατάσταση της υγείας της Χίλαρι Κλίντον (Θέμα 5), καθώς οι αρθρογράφοι ενσωματώνουν στο κείμενό τους, στοιχεία από διάφορες δημοσκοπήσεις και μετρήσεις, προκειμένου να αντικατοπτρίσουν την προσλαμβάνουσα οπτική της κοινής γνώμης επί του θέματος. Ως αποτέλεσμα, καταφέρνουν να καταδείξουν τον δημοσκοπικό αντίκτυπο του αναφερόμενου θέματος, εντείνοντας τη δραματοποίησή του περιεχομένου και τοποθετώντας το πρόδηλο και λανθάνον νόημα του άρθρου σε ένα εκλογικό πλαίσιο, όπου όλες οι πολιτικές κινήσεις μεταφράζονται και μετουσιώνονται σε δημοσκοπικά ποσοστά.

Η πλαισίωση του «horse-race» πραγματώνεται και μέσω της αναφοράς σε «νικητές» και «χαμένους», με τους αρθρογράφους, σε αρκετές των περιπτώσεων να επιχειρούν να αποτυπώσουν σε «αγωνιστικούς - αθλητικούς όρους» τις επιδόσεις των υποψηφίων.

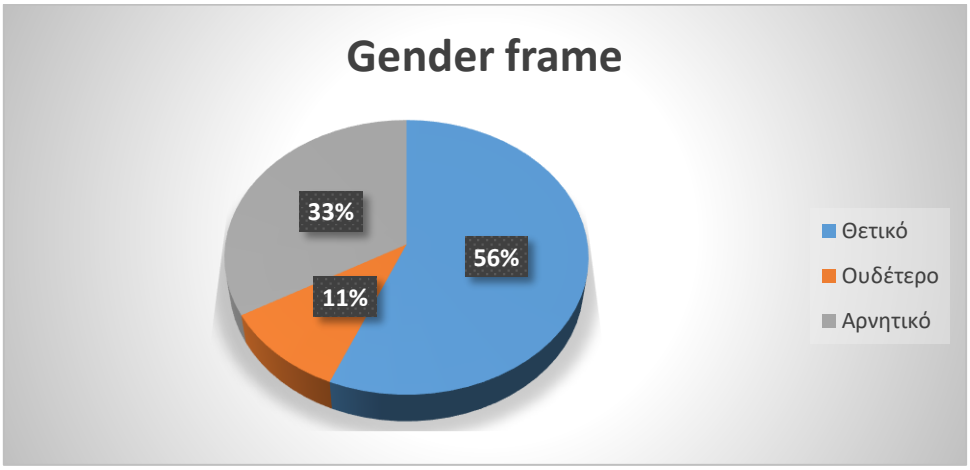
Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των άρθρων, σχετικά με την πρώτη τηλεμαχία των υποψηφίων για το δημοκρατικό χρίσμα (Θέμα 2), καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των κειμένων αναφέρεται στην Κλίντον πρωτίστως, ως τη «νικήτρια της βραδιάς», τοποθετώντας την ως εκ τούτου, σε ένα περιβάλλον έντονου ανταγωνισμού και μεσοποιώντας την περισσότερο ως αθλήτρια, παρά ως πολιτικό.

Από την ανάλυση των άρθρων, παρατηρείται επίσης, και η έντονη χρήση της λεγόμενης γλώσσας του πολέμου, καθώς αρκετοί αρθρογράφοι επιλέγουν να διαμεσολαβήσουν την εκλογική διαδικασία, με όρους «πολεμικής μονομαχίας». Ιδίως στην περίπτωση των άρθρων των θεματικών ενοτήτων περί σεξισμού (Θέμα 3 και 4), η αναφορά σε λέξεις, όπως «μάχη», είναι αρκετά συνήθης, με αποτέλεσμα να καλλιεργείται στην κοινή γνώμη ένα κλίμα εντόνως ανταγωνιστικό και διχαστικό. Έτσι, οι πολιτικοί μεσοποιούνται ως «εχθροί» και «αντίπαλοι», οι οποίοι «πολεμούν» για τη διεκδίκηση της ψήφου των πολιτών και η εκλογική διαδικασία αποστασιοποιείται από το αμιγώς πολιτικό περιεχόμενο και καθίσταται ταυτόσημη της πολεμικής μάχης.

Όσον αφορά την υπο-πλαισίωση του «gender», αυτή πραγματώνεται κυρίως, μέσω της ιδιάζουσας σημασίας που προσδίδεται στην έμφυλη διάσταση της συγκεκριμένης προεκλογικής εκστρατείας. Στα 48 άρθρα, όπου γίνεται χρήση της εν λόγω πλαισίωσης, είναι πρόδηλη η προσπάθεια των συντακτών - αρθρογράφων να επιτείνουν και να υπερτονίσουν την έμφυλη έκφανση της υποψηφιότητας της Κλίντον. Μάλιστα, σ' αυτό συνδράμει και η ίδια, η οποία εντάσσει στην κεντρική της στρατηγική, το επιχείρημα της «πρώτης γυναίκας προέδρου». Αυτό όπως είναι φυσικό - και όπως καταδεικνύει η ανάλυση των θεμάτων 3 και 4 - καθίσταται αντικείμενο αξιοποίησης ή εκμετάλλευσης του αντίπαλού της, Ντόναλντ Τραμπ. Ως εκ τούτου, ο ρόλος του φύλου προσλαμβάνει κεντρικό ρόλο στην προεκλογική ατζέντα των ΗΠΑ.

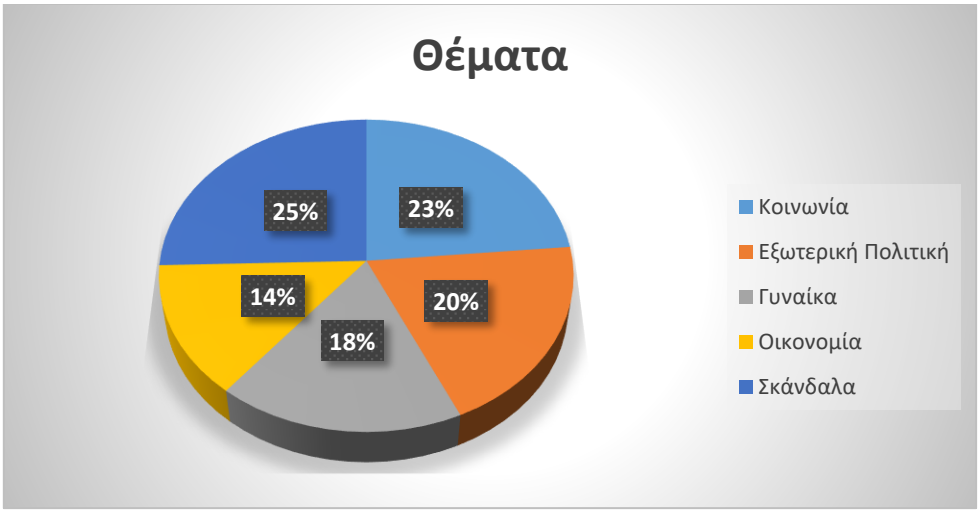
Η υπο-πλαισίωση του «gender», σε κάθε περίπτωση, δεν συνδέεται αυτόματα με συγκεκριμένες αξιολογικές κρίσεις, καθώς ανάλογα με την προσλαμβάνουσα οπτική του αρθρογράφου προσδίδεται και το αντίστοιχο πρόσημο σ' αυτήν. Για παράδειγμα, από το σύνολο των 48 άρθρων με πλαισίωση «gender», τα 27 αξιολογούνται ως «θετικά» για την Κλίντον, τα πέντε ως «ουδέτερα» και τα 16 ως «αρνητικά». Επομένως, δεν δύναται να προκύψει το συμπέρασμα πως η χρήση έμφυλης πλαισίωσης συνεπάγεται με συστηματικό και πάγιο τρόπο, θετικές ή αντίστοιχα, αρνητικές αξιολογικές κρίσεις για την υποψήφια των Δημοκρατικών.

Πίνακας 10. Οι αξιολογικές κρίσεις στα άρθρα με πλαισίωση «gender»

Ως προς τη θεματολογία των άρθρων, δηλαδή τις επιμέρους θεματικές ενότητες των κειμένων, παρατηρείται πως στο υπό εξέταση υλικό, επικρατούν πρωτίστως κοινωνικά θέματα και δευτερευόντως, θέματα εξωτερικής πολιτικής. Ακολουθούν ζητήματα, τα οποία άπτονται των γυναικείων δικαιωμάτων (σ.σ. ισότητα ανδρών - γυναικών σε επίπεδο εισοδήματος και δικαιωμάτων) και ζητήματα οικονομικής πολιτικής. Ειδική μνεία γίνεται και στη θεματολογία περί «σκανδάλων», καθώς όπως προκύπτει από την ανάλυση, τα μέσα ενημέρωσης φέρεται να προσδίδουν ιδιαίτερο βάρος σ' αυτά, δεδομένου ότι επηρεάζουν τις προτιμήσεις των ψηφοφόρων και συνεπάγονται την αλλαγή της προσλαμβάνουσας εικόνας των υποψηφίων από τους ψηφοφόρους. Φυσικά, όπως καθίσταται σαφές, όσο μεγαλύτερη και συχνότερη η εστίαση στη συγκεκριμένη θεματολογία, τόσο δυσμενέστερη και δυσχερέστερη τείνει η διαμεσολαβημένη εικόνα της Κλίντον, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο αυτών (σ.σ. σκανδάλων).

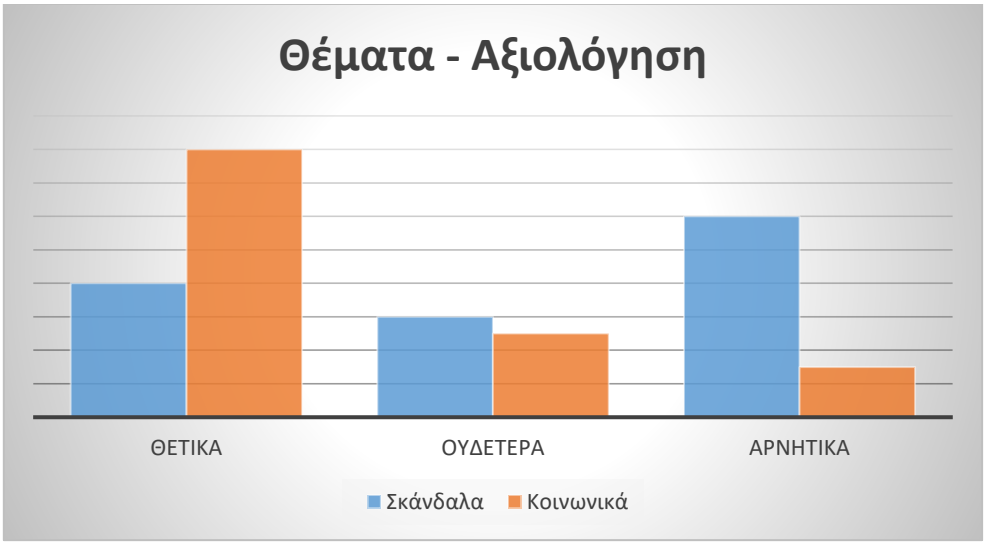
Πίνακας 11. Ο ποσοτικός καταμερισμός των θεμάτων στα άρθρα για την Κλίντον

Σημειώνεται ότι ως κοινωνικά, ορίζονται θέματα, τα οποία άπτονται της εκπαίδευσης, της υγείας, της παιδείας, της μετανάστευσης, της ασφάλισης, του περιβάλλοντος, της οπλοκατοχής και του οικογενειακού δικαίου. Στην κατηγορία εξωτερική πολιτική παράλληλα, τοποθετούνται θέματα, τα οποία αφορούν την εξωτερική πολιτική, τον αμερικανικό στρατό και τις διεθνείς - γεωπολιτικές εξελίξεις. Στα γυναικεία θέματα, πέραν της εισοδηματικής ανισότητας, εντάσσονται και τα ζητήματα σεξιστικών επιθέσεων και πολιτικής ανέλιξης των γυναικών, ενώ ως οικονομικά κατηγοριοποιούνται θέματα, τα οποία σχετίζονται με την οικονομική πολιτική, την οικονομική ανισότητα, το εμπόριο, τις τράπεζες και τη Wall Street. Τέλος, στη θεματική «σκάνδαλα» εντάσσονται οι εξής υποθέσεις: emails του υπουργείου Εξωτερικών, χορηγίες προς το ίδρυμα Κλίντον, ερωτικές ιστορίες του Μπιλ Κλίντον.

Αξίζει να σημειωθεί πως τα άρθρα, τα οποία εμπλουτίζονται με περιεχόμενο της θεματολογίας «σκάνδαλα», συνδέονται σε υψηλότερο βαθμό, με αρνητικές κρίσεις για την υποψήφια των Δημοκρατικών, ενώ αντίθετα στα άρθρα με κοινωνική θεματολογία, οι θετικές κρίσεις υπερτερούν σημαντικά έναντι των αρνητικών, καθώς οι πρώτες ανέρχονται σε 16 - σε σύνολο 24 κειμένων - ενώ οι δεύτερες σε μόλις 3 τρεις.

Πίνακας 12. Οι αξιολογικές κρίσεις ανά θεματική ενότητα

Σε επίπεδο χαρακτηρισμών, κατόπιν της ανάλυσης των άρθρων, καθίσταται σαφές πως η διαμεσολαβημένη εικόνα της Κλίντον δομείται στη βάση κυρίως, τεσσάρων γνωρισμάτων:

α) πολιτικά επαρκής,
β) αποφασιστική,
γ) έμπειρη και
δ) αναξιόπιστη

Όσον αφορά το πρώτο, συμπυκνώνει μία σειρά θετικών χαρακτηριστικών, όπως ικανή, ηγέτιδα, γνώστρια κ.α. Η αποφασιστικότητα από την πλευρά της, ενσωματώνει τις έννοιες της επιθετικότητας, του δυναμισμού και της αυτοπεποίθησης, ενώ η εμπειρία αφορά κυρίως, την επί μακρόν ενασχόλησή της με τα «κοινά». Το μοναδικό αρνητικό χαρακτηριστικό, το οποίο συναντάται συστηματικά, συνίσταται στην έλλειψη αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο, στα «σκάνδαλα», στα οποία φέρεται να εμπλέκεται, με κυριότερο όλων την υπόθεση των emails.

Πίνακας 13. Αξιολόγηση των χαρακτηριστικών που αποδίδονται στην Κλίντον

Χαρακτηριστικό	*Θετικό*	*Αρνητικό*
Χαμηλό προφίλ	5	-
Πολιτικά επαρκής	11	4
Εμφάνιση	3	-
Έξυπνη	4	-
Έμπειρη	13	-
Φιλόδοξη	1	2
Αποφασιστική	13	-
Επικοινωνιακή	2	3
Αυστηρή - πειθαρχημένη	5	-
Αξιόπιστη	-	11

Συνολικά, από τα 120 άρθρα, τα οποία σχετίζονται με την Κλίντον, θετικές αξιολογικές κρίσεις γι' αυτήν εμπεριέχουν τα 51, αρνητικές τα 40, ενώ ουδέτερες τα 29. Ως θετικές κρίσεις ορίζονται οι επιδοκιμαστικές αναφορές για την παρουσία και τη δυναμική της υποψήφιας των Δημοκρατικών, αλλά και τα επικριτικά σχόλια εναντίον του αντιπάλου της, Ντόναλντ Τραμπ, τα οποία επί της ουσίας, προσφέρουν όφελος στην ίδια. Ως αρνητικές παράλληλα, προσδιορίζονται οι αποδοκιμαστικές αναφορές γι' αυτήν, ενώ ως ουδέτερες όσες αναφορές είτε απέχουν πλήρως από τις αξιολογικές κρίσεις, είτε κατανέμουν ισόποσα και ισότιμα τις θετικές και τις αρνητικές.

Πίνακας 14. Οι αξιολογήσεις των άρθρων για την Κλίντον

2.6. Δημοσιεύματα για την Άγκελα Μέρκελ

Η ανάλυση των δημοσιευμάτων για τη Γερμανίδα πολιτικό, όπως και στην περίπτωση της Κλίντον, πραγματώνεται στη βάση πέντε θεματικών ενοτήτων:

- *9 Δεκεμβρίου 2015* - «Πρόσωπο της Χρονιάς» (Θέμα 1)
- *Ιούλιος 2015* - Δημοψήφισμα στην Ελλάδα (Θέμα 2)
- *13 Μαρτίου 2016* - Περιφερειακές εκλογές στη Γερμανία (Θέμα 3)
- *Μάρτιος 2016* - Συμφωνία Ε.Ε. και Τουρκίας για το μεταναστευτικό (Θέμα 4)
- *18 Σεπτεμβρίου 2016* - Περιφερειακές εκλογές στο κρατίδιο του Βερολίνου (Θέμα 5)

Ακολουθεί, η ενδελεχής παρουσίαση των 95 άρθρων.

2.6.1. «Πρόσωπο της Χρονιάς» η Μέρκελ

Η πρώτη θεματική ομάδα διαρθρώνεται γύρω από την ανακήρυξη της Άγκελα Μέρκελ ως «Πρόσωπο της Χρονιάς» για το 2015, από το περιοδικό «TIME». Όπως αναφέρεται στο συνοδευτικό κείμενο της βράβευσης, η διάκριση της Καγκελαρίου αποδίδεται στη συμβολή της στην επίλυση της προσφυγικής κρίσης στην Ευρώπη, στη διαχείριση της ελληνικής κρίσης - χρέους και στη συμφωνία για την κατάπαυση του πυρός στην ανατολική Ουκρανία.

Η παραπάνω είδηση φιλοξενείται σε εννέα από τα συνολικά 12 μέσα ενημέρωσης[51], μέσω 13 άρθρων. Εξ αυτών, η πλειοψηφία των κειμένων (10) διαμεσολαβεί τη Μέρκελ με ουδέτερο αξιολογικό πρόσημο, ενώ αντίθετα, τέσσερα (4) άρθρα τη μεσοποιούν με θετικό τρόπο και δύο (2) με αρνητικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι το περιεχόμενο της πλειονότητας των βρετανικών κειμένων διάκειται θετικά προς την Καγκελάριο, ενώ των ελληνικών μέσων ουδέτερα.

Πιο αναλυτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 1) δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός πως το άτυπο βραβείο του «Προσώπου της Χρονιάς» για πρώτη φορά απονέμεται σε γυναίκα, προσδίδοντας ως αποτέλεσμα, μία έμφυλη διάσταση στο συμβάν και καταδεικνύοντας την έλλειψη γυναικών στο διεθνές πολιτικο-οικονομικό στερέωμα. «*Η Μέρκελ ονομάστηκε από το περιοδικό The Time ως το Πρόσωπο της Χρονιάς - η πρώτη γυναίκα που λαμβάνει το βραβείο σε σχεδόν 30 χρόνια*» αναφέρει χαρακτηριστικά.

Στο ίδιο πλαίσιο, η «The Guardian» (δημ. 3) εξηγεί πως «*είναι μόλις η 4η γυναίκα που κερδίζει το βραβείο, από το 1936, όταν και συμπεριλήφθηκαν για πρώτη φορά οι γυναίκες (…) ενώ είναι η πρώτη γυναίκα που το κερδίζει, από το 1986*». Πρόκειται έτσι, για μία απόπειρα να προσδώσει μεγαλύτερη σημασία στη «γυναίκα Μέρκελ», παρά στην «Καγκελάριο Μέρκελ», αναδεικνύοντας με τη σειρά της, τον έμφυλο χαρακτήρα της συγκεκριμένης διάκρισης.

Στο ρόλο του γυναικείου φύλου στέκεται και το «Έθνος» (δημ. 10), σημειώνοντας πως είναι η πρώτη γυναίκα που επελέγη ως «Πρόσωπο της Χρονιάς», μετά από σχεδόν τρεις δεκαετίες, εκτιμώντας βέβαια πως «*στο μέλλον είναι πολύ πιθανότερο, να δούμε γυναίκες ως "Πρόσωπα της Χρονιάς", καθώς αυξάνεται διαρκώς η συμμετοχή τους στα κοινά αλλά και σε θέσεις εξουσίας που αποτελούσαν παραδοσιακά ανδρικά κάστρα*».

Και τα τρία παραπάνω κείμενα, επί της ουσίας, αποβλέπουν στην ανάδειξη της έμφυλης διάστασης της βράβευσης της Μέρκελ, την οποία μάλιστα, διασυνδέουν με την ελλιπή παρουσία των γυναικών σε κυβερνητικές θέσεις ευθύνης (Dolan, 1997). Πρόκειται επομένως, για μία έμμεση μομφή προς το ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό διεθνές γίγνεσθαι, η οποία εδράζεται στην διευρυμένη απουσία του γυναικείου φύλου από την πολιτική ελίτ του σύγχρονου κόσμου.

[51] Δεν υπάρχει αναφορά στις «The Times», «The Wall Street journal» και «The New York Times».

Εκτός του φύλου, τα μέσα ενημέρωσης αποδίδουν βαρύνουσα σημασία και στην κυβερνητική της δεινότητα, γεγονός το οποίο έρχεται σε αντίθεση με την προσλαμβάνουσα αντίληψη για τις δυνατότητες μίας γυναίκας επικεφαλής κράτους (Higgle et all, 1997). Ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 1) αναγράφει πως «*η επιλογή της Μέρκελ βασίστηκε στην κυβερνητική της ικανότητα σε μία πολύ δύσκολη χρονική συγκυρία για την Ευρώπη*», εξαίροντας τις ηγετικές της δυνατότητες και εστιάζοντας κυρίως, στη συμβολή της στην επίλυση της ελληνικής κρίσης, στην αντίδρασή της στις αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές και στη διαχείριση του ουκρανικού ζητήματος.

Από την πλευρά της, η «The Guardian» (δημ. 3) επισημαίνει ότι η βράβευσή της αντανακλά την «*ικανότητά της να ηγηθεί της Ευρώπης*», γεγονός το οποίο αντικατοπτρίστηκε τόσο στην ελληνική, όσο και στη μεταναστευτική κρίση. Εκθειάζοντας τις πολιτικές της ικανότητες, πραγματοποιεί μία ανασκόπηση της καριέρας της και την χαρακτηρίζει ως «αναρριχητή - πολιτικό», επιχειρώντας να μεσοποιήσει την εικόνα μίας Μέρκελ, η οποία διαθέτει πολιτικό δυναμισμό και φιλοδοξία.

Εξίσου επιδοκιμαστική είναι και η αναφορά της «The Independent» (δημ. 5), η οποία θεωρεί σχεδόν αναμενόμενη τη βράβευση της Μέρκελ, αναγράφοντας πως «*ενδεχομένως δεν αποτέλεσε έκπληξη ότι η Μέρκελ κέρδισε τον - υψηλού κύρους - τίτλο του περιοδικού Time*». Υποδηλώνει μάλιστα, πως η Γερμανίδα πολιτικός δικαίως έλαβε τη συγκεκριμένη διάκριση, καθώς η παρουσία της και οι αποφάσεις που έλαβε, κατά τη διάρκεια του 2015, καθιστούσαν την ίδια ως το απόλυτο φαβορί για το εν λόγω βραβείο. Την ίδια ώρα, ο χαρακτηρισμός «*υψηλού κύρους*» (σ.σ. στο περιοδικό TIME) προσδίδει περαιτέρω συμβολική αξία στην ίδια και τη διάκρισή της.

Εκ μέρους των αμερικανικών μέσων, η «USA Today» (δημ. 6) αποτιμά θετικά τη βράβευση της Μέρκελ, τονίζοντας πως «*κατάφερε να βάλει σε τάξη την Ευρώπη, μέσω της διευθέτησης του ευρωπαϊκού χρέους και της αντιμετώπισης της μεταναστευτικής κρίσης*». Επομένως, ο αρθρογράφος θεωρεί πως δικαίως το βραβείο απονεμήθηκε στη Γερμανίδα πολιτικό. Κάνοντας ειδική μνεία στο μεταναστευτικό, ο ίδιος χαιρετίζει τη στάση της Γερμανίας, εξηγώντας πως «*πρωτοστάτησε στο σχέδιο της Ε.Ε. για την προσφορά βοήθειας στην Τουρκία*» και πως η ίδια *«προγραμματίζει να υποδεχθεί 1 εκατ. μετανάστευες».*

Το «Έθνος» από την πλευρά του, στο σχετικό του άρθρο (δημ. 10), επιλέγει να χαρακτηρίσει τη Μέρκελ ως «*σιδηρά κυρία της Ευρώπης*», επικαλούμενο την πειθαρχία, τη δυναμική και την αυστηρότητα που τη διακρίνει. Μάλιστα, χαρακτηρίζει την Γερμανίδα ως «μητερούλα»,

παραπέμποντας εμφανώς στον χαρακτηρισμό «πατερούλη», ο οποίος κοινωνικά και ιστορικά συνδέεται με τον Ιωσήφ Στάλιν[52]. Πρόκειται επομένως, για μία απόπειρα ταύτισης των δύο προσώπων, με κοινή συνισταμένη την πειθαρχία και την αυστηρότητα, γνωρίσματα για τα οποία διακρίνονται αμφότεροι.

Σημαντικό ρόλο στη θετική διαμεσολάβηση της Καγκελαρίου διαδραματίζει και η διαμεσολάβηση της δημοφιλίας της, γεγονός το οποίο καταδεικνύει τη δυναμική της πολιτικής της οντότητας. Χαρακτηριστικά, η Daily Telegraph (δημ. 1) υπενθυμίζει ότι τα ποσοστά αποδοχής της διατηρούνται άνω των επιπέδων του Χέλμουτ Κολ[53] και του Γκέρχαρντ Σρόντερ[54], οι οποίοι επίσης διατέλεσαν επί μακρόν Καγκελάριοι της Γερμανίας. Μέσω της συγκεκριμένης αναφοράς, ο συντάκτης αναδεικνύει τη Μέρκελ ως λαοφιλέστερη από τους δύο προαναφερθέντες Γερμανούς πολιτικούς, γεγονός το οποίο προσδίδει σημαίνουσα αξία στην ίδια, δεδομένης της αναγνωρισμένης ιστορικής και πολιτικής τους αξίας (σ.σ. των δύο προκατόχων της).

Προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω και διασυνδέοντας τη διάκριση της Μέρκελ με την ελληνική επικαιρότητα, η «Καθημερινή» (δημ. 13) σημειώνει με νόημα πως «*τελικά, ο χαρακτηρισμός "μερκελιστής" μπορεί να αποδειχθεί τιμητικός*», ενώ θέλοντας να προσδώσει περαιτέρω αξία στο κατόρθωμά της, αναφέρει πως το TIME είναι «*ένα από τα πλέον έγκυρα περιοδικά του κόσμου, που δεν φημίζεται για ακραίες υπερσυντηρητικές απόψεις*». «*Το αμερικανικό περιοδικό υπογραμμίζει ότι με τη συνολική της στάση η Μέρκελ έδειξε ότι η δύναμη της Γερμανίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη σωτηρία αντί για την καταστροφή. Το συμπέρασμα δεν είναι αυθαίρετο, όταν προέρχεται από ένα από τα πιο έμπειρα και έγκυρα συντακτικά επιτελεία του κόσμου*» τονίζει, προς επίρρωση της δυναμικής της Καγκελαρίου.

Στο ίδιο πλαίσιο, αφήνει αιχμές προς την ελληνική κυβέρνηση - με αφορμή τη διαμάχη για την κρίση χρέους - αναφέροντας πως «*είναι άλλο η θεμιτή ιδεολογική αντιπαράθεση με την Καγκελάριο και άλλο η άτοπη και απαράδεκτη δαιμονοποίησή της*» και καλώντας την να *«επιζητεί τη δημιουργική συνεργασία με την πιο ισχυρή γυναίκα του κόσμου, και όχι να διολισθαίνει, για επικοινωνιακούς λόγους, σε αδιέξοδες συγκρούσεις*». Μέσα των

[52] Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης από το 1922 έως το 1953.
[53] Διατέλεσε Καγκελάριος της Γερμανίας από το 1990 έως το 1998, ενώ εκτέλεσε και πρόεδρος της Δυτικής Γερμανίας από το 1982 έως το 1990. Ήταν μέλος του CDU
[54] Διατέλεσε Καγκελάριος της Γερμανίας από το 1998 έως το 2005 και ήταν μέλος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της χώρας (SPD).

παραπάνω, ο συντάκτης αποπειράται να καταδείξει το ισχυρό πολιτικό κεφάλαιο που διαθέτει, αλλά και να την διαμεσολαβήσει ως άτρωτη και δυναμική.

Στον αντίποδα βέβαια, ένας περιορισμένος αριθμός δημοσιευμάτων τείνει να μεσοποιεί με αρνητικό τρόπο την Καγκελάριο, εστιάζοντας κατά κύριο λόγο στις δυσμενείς εξελίξεις γύρω από το πρόσωπό της. *«Η πρώτη γυναίκα Καγκελάριος οδηγεί προς τα κάτω το κόμμα της στις δημοσκοπήσεις, δέχεται ανοιχτή κριτική από τον υπουργό Οικονομικών και τους Ευρωπαίους εταίρους και γεμίζει τους δρόμους με εξαγριωμένους διαδηλωτές*» αναγράφει χαρακτηριστικά η «Daily Telegraph» (δημ. 2), με τον αρθρογράφο αφενός, να αποδοκιμάζει τις πτωτικές δημοσκοπικές επιδόσεις του CDU[55], αφετέρου να αφήνει αιχμές για την αποδοχή των αποφάσεών της, τόσο από την ίδια την κυβέρνησή της και τους Ευρωπαίους ηγέτες, όσο και από τους Γερμανούς πολίτες. Μάλιστα, προσπαθεί να διασυνδέσει, με αυθαίρετο τρόπο, τις παραπάνω εξελίξεις με τη γυναικεία της ιδιότητα (Meeks, 2012), καθώς η ίδια σταματά να διαμεσολαβείται ως «Γερμανίδα Καγκελάριος» και μεσοποιείται ως η «*πρώτη γυναίκα Καγκελάριος της Γερμανίας*».

Στις τελευταίες αρνητικές εξελίξεις γύρω από την ίδια, αναφέρεται και η «USA Today» (δημ. 6), η οποία επιλέγει να καταδείξει τις εγειρόμενες αντιδράσεις για τις αποφάσεις της, σημειώνοντας πως υπάρχει «*ορισμένη πολιτική αναταραχή*» τόσο για το μεταναστευτικό, όσο και για την ελληνική κρίση, γεγονός το οποίο καταδεικνύει πως μέρος των Γερμανών πολιτών δεν αξιολογεί θετικά την πολιτική της. Την ίδια ώρα, το «Έθνος» (δημ. 10) εστιάζει με τη σειρά του, στην εμπλοκή της Μέρκελ στη διαχείριση της ελληνικής και της μεταναστευτικής κρίσης, η οποία της «*στέρησε 20 πόντους δημοφιλίας*». Ο αρθρογράφος ως εκ τούτου, επιθυμεί να καταδείξει πως οι αποφάσεις της, ανεξάρτητα της έκβασης των δύο κρίσεων, δεν έτυχαν της καθολικής στήριξης του γερμανικού λαού.

Στο ίδιο πλαίσιο, η «ΕΦ.ΣΥΝ.» (δημ. 11) σπεύδει να θέσει ζήτημα πολιτικής επιβίωσης της Γερμανίδας Καγκελαρίου, σημειώνοντας πως *«μετά 10 χρόνια παντοκρατορίας, τρίζει για πρώτη φορά η καρέκλα της στην καγκελαρία με αφορμή το προσφυγικό*», αφήνοντας παράλληλα, αιχμές για τη στρατηγική της στη διαχείριση της ελληνικής οικονομικής κρίσης. *« (…) το μοναδικό ζήτημα στο οποίο επέδειξε απρόσμενη τόλμη και ανθρωπιά, κόντρα ακόμα και στους πιο στενούς συμμάχους της εντός και εκτός Γερμανίας»* αναγράφει παράλληλα. Η χρήση των λέξεων «μοναδικό» και «απρόσμενη» συνεπάγεται τη διαπίστωση πως η ευρύτερη εικόνα της Μέρκελ διαμεσολαβείται τελείως διαφορετικά από την εικόνα της σε

[55] Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας

σχέση με το προσφυγικό. Δεδομένου μάλιστα, πως η στάση της Καγκελαρίου στο μεταναστευτικό αξιολογείται θετικά, η αρθρογράφος υπαινίσσεται πως η γενικότερη εικόνα της αποτιμάται ως αρνητική ή έστω, όχι θετική.

Άξιος γραφής τέλος, είναι και ο τρόπος διαμεσολάβησης της είδησης της διάκρισης από το ελληνικό μέσο «Πρώτο Θέμα» (δημ. 9), το οποίο παρότι αναδημοσιεύει το κείμενο του «TIME», εντούτοις παρεμβαίνει στον πρόλογο και τον τίτλο. *«Άγκελα Μέρκελ: Η διπλή ζωή, οι φόβοι και τα μυστικά που δεν γνωρίζουμε γι' αυτήν»* τιτλοφορείται το δημοσίευμα, προσδίδοντας μία έντονη δραματοποίηση στο περιεχόμενό του. «*Διπλή ζωή*» και «*μυστικά*» αποτελούν φράσεις, οι οποίες ενέχουν αρνητική χροιά και ως αποτέλεσμα, μεσοποιούν με δυσμενή τρόπο την εικόνα της Καγκελαρίου. Στον πρόλογο ωστόσο, ο συντάκτης κάνει λόγο για «*άλλοτε σημαντικές και άλλοτε χαριτωμένες πτυχές της ζωής*» της Γερμανίδας πολιτικού, γεγονός το οποίο συνεπάγεται μία πιο φιλική και ανθρώπινη πλαισίωση της ίδιας. Ως αποτέλεσμα, η Μέρκελ χαρακτηρίζεται ως «*σύνθετη και δυναμική γυναίκα*», επίθετα τα οποία παραπέμπουν σε θετικά αξιολογικές κρίσεις.

2.6.2. Ελληνικό δημοψήφισμα

Στις 5 Ιουλίου διεξήχθη το δημοψήφισμα για την αποδοχή ή την απόρριψη της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) για τους όρους χρηματοδότησης της Ελλάδας. Το σχέδιο συμφωνίας απορρίφθηκε με ποσοστό 61,31%, γεγονός το οποίο έθεσε σε κίνδυνο την παραμονή της χώρας στην Ευρωζώνη. Κατόπιν ακολούθησε μία σειρά έντονων και επίπονων διαπραγματευτικών προσπαθειών, οι οποίες κατέληξαν στην επίτευξη συμφωνίας μεταξύ Ελλάδας και δανειστών για την ένταξη της χώρας σε τρίτο πρόγραμμα βοήθειας.

Τα παραπάνω γεγονότα αποτυπώνονται μέσω 25 άρθρων, εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία (15) διαμεσολαβεί τον ρόλο της Μέρκελ ως αρνητικό. Αντίθετα, τέσσερα (4) κείμενα αποτιμούν ως θετική τη συνεισφορά της Καγκελαρίου στις εξελίξεις, ενώ έξι (6) τηρούν στάση ουδετερότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι με εξαίρεση ελάχιστες διαφοροποιήσεις, οι παραπάνω αναλογίες αντικατοπτρίζονται στα μέσα ενημέρωσης και των τριών χωρών (Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ελλάδα).

Χαρακτηριστικά, κάνοντας ειδική μνεία στο αποτέλεσμα του επίμαχου δημοψηφίσματος, η «The Times» (δημ. 15) αναγράφει ότι «*ήταν ένα ισχυρό χαστούκι προς την Άγκελα Μέρκελ, η οποία θεωρείται ως ο κινητήριος μοχλός της τιμωρητικής λιτότητας*» και επιχειρεί να διαμεσολαβήσει την εικόνα μίας «ηττημένης Μέρκελ». Η φράση «*ισχυρό χαστούκι*»

άλλωστε, υποδηλώνει πως το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος συνεπάγεται αρνητικές εξελίξεις για την Καγκελάριο και φυσικά, αντικατοπτρίζει την πολιτική της ήττα.

Παράλληλα, η χρήση της φράσης «*τιμωρητική λιτότητα*» συνιστά ένα είδος μομφής προς τη Γερμανίδα πολιτικό, μεσοποιώντας την ως «εκδικήτρια απέναντι στους Έλληνες». «*Η Μέρκελ, η οποία είναι ο κύριος πολέμιος της μείωσης του ελληνικού χρέους, θα συναντήσει απόψε τον Ολάντ στο Παρίσι»* επισημαίνει παράλληλα, εμμένοντας στην ανάδειξή της ως «σκληρή», καθώς της αποδίδεται ο κυρίαρχος ρόλος στο «όχι» της Ευρωζώνης στο αίτημα για ελάφρυνση του ελληνικού χρέους.

Στο ίδιο πλαίσιο, η «The New York Times» (δημ. 25) διαγιγνώσκει πως η Καγκελάριος τηρεί έναν «σκληρό τόνο» απέναντι στην Ελλάδα - ιδίως σε σχέση με τον Φρανσουά Ολάντ[56] - επιτρέποντας στον αναγνώστη να εξαγάγει το συμπέρασμα πως η Μέρκελ ενδεχομένως, να μην επιδιώκει τη λύση και τον συμβιβασμό, εξέλιξη η οποία προσλαμβάνεται αρνητικά από τον συντάκτη του άρθρου.

Ως «σκληρή πρόκληση» για την ίδια χαρακτηρίζει το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος η «The Wall Street Journal» (δημ. 22), επισημαίνοντας πως «*το ηχηρό "όχι" στην Ελλάδα αποτελεί μίας από τις σκληρότερες προκλήσεις της Καγκελαρίου Μέρκελ από το ξέσπασμα της ευρωπαϊκής κρίσης*». Μέσω των παραπάνω, ο αρθρογράφος επιδιώκει να υποδηλώσει αφενός την κρισιμότητα των στιγμών, αφετέρου το βάρος που φέρει η Γερμανίδα πολιτικός, δεδομένης της ηγετικής θέσης που κατέχει.

Αναδεικνύοντας τη δύσκολη πολιτική θέση, στην οποία έχει περιέλθει, ο αρθρογράφος του αμερικανικού μέσου διατείνεται ότι πλέον «*η επιλογή της είναι ή να υποχωρήσει και να λειάνει τους όρους της διάσωσης ή να παραμείνει πιστή στη σκληρή γραμμή*». Επί της ουσίας, λοιπόν, υποστηρίζει ότι η Μέρκελ είτε θα υπαναχωρήσει ικανοποιώντας μέρος των αιτημάτων της Ελλάδας, είτε θα παραμείνει σκληρή, οδηγώντας σε «ήττα» την ελληνική πλευρά.

Από την πλευρά της, η «USA Today» (δημ. 26) επιχειρεί να διαμεσολαβήσει μία αρνητική αξιολογική κρίση για τη Μέρκελ, επιρρίπτοντάς της ευθύνες για την ύπαρξη σχεδίου Grexit[57]. «*Αν και πολλοί νόμιζαν ότι ο Τσίπρας είχε ως κρυφή ατζέντα την έξοδο της χώρας από το*

[56] Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας από το 2012 έως το 2017.
[57] Όρος, ο οποίος επινοήθηκε προκειμένου να περιγράψει τη δημόσια συζήτηση για την έξοδο της Ελλάδας από την Ευρωζώνη (Oxford, 2017).

ευρώ, αυτός παρέμεινε πιστός στη δέσμευσή του για παραμονή της χώρας στην ένωση (…) στην πραγματικότητα, φάνηκε πως αυτός ο στόχος ήταν τελικά, της Μέρκελ και του Σόιμπλε» αναφέρει μεταξύ άλλων, προσδίδοντας δυσμενή χροιά στον ρόλο των δύο Γερμανών πολιτικών στις διαπραγματεύσεις για την ελληνική κρίση.

Μάλιστα, ο συντάκτης αποδίδει στην Καγκελάριο τους χαρακτηρισμούς «χαμένος» και «νικητής» - παραπέμποντας σε μία αθλητική και όχι πολιτική, φρασεολογία - τονίζοντας πως *«σε βραχυπρόθεσμους όρους, η Μέρκελ ήταν η ξεκάθαρη νικήτρια της μάχης (…) αλλά σε μακροπρόθεσμους όρους, η "νίκη" θα μπορούσε να προκαλέσει μία πολιτική αναστάτωση σ' όλη την Ευρώπη*». Ο αρθρογράφος επομένως, επιχειρεί να καταδείξει ότι επί της ουσίας, η «νίκη» της Μέρκελ είναι βραχύβια, υπαινισσόμενος ότι ενδεχομένως, πυροδότησε τις γενεσιουργές αιτίες μίας μελλοντικής πολιτικής κρίσης.

«*Η Μέρκελ έχει αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια την κατηγορία πως παζαρεύει σκληρά τη βοήθεια προς την Ελλάδα*» διαμηνύει συγχρόνως, η «Washington Post» (δημ. 29) «επενδύοντας» με μία αρνητική χροιά τις πράξεις της, μέσω της χρήσης της λέξης «κατηγορία», η οποία ενέχει το στοιχείο της παραβίασης των θεσμοθετημένων και κοινωνικά αποδεκτών κανόνων. Εν ολίγοις, το αμερικανικό μέσο υπαινίσσεται πως η Καγκελάριος υπερέβη τα εσκαμμένα, ως προς τη σκληρότητα έναντι της Ελλάδας, γεγονός το οποίο αντανακλάται και στη συχνή χρήση φράσεων και λέξεων που παραπέμπουν στη «σκληρή θέση».

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω δημοσιεύματα παρουσιάζουν τη Γερμανίδα πολιτικό, κατά κύριο λόγο, ως «σκληρή» και «δυναμική», χαρακτηριστικά δηλαδή, τα οποία αποκλίνουν από την κοινωνικά εδραιωμένη αντίληψη για τις γυναίκες (Meeks, 2012). Πρόκειται επομένως, για μία ένδειξη της υιοθέτησης εκ μέρους της Μέρκελ, γνωρισμάτων, τα οποία φέρεται να αποδίδονται κοινωνικά στους άνδρες και όχι τις γυναίκες πολιτικούς (Meeks, 2012).

Την ίδια ώρα, όπως είναι πρόδηλο - δεδομένης και της εντοπιότητας - τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης τείνουν να ευθυγραμμίζονται με την προαναφερθείσα προσέγγιση, επιτείνοντας τη μονοδιάστατα αρνητική μεσοποίηση της Μέρκελ. Ενδεικτικά, το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 30) εστιάζει στη «σκληρή γραμμή» της Καγκελαρίου απέναντι στην Ελλάδα, συνδέοντας μάλιστα, εμμέσως την πιθανότητα εξόδου της χώρας από την Ευρωζώνη, με την

παράλληλη προοπτική εισόδου της Αλβανίας[58] στην Ε.Ε. «*Ενώ η καγκελάριος (…) εμφανίζεται ως η σκληρή απέναντι στην Ελλάδα, μιλώντας ανοιχτά πλέον ακόμη και για Grexit, την ίδια ώρα περιοδεύει στα Βαλκάνια και αφήνει ελπίδες για ευρωπαϊκή πορεία στην Αλβανία»* αναφέρει χαρακτηριστικά, επιχειρώντας να διαμεσολαβήσει τον αυξανόμενο κίνδυνο για την πορεία της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, επιστρατεύοντας ως επιχείρημα την αντίστροφη πορεία της γειτονικής χώρας. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι ο αρθρογράφος ενδεχομένως επιχειρεί να αξιοποιήσει επικοινωνιακά την κοινωνικά επικρατούσα άποψη για την Αλβανία, η οποία προσλαμβάνεται από τους Έλληνες ως μία χώρα, κατώτερη οικονομικά από την Ελλάδα.

Στο ίδιο πλαίσιο, η «ΕΦ.ΣΥΝ» μέσω ενός χιουμοριστικού κειμένου (δημ. 37), προσπαθεί να καταδείξει πως όσα αξιώνουν οι δανειστές και ιδίως οι Μέρκελ - Σόιμπλε, από την Ελλάδα είναι υπερβολικά και εξωφρενικά. «*Η Μέρκελ ζητάει μόνο ένα παιδί και έναν γέροντα ή γριά ανά οικογένεια»* αναφέρει ενδεικτικά και μέσω της συγκεκριμένης υπερβολής, αξιολογεί αρνητικά τα αιτήματα της Καγκελαρίου, στοχοποιώντας την ίδια. Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνει πως «*ο Χίτλερ πάντως είναι κατά Σόιμπλε, αλλά υπέρ Άγκελας: Χάιλ Μέρκελ, την επευφήμησε»*, επιστρατεύοντας το ιστορικό μνημονικό του αναγνώστη και συνδέοντας την τρέχουσα κυβέρνηση της Γερμανίας με τη ναζιστική Γερμανία του μεσοπολέμου.

Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί η επιλογή του ελληνικού μέσου «Πρώτο Θέμα» να ασκήσει κριτική στη Μέρκελ, επιλέγοντας ως κύριο πεδίο την εξωτερική της εμφάνιση. Το άρθρο (δημ. 32) παραθέτοντας μία σειρά φωτογραφιών, επιχειρεί να πλήξει το προφίλ της Μέρκελ, μέσω της αποδόμησης της εξωτερικής της εμφάνισης. «*Τι συμβαίνει στη Γερμανίδα καγκελάριο; Το γύρο του κόσμου κάνουν οι φωτογραφίες που απεικονίζουν τη σιδηρά κυρία της Ευρώπης να περνά το κατώφλι της καγκελαρίας ξενυχτισμένη, εξουθενωμένη και άκρως ατημέλητη*» υποστηρίζει, με τον συντάκτη να αποπειράται να αξιοποιήσει την αντίθεση μεταξύ των φράσεων «*σιδηρά κυρία*» και «*ξενυχτισμένη, εξουθενωμένη και άκρως ατημέλητη*», υπαινισσόμενος πως η εξωτερική της εμφάνιση δεν συμβαδίζει με τη θέση, την οποία κατέχει.

«*Μπορεί να μην γνωρίζουμε τα ακριβή αίτια που οδήγησαν τη Γερμανίδα καγκελάριο να μην κοιταχτεί σήμερα στον καθρέφτη, ωστόσο κανείς δεν πρόκειται να της δώσει συγχωροχάρτι για την τελευταία της δημόσια εμφάνιση*» προστίθεται στο κείμενο, με τον αρθρογράφο να

[58] Υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (EC 2017).

αξιολογεί δυσμενώς την εικόνα της Καγκελαρίου, κάνοντας χρήση μάλιστα, έντονα δραματοποιημένων εκφράσεων, όπως «*να μην κοιταχτεί στον καθρέφτη*», με στόχο να προσδώσει περαιτέρω έμφαση στην αρνητικά διαμεσολαβημένη παρουσία της (Lake et all, 2013).

Εμμένοντας στην ίδια επικοινωνιακή τακτική, σε ένα τρίτο άρθρο (δημ. 33), το «Πρώτο Θέμα» διασυνδέει μία καθημερινή δραστηριότητα, στην οποία κάθε άνθρωπος επιδίδεται επί καθημερινής βάσης, με την ελληνική κρίση, επιχειρώντας να μεσοποιήσει την εικόνα μίας Καγκελαρίου, η οποία αδιαφορεί για την Ελλάδα. «*Στις φωτογραφίες της Τετάρτης η Μέρκελ εικονίζεται να κοιτά χαμογελαστή τα 80 κιλά του ψητού κρέατος, που αρχικά προσπάθησε να φάει με πιρούνι»* επισημαίνει, δραματοποιώντας περαιτέρω το περιεχόμενο του κειμένου και επιδιώκοντας να εγείρει συγκεκριμένα - αρνητικής χροιάς - συναισθήματα στον αναγνώστη. Άλλωστε, το «*ψητό κρέας, 80 κιλών*», στο οποίο αντικατοπτρίζεται η διαμεσολαβημένη πλούσια ζωή των Γερμανών, έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με την ελληνική κρίση και την οικονομική δυσχέρεια των Ελλήνων, γεγονός το οποίο αξιοποιείται επικοινωνιακά από τον αρθρογράφο.

Την ίδια ώρα, μία σειρά δημοσιευμάτων τείνει να αποτιμά με αρνητικό πρόσημο την παρουσία της Μέρκελ στις εν εξελίξει διαδικασίες, έχοντας ωστόσο, ως κύριο πεδίο κριτικής όχι τη στάση της απέναντι στην Ελλάδα, αλλά τη δύσκολη πολιτικά θέση, στην οποία έχει περιέλθει λόγω των έντονων αντιδράσεων των Γερμανών πολιτικών στο ενδεχόμενο ενός νέου προγράμματος βοήθειας προς την Ελλάδα. Πρόκειται επομένως, για μία προσέγγιση με εντελώς διαφορετική αφετηρία σε σύγκριση με την προαναφερθείσα αρθρογραφία, καθώς οι αρνητικές αξιολογήσεις εδράζονται στην έλλειψη πολιτικής ισχύος και δυναμικής, χαρακτηριστικά τα οποία υπονομεύουν σε μεγάλο βαθμό το πολιτικό της προφίλ.

Ενδεικτικά, η «The Times» (δημ. 16) αναγράφει πως *«η Μέρκελ βρίσκεται αντιμέτωπη με τη σκληρότερη μάχη της διακυβέρνησής της»*, υποδηλώνοντας την «αδύναμη θέση της Μέρκελ», η οποία «φλερτάρει» με το ενδεχόμενο της απώλειας της εμπιστοσύνης της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας των CDU-CSU. Μάλιστα, η χρήση της λέξης «μάχη» επιτείνει περαιτέρω το αίσθημα αδιεξόδου για την ίδια. «*Το μέγεθος της ανταρσίας περιορίζει το περιθώριο υποχώρησης της Μέρκελ από τη σκληρή στάση απέναντι στην Ελλάδα*» συνεχίζει, καταδεικνύοντας την πολιτική αδυναμία της Καγκελαρίου να επιβάλλει τη δική της θέση, γεγονός το οποίο υπονομεύει την αρχηγική και ηγετική της εικόνα.

Στις αρνητικές επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στο πολιτικό προφίλ της ίδιας εστιάζει και η «The Guardian», η οποία σε σχετικό της άρθρο (δημ. 17), επισημαίνει πως «*οι τελευταίες επτά ημέρες έχουν χαρακτηριστεί από ορισμένους αναλυτές ως το χαμηλότερο σημείο της 10ετούς θητείας της Μέρκελ*». Επικαλούμενος τη γνώμη των «ειδικών» - γεγονός το οποίο προσδίδει αυξημένη βαρύτητα στα γραφόμενά της - ο συντάκτης επιχειρεί να διαμεσολαβήσει τη δύσκολη πολιτικά θέση, στην οποία έχει περιέλθει η Καγκελάριος, αποτιμώντας ως αρνητικές τις εξελίξεις γύρω από το ηγετικό της προφίλ.

Στο ίδιο πλαίσιο, αναγράφει πως «*η Καγκελάριος βρίσκεται υπό αυξανόμενη πίεση από την ίδια της την κυβέρνηση»,* αποτυπώνοντας την πολιτική της αδυναμία να διαχειριστεί την κατάσταση και να «επιβάλλει» τις επιλογές της. «*Η Μέρκελ ρισκάρει με την ανταρσία των βουλευτών της*» προσθέτει, προς επίρρωση των παραπάνω. «*Η κρίση της Μέρκελ αμφισβητείται ολοένα και περισσότερο*» συμπληρώνει, θέτοντας σε ευθεία αμφισβήτηση το υφιστάμενο πολιτικό της εκτόπισμα.

Η επίσης βρετανική «The Independent» (δημ. 19) επικεντρώνεται στην αντίδραση των βουλευτών του CDU στην προσπάθεια της Μέρκελ να διαπραγματευτεί το μέλλον της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, σημειώνοντας πως η Καγκελάριος «*απειλείται από την αυξανόμενη εξέγερση των συντηρητικών βουλευτών της*». Η χρήση του ρήματος «απειλείται» ενέχει μία αρνητική διάσταση, υποδηλώνοντας πως η Γερμανίδα πολιτικός βρίσκεται ενώπιον κάποιου πολιτικού κίνδυνου. Έτσι, επιτυγχάνεται να αντικατοπτριστεί η αδυναμία της να ελέγξει την περιρρέουσα κατάσταση. Ο αρθρογράφος παράλληλα, παραθέτει τα στοιχεία μίας δημοσκόπησης, σύμφωνα με την οποία καταγράφεται η συντηρητικοποίηση των ψηφοφόρων του CDU στο ζήτημα της Ελλάδας. *«Τα κέρδη του CDU δεν οφείλονται στις πολιτικές της, αλλά στις θέσεις του Σόιμπλε*» σχολιάζει, αντανακλώντας την πολιτική διολίσθηση της Μέρκελ ενώπιον της γερμανικής κοινής γνώμης αλλά και τη σχετική απομόνωσή της εντός των κόλπων του κόμματός της.

Στο ίδιο ζήτημα στέκεται και η «The Wall Street Journal» (δημ. 22), καθώς ο συντάκτης εστιάζει στις αντιδράσεις των Γερμανών βουλευτών απέναντι στη Μέρκελ. «*Όταν το Κοινοβούλιο συγκλήθηκε την προηγούμενη εβδομάδα, η προσεκτική ομιλία της Μέρκελ συγκέντρωσε χλιαρό χειροκρότημα από την πλευρά των συντηρητικών εδράνων*» αναφέρει χαρακτηριστικά, υποδηλώνοντας πως η Καγκελάριος δεν τυγχάνει της καθολικής στήριξης των Γερμανών βουλευτών, αναπαράγοντας ως εκ τούτου, μία εικόνα ελλιπούς ηγετικού προφίλ για την ίδια. «*Η λείανση του πακέτου διάσωσης θα μπορούσε να βλάψει τη Μέρκελ*» προσθέτει στο ίδιο πλαίσιο, προς επίρρωση των ανωτέρω.

Σε δεύτερο άρθρο της (δημ. 23), η αμερικανική εφημερίδα υπογραμμίζει ότι «*η Καγκελάριος αντιμετωπίζει προβλήματα στο εσωτερικό*» και εξηγεί πως η ίδια «*δέχεται νέες πιέσεις προκειμένου να διατηρήσει τη σκληρή γραμμή*». Μέσω του συγκεκριμένου χωρίου, ο συντάκτης αποβλέπει στο να αναδείξει τη δύσκολη θέση στην οποία έχει περιέλθει η Μέρκελ - γεγονός το οποίο πλήττει το ηγετικό της προφίλ - και να καταδείξει την αλλαγή ρόλων για την ίδια, η οποία από δρούσα πολιτικός έχει καταστεί «αιχμάλωτη» των προθέσεων του εκλογικού της σώματος.

Στο ίδιο άρθρο παράλληλα, παρατίθενται τα ευρήματα μίας δημοσκόπησης, στα οποία ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε και η ίδια τυγχάνουν υψηλών ποσοστών αποδοχής, τα οποία αποδίδονται στη σκληρή τους στάση εναντίον της Ελλάδας, υποδηλώνοντας ως εκ τούτου, πως τυχόν αλλαγή της συγκεκριμένης στάσης θα συνεπάγεται την απώλεια της γερμανικής στήριξης. «*Η Μέρκελ διαθέτει μικρά περιθώρια ευελιξίας*» τονίζεται ενδεικτικά, με τον συντάκτη να καταδεικνύει πως οι επιλογές της Καγκελαρίου είναι ελάχιστες. Ως αποτέλεσμα, το δημοσίευμα στερεί αξιοσημείωτη δυναμική από το ηγετικό της προφίλ, καθώς η ίδια παρουσιάζεται ως «αναγκασμένη» να επιλέξει έναν συγκεκριμένο πολιτικό δρόμο, ο οποίος ενδεχομένως δεν είναι ο πλέον επιθυμητός.

«*Η Μέρκελ βρίσκεται σε μία από τις πιο βαθιές εγχώριες πολιτικές κρίσεις της δεκαετούς θητείας της (…) και την επόμενη εβδομάδα, τα πράγματα ενδεχομένως να επιδεινωθούν*» αναγράφεται σε ένα τρίτο δημοσίευμα (δημ. 24) της «The Wall Street Journal», αντικατοπτρίζοντας το δύσκολο πολιτικό περιβάλλον, το οποίο καλείται να διαχειριστεί η Καγκελάριος. Μάλιστα, αξιολογεί αρνητικά τη στάση της Μέρκελ, καθώς επικαλούμενος την άποψη ειδικών - και προσδίδοντας ως εκ τούτου κύρος στα γραφόμενά του - σημειώνει πως *«η Μέρκελ έχει αφήσει ανοιχτές όλες της επιλογές, μία στρατηγική που είναι αυξανόμενα μη βιώσιμη».*

Τις υπό αμφισβήτηση ηγετικές της ικανότητας αναδεικνύει και η «The Guardian» (δημ. 18), η οποία υποστηρίζει ότι «*ο σκεπτικισμός για τις ηγετικές της ικανότητες έχει αυξηθεί στη Γερμανία και την Ευρώπη*», γεγονός το οποίο υπονομεύει την προσλαμβάνουσα εικόνα της. Μάλιστα, διαμηνύει ότι «*απέτυχε να χειριστεί αποτελεσματικά τον κ. Τσίπρα»* και ότι *«εμφανίστηκε είτε απρόθυμη, είτε ανίκανη να πείσει τους ψηφοφόρους της ότι η Ελλάδα αξίζει να παραμείνει στην Ευρωζώνη*», στερώντας της ως εκ τούτου, ευμέγεθες πολιτικό κεφάλαιο και καθιστώντας την πολιτικά ευάλωτη ενώπιον των αναγνωστών.

Στο ίδιο μήκος σχήματος και η «The New York Times» (δημ. 25), η οποία υποστηρίζει ότι «*η Μέρκελ δέχεται μεγάλη πίεση προκειμένου να λύσει το ελληνικό ζήτημα, το οποίο συνιστά μία πρόκληση που θα δοκιμάζει τις ηγετικές της ικανότητες*», διασυνδέοντας ως εκ τούτου, την έκβαση των σχετικών διαπραγματεύσεων τόσο με τις ηγετικές της ικανότητες, όσο και με το πολιτικό της μέλλον. Καταγράφει μάλιστα, την πολιτική πίεση που δέχεται η ίδια από το εσωτερικό της Γερμανίας, αντανακλώντας τη δύσκολη πολιτικά θέση που έχει περιέλθει και συνεισφέροντας ως εκ τούτου, στην υπονόμευση του ηγετικού της προφίλ.

Παρεμφερούς περιεχομένου είναι και το κείμενο της «Washington Post» (δημ. 28), στο οποίο σημειώνεται ότι «*ο αυξανόμενος γερμανικός θυμός μετά το ελληνικό δημοψήφισμα, αποτελεί σημαντική πρόκληση για τη Μέρκελ*». Αναφέρει μάλιστα πως «*η Μέρκελ ισορροπεί σε ένα επικίνδυνο σχοινί, καθώς έχει πολλά να χάσει*», καταδεικνύοντας το αδιέξοδο, στο οποίο βρίσκεται και υπαινισσόμενο (σ.σ. κείμενο) πως ό,τι και αν πράξει, ενδεχομένως να αποτελεί «ήττα» για την ίδια. Άλλωστε, θέλοντας να καταδείξει την εξασθενημένη πολιτική της θέση, παραπέμπει στις δημοσκοπήσεις, οι οποίες, σύμφωνα με τον συντάκτη, «*δείχνουν πως ο Σόιμπλε έχει αρχίσει να την ξεπερνάει σε δημοτικότητα*». Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο αρθρογράφος σπεύδει να υπενθυμίσει και να επιβεβαιώσει τη δυναμική της πολιτικής της υπόστασης, αναγνωρίζοντας πως πρόκειται για «*τον πιο ισχυρό ηγέτη της Ευρωζώνης*».

Η «ΕΦ.ΣΥΝ» (δημ. 36) επιπροσθέτως, επικαλούμενη διάφορες υποκλαπείσες συνομιλίες, επιχειρεί να αντικατοπτρίσει τη δύσκολη θέση, στην οποία έχει περιέλθει η Μέρκελ, χρησιμοποιώντας αξιολογικά αρνητικές εκφράσεις. «*Η Μέρκελ φαίνεται να τα έχει χαμένα σχετικά με το ποια επιλογή είναι καλύτερη για την αντιμετώπιση της κατάστασης», «ο φόβος της Μέρκελ είναι ότι η Αθήνα δεν θα μπορεί να ξεπεράσει τα προβλήματα ακόμη και με πρόσθετο κούρεμα*», «*στο υπουργικό συμβούλιο, ο υπουργός οικονομικών Βόλφγκανγκ Σόιμπλε υποστήριζε με θέρμη άλλο ένα κούρεμα, παρά τις προσπάθειες της Μέρκελ να τον ελέγξει*» είναι μερικές από τις φράσεις που χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος, μεσοποιώντας την εικόνα μίας Καγκελαρίου, η οποία δεν συμβαδίζει με την προσλαμβάνουσα εικόνα της ισχυρής ηγέτιδας της Ευρώπης.

Συγκεκριμένα, οι φράσεις «*τα έχει χαμένα*» και ο «*φόβος της Μέρκελ*» αποτυπώνουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ίδια απέναντι στο ελληνικό πρόβλημα, γεγονός το οποίο αφαιρεί μέρος της δυναμικής του ηγετικού της προφίλ. Στο ίδιο πλαίσιο, η «*προσπάθεια ελέγχου του Σόιμπλε*» φανερώνει τα κρούσματα απείθειας των υπουργών της, επιτρέποντας ως εκ τούτου, στον αναγνώστη να εξαγάγει το συμπέρασμα πως η Καγκελάριος αδυνατεί να «ελέγξει» το εσωτερικό της κυβέρνησής της - ακόμη ένα δείγμα ελλιπούς πολιτικής ισχύος.

Στον αντίποδα βέβαια, ορισμένος αριθμός δημοσιευμάτων διάκειται θετικά προς τον ρόλο της Μέρκελ στην ελληνική κρίση - χρέους, χαιρετίζοντας τη συμβολή της στην παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. Ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 14) αναγράφει πως «*η κυβέρνηση της Μέρκελ δέχθηκε αρκετά πυρά επειδή ήταν πολύ σκληρή απέναντι στους Έλληνες (…) αλλά πολλοί Γερμανοί θεωρούν πως η απάντηση της Μέρκελ θα έπρεπε να ήταν ενδεχομένως, να αφήσει τους Έλληνες να καταρρεύσουν εκτός της Ευρωζώνης*», επιχειρώντας να αποδομήσει την κριτική περί *«πραξικοπήματος και εκβιασμού της Ελλάδας».*

Μάλιστα, επικαλούμενος διάφορα δημοσκοπικά ευρήματα αλλά και δημοσιεύματα του γερμανικού Τύπου, ο αρθρογράφος αποπειράται να διαμεσολαβήσει την αντίδραση της κοινής γνώμης απέναντι στη Μέρκελ και την ελληνική κρίση, θέτοντας σε αμφισβήτηση το επιχείρημα περί σκληρότητας της Καγκελαρίου και επί της ουσίας, παρέχοντας έμμεση στήριξη προς αυτήν.

Στο ίδιο πλαίσιο και προς επίρρωση των παραπάνω, κάνει λόγο για μία *«φαινομενικά σκληρή Μέρκελ*», η οποία «*προσπαθεί να συμβαδίσει με την κοινή γνώμη της Γερμανίας*». Η χρήση του επιρρήματος «φαινομενικά» συμβάλλει στην προσπάθεια υπεράσπισης της Καγκελαρίου και απόρριψης της εις βάρος της κριτικής. «*Φανταστείτε τι θα είχε γίνει αν η Μέρκελ ακολουθούσε το ελληνικό παράδειγμα και προκήρυσσε δημοψήφισμα για τη βοήθεια προς την Ελλάδα*» προσθέτει ο αρθρογράφος, ευθυγραμμιζόμενος στη στρατηγική υπεράσπισης της Γερμανίδας πολιτικού και εκθειάζοντας τη γενναιοδωρία της.

Στη στήριξη που τυγχάνει η Καγκελάριος αναφέρεται και η «The Independent» (δημ. 21), η οποία επικαλούμενη διάφορα δημοσκοπικά στοιχεία, υποστηρίζει ότι «*περισσότεροι από τους μισούς Γερμανούς συμφωνούν με τη θέση της Μέρκελ στις διαπραγματεύσεις για την Ελλάδα*», γεγονός το οποίο μεσοποιεί την απήχηση που εξακολουθεί να απολαμβάνει η Καγκελάριος και η πολιτική της γραμμή. Μάλιστα, προς επιβεβαίωση της καθολικής αποδοχής των απόψεών της, ο συντάκτης παραθέτει τα «*υψηλά ποσοστά στήριξης*» των ψηφοφόρων των Πρασίνων, ενός εκ των αντιπολιτευόμενων κομμάτων. Χάρη στο συγκεκριμένο δημοσκοπικό εύρημα, ο ίδιος προσδίδει ακόμη μεγαλύτερη δυναμική στη Μέρκελ, διαμεσολαβώντας την καθολικότητα των θέσεων της, χαρακτηριστικό το οποίο λειτουργεί υποστηρικτικά προς το ηγετικό της προφίλ

Από την πλευρά της, η «The Guardian» (δημ. 18) αποδίδει στη Μέρκελ τον ηγετικό ρόλο μεταξύ των Ευρωπαίων ηγετών, αντανακλώντας τη βαρύνουσα πολιτική της θέση. *«Το*

μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για το τι θα συμβεί, αναπόφευκτα πέφτει στη Γερμανίδα Καγκελάριο, επειδή είναι η ηγέτιδα της ισχυρότερης χώρας και επειδή το εκλογικό της σώμα είναι ανθεκτικό» αναφέρει, μεταξύ άλλων. Μέσω του «*ανθεκτικού εκλογικού σώματος*» μάλιστα, επιχειρείται η διαμεσολάβηση της ίδιας στο εσωτερικό της Γερμανίας και η δυνατότητά της να διαχειρίζεται τις κρίσιμες καταστάσεις, δίχως να φοβάται τυχόν δημοσκοπικές απώλειες.

Στον ηγετικό ρόλο της Καγκελαρίου στέκεται και η «The Wall Street Journal» (δημ. 22), επισημαίνοντας ότι η ίδια εξακολουθεί να διατηρεί τον κυρίαρχο ρόλο στην πολιτική σκηνή της Ευρωζώνης, καθώς αναδεικνύει την εικόνα μίας ισχυρής Καγκελαρίου, η οποία κρατά στα «χέρια» το μέλλον μίας ολόκληρης χώρας και εν προκειμένω της Ελλάδας. Στη «The New York Times» (δημ. 25), επίσης, ο αρθρογράφος εστιάζει στον ρόλο της Μέρκελ στην ελληνική κρίση και μεσοποιεί την Καγκελάριο ως θεματοφύλακα και ηγέτιδα της Ευρώπης, αναγράφοντας πως «*ως η ντε φάκτο ηγέτιδα της Ευρώπης, η Μέρκελ αντιμετωπίζει ένα εντελώς διαφορετικό πεδίο ευθυνών, το οποίο αφορά τη διατήρηση της ευρωπαϊκής ενότητας*». Πρόκειται για μία απόδειξη τόσο της ισχυρής θέσης της Καγκελαρίου στην Ε.Ε., όσο και των βαρυνουσών ευθυνών που απορρέουν από αυτή τη θέση

Από την πλευρά της, τέλος, η «Καθημερινή» (δημ 38) υποστηρίζει πως *«η Γερμανίδα καγκελάριος Άγκελα Μέρκελ, ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Ολάντ και άλλοι ηγέτες ήταν περισσότερο μετρημένοι, αλλά το μήνυμά τους ήταν αδιαπραγμάτευτο*», υπαινισσόμενη αφενός, πως η στάση της Καγκελαρίου δεν ήταν τόσο αρνητική όσο διαμεσολαβήθηκε αρχικώς από μία σειρά μέσων ενημέρωσης και αφετέρου, πως παρά τη σχετικά επιεική της στάση, δεν ήταν έτοιμη να υπαναχωρήσει, γεγονός το οποίο αναδεικνύει το ισχυρό ηγετικό της προφίλ. «*Τελικά, η λύση βρέθηκε τα ξημερώματα, με τους Μέρκελ και Ολάντ να δέχονται να εξαιρεθούν τα μέτρα που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης*» επισημαίνεται στη συνέχεια, αντικατοπτρίζοντας τη θετική συμβολή της Καγκελαρίου και του Γάλλου προέδρου στην προσπάθεια επίτευξης συμφωνίας - σε πλήρη αντίθεση μάλιστα με την επικρατούσα αντίληψη της ελληνικής κοινωνίας.

2.6.3. Τριπλή εκλογική υποχώρηση

Η τρίτη θεματική ενότητα γύρω από τη Μέρκελ διαρθρώνεται στη βάση των αποτελεσμάτων των περιφερειακών εκλογών σε τρία γερμανικά κρατίδια, όπου το κυβερνών CDU εμφανίζει υποχώρηση των ποσοστών του. Συγκεκριμένα, στις 13 Μαρτίου του 2016, διεξήχθησαν οι βουλευτικές εκλογές για τα κρατίδια της Βάδης - Βυρτεμβέργης, της Ρηνανίας - Παλατινάτου

και της Σαξονίας -Άχναλτ. Το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα (CDU) κατέγραψε μείωση των ποσοστών του και στα τρία κρατίδια, με τους πολιτικούς αναλυτές να αποδίδουν το εκλογικό αποτέλεσμα στην αυξανόμενη δυσαρέσκεια για τη μεταναστευτική πολιτική της Καγκελαρίου Μέρκελ.

Από το σύνολο των 16 άρθρων, μέσω των οποίων περιγράφονται οι παραπάνω εξελίξεις, η πλειοψηφία (9) μεσοποιεί με ουδέτερο τρόπο τον ρόλο της Καγκελαρίου. Αντίθετα, τέσσερα (4) κείμενα αποδίδουν αρνητικό ρόλο στην ίδια και μόλις τρία (3) θετικό ρόλο. Αξίας αναφοράς είναι η στάση των βρετανικών μέσων ενημέρωσης, τα οποία διαμεσολαβούν τη Μέρκελ ως την κύρια υπεύθυνη για την εκλογική καθίζηση του CDU, σ' αντίθεση με τα ελληνικά και τα αμερικανικά, τα οποία τηρούν μεγαλύτερες αποστάσεις από την απόδοση ευθυνών.

Πιο αναλυτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 39) αξιολογεί ως πολιτικά αρνητικές τις εξελίξεις για τη Μέρκελ, αναγράφοντας πως «*βγαίνει από μία σειρά εκλογικών απωλειών, οι οποίες θα μπορούσαν να θέσουν τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχει αντιμετωπίσει*», γεγονός το οποίο υποδηλώνει τη δύσκολη θέση, στην οποία έχει περιέλθει, θέτοντας μάλιστα, και ζήτημα πολιτικής επιβίωσης. Ο συντάκτης αποδίδει το εκλογικό αποτέλεσμα στη μεταναστευτική πολιτική, εξηγώντας πως «*οι κάλπες λειτούργησαν ως ένα εικονικό δημοψήφισμα για την αμφιλεγόμενη πολιτική των ανοικτών θυρών».* Μάλιστα, χρησιμοποιώντας τη λέξη «αμφιλεγόμενη», εμμέσως καταθέτει τον προβληματισμό του για την ορθότητα της συγκεκριμένης επιλογής.

Ως δυσμενές αποτιμά το εκλογικό αποτέλεσμα για την Καγκελάριο και η «The Times» (δημ. 40), υπογραμμίζοντας πως «*οι ψηφοφόροι μάτωσαν τη μύτη της Μέρκελ, στρεφόμενοι προς το νέο αντι-μεταναστευτικό κόμμα, ως αντίδραση στη γενναιόδωρη προσφυγική πολιτική*». Ο αρθρογράφος επομένως, αφενός αναγνωρίζει τη σημασία του αποτελέσματος, το οποίο αποτυπώνεται ως «μπουνιά στη μύτη», αφετέρου υιοθετεί την κριτική περί «γενναιόδωρης πολιτικής», την οποία και αποφεύγει να αποδώσει σε τρίτους. Σημειώνει μάλιστα, ότι «*η Μέρκελ επέτρεψε σε 1,1 εκατ. μετανάστες να μπουν στη χώρα*», γεγονός το οποίο υποδηλώνει τόσο την ευθύνη της Γερμανίδας πολιτικού για το συμβάν, όσο και την αρνητική αξιολόγησή του.

Για «*ταπεινωτικές απώλειες του συντηρητικού κόμματος της Μέρκελ*» κάνει λόγο και η «The Independent» (δημ. 43), η οποία αποδίδει την ήττα στη μεταναστευτική της πολιτική, καθώς σημειώνει πως «*οι κάλπες ήταν ένα δημοψήφισμα για την πολιτική των ανοιχτών θυρών, οι*

οποίες επέτρεψαν σε πάνω από 1 εκατ. μετανάστες να εισέλθουν στη χώρα». Πρόκειται ως εκ τούτου, για μία άμεση διασύνδεση του εκλογικού αποτελέσματος με τη μεταναστευτική πολιτική, αναδεικνύοντας την Καγκελάριο ως την κύρια υπεύθυνη τόσο για την ήττα του CDU, όσο και για την είσοδο των μεταναστών στη χώρα.

Όσον αφορά τα αμερικανικά μέσα, η «The Wall Street Journal» (δημ. 45) αξιολογεί ως «*επίπληξη προς τη Μέρκελ και την πολιτική των ανοικτών θυρών*» το εκλογικό αποτέλεσμα, συσχετίζοντας ως εκ τούτου, τις απώλειες του CDU με την ασκούσα μεταναστευτική πολιτική και αναδεικνύοντας τη δυσαρέσκεια των Γερμανών πολιτών. Παρόμοιου ύφους αποδεικνύει και η αναφορά ενός δεύτερου δημοσιεύματος της «The Wall Street Journal» (δημ. 46), στο οποίο αναγράφεται πως «*οι Γερμανοί απέρριψαν το κόμμα της Καγκελαρίου (…) και κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η Μέρκελ δεν προειδοποιήθηκε*», γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζει τη δύσκολη πολιτικά θέση, στην οποία έχει περιέλθει η ίδια.

Την ίδια ώρα, η «The New York Times» (δημ. 47) προσδίδει μία «πολεμική διάσταση» στις εκλογές και περιγράφει πως «*το κόμμα της Μέρκελ απέτυχε να αποκτήσει τον έλεγχο των δύο κρατιδίων στη δυτική Γερμανία».* Μάλιστα, αποδίδει τα αίτια του αποτελέσματος στη μεταναστευτική πολιτική, η οποία έχει «*υποσκάψει την πολιτική και την καθημερινή ζωή της Γερμανίας*». Μέσω των παραπάνω, ουσιαστικά η Καγκελάριος αντικατοπτρίζεται ως η κύρια υπεύθυνη για την ήττα.

Στο ίδιο μήκος σχήματος και η «Washington Post» (δημ. 49), η οποία διαμεσολαβεί τη Μέρκελ ως τη μοναδική υπεύθυνη για την υποχώρηση των ποσοστών του CDU, αγνοώντας τις ιδιαιτερότητες και τον τοπικό χαρακτήρα των περιφερειακών εκλογών. Εξηγεί άλλωστε, πως «*υπέστη καθολικές υποχωρήσεις στις τοπικές εκλογές, μία διαδικασία η οποία ευρέως έγινε αντιληπτή ως δημοψήφισμα για την ανθρωπιστική στάση της Μέρκελ να επιτρέψει σε κύματα μεταναστών να διέλθουν των γερμανικών συνόρων*». Το παραπάνω χωρίο βέβαια, εστιάζει και στην ανθρωπιστική διάσταση της πολιτικής της, η οποία ωστόσο, μεσοποιείται ως αρνητική για τον γερμανικό λαό, μέσω της φράσης «κύματα μεταναστών».

Εκ μέρους των ελληνικών μέσων, το «Έθνος» (δημ. 51) κάνει λόγο για «ήττα της Μέρκελ», η οποία οφείλεται στην προσφυγική πολιτική της ίδιας, εξέλιξη η οποία αποτυπώνει την ευθύνη της για το εκλογικό αποτέλεσμα. Παρεμφερής είναι η αναφορά τόσο στο «Πρώτο Θέμα» (δημ. 50), όσο και στην «ΕΦ.ΣΥΝ.» (δημ. 53), η οποία μάλιστα, χαρακτηρίζει το αποτέλεσμα ως «*μεγάλη ήττα του κόμματος της Μέρκελ*».

Στον ρόλο του μεταναστευτικού στην εκλογική ενίσχυση του AfD[59] εστιάζει από την πλευρά της η «Καθημερινή» (δημ. 54), η οποία διαπιστώνει πως τα κόμματα της κυβέρνησης «*υπέστησαν σοβαρές απώλειες*» και διασυνδέει το αποτέλεσμα με την προσφυγική κρίση, η οποία *«ρίχνει βαριά τη σκιά της στις επιδόσεις του κόμματος των χριστιανοδημοκρατών». «Πολλοί αναλυτές θεωρούν ότι πρόκειται για μια μαύρη Κυριακή για την καγκελάριο, αφού εκτός από τη δεινή ήττα του κόμματός της, η πολιτική της στην προσφυγική κρίση εδραίωσε ουσιαστικά την AfD στα δεξιά των Χριστιανοδημοκρατών*» αναγράφει στη συνέχεια, αφενός προσδίδοντας κύρος στην εκτίμηση πως το αποτέλεσμα είναι δυσμενές για την Καγκελάριο, μέσω της επίκλησης της γνώμης των αναλυτών, αφετέρου επιρρίπτοντας στη Μέρκελ την ευθύνη της πολιτικής εδραίωσης του AfD, γεγονός το οποίο αξιολογείται αρνητικά, δεδομένης της ακραίας ιδεολογίας του.

Στο ίδιο πλαίσιο και σε συνέχεια της αρνητικής διαμεσολάβησης της Μέρκελ, μία σειρά κειμένων θέτει ζήτημα ευθείας αμφισβήτησης της πολιτικής της ηγεμονίας εκ μέρους τόσο του γερμανικού λαού, όσο και του κόμματός της. Συγκεκριμένα, η «Daily Telegraph» (δημ. 39) παραθέτοντας επιλεγμένα εκλογικά δεδομένα, διαμεσολαβεί ως «βαριά ήττα» για την Καγκελάριο το αποτέλεσμα της κάλπης, στερώντας αρκετούς πολιτικούς «πόντους» από το προφίλ της.

Παράλληλα, επισημαίνει ότι «*τα φτωχά αποτελέσματα για το CDU θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην εκλογή νέου αρχηγού, εν όψει των εθνικών εκλογών του επόμενου έτους*», υπαινισσόμενη πως οι δυσμενές εκλογικές εμφανίσεις του κεντροδεξιού κόμματος δύνανται να συνεπάγονται την αντικατάσταση της Μέρκελ από την προεδρία του CDU. Πρόκειται επομένως, για μία άμεση αμφισβήτηση αφενός της ηγεμονίας της εντός του κόμματος, αφετέρου του πολιτικού της μέλλοντος.

Στην πιθανότητα απομάκρυνσής της από την προεδρία του CDU εστιάζει και η «The Times» (δημ. 40), μέσω της παράθεσης μίας σειράς ονομάτων, τα οποία εικάζεται ότι δύνανται να αποτελέσουν τους διαδόχους της. Μέσω αυτής της επιλογής, ο συντάκτης καταφέρνει να υπονομεύει και να θέσει προς ευθεία αμφισβήτηση την πολιτική της καριέρα. Εμμένοντας στο ίδιο σκεπτικό, η «The Guardian» (δημ. 41) θέτει ορισμένα ερωτήματα σχετικά με το πολιτικό της μέλλον, δημιουργώντας πληθώρα ερωτηματικών, ως προς τη βιωσιμότητα του πολιτικού της κεφαλαίου. «*Είναι ο ακλόνητος αρχηγός του κόμματος, εν όψει και των*

[59] Γερμανικό ακροδεξιό κόμμα, υπό την ονομασία «Εναλλακτική για τη Γερμανία».

εκλογών του 2017» διερωτάται ενδεικτικά, υποδηλώνοντας πως πλέον, η Καγκελάριος βρίσκεται υπό «ανοιχτή» πολιτική αμφισβήτηση.

Από την πλευρά της, η «The Independent» (δημ. 43) εκτιμά ότι «*το αποτέλεσμα θα αυξήσει τη δυσαρέσκεια στο κόμμα και θα προκαλέσει νέες εκκλήσεις για αλλαγή της μεταναστευτικής πολιτικής*», μεσοποιώντας ως εκ τούτου, το ενδεχόμενο περιορισμού της δυνατότητας της Μέρκελ να «επιβάλλει» τη γνώμη της. Μέσω αυτού, ο συντάκτης καταφέρνει να αποδυναμώσει το ηγετικό της προφίλ, παρότι αναγνωρίζει πως «*είναι απίθανο να τεθούν άμεσες απειλές για τη στήριξη της μεταναστευτικής της πολιτικής*» από τους συντηρητικούς, τους Σοσιαλδημοκράτες και του Πράσινους.

«*Η Μέρκελ αντιμετωπίζει τώρα τη σκληρότερη πρόκληση της πολιτικής της καριέρας*» επισημαίνει, παράλληλα, η «The New York Times» (δημ. 47), αντικατοπτρίζοντας τη δύσκολη θέση, στην οποία έχει περιέλθει, ενώ ταυτόχρονα επιχειρεί να υποβαθμίσει την ορθότητα των πολιτικών της επιλογών, αναδεικνύοντας και προτάσσοντας την αντιπολιτευόμενη ρητορική. «*Το εκλογικό αποτέλεσμα δείχνει τη σημαντική αντίθεση στην πολιτική της*» αναφέρει, στο ίδιο πλαίσιο.

«*Το εκλογικό αποτέλεσμα της Κυριακής είναι σημαντικό καθώς ενδεχομένως υποδεικνύει πώς θα τα πάει η ίδια στις εθνικές εκλογές του 2017*» προσθέτει από την πλευρά της, η «USA Today» (δημ. 48), επιχειρώντας να συσχετίσει το αποτέλεσμα των περιφερειακών εκλογών με τις επικείμενες ομοσπονδιακές εκλογές και ως εκ τούτου, να αποτυπώσει την εξασθένηση του πολιτικού της εκτοπίσματος.

Αξίζει να αναφερθεί στο συγκεκριμένο σημείο, ο σημαίνον ρόλος της βιωσιμότητας μίας υποψηφιότητας κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας (Kahn, 1994), καθώς η διαρκής υπονόμευση της πολιτικής δυναμικής της Μέρκελ ενδεχομένως, δρα πολλαπλασιαστικά εις βάρος της, δεδομένης της τάσης των εκλογέων να στηρίζουν τον υποψήφιο, ο οποίος εκτιμάται ότι διαθέτει το μεγαλύτερο προβάδισμα στην «κούρσα» προς την εκλογική αναμέτρηση (Hardmeier 2008).

Στον αντίποδα βέβαια, ορισμένα δημοσιεύματα επιλέγουν να αναπτύξουν μία πιο ψύχραιμη προσέγγιση, κρατώντας επιφυλάξεις ως προς τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του

συγκεκριμένου εκλογικού αποτελέσματος στις προοπτικές νίκης της Μέρκελ στις ομοσπονδιακές εκλογές[60].

Ενδεικτικά, η «The Guardian» (δημ. 41) εκτιμά ότι «*θα ήταν ανώριμο λάθος να υποθέσουμε πως το αποτέλεσμα σηματοδοτεί την αρχή του τέλους για την ίδια ή την πολιτική της*», γεγονός το οποίο αντανακλά τα αποθέματα δυναμικής και πολιτικού εκτοπίσματος που εξακολουθεί να διαθέτει η Γερμανίδα πολιτικός. «*Η Καγκελάριος είναι ένας αρχηγός που προσαρμόζεται*» αναφέρει προς επίρρωση, εξαίροντας τις ικανότητές της και ενδυναμώνοντας το προφίλ της, παρότι αναγνωρίζει πως «*είναι πιο αδύναμη από πριν*».

Την ίδια ώρα, η «The Wall Street Journal» (δημ. 45) αναγράφει πως «*οι ψηφοφόροι είναι απίθανο να έχουν άμεσο αντίκτυπο στην πολιτική της Μέρκελ, παρότι της άσκησαν περισσότερη πίεση για να την αλλάξει*», χαιρετίζοντας την επιμονή της Καγκελαρίου στις πολιτικές της επιλογές αλλά και τη βεβαιότητά της για την ορθότητα αυτών. Παραθέτοντας τα εκλογικά αποτελέσματα, μάλιστα, επιχειρεί να υποβαθμίσει τη «ζημιά» για την Καγκελάριο, σημειώνοντας πως «*η ίδια παραμένει σε σχετικά ισχυρή θέση στο εσωτερικό της χώρας*». Μέσω του παραπάνω χωρίου, ο ίδιος αποπειράται να καταδείξει τη σταθερότητα του ηγετικού της προφίλ και τη δυνατότητά να αντεπεξέλθει στις πολιτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει.

Σε δεύτερο άρθρο του (δημ. 46), το αμερικανικό μέσο σπεύδει να προδικάσει ότι «*η Μέρκελ ενδεχομένως να επιβιώσει αυτή της αναταραχής, καθώς υπάρχουν ελάχιστοι υποψήφιοι για τη θέση της, όταν και λήγει η θητεία της το 2017*». Ως εκ τούτου, αποπειράται να αναδειχθεί και να υπερτονιστεί αφενός η δυνατότητα να υπερπηδήσει κάθε δυσκολία, ενδυναμώνοντας το διαμεσολαβημένο ηγετικό της προφίλ, αφετέρου η έλλειψη αξιόπιστου εσωκομματικού πολιτικού αντιπάλου, αναδεικνύοντας τη Μέρκελ ως τη μοναδική «επιλογή» για τον ψηφοφόρο του CDU.

Η «Καθημερινή» (δημ. 54) από την πλευρά της, εξαίρει τα πολιτικά αποθέματα της Μέρκελ, καθώς «*παρά την επικείμενη γκρίνια, η θέση της δεν κινδυνεύει πραγματικά*». Μάλιστα, ακολούθως αναγράφει πως «*πολύ χειρότερη είναι η θέση του Γκάμπριελ*», γεγονός το οποίο μεταθέτει στον επικεφαλής του SPD το στίγμα του «χαμένου», προς όφελος της Καγκελαρίου.

[60] Είναι προγραμματισμένες για τον Σεπτέμβριο του 2017.

Στο ίδιο, θετικό πλαίσιο για τη Μέρκελ, ένας περιορισμένος αριθμός κειμένων εκφράζει μία διαφορετική αποτίμηση του εκλογικού αποτελέσματος, εκφέροντας την άποψη ότι τελικώς, η εκλογική «ζημιά» για το CDU δεν ήταν τόσο μεγάλη, όσο διαμεσολαβήθηκε από τα μέσα ενημέρωσης.

Για παράδειγμα, η «The Guardian» (δημ. 42) επιχειρεί να αποστασιοποιηθεί από την αποδιδόμενη «καταστροφή» στο εκλογικό αποτέλεσμα. «*Η ήττα του CDU περιεγράφη ως δραματική»* και «*η ψήφος έγινε αντιληπτή ως δημοψήφισμα για την αποδοχή των Σύρων προσφύγων*» είναι μερικές εκφράσεις, μέσω των οποίο ο αρθρογράφος λαμβάνει αποστάσεις και αποδίδει σε ένα αόριστο τρίτο πρόσωπο τα παραπάνω συμπεράσματα. Μάλιστα, θέτει προς αμφισβήτηση τα ανωτέρω, εξηγώντας πως «*δεν συνέβη ό,τι όλοι περίμεναν (…) το CDU δεν εξαλείφθηκε (…) η Καγκελάριος αποδυναμώθηκε αλλά έζησε για να παλέψει άλλη μία* μέρα», γεγονός το οποίο αφενός αποτυπώνει τη δυναμική και την ισχύ της Μέρκελ, αφετέρου αποδομεί το συμπέρασμα της «εκλογικής καταστροφής».

Στην υποβάθμιση του εκλογικού αποτελέσματος προβαίνει και το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 50), το οποίο σημειώνει πως *«στη Γερμανία τα τοπικά κρατίδια έχουν ενισχυμένες αρμοδιότητες, γι' αυτό και οι τοπικές εκλογές καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό και από την τοπική και όχι την ομοσπονδιακή ατζέντα».* Προς την κατεύθυνση της περαιτέρω υποστήριξης της Καγκελαρίου, το δημοσίευμα επικαλείται τα εκλογικά αποτελέσματα και συμπεραίνει πως η «*Μέρκελ κατάφερε να χάσει, αλλά και να κερδίσει την ίδια στιγμή»* και πως «*η κάλπη έδειξε πτώση αλλά όχι ήττα*».

Από την πλευρά της, η «The Independent» (δημ. 44), επιχειρεί να υποβαθμίσει την έκταση της εκλογικής ήττας της Μέρκελ, αποδίδοντας κακεντρέχεια στους πολέμιούς της, η οποία (σ.σ. κακεντρέχεια) εδράζεται στη μεταναστευτική της πολιτική. Σημειώνει δε, ότι «*ο μεγαλύτερος χαμένος από αυτή τη μάχη - μεγαλύτερος και από τη Μέρκελ και το CDU – ήταν το SPD*», υποδηλώνοντας πως ο πραγματικά χαμένος, σε πολιτικούς όρους, ήταν το συμπολιτευόμενο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, γεγονός το οποίο λειτουργεί ενισχυτικά ως προς το προφίλ της Μέρκελ. Διαβεβαιώνει επίσης, ότι ο ρόλος της Καγκελαρίου ως παγκόσμιος ηγέτης είναι δύσκολο να αμφισβητηθεί, υπαινισσόμενη τη μεγάλη ισχύ που διαθέτει, όχι απλώς σε εγχώριο και ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και σε διεθνές.

Αποστάσεις από την καταστροφολογία λαμβάνει και η «USA Today» (δημ. 48), διαμηνύοντας πως παρά τις σημαντικές εκλογικές απώλειες, κατάφερε να διατηρήσει τα πρωτεία στο

κρατίδιο της Σαξονίας, προσδίδοντας ως εκ τούτου, μία θετική αξιολογική χροιά στην εν λόγω εξέλιξη.

2.6.4. Μεταναστευτική κρίση

Η τέταρτη θεματική ενότητα διαρθρώνεται στη βάση του μεταναστευτικού - προσφυγικού προβλήματος και του ρόλου της Μέρκελ στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις για την επίτευξη μίας συνολικής συμφωνίας για τη διαχείριση του ζητήματος. Στις 18 Μαρτίου του 2016 διεξήχθη κοινή Σύνοδος Κορυφής μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. και της Τουρκίας για την αναχαίτιση των μεταναστευτικών ροών. Η Σύνοδος κατέληξε σε θετικό αποτέλεσμα. Είχε προηγηθεί ανάλογη Σύνοδος και στις 7 Μαρτίου του 2016, κατά τη διάρκεια της οποίας τέθηκαν οι βάσεις για τη μετέπειτα συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών.

Οι παραπάνω εξελίξεις αντικατοπτρίζονται μέσω 22 άρθρων, εκ των οποίων τα 11 διαμεσολαβούν τον ρόλο της Μέρκελ με ουδέτερο τρόπο, τα έξι (6) με θετικό και τα εναπομείναντα πέντε (5) με αρνητικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 50% των συνολικών κειμένων αφορά τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης, γεγονός το οποίο αποδίδεται στο στοιχείο της εντοπιότητας, καθώς οι αποφάσεις της Συνόδου έχουν άμεση επίδραση στη χώρα, η οποία συνιστά πρώτο σταθμό εισόδου των μεταναστών - προσφύγων στην Ε.Ε. Επίσης, τα ελληνικά δημοσιεύματα αντιστοιχούν στο 66% των άρθρων, τα οποία μεσοποιούν με θετικό τρόπο την Καγκελάριο. Πρόκειται για ένα στοιχείο το οποίο με τη σειρά του, τείνει να οφείλεται στη ευρύτερη αντιμετώπιση του ζητήματος από τη Γερμανίδα πολιτικό, η οποία τήρησε μία στάση εντός των πλαισίων των ελληνικών συμφερόντων.

Αναλυτικότερα, η «The Times» (δημ. 57) καταδεικνύει την επιμονή και τη σταθερή θέση της Μέρκελ απέναντι στην Τουρκία, μέσω της χρήσης μίας σειράς εκφράσεων, όπως «*επιμένει να υποστηρίζει», «προσπαθεί να καθησυχάσει», «επαναλαμβάνει την άποψη», «υπογραμμίζει έντονα*» κ.α. Πρόκειται για φράσεις, οι οποίες αφενός αποτυπώνουν τη δυναμικότητά της, ως πολιτικό πρόσωπο, και αφετέρου εκπέμπουν μία εικόνα αυτοπεποίθησης και σταθερότητας. Μέσω αυτών, ο αρθρογράφος καταφέρνει να αποδώσει στην Καγκελάριο χαρακτηριστικά, τα οποία υπερβαίνουν την κοινωνικά επικρατούσα αντίληψη για τη γυναίκα και παραπέμπουν σε ένα πιο αρρενωπό πρότυπο συμπεριφοράς, το οποίο ευθυγραμμίζεται περισσότερο με το κυρίαρχο προεδρικό μοντέλο (Meeks, 2012).

Από την πλευρά της, η «The Guardian» (δημ. 59) προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στον κεντρικό ρόλο της Μέρκελ στην Ευρώπη, διαμεσολαβώντας την ως τον κινητήριο μοχλό της Ε.Ε., γεγονός το οποίο λειτουργεί ενισχυτικά προς το ηγετικό της προφίλ. *«Πολιτικά και*

οικονομικά, η Γερμανία είναι το κέντρο της Ευρώπης (…) και η Μέρκελ είναι το κέντρο αυτής της κυβέρνησης (…) και επομένως, η Μέρκελ είναι το κέντρο της Ευρώπης» αναγράφει, ενδεικτικά. Στο ίδιο μήκος σχήματος και η «The Independent» (δημ. 60), η οποία αποπειράται να τη διαμεσολαβήσει ως μία ηγέτιδα περισσότερο της Ευρώπης και λιγότερο της Γερμανίας, επικαλούμενη τη στρατηγική της στο φλέγον ζήτημα του μεταναστευτικού. «*Η Μέρκελ παραδέχθηκε ότι η προσέγγισή της βλάπτει βραχυπρόθεσμα τη Γερμανία, αλλά παρ' όλα αυτά επέμεινε ότι μία κοινή ευρωπαϊκή συμφωνία ήταν η μοναδική μακροπρόθεσμη λύση*» υποστηρίζει ο συντάκτης, σημειώνοντας μάλιστα, πως οι συγκεκριμένες δηλώσεις επήλθαν μία ημέρα, μετά τις «*ντροπιαστικές ήττες από το AfD στις περιφερειακές εκλογές».*

Προς επίρρωση των παραπάνω, το βρετανικό δημοσίευμα παραθέτει τις εκτιμήσεις διάφορων πολιτικών αναλυτών - γεγονός το οποίο προσδίδει ιδιαίτερο βάρος στα γραφόμενά της, μέσω της επίκλησης στην αυθεντία - υπογραμμίζοντας πως «*η πολιτική της Μέρκελ τυγχάνει της ευρείας στήριξης των ψηφοφόρων (…) και πως δεν πρόκειται να υπαναχωρήσει από το σχέδιο εξεύρεσης μίας ευρωπαϊκής λύσης».* Μέσω των ανωτέρω, ο αρθρογράφος προσδοκά να αποδώσει μία θετικά διαμεσολαβημένη εικόνα της Καγκελαρίου, παρουσιάζοντάς την ως έναν «*πραγματικό Ευρωπαίο ηγέτη*», ο οποίος θέτει πάνω απ' όλα το συμφέρον της Ευρώπης και όχι της χώρας της.

Την ίδια ώρα, η «The Wall Street Journal» (δημ. 61) εστιάζει στην άρνηση της Μέρκελ να τροποποιήσει τη στρατηγική της στο μεταναστευτικό ζήτημα, «*παρά τα απροσδόκητα κέρδη του AfD στις πρόσφατες περιφερειακές εκλογές*», αποτυπώνοντας αφενός την επιμονή και την αυτοπεποίθησή της, αφετέρου το γεγονός πως η πολιτική της δεν χαράσσεται βάσει των εκλογικών τάσεων. Πρόκειται για μία διαπίστωση, χάρη στην οποία η Καγκελάριος μεσοποιείται ως μη λαϊκίστρια και ως μία αγέρωχος πολιτικός, η οποία πορεύεται με βάση την ορθολογικότητα.

Μεταξύ των ελληνικών μέσων ενημέρωσης, το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 66) επικεντρώνεται στη συμμαχία Ελλάδας - Γερμανίας, όπως αυτή εκφράστηκε στη συνάντηση Τσίπρα[61] - Μέρκελ[62], και παρουσιάζει την Καγκελάριο ως αντίθετη στο κλείσιμο των συνόρων, εξηγώντας πως «*η Άγκελα Μέρκελ δήλωσε ότι είναι εικασίες τα περί κλειστών συνόρων και εκφράζει την αντίρρησή της σε κάτι τέτοιο*». Πρόκειται για μία διατύπωση, η οποία αξιολογείται θετικά από τον Έλληνα αναγνώστη, ο οποίος αντιλαμβάνεται τα ανωτέρω ως στήριξη και βοήθεια

[61] Πρωθυπουργός της Ελλάδας από τον Ιανουάριο του 2015 και πρόεδρος του κόμματος «ΣΥΡΙΖΑ».
[62] Προηγήθηκε της κρίσιμης Συνόδου Κορυφής.

προς την Ελλάδα. «*Η κυρία Μέρκελ υποστηρίζει τη μη διατήρηση στα τελικά συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής της φράσης που αναφέρεται στο κλείσιμο του διαδρόμου των Δυτικών Βαλκανίων»* προστίθεται στο δημοσίευμα, επιδοκιμάζοντας τη στάση της Καγκελαρίου.

Η «Καθημερινή» (δημ. 75) επίσης, διαμηνύει πως *«η Μέρκελ την προηγούμενη εβδομάδα είχε ασκήσει δριμεία κριτική στην απόφαση του κλεισίματος των συνόρων από τις χώρες που βρίσκονται σε αυτόν τον διάδρομο»*, εξέλιξη η οποία προσλαμβάνεται θετικά από τον Έλληνα αναγνώστη, δεδομένης της συνάφειας των θέσεών της με των αντίστοιχων της Ελλάδας. *«Εξάλλου η Μέρκελ επισήμανε ότι δεν σκοπεύει να υπογράψει λευκή επιταγή στην Τουρκία, την ώρα που πολλά στελέχη του CDU δεν κρύβουν την ανησυχία τους για το ενδεχόμενο να υπάρξουν υπερβολικά πολλές παραχωρήσεις αναφορικά με το ενδεχόμενο ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. ή το θέμα της χορήγησης βίζας στους υπηκόους της*» επισημαίνει στη συνέχεια, αντικατοπτρίζοντας την έμμεση στήριξη της Μέρκελ και της Γερμανίας προς την Ελλάδα, λαμβάνοντας και υπόψη την κοινωνικά προσλαμβάνουσα αντιπαλότητα με την Τουρκία.

Σε δεύτερο άρθρο της (δημ. 76), η ελληνική εφημερίδα στρέφει την προσοχή της στο κείμενο της αρχικής συμφωνίας μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας για το μεταναστευτικό, υποστηρίζοντας πως «*το σχέδιο αυτό, το οποίο είχε εξαρχής υιοθετήσει η καγκελάριος Άγκελα Μέρκελ, αποτέλεσε τη βάση για τη συνεννόηση με την τουρκική κυβέρνηση»*. Μέσω του ανωτέρω, επιχειρεί να καταδείξει τη βαρύτητα της Καγκελαρίου στη διαδικασία λήψης των ευρωπαϊκών αποφάσεων και να αναδείξει το σημαίνον πολιτικό εκτόπισμά της. Στο ίδιο πλαίσιο, διαμεσολαβεί τη Μέρκελ ως τη «*στενότερη σύμμαχο*» της Ελλάδα, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται από τη στήριξη που επέδειξε στο αίτημα για το «μη κλείσιμο της βαλκανικής οδού». Μάλιστα, αναφέρει πως η Καγκελάριος «ούτε τον ανθρωπισμό της, ούτε τη συνοχή της Ευρώπης θυσίασε», υποδηλώνοντας ως εκ τούτου, πως κατάφερε να εξισορροπήσει την κατάσταση και να προωθήσει μία δίκαιη λύση, η οποία ωφελεί και τις δύο πλευρές.

Στον αντίποδα βέβαια, ικανός αριθμός δημοσιευμάτων εστιάζει στον αρνητικό ρόλο της Καγκελαρίου στη προσπάθεια επίλυσης του μεταναστευτικού, επιχειρώντας να υπονομεύσει το πολιτικό της κεφάλαιο και να αναδείξει την ελλιπή της δυναμική. «*Η Μέρκελ έκανε ένα σοβαρό λάθος, προσπαθώντας να πείσει τους Ευρωπαίους να αποδεχθούν περισσότερα πράγματα από ό,τι αρχικώς είχαν συμφωνήσει*» υπερτονίζει η «The Times» (δημ. 56), αντανακλώντας τη λαθεμένη της επιλογή, η οποία «*προκάλεσε και την οργισμένη αντίδραση της Γαλλίας και των άλλων χωρών*». Μέσω των παραπάνω, ο συντάκτης επιχειρεί να μεσοποιήσει το μέγεθος του λάθους της Καγκελαρίου, επιστρατεύοντας τις αντιδράσεις των

υπόλοιπων χωρών και καταδεικνύοντας αφενός το πολιτικά μη ορθό της επιλογής της, αφετέρου την πολιτική της απομόνωση μεταξύ των Ευρωπαίων ηγετών.

Στο ίδιο πλαίσιο και θέλοντας να αποτυπώσει την ευθύνη της Μέρκελ για τη μη συμφωνία, το βρετανικό μέσο επισημαίνει ότι «*η αποτυχία να κερδίσει μία συμφωνία θα μπορούσε να της στοιχίσει στις κρίσιμες εκλογές του Σαββατοκύριακου*». Παρά την ύπαρξη μίας σειράς εμπλεκόμενων υποκειμένων, ο συντάκτης επιλέγει σκοπίμως να προσωποποιήσει τη Μέρκελ ως την υπαίτιο της μη συμφωνίας, υπομονεύοντας περαιτέρω το πολιτικό της κεφάλαιο. Αντίθετα, ο ίδιος επισημαίνει πως «*οι Ευρωπαίοι ηγέτες κατάφεραν να συμφωνήσουν σε ορισμένες βασικές αρχές, οι οποίες θα εξεταστούν στη Σύνοδο της 18ης Μαρτίου*», αποδίδοντας αυτή τη φορά, στους Ευρωπαίους ηγέτες και όχι στη Μέρκελ, τα αίτια αυτής της «μίνι συμφωνίας». Ως εκ τούτου, προσδοκάται η επίτευξη της διασύνδεσης της Καγκελαρίου με τις αρνητικές εξελίξεις και των Ευρωπαίων ηγετών, στο σύνολό τους, με τις θετικές.

Ευθύνες στη Γερμανίδα πολιτικό φέρεται να καταλογίζει και η «The Guardian» (δημ. 59), αξιολογώντας αρνητικά τη συνολική της στάση. «*Για να διατηρήσει τη Γερμανία ηθικά και ανθρωπιστικά ανοιχτή προς τους πρόσφυγες, η Μέρκελ στηρίζει ένα σχέδιο, το οποίο είναι και ηθικά και νομικά προβληματικό*» αναγράφει, θέτοντας προς αποδόμηση τη στρατηγική της Καγκελαρίου και διαμεσολαβώντας την ως ηθικά και νομικά λάθος. Την ίδια ώρα, η «The Wall Street Journal» (δημ. 62) αποδίδει στη Μέρκελ αδιαλλαξία, εξηγώντας «*μέχρι τώρα δεν έχει παραδεχθεί κανένα λάθος της και συνεχίζει να αναζητά λύσεις για τα ευρωπαϊκά σύνορα*». Έτσι, ενώ αποτιμά θετικά τις ευρύτερες πολιτικές της προοπτικές, εντούτοις αποδίδει αρνητική χροιά στις επιλογές της ως προς το μεταναστευτικό. Στο πλαίσιο αυτό παραθέτει μία σειρά δηλώσεων Γερμανών πολιτών, οι οποίοι εκφράζουν τις ανησυχίες και την αποδοκιμασία τους προς τις πολιτικές της Καγκελαρίου.

Η «Washington Post» (δημ. 65) επιπροσθέτως, επισημαίνει ότι η συμφωνία Ε.Ε. - Τουρκίας για το μεταναστευτικό έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με τη διαμεσολαβημένη εικόνα της Μέρκελ ως «*προστάτιδα των μεταναστών»* και ως «*ο άνθρωπος που θα πάρει τις αποφάσεις στις δύσκολες στιγμές*». «*Μπορείς πραγματική Μέρκελ να σηκωθείς, παρακαλώ*» αναγράφει χαρακτηριστικά, θέλοντας να καταδείξει πως οι κινήσεις της Καγκελαρίου δεν ευθυγραμμίζονται και δεν συνάδουν με τις κυβερνητικές της επιταγές. Στο πλαίσιο αυτό και αξιολογώντας αρνητικά την επικείμενη συμφωνία για το μεταναστευτικό, ο συντάκτης αναδεικνύει ως υπεύθυνη τη Μέρκελ, γεγονός το οποίο αφενός αντικατοπτρίζει τον ηγετικό της ρόλο στην Ευρώπη, αφετέρου φανερώνει το πολιτικά μη ορθό των αποφάσεών της.

Άλλωστε, επικαλείται τη γνώμη διάφορων αναλυτών, προσδίδοντας περαιτέρω αξία στα γραφόμενά του - μέσω της επίκλησης στην αυθεντία - και σημειώνει πως «*η Μέρκελ πιέζει για μία κακή συμφωνία, επειδή τα άλλα έθνη (…) έχουν αφήσει τη Γερμανία μόνη της*» και επομένως, προσθέτει, «*η Μέρκελ μοιάζει να αναζητά μία συμφωνία, η οποία να συνάδει με την εικόνα της ως πραγματίστρια και όχι ως ανθρωπίστρια*». Μέσω των ανωτέρω, ο συντάκτης υποδηλώνει πως η Καγκελάριος, εξαιτίας της δύσκολης θέσης στην οποία έχει περιέλθει, επιλέγει να υποστηρίξει μία κακή συμφωνία από το να αναλάβει το σύνολο του μεταναστευτικού βάρους η Γερμανία, γεγονός το οποίο αποδομεί τη διαμεσολαβημένη εικόνα της ανθρωπίστριας και της Ευρωπαίας ηγέτιδας.

Από την πλευρά των ελληνικών μέσων ενημέρωσης, αξίας σημασίας είναι η αναφορά της «ΕΦ.ΣΥΝ.» (δημ. 72), η οποία αποτιμά αρνητικά τη ρητορική της Μέρκελ σχετικά με την Τουρκία, στιγματίζοντας το γεγονός πως η Καγκελάριος διάκειται θετικά προς την Άγκυρα. *«Μάλιστα, η Άγκελα Μέρκελ έφτασε στο σημείο να κάνει λόγο για ανεκτίμητη προσφορά της Άγκυρας στο συγκεκριμένο ζήτημα τα τελευταία χρόνια, να θεωρήσει λογικά τα εξωφρενικά ανταλλάγματα που ζητάει η χώρα, καθώς και ουσιαστικά να παραγνωρίσει το θέμα της ασφάλειας και της καταπίεσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία*» αναγράφει ενδεικτικά, διαμεσολαβώντας ως αρνητικές τις δηλώσεις της Καγκελαρίου, δεδομένης και της κοινωνικά και ιστορικά προσλαμβάνουσας αντιπαλότητας με τη γειτονική χώρα.

Στην αρνητική μεσοποίηση της, συνεισφέρει και το «αφήγημα» μίας σειράς άρθρων περί «ασθμαίνουσας πολιτικής δυναμικής της Μέρκελ» και «διαρκούς διολίσθησης του πολιτικού της εκτοπίσματος», φράσεις οι οποίες αξιολογούν την ίδια με αποδοκιμαστικό τρόπο, καθώς της αποδίδουν χαρακτηριστικά, τα οποία δεν ευθυγραμμίζονται με την κοινωνικά επικρατούσα αντίληψη για τα εχέγγυα ενός αρχηγού κράτους (Meeks, 2012). Ενδεικτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 55) επισημαίνει πως «*πριν ένα χρόνο, η Μέρκελ ήταν αναμφίβολα η πιο ισχυρή πολιτικός της Ευρώπης (…) αλλά τώρα έχει θέσει σε κίνδυνο τόσο τη θέση της, όσο και τη φήμη της».* Η δυσμενής αυτή πορεία συνδέεται με την *«πρόσκλησή της προς μετανάστες και πρόσφυγες να έρθουν στη Γερμανία*» και επομένως, το άρθρο μεσοποιεί ως άρρηκτα διασυνδεδεμένες τις δύο εξελίξεις, καθώς η πρώτη κοινοποιείται ως απόρροια της δεύτερης.

Προς επίρρωση των παραπάνω, το βρετανικό μέσο παραθέτει τα εκλογικά αποτελέσματα σε τρεις περιφερειακές εκλογικές αναμετρήσεις, όπου το CDU απώλεσε σημαντική πολιτική δύναμη (σ.σ. πρόκειται για τη θεματική 3, η οποία αφορούσε τις περιφερειακές εκλογές).

«Εάν η αύρα της απόλυτης κυριαρχίας έχει φύγει για τα καλά, η μόνη υπεύθυνη είναι η ίδια» σημειώνει το άρθρο, επιρρίπτοντας ως εκ τούτου, ευθύνες στην ίδια για την πολιτική της αποδόμηση, η οποία παρουσιάζεται ως να έχει ήδη αρχίσει να συντελείται. Στη μειωμένη εκλογική της δυναμική εστιάζει και η «The Guardian» (δημ. 58), η οποία εδράζει τη ρητορική της στα υπάρχοντα δημοσκοπικά ευρήματα, τα οποία αφενός, καταδεικνύουν τη δυσμενή θέση στην οποία έχει περιέλθει, αφετέρου, αποδυναμώνουν περαιτέρω το ηγετικό της προφίλ στα «μάτια» των αναγνωστών.

Μάλιστα, προσδοκώντας να αναδείξει περαιτέρω την απομόνωσή της, το βρετανικό δημοσίευμα αναφέρει πως η ίδια έχει καταστεί ένας «μοναχικός γίγαντας», καθώς «ακόμη και η Σουηδία έθεσε διασυνοριακούς περιορισμούς». Μέσω των παραπάνω, ο συντάκτης επιχειρεί να αναπτύξει δύο αντίθετες ερμηνευτικές προσεγγίσεις, καθώς αφενός διαπιστώνει την πολιτική απομόνωση της Καγκελαρίου και τις δυσμενείς επιπτώσεις των πολιτικών της στη διαμεσολαβημένη εικόνα της, αφετέρου αξιολογεί θετικά τη στάση της απέναντι στους πρόσφυγες - μετανάστες, χαρακτηρίζοντας την ως «*ηθικά σωστή*» και παρομοιάζοντας τη ρητορική της ως την αντίστοιχη του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ[63].

Από την πλευρά της, η «The Wall Street Journal» (δημ. 61)επιχειρεί να διαμεσολαβήσει τη δύσκολη πολιτικά θέση, στην οποία έχει περιέλθει, δεδομένου του διχασμού που επικρατεί στο CDU αλλά και του γεγονότος πως αρκετοί υποστηρικτές της μεταναστευτικής της στρατηγικής είναι ψηφοφόροι άλλων κομμάτων, κυρίως Αριστερών. Μάλιστα, τα ανωτέρω λαμβάνουν αυξημένη βαρύτητα, καθώς αποδίδονται σε μία σειρά πολιτικών αναλυτών. «*Η ισχυρή βάση της Καγκελαρίου, η μεσαία τάξη, απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από την ίδια και την πολιτική της*» σημειώνει παράλληλα, σε δεύτερο δημοσίευμά της (δημ. 62), υπαινισσόμενο την πολιτική της αποδυνάμωση και την εξασθένιση της επιρροής της στους ψηφοφόρους της. Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα, παραπέμπει σε διάφορα δημοσκοπικά ευρήματα, προκειμένου να επιβεβαιώσει τη μειούμενη απήχηση της Καγκελαρίου. Σε κάθε περίπτωση πάντως, διαμηνύει ότι «*δεν αντιμετωπίζει καμία άμεση απειλή, καθώς παρά την πτώση της δημοτικότητά της, δεν έχει κανέναν προφανή αντίπαλο*», διαμεσολαβώντας την ίδια ως τη μοναδική αξιόπιστη κυβερνητική λύση.

Η «USA Today» (δημ. 64) παράλληλα, προδιαθέτει τον αναγνώστη για μία «*δύσκολη εκλογική*» δοκιμασία, την οποία αποδίδει στη μεταναστευτική της πολιτική. «*Η Καγκελάριος*

[63] Ηγέτης του Αφροαμερικανικού Κινήματος για τα ανθρώπινα δικαιώματα των «μαύρων». Γεννήθηκε το 1929 και απεβίωσε το 1968.

έχει επιτρέψει σε πάνω από 1 εκατ. μετανάστες να εισέλθουν στη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης» διαμηνύει χαρακτηριστικά, διαμεσολαβώντας τη Μέρκελ ως κύρια υπεύθυνη για την είσοδο των προσφύγων. Σ' αυτό άλλωστε, εξυπηρετεί και η χρήση του ρήματος «επιτρέψει», η οποία αποδίδει στην Καγκελάριο την πρωταρχική ευθύνη της εξέλιξης. Στο ίδιο πλαίσιο, παραθέτει μία σειρά δημοσκοπικών ευρημάτων, αντικατοπτρίζοντας την ανοδική δυναμική του AfD, το οποίο αποτυπώνεται ως να αντλεί δυναμική από τη μεταναστευτική πολιτική της Μέρκελ.

Η «Καθημερινή» (δημ. 74) τέλος, αναφέρεται εκτενώς στις αντιδράσεις στο εσωτερικό της Γερμανίας, αναγράφοντας αναλυτικά, πως *«οι επικρίσεις για την εκκολαπτόμενη συμφωνία αφορούν κυρίως την κατάργηση της βίζας εισόδου για Τούρκους πολίτες»*. Πρόκειται επομένως για μία νύξη ως προς την έλλειψη πλήρους ομοφωνίας στη γερμανική πολιτική σκηνή για τις κινήσεις και τις αποφάσεις της Μέρκελ, γεγονός το οποίο αφαιρεί «πόντους» από το πολιτικό προφίλ της Καγκελαρίου. Μάλιστα, η μετέπειτα αναφορά στον πρωθυπουργό της Βαυαρίας, ο οποίος είναι πρόεδρος του αδελφού κόμματος του CDU[64], θέτει ζήτημα ακόμη και ενδοκυβερνητικών τριβών.

2.6.5. Εκλογές στο Βερολίνο

Η πέμπτη και τελευταία θεματική ενότητα αναπτύσσεται στη βάση του αποτελέσματος στις περιφερειακές εκλογές του κρατιδίου του Βερολίνου[65]. Τα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού - CDU και SPD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας) - εμφάνισαν αισθητή μείωση στα ποσοστά τους, ενώ τις εντυπώσεις «έκλεψαν» οι εκλογικές επιδόσεις του κόμματος Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD). Σημειώνεται ότι είχαν προηγηθεί στις 4 Σεπτεμβρίου, οι περιφερειακές εκλογές του κρατιδίου Μεκλεμβούργο - Δυτική Πομερανία, στις οποίες το κόμμα της Άγκελα Μέρκελ κατέγραψε σημαντική πτώση των ποσοστών του.

Οι παραπάνω εξελίξεις διαμεσολαβούνται μέσω 19 άρθρων, εκ των οποίων τα 11 προσδίδουν ουδέτερο αξιολογικό πρόσημο στην Καγκελάριο, ενώ τα οκτώ (8) μεσοποιούν την ίδια με αρνητικό τρόπο. Άξιο γραφής είναι το γεγονός ότι ο αριθμός των κειμένων, τα οποία ενέχουν μία επιδοκιμαστική χροιά προς τη Μέρκελ, είναι μηδενικός. Στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις μεταξύ των τριών ομάδων μέσων ενημέρωσης, ως προς το αξιολογικό πρόσημο των δημοσιευμάτων

[64] Χριστιανο-κοινωνική Ένωση Βαυαρίας (CSU)
[65] SPD 26,1%, CDU 17,6%, Die Linke 15,6%, Πράσινοι 15,2%, AfD 14,2%, FDP 6,7%

Πιο αναλυτικά, η «Daily Telegraph» (δημ. 77) κάνει λόγο για «*καταστροφικές ζημιές της Μέρκελ (…) καθώς το CDU κατέγραψε το χειρότερο αποτέλεσμα όλων των εποχών στη γερμανική πρωτεύουσα, με μόλις 17,5% των ψήφων*». Μάλιστα, προκειμένου να καταδείξει το μέγεθος της εκλογικής ζημιάς, σημειώνει πως «*το αποτέλεσμα θεωρείται κάπως ανακουφιστικό για την Καγκελάριο, καθώς το AfD σημείωσε ποσοστά κατώτερα των προσδοκιών*», γεγονός το οποίο υποδηλώνει την έκταση των δυνητικών απωλειών, τις οποίες επρόκειτο να υποστεί το κόμμα της Μέρκελ, βάσει των δημοσκοπήσεων. Έτσι, ο συντάκτης κατορθώνει να αποτυπώσει τη δύσκολη πολιτικά θέση της Καγκελάριου και να αναδείξει τις μελλοντικές προκλήσεις, ως προς το ενδεχόμενο μίας τέταρτης θητείας της. Διασυνδέει παράλληλα, την ανοδική πορεία του AfD με τη δυσαρέσκεια στο εσωτερικό της Γερμανίας επί της μεταναστευτικής πολιτικής της Μέρκελ, υποδηλώνοντας ως εκ τούτου, πως μέρος της ευθύνης για την ενδυνάμωση του ακροδεξιού κόμματος βαραίνει την ίδια την Καγκελάριο.

Για «*ταπείνωση της Μέρκελ*» κάνει λόγο η «The Times» (δημ. 79), η οποία αξιολογεί το εκλογικό αποτέλεσμα ως «*εντελώς αρνητικό*». Σε συνέχεια της αποδόμησης του ισχυρού και ηγετικού της προφίλ, το βρετανικό δημοσίευμα τη διαμεσολαβεί, εκτός από ταπεινωμένη, και ως «μετανιωμένη» προς την ασκούσα μεταναστευτική πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, κάνει λόγο για «*αλλαγή του τόνου, μετά το αποτέλεσμα στο Βερολίν*ο», υπαινισσόμενο πως η ψήφος των πολιτών επέδρασε καταλυτικά στη ρητορική της Καγκελαρίου, η οποία πλέον αντανακλάται περισσότερο ως αδύναμη και λιγότερο ως «η ισχυρότερη γυναίκα του πλανήτη».

Μεταξύ των αμερικανικών μέσων, η «The Wall Street Journal» (δημ. 84) επιλέγει να παραθέσει τα αποτελέσματα των κομμάτων, αρχής γενομένης με το SPD, το οποίο απέσπασε την πλειοψηφία των ψήφων, ακολούθως με το AfD, το οποίο κατέγραψε τη μεγαλύτερη αύξηση και τέλος, με το CDU της Μέρκελ, το οποίο κατετάγη στη δεύτερη θέση. Ο αρθρογράφος, αναλύοντας τα αίτια της αλματώδους αύξησης του AfD, παραπέμπει στη μεταναστευτική πολιτική της Καγκελαρίου, αποδίδοντας της εμμέσως ευθύνες για την εκλογική άνοδο του ακροδεξιού κόμματος. «Τ*ο αποτέλεσμα έδειξε ότι προσφυγική κρίση συνεχίζει να ταρακουνά τη γερμανική πολιτική*» τονίζει χαρακτηριστικά, διαμεσολαβώντας ως άρρηκτα διασυνδεδεμένες τις δύο εξελίξεις.

Την ίδια ώρα, η «The New York Times» (δημ. 86) σημειώνει ότι «*το CDU καταγράφει μία σειρά ηττών στις περιφερειακές εκλογές της Γερμανίας, μετά τη χειρότερη επίδοσή του στη γερμανική πρωτεύουσα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*». Κάνοντας ειδική μνεία στο AfD, αναγράφει πως «*δεν αποδείχθηκε εξίσου δημοφιλές όσο σε άλλα κρατίδια, αλλά κατάφερε*

να αποσπάσει σημαντική στήριξη» και σημειώνει πως «*η εκστρατεία του βασίζεται στη ρητορική εναντίον της απόφασης της Καγκελαρίου να επιτρέψει σε πάνω από 1 εκατ. πρόσφυγες να μπουν στη χώρα*». Μέσω των ανωτέρω, ο συντάκτης επιχειρεί να αποτυπώσει την ενδεχόμενη ευθύνη της Μέρκελ στη ραγδαία άνοδο του ακροδεξιού κόμματος, καθώς υπαινίσσεται πως η δυναμική του εδράζεται εξ ολοκλήρου στην αντι-μεταναστευτική του ρητορική. Μάλιστα, παραπέμπει και στις αντιδράσεις ορισμένων κυβερνητικών στελεχών επί της προσφυγικής πολιτικής της Καγκελαρίου, γεγονός το οποίο μεσοποιεί την απώλεια τόσο της πλήρους εμπιστοσύνης προς το πρόσωπό της, όσο και του απόλυτου ελέγχου των κυβερνητικών βουλευτών και στελεχών.

Εμμένοντας στην ίδια αποτίμηση, σε δεύτερο άρθρο του (δημ. 87), το αμερικανικό μέσο ασκεί έμμεση κριτική στην απόφαση της Μέρκελ να υποδεχθεί χιλιάδες μετανάστες, αναγράφοντας πως «*παρότι τόσα χρόνια η Γερμανία είχε αναδειχθεί σε πυλώνα σταθερότητας, οι κινήσεις της Καγκελαρίου έχουν προκαλέσει πολλαπλά σοκ, τα οποία συνεχίζουν να ταράζουν τη γερμανική πολιτική*». «*Το αποτέλεσμα στο Βερολίνο κατέδειξε πως η ίδια δεν βρίσκεται εκτός του θυμού για τις ροές μεταναστών»* προσθέτει, καταδεικνύοντας την ευθύνη της Καγκελαρίου για τις εκλογικές απώλειες του CDU και αποδυναμώνοντας το πολιτικό της προφίλ. Μάλιστα, επισημαίνει ότι ο αντίκτυπος των αποφάσεών της δεν περιορίζεται στη Γερμανία, αλλά επεκτείνεται σε όλη την Ευρώπη, γεγονός το οποίο επιρρίπτει στη Μέρκελ ακόμη μεγαλύτερες ευθύνες. Ειδικά για τη Γερμανία, σημειώνει πως «*ο κύριος ωφελημένος των εξελίξεων είναι το AfD*» και ως εκ τούτου, μεσοποιεί ως άρρηκτα διασυνδεδεμένες τη μεταναστευτική πολιτική της Καγκελαρίου και την άνοδο του ακροδεξιού κόμματος.

«Το κόμμα της Μέρκελ υπέστη ακόμη μία ήττα, καθώς το αντι-μεταναστευτικό κόμμα αξιοποίησε το κύμα θυμού για τη μεταναστευτική πολιτική» διαμηνύει επιπροσθέτως η «USA Today» (δημ. 88) επιρρίπτοντας την ευθύνη του δυσμενούς εκλογικού ποσοστού στην προσφυγική πολιτική της Καγκελαρίου. Παραθέτοντας τα ποσοστά των κομμάτων, υπενθυμίζει πως «*το αποτέλεσμα έρχεται δύο εβδομάδες, μετά την οριακή ήττα από το AfD στο σπίτι της Μέρκελ*», γεγονός το οποίο επιτείνει την αβεβαιότητα για το πολιτικό μέλλον της ίδιας. Ο αρθρογράφος αναγράφει επίσης, ότι «*οι ισχυρές επιδόσεις του AfD εκπορεύονται από τη δυσαρέσκεια πολλών ψηφοφόρων για την πολιτική της Μέρκελ να επιτρέψει σε πάνω από 1 εκατ. πρόσφυγες να έρθουν στη Γερμανία*», αντανακλώντας ως εκ τούτου, την άμεση ευθύνη της ίδιας για την πολιτική άνοδο του ακροδεξιού κόμματος.

Η «Washington Post» (δημ. 89) από την πλευρά της, υποστηρίζει ότι «*το κόμμα της Μέρκελ κέρδισε ένα απογοητευτικό 17,6% στις περιφερειακές εκλογές του Βερολίνου (…) και αυτό ήταν το χειρότερο ποσοστό όλων των εποχών*», υποδηλώνοντας την καθοδική πορεία του κεντροδεξιού κόμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τις επιδόσεις του CDU στα υπόλοιπα κρατίδια. Ο συντάκτης, επιχειρηματολογώντας υπέρ της σημασίας των περιφερειακών εκλογών, επιχειρεί να προσδώσει ιδιαίτερο βάρος στις αδύναμες επιδόσεις του CDU, αντανακλώντας ως εκ τούτου, τη μειούμενη εκλογική απήχηση της Καγκελαρίου, εν όψει μάλιστα, και των ομοσπονδιακών εκλογών του 2017.

Όσον αφορά τα ελληνικά μέσα, το «Πρώτο Θέμα» (δημ. 90) κάνει λόγο για «*πολύ βαριά εκλογική ήττα του CDU της* Μέρκελ» και εστιάζει και στην πιθανότητα αποχώρησης του κόμματος της Καγκελαρίου από τον τοπικό κυβερνητικό συνασπισμό. Μέσω των παραπάνω επομένως, προσδοκάται να καταδειχθεί το μειούμενο πολιτικό κεφάλαιο της Μέρκελ και η δυσμενής πολιτική θέση, στην οποία έχει περιέλθει. Σε δεύτερο άρθρο του (δημ. 91), χαρακτηρίζει ως «βατερλό» τις εκλογές για τη Μέρκελ και το CDU, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζει το δυσμενές αποτέλεσμα για την Καγκελάριο και το κόμμα της. «*Το αποτέλεσμα του Βερολίνου προκαλεί προβληματισμό στις τάξεις του μεγάλου συνασπισμού*» τονίζει στη συνέχεια, με τον συντάκτη να επιχειρεί να θέσει ζήτημα βιωσιμότητας του κυβερνητικού σχήματος.

Για *«δεύτερο εκλογικό πλήγμα της Μέρκελ σε διάστημα δύο εβδομάδων» κάνει λόγο και το «Έθνος» (δημ. 92),* αναδεικνύοντας τη πολιτικά δύσκολη θέση στην οποία έχει περιέλθει, αλλά και τη μειούμενη εκλογική της απήχηση, ενώ σε έτερο δημοσίευμά του (δημ. 93), αναγράφει πως «*οι ψηφοφόροι τιμώρησαν το κόμμα της Μέρκελ για τη φιλική προς τους πρόσφυγες μεταναστευτική πολιτική της*», γεγονός το οποίο αποδίδει μέρος της ευθύνης για το εκλογικό αποτέλεσμα στην ίδια την Καγκελάριο, πλήττοντας ως εκ τούτου, το πολιτικό της προφίλ.

Παράλληλα, η «ΕΦ.ΣΥΝ» (δημ. 94) εστιάζει στα ιστορικά χαμηλά ποσοστά του CDU, σημειώνοντας μάλιστα, πως «*το αποτέλεσμα αυτό έρχεται δύο εβδομάδες μετά την ήττα στο Μεκλεμβούργο-Πομερανία, που προκάλεσε ισχυρές αναταράξεις στο κόμμα*», γεγονός το οποίο καταδεικνύει αφενός πως δεν πρόκειται για ένα μεμονωμένο γεγονός - από τη στιγμή που προηγήθηκαν ανάλογες επιδόσεις και σε άλλες αναμετρήσεις - και αφετέρου πως αναμένεται να εγερθούν νέες εντάσεις στο εσωτερικό του κόμματος. Στο πλαίσιο αυτό, υποστηρίζει πως «*οι Χριστιανοδημοκράτες αναζητούν τρόπο με τον οποίο θα σταματήσουν την επέλαση της Ακροδεξιάς, αλλά και την πτώση της δημοτικότητας της καγκελαρίου*

Μέρκελ», διαμεσολαβώντας ως εκ τούτου, τη μειούμενη εκλογική απήχηση του CDU και της Καγκελαρίου. Παραθέτει μάλιστα, και τις «φωνές» απείθειας στο στρατόπεδο του αδελφού κόμματος των Χριστιανοδημοκρατικών, υπαινισσόμενη την ύπαρξη διχογνωμίας και διχασμού στο στρατόπεδο της γερμανικής κεντροδεξιάς.

Στην πολιτική του ανοίγματος των θυρών προς τους πρόσφυγες αποδίδει από την πλευρά της, η «Καθημερινή» (δημ. 95) τη «*δεύτερη διαδοχική εκλογική ήττα*», γεγονός το οποίο αποτυπώνει τη διαρκώς αυξανόμενη δυσαρέσκεια των Γερμανών πολιτών για τις πολιτικές της Καγκελαρίου. Μάλιστα, η χρήση της λέξης «διαδοχική» υποδηλώνει πως δεν πρόκειται για μεμονωμένο συμβάν, αλλά για μία εκλογική νόρμα. Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο συντάκτης καθησυχάζει πως «*η καγκελάριος δεν φαίνεται ακόμη να απειλείται, καθώς στο κόμμα της δεν υπάρχει εναλλακτική επιλογή*», αναδεικνύοντας εμμέσως τη Μέρκελ ως τη μοναδική αξιόπιστη επιλογή για τους ψηφοφόρους του CDU.

Την ίδια ώρα, η «The Guardian» (δημ. 80) προχωράει ένα βήμα παραπέρα και προβαίνει σε μία συνολική αποτίμηση των τελευταίων αποτελεσμάτων στις περιφερειακές εκλογές, σημειώνοντας πως *«είναι δύσκολο να αγνοηθεί η κοινή νόρμα στις τελευταίες περιφερειακές εκλογές».* Στο ίδιο πλαίσιο, η «The Wall Street Journal» (δημ. 84) υπερθεματίζει ότι *«οι εκλογές στο Βερολίνο έρχονται ως μία πρόγευση απειλής για τη Μέρκελ στις εθνικές εκλογές του 2017*» και προσθέτει πως «*ο φόβος απώλειες των συντηρητικών ψηφοφόρων έχουν ασκήσει πιέσεις στη Μέρκελ για αλλαγή πορείας*». Μέσω των παραπάνω, επιχειρείται να αντικατοπτριστεί η δύσκολη πολιτικά θέση, στην οποία έχει περιέλθει η Καγκελάριος, και να τεθεί εν αμφιβόλω η συνέχιση της πολιτικής ηγεμονίας του CDU.

Προς επίρρωση των παραπάνω, η «Daily Telegraph» (δημ. 78) επιχειρεί να αποδομήσει τον «ανίκητο» πολιτικό χαρακτήρα της Μέρκελ, θέτοντας εν αμφιβόλω το μέλλον της ως πολιτικού προσώπου. «*Η πολιτική μπορεί να είναι σκληρή (…) προσωπικότητες που κάποτε έμοιαζαν ανίκητες, αναπόφευκτα πέφτουν και στρώνουν τον δρόμο σε κάτι καινούριο (…) ακόμη και η άθραυστη Καγκελάριος αρχίζει να δείχνει σημάδια αδυναμίας*» αναγράφει χαρακτηριστικά, αποδυναμώνοντας το πολιτικό της εκτόπισμα και αποδίδοντας τη συγκεκριμένη τάση στη μεταναστευτική πολιτική. «*Η Μέρκελ ανέλαβε την ευθύνη και παραδέχθηκε λάθη στη διαχείριση του μεταναστευτικού*» αναφέρει, σχολιάζοντας πως πρόκειται για μία ασυνήθιστη αυτοκριτική εκ μέρους της Καγκελαρίου, και σημειώνει πως «*αυτό θα μπορούσε να της στοιχίσει στις εκλογές του 2017, όπου θα δώσει μάχη για να μείνει στην εξουσία*», υποδηλώνοντας την εξασθένηση της πολιτικής της ηγεμονίας και

υπαινισσόμενη πως ενδεχομένως, έχει ξεκινήσει η αντίστροφή μέτρηση για την ολοκλήρωση του κύκλου της στην καγκελαρία.

«*Ο συνασπισμός της Μέρκελ θα μπορούσε να έχει την ίδια μοίρα και στις ομοσπονδιακές εκλογές του 2017*» διαμηνύει παράλληλα, η «The Times» (δημ. 79), αποτυπώνοντας το ενδεχόμενο ήττας του κυβερνητικού σχήματος το φθινόπωρο του 2017 και συμβάλλοντας ως εκ τούτου, στην περαιτέρω αποδόμηση του ηγετικού προφίλ της Καγκελαρίου.

Τα παραπάνω δημοσιεύματα επιλέγουν να στοχοποιήσουν και να υπονομεύσουν τη δυναμική της Μέρκελ, προκειμένου να την καταστήσουν «πολιτικά αδύναμη» στην κρίση του αναγνωστικού κοινού. Εν ολίγοις αποβλέπουν στο να αναδείξουν την Καγκελάριο ως να μην διαθέτει τα κοινωνικά απαιτούμενα χαρακτηριστικά, προκειμένου να επιτελέσει τον ρόλο του επικεφαλής της Γερμανίας, δεδομένου ότι η πολιτική επάρκεια ευθυγραμμίζεται, βάσει των κοινωνικά εδραιωμένων αντιλήψεων, με τη δυναμική και την ισχύ (Meeks, 2012). Εκτός αυτού μάλιστα, η απόπειρα υποβάθμισης των προοπτικών επανεκλογής της επιτείνει το πρόβλημα δημοτικότητά της, λαμβάνοντας υπόψη την τάση του εκλογικού σώματος να επηρεάζεται από τις μετρήσεις γνώμης και να συσπειρώνεται γύρω από το διαφαινόμενο φαβορί (Hardmeier, 2008).

Στον αντίποδα, μία σειρά δημοσιευμάτων προχωρά στην υποβάθμιση του αρνητικού χαρακτήρα του εκλογικού αποτελέσματος, προσδοκώντας να διασώσει πολιτικά το CDU και την ίδια τη Μέρκελ. Ενδεικτικά, η «The Independent» (δημ. 82) αναγράφει πως «*SPD και CDU αναδείχθηκαν ως τα ισχυρότερα κόμματα, αλλά εν μέσω των σημαντικών κερδών του ακροδεξιού Af*D». Ο συγκεκριμένος τρόπος διατύπωσης των ανωτέρω λειτουργεί υποστηρικτικά προς τα δύο κυβερνώντα κόμματα, καθώς αποφεύγεται η χρήση λέξεων, οι οποίες παραπέμπουν σε «ήττα» ή «απώλειες» και προτάσσεται η εκλογική τους νίκη.

Την ίδια ώρα, η «Daily Telegraph» (δημ. 78) εστιάζει στη διαχρονική της πολιτική παρουσία, εκθειάζοντας τα ευρύτερα αποτελέσματα της διακυβέρνησής της. Μάλιστα, θέτοντας ως κεντρικό άξονα τον ρόλο του φύλου, επισημαίνει πως «*απέδειξε πως οι γυναίκες μπορούν να πάρουν σκληρές και σωστές αποφάσεις, σε έναν κόσμο όπου οι άνδρες αποτελούν τη νόρμα*». «*Η θητεία της Μέρκελ έχει συμβάλλει στο να ομαλοποιηθεί η ιδέα της γυναίκας στην κορυφαία πολιτική θέση*» σπεύδει να προσθέσει και προσομοιάζει την Καγκελάριο με άλλες ισχυρές γυναίκες της Βρετανίας, όπως η Τερέζα Μέι και η Μάργκαρετ Θάτσερ, επιχειρώντας να πιστοποιήσει την ικανότητα και επάρκεια των γυναικών στη διακυβέρνηση μίας χώρας.

Στο ίδιο πλαίσιο, το «Έθνος» (δημ. 93) επισημαίνει ότι η Καγκελάριος *«δεν φαίνεται ακόμη να απειλείται, καθώς στο κόμμα της δεν υπάρχει εναλλακτική επιλογή*», πιστοποιώντας ως αποτέλεσμα, την ηγεμονία της εντός του CDU και αναδεικνύοντάς την ως τη μοναδική αξιόλογη επιλογή. Στη θετική της διαμεσολάβηση συμβάλλει και η αποσύνδεση των δυσμενών εκλογικών αποτελεσμάτων από τη διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσης, γεγονός το οποίο εν μέρει απαλλάσσει την ίδια από τις όποιες προσωπικές ευθύνες.

Χαρακτηριστικά, η «The Guardian» (δημ. 80 και 81) αποδίδει τα αίτια της κάλπης περισσότερο σε τοπικά ζητήματα και λιγότερο, στις αποφάσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, καθιστώντας «αθώα» τη μεταναστευτική πολιτική για το ατυχές αποτέλεσμα, γεγονός το οποίο λειτουργεί ενισχυτικά προς το ηγετικό και κυβερνητικό της προφίλ. Την ίδια στρατηγική επιλέγει και η «The Independent» (δημ. 82), η οποία αναγράφει πως *«κυρίως, τα τοπικά θέματα καθοδήγησαν στις κάλπες τους 3,5 εκατ. ψηφοφόρους»,* αφαιρώντας ως εκ τούτου, την ευθύνη του αποτελέσματος από τη Μέρκελ και την πολιτική της.

Στο ίδιο μήκος σχήματος, η «USA Today» (δημ. 88) διευκρινίζει ότι εκτός του προσφυγικού προβλήματος, μεταξύ των κριτηρίων, βάσει των οποίων ψήφισαν οι πολίτες, συγκαταλέγονται και τοπικά ζητήματα, όπως το υψηλό κόστος ενοικίασης σπιτιών κ.α. Παρομοίως πράττει και η «Washington Post» (δημ. 89), η οποία προσδίδοντας ευρύτερες διαστάσεις στο επίμαχο συμβάν, επισημαίνει πως σ' αυτές τις αναμετρήσεις, σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζουν και τα λεγόμενα τοπικά θέματα, τα οποία δεν άπτονται των αρμοδιοτήτων της κεντρικής κυβέρνησης και επομένως, της Καγκελαρίου.

Με επιδοκιμαστικό τρόπο, κατά κύριο λόγο, μεσοποιούνται και οι πρώτες δηλώσεις της Μέρκελ μετά το εκλογικό αποτέλεσμα του Βερολίνου. Χαρακτηριστικά, η «The Guardian» (δημ. 81) κάνει λόγο για μία *«ασυνήθιστη αυτοκριτική, αλλά ταυτόχρονα επιθετική ομιλία»* της Καγκελαρίου. Διαπιστώνει μάλιστα, ότι η ίδια δεν αποστασιοποιήθηκε από την απόφαση να κρατήσει «ανοιχτά» τα σύνορα της Γερμανίας, γεγονός το οποίο αφενός αξιολογείται θετικά από τον συντάκτη, αφετέρου αντανακλά την υπευθυνότητα και τη συνέπεια της Καγκελαρίου. Στη συνέχεια, παραθέτει τις δηλώσεις της Μέρκελ, προσδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στο αυτοκριτικό περιεχόμενο αυτών, το οποίο ωστόσο, δεν ενέχει ενδείξεις μεταμέλειας για τις πολιτικές της επιλογές.

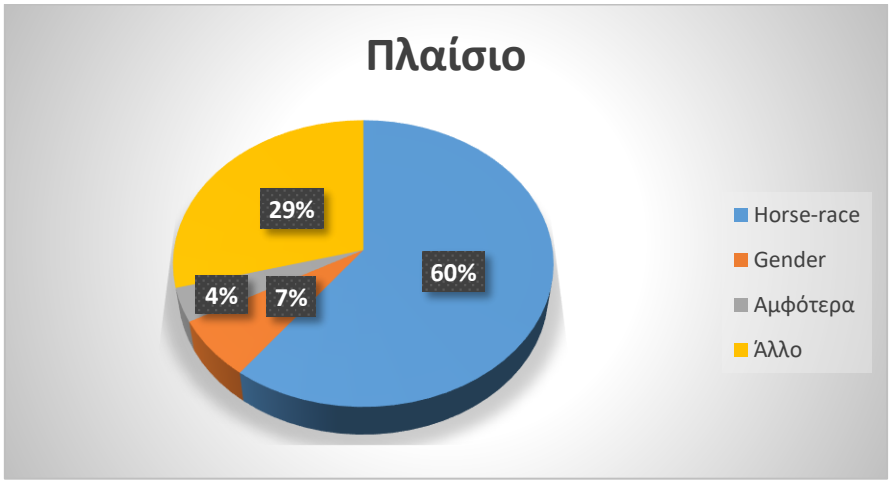
Παράλληλα, η «The Wall Street Journal» (δημ. 85) διαπιστώνει πως ίδια *«παραμένει πιστή στη μεταναστευτική της πολιτική, αλλά αναγνωρίζει, πιο εμφανώς από ποτέ, ότι έκανε* λάθη», γεγονός το οποίο αντανακλά αφενός το ισχυρό πολιτικό της κεφάλαιο και αφετέρου το γνώθι

σ' εαυτόν, παραδεχόμενη τυχόν αστοχίες. Για δηλώσεις σε «*ιδιαιτέρως συμφιλιωτικό ύφος*» κάνει λόγο και το «Έθνος» (δημ. 93), αξιολογώντας, θετικά το περιεχόμενο αυτών και διαμεσολαβώντας τες ως δηλώσεις μεταμέλειας και αναγνώρισης των λαθεμένων επιλογών της.

2.6.6. Η Μέρκελ μέσα από τα «μάτια» των ΜΜΕ

Χάρη στην ανάλυση των παραπάνω άρθρων, καθίσταται σαφής η επιλογή των μέσων ενημέρωσης ως προς τον τρόπο πλαισίωσης της Γερμανίδας Καγκελαρίου, η οποία διεκπεραιώνεται κυρίως, μέσω του υπο-πλαισίου του «horse-race». Ενδεικτικά, από το σύνολο των 95 κειμένων, τα 62 πλαισιώνονται ως «horse-race», τα επτά ως «gender frame», ενώ η πλαισίωση 30 άρθρων δεν εμπίπτει σε κάποια από τα προαναφερθέντα υπο-πλαίσια. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε τέσσερα κείμενα, παρατηρείται τόσο το «horse-race», όσο και το «gender frame».

Πίνακας 15. Η πλαισίωση των άρθρων για τη Μέρκελ

Ως προς την πλαισίωση του «horse-race», αυτή πραγματώνεται μέσω κυρίως, της παράθεσης δημοσκοπικών ευρημάτων, τα οποία είναι διάχυτα ιδίως στα άρθρα για τις περιφερειακές εκλογές (θέμα 3 και 5), αλλά και για την προσφυγική κρίση (θέμα 4), όπου επιχειρείται να καταγραφεί ο πιθανός εκλογικός αντίκτυπος των αποφάσεων της Συνόδου Κορυφής για το μεταναστευτικό. Επίσης, στις παραπάνω θεματολογίες (3,4 και 5) παρατηρείται και η ενσωμάτωση εκλογικών αποτελεσμάτων, δεδομένων ότι οι θεματικές 3 και 5 αφορούν τα

αποτελέσματα των περιφερειακών εκλογών σε τέσσερα κρατίδια. Χάρη σ' αυτό, οι αρθρογράφοι επιχειρούν να διαμεσολαβήσουν τις τρέχουσες τάσεις του εκλογικού σώματος, αποδίδοντάς τες σε συγκεκριμένους παράγοντες - εν προκειμένω στη διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσης - με αποτέλεσμα να προσδίδεται, είτε αρνητικό είτε θετικό - ανάλογα την περίπτωση - πρόσημο στο δρων υποκείμενο, δηλαδή την Άγκελα Μέρκελ.

Στο ίδιο πλαίσιο, ενυπάρχει και η συχνή χρήση λέξεων και φράσεων, οι οποίες παραπέμπουν σε αθλητική ή πολεμική αναμέτρηση, καθώς κυρίως, τα άρθρα των θεματικών 3 και 5 χαρακτηρίζονται από την έντονη δραματοποίηση του περιεχόμενού τους, μέσω της επιστράτευσης λέξεων, όπως *«μάχη», «χαμένος», «ηττημένος», «νικητής»* κ.α. Πρόκειται για μία απόπειρα μετατόπισης του πεδίου αναφοράς των κειμένων από το αμιγώς πολιτικό επίπεδο σε ένα δεύτερο, το οποίο διανθίζεται με στοιχεία πολιτικής, αθλητισμού και πολέμου. Ως εκ τούτου, προσδίδεται μία αίσθηση «αντιπαλότητας» και «εχθρότητας», η οποία παραπέμπει σε αθλητικό γεγονός ή πολεμική σύρραξη.

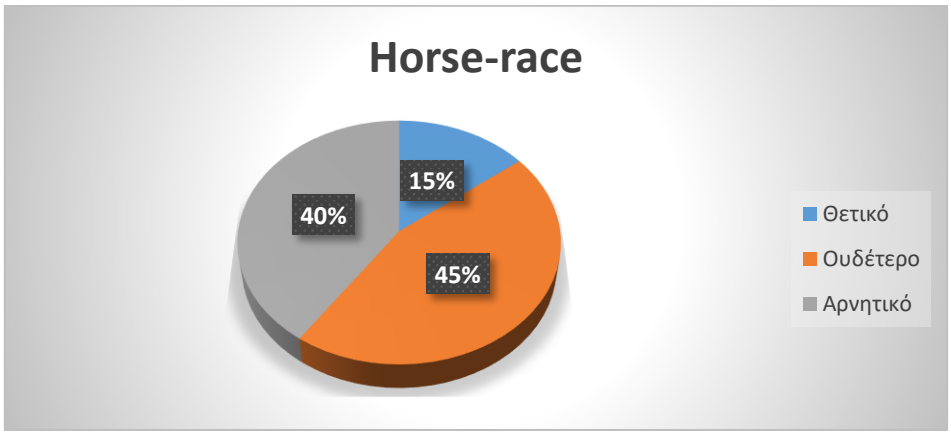
Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι σε αρκετά άρθρα παρατηρείται ακόμη και διαστρέβλωση της πραγματικότητας, προς τέρψιν της εξυπηρέτησης της ανωτέρω στρατηγικής. Ενδεικτικά, όσον αφορά τη θεματολογία 3 - όπου το CDU εμφάνισε μειωμένα ποσοστά, διατηρώντας ωστόσο, την κυβερνητική θέση που κατείχε, σε δύο από τις τρεις περιφέρειες - σε αρκετά άρθρα γίνεται λόγο για «*ήττα της Μέρκελ και του CDU από το AfD*». Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, δεδομένων των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Ως προς το «gender-frame», η χρήση του περιορίζεται κυρίως, στη θεματική 1, όπου η ανάδειξή της Μέρκελ ως «Πρόσωπο της Χρονιάς» διαμεσολαβείται μέσω της έμφυλης διάστασής της, αναδεικνύοντας ως κεντρικό προσλαμβάνον χαρακτηριστικό την ιδιότητά της ως γυναίκα. «*Η πρώτη γυναίκα που κερδίζει τον τίτλο μετά από 30 χρόνια», «η ισχυρότερη γυναίκα του πλανήτη»* είναι μερικές από τις φράσεις, οι οποίες μαρτυρούν την έμφυλη πλαισίωση της Γερμανίδας Καγκελαρίου, αποδίδοντας της μάλιστα, μία επιδοκιμαστική αξιολογική χροιά. Στον αντίποδα βέβαια, διαπιστώνεται και η παράθεση της γυναικείας πλαισίωσης, με αρνητικό πρόσημο. Συγκεκριμένα, τα κείμενα υπ' αριθμόν 32 και 33 (θέμα 2) έχουν ως κεντρικό άξονα αφήγησης την εξωτερική εμφάνιση της Μέρκελ, αποδίδοντάς της δυσμενή αξιολογική κρίση, καθώς θέτουν ως κύριο μοχλό κριτικής μη πολιτικά ζητήματα.

Καθώς το δείγμα κειμένων, στο οποίο παρατηρείται η χρήση του «gender frame» είναι αρκετά περιορισμένο (7), γεγονός το οποίο ενδεχομένως αντικατοπτρίζει τον υποδεέστερο ρόλο του φύλου στη μεσοποίηση της Γερμανίδας πολιτικού, δεν καθίσταται εφικτή η

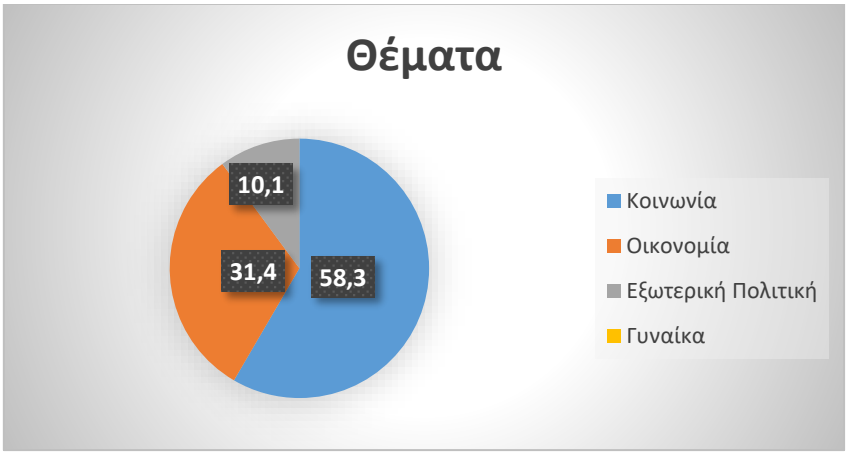
εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων, ως προς τη συνάρτηση του γυναικείου πλαισίου με θετικές ή αρνητικές αξιολογήσεις. Από την πλευρά της ωστόσο, η χρήση του «horse-race» καταδεικνύει τη σχετική διασύνδεση με αξιολογικά αρνητικές κρίσεις, καθώς από το σύνολο των 62 κειμένων, μόλις εννέα προσλαμβάνονται ως αξιολογικά θετικά για τη Μέρκελ, ενώ 25 προσλαμβάνονται ως αρνητικά και 28 ως ουδέτερα. Επομένως, καθίσταται σαφές ότι η χρήση του «horse-race» δεν ευνοεί την Καγκελάριο, καθώς στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η ίδια διαμεσολαβείται είτε αρνητικά, είτε ουδέτερα.

Πίνακας 16. Η αξιολόγηση των άρθρων με πλαίσιο «horse-race»

Όσον αφορά τη θεματολογία των υπό εξέταση άρθρων, παρατηρείται ότι η πλειοψηφία αυτών αναλώνεται σε θέματα, τα οποία άπτονται της κοινωνίας και της οικονομίας. Σε αρκετά μικρότερο βαθμό, αφορούν την εξωτερική πολιτική, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι σε κανένα κείμενο, δεν υπάρχει αναφορά στα λεγόμενα «γυναικεία θέματα», γεγονός το οποίο συναρτάται και από τη χαμηλή εμφάνιση του υπο-πλαισίου «gender». Διευκρινίζεται ότι θεματολογία επηρεάζεται σημαντικά από την επιλογή των υπό εξέταση περιόδων, όπου κυριαρχεί η εκάστοτε ημερήσια ατζέντα. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, ακόμη και στις θεματικές ενότητες 3 και 5, οι οποίες εστιάζουν στα εκλογικά αποτελέσματα του CDU, τα επιμέρους θέματα επικεντρώνονται στη θεματική της κοινωνίας. Ως εκ τούτου, δύναται να εξαχθεί το συμπέρασμα πως η διαμεσολάβηση της Μέρκελ πραγματώνεται με ανισομερή τρόπο, ως προς τη θεματολογία, καθώς παρατηρείται έντονη εστίαση στα γεγονότα, κοινωνικού περιεχομένου.

Πίνακας 17. Ο ποσοτικός καταμερισμός των θεμάτων για τη Μέρκελ

Στην περίπτωση της Γερμανίδας πολιτικού, τα κοινωνικά θέματα ορίζονται ως αυτά που άπτονται της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης, ενώ σε συγκεκριμένα άρθρα της θεματικής ενότητας 5, αφορούν και τα ζητήματα των απορριμμάτων και της στέγασης, με τον αριθμό των εν λόγω κειμένων πάντως, να είναι αρκετά περιορισμένος. Ως προς τα οικονομικά θέματα, προσλαμβάνονται όσα σχετίζονται με την ελληνική και ευρωπαϊκή κρίση χρέους και γι' αυτό το λόγο, εντοπίζονται κυρίως στη θεματική 2. Τέλος, όσον αφορά τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, αυτά αφορούν κατά πρώτο λόγο την επίλυση της ουκρανικής κρίσης και κατά δεύτερον, επιμέρους ευρωπαϊκά θέματα, όπως οι ευρύτερες σχέσεις Ε.Ε. - Τουρκίας και Ε.Ε. - Αλβανίας, Σερβίας και Κοσόβου.

Βάσει των υπό εξέταση άρθρων, η Μέρκελ διαμεσολαβείται κυρίως, ως δυναμική και ηγέτιδα, καθώς της αποδίδεται μία σειρά θετικά προσλαμβανόντων χαρακτηριστικών, όπως ισχυρή, πειθαρχημένη, τολμηρή, προσαρμοστική, γεμάτη αυτοπεποίθηση κ.α. Στα αξιολογικά επιδοκιμαστικά γνωρίσματα συναντάται και ο χαρακτηρισμός «ανθρωπίστρια», ο οποίος κυρίως εντοπίζεται στα άρθρα που σχετίζονται με τη μεταναστευτική - προσφυγική κρίση (θέμα 4). Η Γερμανίδα Καγκελάριος ωστόσο, μεσοποιείται και με αρνητική χροιά, όπως για παράδειγμα στα άρθρα της θεματικής 2 (ελληνική κρίση), όπου της αποδίδεται ο χαρακτηρισμός «σκληρή». Οι αξιολογήσεις είναι δυσχερέστερες, όπως προκύπτει από την ανάλυση, ιδίως μεταξύ των κειμένων των ελληνικών μέσων ενημέρωσης, γεγονός το οποίο απορρέει από την κοινωνικά επικρατούσα αντίληψη της κοινής γνώμης στην Ελλάδα για τον ρόλο της Γερμανίας στην ελληνική κρίση - χρέους. Σε μικρότερο βαθμό, η Μέρκελ τυγχάνει δυσμενής αξιολόγησης και όσον αφορά τις εκλογικές αναμετρήσεις (θέμα 3 και 5), καθώς προσλαμβάνεται ως πολιτικά αδύναμη και ηγετικά εξασθενημένη.

Πίνακας 18. Η αξιολόγηση των χαρακτηριστικών για τη Μέρκελ

Χαρακτηριστικό	*Θετικό*	*Αρνητικό*
Δυναμικότητα	16	4
Ηγέτης	8	2
Σκληρή	10	-
Ανθρωπίστρια	7	1

Από το σύνολο των 95 άρθρων, μόλις 17 αποτιμώνται ως θετικά για τη Μέρκελ, ενώ αντίθετα, 34 αξιολογούνται ως αρνητικά για την ίδια. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η πλειονότητα των κειμένων, σχεδόν το ½ δηλαδή (44), διάκειται ουδέτερα απέναντι στη Γερμανίδα Καγκελάριο, γεγονός το οποίο ενδεχομένως, οφείλεται στη σχετικά ήπια παρέμβαση των αρθρογράφων στο αναγραφόμενο περιεχόμενο, με αποτέλεσμα τόσο την περιστολή της δραματοποίησης, όσο και τον περιορισμό της τεχνικής πυροδότησης συγκεκριμένων αντιδράσεων, εκ μέρους των αναγνωστών. Ας σημειωθεί ότι οι θετικές αξιολογικές κρίσεις αφορούν κυρίως, τις θεματικές 1 και 4, ενώ οι αρνητικές τις θεματικές 2 και 5.

Πίνακας 19. Οι αξιολογικές κρίσεις των άρθρων για τη Μέρκελ

Συμπεράσματα

Μία γυναίκα πολιτικός, όπως καθίσταται σαφές από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τείνει να καλείται να αντιμετωπίσει μία σειρά επιπλέον εμποδίων και αντιξοοτήτων, σε σχέση με έναν άνδρα, στην προσπάθεια της να τεθεί επικεφαλής ενός κράτους. Η περίπτωση της Χίλαρι Κλίντον στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ αλλά και η δυσαναλογία ανδρών - γυναικών στις θέσεις των πρωθυπουργών - προέδρων στα κράτη της Ευρώπης φέρεται να επιβεβαιώνουν τον παραπάνω «κανόνα», αντικατοπτρίζοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τη διάχυτη ύπαρξη διαρθρωτικών δυσχερειών στη διαδικασία πολιτικής ανέλιξης μίας γυναίκας. Τα συγκεκριμένα εμπόδια, άλλωστε, τα οποία εδράζονται στις επικρατούσες προσλαμβάνουσες της εκάστοτε κοινωνίας, όχι απλώς θέτουν επιπλέον φραγμούς στη σταδιοδρομία μίας πολιτικού, αλλά τείνουν να αναπαράγουν την άνιση πολιτική εκπροσώπηση των δύο φύλων.

Οι ψηφοφόροι, στη βάση των εδραιωμένων έμφυλων στερεοτύπων, διαμορφώνουν μία εικόνα για τις γυναίκες πολιτικούς, η οποία αποκλίνει από το κοινωνικά επικρατούν πρωθυπουργικό - προεδρικό πρότυπο. Ως εκ τούτου, ανάλογα με την κοινωνική και πολιτική πρόοδο της κάθε χώρας, μία γυναίκα τείνει να μειονεκτεί έναντι ενός άνδρα -ακόμη και στην περίπτωση της ίσης πολιτικής επάρκειας- καθώς η ίδια υπόκειται σε μία διαδικασία αξιολόγησης από τους ψηφοφόρους, στη βάση ανόμοιων και ετερογενών κριτηρίων.

Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στις παραπάνω διεργασίες, όπως είναι πρόδηλο, είναι βαρυσήμαντος, καθώς εκτελώντας χρέη διαμεσολαβητή μεταξύ της κοινωνίας και του πολιτικού υποκειμένου, συνιστούν τον διαμορφωτή της εικόνας των πολιτικών προσώπων και διαθέτουν την ευθύνη για τη μεσοποίησή τους (Coe et all, 2009). Η διαμεσολάβηση της Χίλαρι Κλίντον και της Άγκελα Μέρκελ από τα 12 μέσα ενημέρωσης συνιστά ένα επαρκές - στο μέτρο του δυνατού- δείγμα, στο οποίο αποτυπώνονται οι παραπάνω παρατηρήσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα της παρούσας εργασίας -κατά πόσο δηλαδή, το φύλο επηρεάζει την προσλαμβάνουσα εικόνα των Κλίντον και Μέρκελ και ευρύτερα, με ποιον τρόπο (σ.σ. φύλο) επιδρά στην ερμηνεία και την αποτίμηση των πολιτικών τεκταινόμενων- στα υπό εξέταση δημοσιεύματα παρατηρείται η εμφάνιση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών και μοτίβων, τα οποία μάλιστα, επαναλαμβάνονται σε τέτοιο βαθμό, ώστε επιτρέπεται να εξαχθεί το συμπέρασμα πως πρόκειται για μία

συστηματική και όχι περιστασιακή ή ευκαιριακή, χρήση. Πρόκειται ειδικότερα, για νόρμες, οι οποίες αναδεικνύουν τις έμφυλες διακρίσεις στην πολιτική αλλά και τις σχετικές διαφοροποιήσεις μεταξύ της αμερικανικής και της ευρωπαϊκής πολιτικής «σκηνής».

Πιο αναλυτικά, όπως και αναμενόταν, βάσει της βιβλιογραφίας, η πλειοψηφία των κειμένων σχετικά με τη Χίλαρι Κλίντον, πλαισιώνεται στη βάση του «horse-race», γεγονός το οποίο αναδεικνύει πως τα υπό εξέταση μέσα ενημέρωσης διαμεσολαβούν υπό ένα συγκεκριμένο πρίσμα την πολιτική της υπόσταση. Αποφεύγοντας την επιστράτευση αμιγώς πολιτικών σχημάτων, η πλειονότητα των άρθρων μεσοποιεί την υποψηφιότητα της Αμερικανίδας πολιτικού ως έναν αγώνα, είτε πολεμικό είτε αθλητικό. Ως αποτέλεσμα, η ίδια καλείται να αναδείξει χαρακτηριστικά και αρετές, οι οποίες «οφείλουν» να ανταποκρίνονται στις κοινωνικά επικρατούσες προσδοκίες, ώστε να καταφέρει να πιστοποιήσει την πολιτική της επάρκεια, ως η μέλλουσα πρόεδρος των ΗΠΑ (Moore and Dewberry, 2012).

Πρόκειται για χαρακτηριστικά, τα οποία συμβαδίζουν περισσότερο με τα επικρατούντα αρρενωπά πρότυπα συμπεριφορών και λιγότερο με τα γυναικεία, δεδομένου ότι ο χώρος του αθλητισμού συνδέεται άρρηκτα με γνωρίσματα, τα οποία παραπέμπουν κυρίως, σε δύναμη, ανταγωνιστικότητα και πειθαρχία (Aalberg, Stromback and Vreese, 2011). Σε μεγάλο μέρος της αρθρογραφίας, η Κλίντον φέρεται να ανταποκρίνεται σ' αυτή την πρόκληση, καθώς διαμεσολαβείται ως ισχυρή, δυναμική κ.α. Ως αποτέλεσμα, καταφέρνει να αντεπεξέλθει στις κοινωνικά προσλαμβάνουσες προσδοκίες και να ενσαρκώσει, ως ένα βαθμό, το επικρατούν προεδρικό πρότυπο.

Ωστόσο, η θεματική 5 συνιστά ένα ικανό δείγμα μη ικανοποίησης των αναγκαίων επιταγών και εντός του πλαισίου του «horse-race», διαμεσολαβείται ως πολιτικά ανεπαρκής, δεδομένου ότι ένας αγώνας προϋποθέτει την καλή ιατρική κατάσταση των διαγωνιζόμενων. Διασυνδέοντας τη χρηστή διακυβέρνηση με το άψογο ιατρικό ιστορικό, τα μέσα τείνουν να αντικατοπτρίζουν την Κλίντον ως ανίκανη να φέρει εις πέρας τα προεδρικά της καθήκοντα, υπονομεύοντας ως εκ τούτου, την υποψηφιότητά της (Thompson & Yates, 2016). Άλλωστε, ο υψηλός βαθμός αρνητικών αξιολογικών κρίσεων στη συγκεκριμένη θεματική πιστοποιεί τη δυσμενή στάση των αρθρογράφων απέναντί της, η οποία διανθίζεται και χάρη στο ζήτημα της μη αξιοπιστίας της.

Σε δεύτερο επίπεδο, η πλαισίωση της Αμερικανίδας πολιτικού συντελείται στη βάση του «gender», καθώς οι αρθρογράφοι, άλλοτε με θετικό τόνο και άλλοτε με αρνητικό τόνο, επιχειρούν να προσδώσουν αναβαθμισμένη αξία στον ρόλο του γυναικείου φύλου, ως προς

τη δυναμικότητα της υποψηφιότητάς της. Από μόνο της άλλωστε, η ύπαρξη της επίμαχης πλαισίωσης επιβεβαιώνει την καίρια σημασία του φύλου στην προεδρική εκλογική αναμέτρηση, γεγονός το οποίο διαμεσολαβεί μία κοινωνικά a-priori έμφυλη διάσταση, η οποία μεσοποιείται είτε θετικά, είτε αρνητικά από τα υπό εξέταση μέσα ενημέρωσης. Εξ' άλλου, στο ενδεχόμενο κατά το οποίο το φύλο θα διαδραμάτιζε μηδενικό ή μειωμένο ρόλο, η αναφορά και η επιμονή σ' αυτό θα καθίστατο περιττή, αν όχι αχρείαστη.

Στο πλαίσιο αυτό, σε αρκετά μεγάλο αριθμό άρθρων αποπειράται η διασύνδεση της Κλίντον με τον σύζυγό της, Μπιλ, γεγονός το οποίο συντελεί, ως ένα σημείο, στη διαμεσολαβημένη ταύτιση των δύο προσώπων. Ανεξαρτήτως των προθέσεων της συγκεκριμένης τακτικής, αυτό αποδεικνύεται πως έχει ως αποτέλεσμα την τελική υπονόμευση της υποψηφιότητάς της, καθώς αφενός αποτυπώνεται η εικόνα της πολιτικά ανήμπορης Κλίντον να κερδίσει μόνη της την εκλογική αναμέτρηση, αφετέρου ανασύρει από το συλλογικό μνημονικό διάφορα γεγονότα και συμβάντα, τα οποία επιφέρουν δυσμενείς αξιολογικές κρίσεις τόσο για την ίδια, όσο και για τον σύζυγό της (Fisk, 2011).

Ως προς τη θεματολογία των άρθρων, διαπιστώνεται η ύπαρξη μίας σχετικής θεματικής ισορροπίας, παρά τις πρόδηλες - και ως ένα βαθμό δικαιολογημένες - ποσοτικές διαφοροποιήσεις. Σ' αντίθεση με την προσδοκία περί πλήρους κυριαρχίας των κοινωνικών θεμάτων, η ημερήσια ατζέντα γύρω από την υποψήφια των Δημοκρατικών, διαρθρώνεται σε ένα ευρύ θεματικό φάσμα, από την εξωτερική πολιτική, τα σκάνδαλα έως και την οικονομία. Αυτή η διάχυση φυσικά, μπορεί να αποδοθεί στην πολιτική σταδιοδρομία της Κλίντον, η οποία από το 2009 έως το 2013 διατέλεσε υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ και επομένως, αναπόφευκτα η κριτική που της ασκείται για τα υπουργικά της πεπραγμένα, κατέχει σημαίνοντα ρόλο στη δημόσια συζήτηση γύρω από αυτή.

Επίσης, βάσει των ευρημάτων, δεν προκύπτει - όπως αναμενόταν - πως οι αρθρογράφοι θεωρούν ελάσσονος σημασίας τα κοινωνικά θέματα, παραδοχή η οποία τείνει να απορρίπτεται από την ευμεγέθη ποσότητα των κοινωνικού περιεχομένου κειμένων. Παράλληλα, η αρκετά συχνή αναφορά στα λεγόμενα «γυναικεία θέματα», τα οποία εξετάζονται ως μία αυτόνομη θεματική ομάδα - ανεξαρτήτως της κοινωνικά μεσοποιημένης αποτίμησής τους - καταδεικνύει τη διαμεσολάβηση του σημαίνοντα ρόλου του φύλου στην πολιτική εκστρατεία της Κλίντον, γεγονός το οποίο υπερθεματίζεται και από την υπο-πλαισίωση του «gender».

Την ίδια ώρα, σ' αντίθεση με τη διαθέσιμη βιβλιογραφία και τις προσδοκίες της έρευνας, τα χαρακτηριστικά τα οποία αποδίδονται στην Κλίντον, δεν εμπίπτουν στη σφαίρα της κοινωνικά επικρατούσας εικόνας μίας γυναίκας, καθώς παραπέμπουν περισσότερο σε μία αρρενωπή προσωπικότητα (Higgle et all, 1997). Ενδεικτικό είναι το γεγονός πως τα πλέον συνήθη γνωρίσματα της υποψήφιας των Δημοκρατικών συνίστανται στην πολιτική της επάρκεια, την εμπειρία και την αποφασιστικότητα. Πρόκειται επομένως, για χαρακτηριστικά τα οποία αναμενόταν να διαμεσολαβήσουν την εικόνα ενός άνδρα και όχι μίας γυναίκας πολιτικού (Meeks, 2012). Στον αντίποδα, τα γνωρίσματα τα οποία συνήθως αποδίδονται στις γυναίκες πολιτικούς, στην περίπτωση της Κλίντον είτε απουσιάζουν, είτε ο αριθμός τους δεν καθίσταται ικανός ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Αυτή η αναντιστοιχία μεταξύ των προσδοκώμενων και των αποδιδόμενων χαρακτηριστικών, δύναται να εξηγηθεί από τον ρόλο των υποτύπων, καθώς η Κλίντον φέρεται να υιοθετεί μέρος των αρρενωπών χαρακτηριστικών, διατηρώντας παράλληλα, ως βασικό πυλώνα τη γυναικεία έμφυλη φύση της. Στόχος αποτελεί η πολιτική παρείσφρηση εντός των ανδροκρατούμενων χωρίων (Meeks, 2012), ευελπιστώντας στην ενίσχυση των ποσοστών απήχησης και εκλογικής της επίδρασης (Kenski and Falk, 2004), μέσω της προσδοκώμενης αύξησης της διαμεσολαβημένης αξιολόγησής της (Higgle et all, 1997).

Συνολικά, παρά τις προσδοκίες περί αρνητικής αποτίμησης της υποψηφιότητας Κλίντον (Paul and Smith, 2008), οι αξιολογικές κρίσεις των υπό εξέταση άρθρων είναι ισορροπημένες και μάλιστα, ελαφρά υπέρ της ίδιας. Αυτό μάλιστα, επιτυγχάνεται παρά τον μεγάλο αριθμό των άρθρων, τα οποία προτάσσουν ως μείζον ζήτημα τα σκάνδαλα και την αναξιοπιστία της. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι οριακά θετικές κρίσεις εδράζονται και στην αμφιλεγόμενη υποψηφιότητα του Ντόναλντ Τραμπ, καθώς η Κλίντον φέρεται να συσπειρώνει γύρω της, πολιτικές και κοινωνικές ομάδες, οι οποίες έχουν ως κοινή συνισταμένη περισσότερο την προσπάθεια μη εκλογής του Ρεπουμπλικάνου υποψήφιου (Kondic & Skelley, 2016), παρά την αμιγώς στήριξη της υποψηφιότητά της.

Όσον αφορά τώρα την Άγκελα Μέρκελ, η πλειοψηφία των κειμένων πλαισιώνεται στη βάση του «horse-race», γεγονός το οποίο οριοθετεί την ίδια ως «αγωνιζόμενη» σε κάποιον αθλητικό αγώνα και ως εκ τούτου, αναδεικνύει συγκεκριμένες εκφάνσεις της πολιτικής της οντότητας, οι οποίες εμπίπτουν περισσότερο σε αρρενωπές, παρά σε θηλυκές, συμπεριφορές (Meeks, 2012). Βάσει των αξιολογικών κρίσεων των σχετικών άρθρων, η Γερμανίδα πολιτικός φαίνεται πως αποτυγχάνει να ανταποκριθεί στις κοινωνικά επικρατούσες προσδοκίες - δηλαδή αυτές της δυναμικότητας και της ισχύος (Meeks, 2012) -

καθώς η πλειοψηφία των επίμαχων κειμένων διαμεσολαβεί αρνητικά την εικόνα της. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, στη δυσμενή αξιολόγηση της Γερμανίδας πολιτικού εικάζεται πως επιδρούν και έτεροι παράγοντες, οι οποίοι σχετίζονται με τις ευρύτερες ιδεολογικές παραδοχές του κάθε μέσου ενημέρωσης (Anderson, Lewis and Baird, 2011).

Η χρήση της πλαισίωσης «horse-race» αποτυπώνεται εντονότερα στις θεματικές 3 και 5, στις οποίες μεσοποιείται το αποτέλεσμα των εκλογικών αναμετρήσεων σε μία σειρά περιφερειακών κρατιδίων. Αξίζει να σημειωθεί βέβαια, ότι στην εποχή της μαζικής κατανάλωσης και της υπερπληροφόρησης, η χρήση του «horse-race» τείνει να επικρατεί ως κεντρικό πλαίσιο παρουσίασης των πολιτικών τεκταινόμενων (Aalberg, Stromback and de Vreese, 2011), και ως εκ τούτου, ενδεχομένως δεν σχετίζεται με την έμφυλη φύση των πολιτικών προσώπων, αλλά με τις νέες επιταγές στον κλάδο της επικοινωνίας και της δημοσιογραφίας.

Την ίδια ώρα, η σημαντικά περιορισμένη χρήση του υπο-πλαισίου «gender» - εν αντιθέσει με τις προσδοκίες της παρούσας έρευνας - καταδεικνύει τον ελάσσονα ρόλο του φύλου στη διαμεσολαβημένη εικόνα της Καγκελαρίου, με αποτέλεσμα να αποκρύπτεται η πρόδηλη σημασία του. Έτσι, αρκετά άρθρα παρατίθενται μέσω ενός αμιγώς πολιτικού πλαισίου, το οποίο εξαντλεί τη μεσοποίηση της Μέρκελ, στην παράθεση πολιτικών γεγονότων, δηλώσεων, ιδεολογιών και ειδήσεων και ως εκ τούτου, η αποτίμηση της πολιτικής της υπόστασης τείνει να βαίνει ουδέτερη. Αξίζει να σημειωθεί σ’ αυτό το σημείο πως η έμφυλη διάσταση της αρθρογραφίας ενδεχομένως, λανθάνει σε δευτερογενές επίπεδο, παράγοντας ο οποίος δεν καθιστά εφικτή την παρατήρησή της μέσω της χρήσης του υπο-πλαισίου «gender».

Ως προς τη θεματολογία των κειμένων, η πλειοψηφία αυτών εστιάζει, κατά κύριο λόγο, στην κοινωνία, γεγονός το οποίο τείνει να συνάδει με τις πρότερες βιβλιογραφικές αναφορές (Pew Research Center 2008), οι οποίες συνδέουν τις γυναίκες πολιτικούς με κοινωνικού περιεχομένου θέματα. Βεβαίως, σημαίνουσα σημασία σ’ αυτό κατέχει και η χρονική συγκυρία, καθώς η μελέτη των ερευνητικών δεδομένων συμπίπτει με τη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση. Μείζονα ρόλο στην ημερήσια ατζέντα των μέσων διαδραματίζει και η οικονομία, εξέλιξη η οποία αποδίδεται στην ισχυρή γεωπολιτική και οικονομική θέση της Γερμανίας στην Ευρωζώνη και την ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης. Παράλληλα, σε ένα ακόμη δείγμα του περιορισμένου ρόλου του φύλου στη διαμεσολαβημένη εικόνα της Μέρκελ, κατά την εξέταση των άρθρων δεν εντοπίζεται κανένα κείμενο το οποίο εστιάζει σε αμιγώς γυναικεία ζητήματα.

Όπως και στην περίπτωση της Κλίντον, στη Γερμανίδα πολιτικό αποδίδονται χαρακτηριστικά τα οποία δεν συνάδουν με το κοινωνικά επικρατούν πρότυπο της γυναίκας πολιτικού. Αντιθέτως, η ίδια διαμεσολαβείται κατά κύριο λόγο, ως δυναμική και σκληρή, χαρακτηριστικά τα οποία παραπέμπουν σε αρρενωπές και όχι θηλυκές, συμπεριφορές (Meeks, 2012). Πρόκειται για γνωρίσματα, τα οποία, σε μεγάλο βαθμό, αποτυπώνονται στη θεματική 2 και αντανακλούν την αντίδρασή της στη διαχείριση της ελληνικής κρίσης, ερχόμενα σε πλήρη αντιδιαστολή με τις κοινωνικά επικρατούσες προσδοκίες γι' αυτήν.

Στον αντίποδα, αν και σε σημαντικά μικρότερο βαθμό, η Καγκελάριος μεσοποιείται και ως ανθρωπίστρια, γνώρισμα το οποίο τείνει να ανταποκρίνεται στην κοινωνικά επικρατούσα εικόνα μίας γυναίκας πολιτικού και να ευθυγραμμίζεται με τις κοινωνικές προσδοκίες. Όπως καθίσταται εύλογο, το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό συνδέεται αποκλειστικά με τη διαχείριση της μεταναστευτικής - προσφυγικής κρίσης, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι ένας μικρός αριθμός των κειμένων εστιάζει και στην έλλειψη αυτού, αποδίδοντας ως εκ τούτου, στη Μέρκελ την κατηγορία της «μη ανθρωπίστριας» και αξιολογώντας την με διαμεσολαβημένο δυσμενή τρόπο.

Τέλος, όσον αφορά τις αξιολογικές κρίσεις, τα ευρήματα τείνουν να επιβεβαιώνουν τη βιβλιογραφία, καθώς η πλειοψηφία των άρθρων διακατέχεται είτε από ουδέτερη, είτε από αρνητική χροιά απέναντι στη Γερμανίδα πολιτικό, ενώ αντίθετα, ο αριθμός των θετικών αποτιμήσεων περιορίζεται σημαντικά. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η συγκεκριμένη τάση δύναται να αποδοθεί στη μακρά περίοδο της διακυβέρνησής της, η οποία συμπληρώνει αισίως τρεις τριετίες - σύνολο 12 έτη - στο ανώτατο αξίωμα της χώρας (CNBC, 2017) και ως αποτέλεσμα, στην αυξανόμενη ανάγκη του γερμανικού εκλογικού σώματος για μία πολιτική αλλαγή ή στη συσσωρευμένη απογοήτευση που πηγάζει σε προγενέστερες πολιτικές της αποφάσεις. Άλλωστε, στην περίπτωση της Γερμανίας, δεν έχει υπάρξει Καγκελάριος, με μεγαλύτερη θητεία[66], καθώς τόσο ο Γκέρχαρντ Σρέντερ, όσο και ο Χέλμουτ Κολ παρέμειναν στο ύψιστο αξίωμα για μικρότερο χρονικό διάστημα.

Όπως καθίσταται σαφές από τα παραπάνω, παρότι και οι δύο είναι γυναίκες πολιτικοί, με σημαίνοντα ρόλο στη δημόσια ζωή των ΗΠΑ και της Γερμανίας, η διαμεσολάβηση της Κλίντον και της Μέρκελ, αντίστοιχα, από τον ηλεκτρονικό Τύπο, ενέχει μία σειρά διαφοροποιήσεων, με κυριότερη όλων, τον ρόλο του φύλου στην πολιτική τους σταδιοδρομία. Η διαφορά αυτή,

[66] Αφορά την περίοδο μετά την επανένωση της Γερμανίας, το 1990.

φέρεται να έγκειται σε μεγάλο βαθμό, στην ετερόκλιτη ιστορική εξέλιξη της αμερικανικής και της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Σ' αντίθεση με τη Γηραιά Ήπειρο, ο αμερικανικός προτεσταντισμός προσδιορίζεται από ένα συντηρητικό πρόσημο, το οποίο θέτει τη γυναίκα σε θέση υποταγής έναντι της ανδρικής ηγεμονίας (Tsaliki, 2016) και ως εκ τούτου, η πολιτική ενασχόληση της προσκρούει στις συντηρητικές εκφάνσεις των κοινωνικά επικρατούντων θρησκευτικών αξιωμάτων.

Σύμφωνα επομένως, με τα πρόδηλα ερευνητικά ευρήματα, η μεσοποίηση της Κλίντον συνίσταται σε μεγαλύτερο βαθμό στην έμφυλη διάσταση, κάτι το οποίο δεν συναντάται ευρέως στην περίπτωση της Μέρκελ. Άλλωστε, η συστηματική πλαισίωση της Αμερικανίδας στη βάση του «gender» έρχεται σε αντιδιαστολή με τη σχεδόν μηδενική του (σ.σ. «gender») παρουσία στα άρθρα που αφορούν τη Γερμανίδα. Από την πλευρά της, η χρήση του «horse-race», η οποία είναι έκδηλη και στις δύο περιπτώσεις, καταδεικνύει την ένταξη αμφότερων σε ένα πλαίσιο αναμέτρησης - αγώνα, το οποίο ωστόσο, δεν συνδέεται άρρηκτα με την έμφυλη διάσταση της πολιτικής - δεδομένης της ευρύτερης χρήσης του στα νέα μέσα (BigThink, 2016) - παρότι, κυρίως σε δευτερογενές επίπεδο, ενέχει σπέρματα έμφυλων αναφορών.

Ενδεικτικό της διαφορετικής αντιμετώπισης που τυγχάνουν από τα μέσα ενημέρωσης, συνιστά και ο αριθμός των άρθρων, τα οποία δεν εμπίπτουν ούτε στο υπο-πλαίσιο του «horse-race», ούτε στο υπο-πλαίσιο του «gender» και οροθετούνται σε ένα αμιγώς πολιτικό πεδίο. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Καγκελαρίου, ένα ευμέγεθες ποσοστό κειμένων εντάσσεται σ' αυτή την κατηγορία, αποφεύγοντας τη χρήση συγκεκριμένων μεθόδων μεσοποίησης και παραθέτοντας περιεχόμενο, το οποίο χαρακτηρίζεται αυστηρά από πολιτικούς όρους. Πρόκειται για μία παρατήρηση, η οποία αντικατοπτρίζει την τάση των μέσων ενημέρωσης προς την κατεύθυνση της μικρότερης παρέμβασης στο διαμεσολαβημένο νόημα (Busher, 2006).

Στον αντίποδα, η συντριπτική πλειοψηφία των κειμένων σχετικά με την Κλίντον - με εξαίρεση ενδεχομένως τη θεματική 5 - προβαίνει στη συστηματική χρήση των δύο προαναφερθέντων υπο-πλαισίων (σ.σ. «horse-race» και «gender»), γεγονός το οποίο υποδηλώνει τον αυξημένο παρεμβατικό ρόλο - είτε θετικό, είτε αρνητικό - των συντακτών στο δημοσιευθέν περιεχόμενο. Ως αποτέλεσμα, καταδεικνύεται η τάση των μέσων ενημέρωσης να «παρέμβουν» και να διαμορφώσουν εκ νέου, τη διάρθρωση της διαμεσολαβημένης εικόνας της υποψήφιας των Δημοκρατικών.

Στο ίδιο πλαίσιο, τα άρθρα, τα οποία αφορούν την Κλίντον, εστιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό στα αμιγώς γυναικεία ζητήματα, εν αντιθέσει με την αρθρογραφία περί Μέρκελ, στην οποία απουσιάζουν πλήρως. Φυσικά, η συγκεκριμένη τάση εδράζεται και στη διαφοροποιημένη έμφαση που προσδίδει η Αμερικανίδα στην έμφυλη διάσταση της υποψηφιότητάς της (Meeks, 2016), σε αντιδιαστολή με την Καγκελάριο, η οποία αποφεύγει κάθε επίκληση ή παραπομπή στο γυναικείο της φύλο (Der Hoffmann, 2013). Σε κάθε περίπτωση πάντως, η διαμεσολαβημένη εικόνα αμφότερων αποδίδει - παρά τις ποσοτικές αποκλίσεις - σημαίνουσα σημασία στα ζητήματα, κοινωνικής φύσεως, τα οποία βάσει της βιβλιογραφίας, κατηγοριοποιούνται στην κοινωνικά επικρατούσα γυναικεία θεματολογία.

Όσον αφορά τα προσωπικά χαρακτηριστικά, όπως προκύπτει από τα ευρήματα, και στις δύο περιπτώσεις τα αποδιδόμενα σ' αυτές γνωρίσματα δεν εμπίπτουν στα λεγόμενα γυναικεία χαρακτηριστικά. Αντίθετα μάλιστα, η διαμεσολάβηση των Κλίντον και Μέρκελ ως «δυναμικές» και «ηγέτιδες», προσδιορισμοί οι οποίοι κυριαρχούν στα υπό εξέταση κείμενα, συμπίπτει με αρρενωπές συμπεριφορές. Πρόκειται για ένα δεδομένο, το οποίο δύναται να εξηγηθεί από την κοινωνικά επικρατούσα ταύτιση των «αναγκαίων» χαρακτηριστικών για τον επικεφαλής ενός κράτους, με τα λεγόμενα ανδρικά χαρακτηριστικά (Meeks, 2012).

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ο διαφαινόμενος ρόλος των υποτύπων, καθώς αμφότερες τείνουν να υιοθετούν ανδρικά και αρρενωπά χαρακτηριστικά, με στόχο την ικανοποίηση των κοινωνικά επικρατουσών προσδοκιών για τη θέση του επικεφαλής κράτους (Kenski and Falk, 2004) και την αύξηση των πιθανοτήτων εκλογής ή διατήρησης στην εξουσία. Εξ άλλου, σύμφωνα και με τη διαθέσιμη βιβλιογραφία, η συγκεκριμένη τακτική συνεπάγεται την υψηλότερη αξιολόγηση των γυναικών πολιτικών και την ενίσχυση του πολιτικού τους προφίλ (Higgle et all, 1997).

Σχετικά με τις αξιολογικές κρίσεις, παρατηρείται η ακριβώς αντίστροφη αποτίμηση μεταξύ της Κλίντον και της Μέρκελ, καθώς η πρώτη αξιολογείται περισσότερο ως θετικά - ουδέτερα και η δεύτερη ως ουδέτερα - αρνητικά. Η επιδοκιμαστική μεσοποίηση της Αμερικανίδας όπως προκύπτει, φέρεται να εδράζεται, σε μεγάλο βαθμό, στην αρνητική αξιολόγηση του ανθυποψήφιού της, παρά στα πολιτικά της εχέγγυα. Εν ολίγοις, η Κλίντον τείνει να λαμβάνει μεγαλύτερη στήριξη χάρη στην αρνητική διαμεσολάβηση του Τραμπ, παρά στην αμιγώς θετική διαμεσολάβηση της ίδιας. Όσον αφορά τη Γερμανίδα πολιτικό, η δυσμενής μεσοποίησή της αποδίδεται κατά κύριο λόγο, στη διαχείριση της προσφυγής - μεταναστευτικής κρίσης, αλλά και στο αβέβαιο πολιτικό της μέλλον, δεδομένων των απογοητευτικών εκλογικών επιδόσεων του κυβερνώντος κόμματος.

Παράλληλα, σε αντίθεση με τις προσδοκώμενες εκτιμήσεις (Busher, 2006), τα υπό εξέταση άρθρα θίγουν σε αρκετά περιορισμένο επίπεδο, την εξωτερική εμφάνιση των δύο υποψηφίων, και μάλιστα, οι μοναδικές σχετικές αναφορές, οι οποίες αφορούν κυρίως, την Κλίντον, ενέχουν μία θετική χροιά, καθώς διαμεσολαβούνται με αξιολογικά θετικούς επιθετικούς προσδιορισμούς. Ως εκ τούτου, οι αρθρογράφοι τείνουν να αποφεύγουν την εστίαση σε εξωτερικά χαρακτηριστικά, προσδίδοντας μεγαλύτερη σημασία σε αμιγώς πολιτικά ζητήματα (Sanbonmatsu, 2002).

Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο πολιτικών παρατηρούνται ως προς το ηλικιακό ζήτημα, καθώς μέρος των δημοσιευμάτων, τα οποία αναφέρονται στην Κλίντον, θίγουν το συγκεκριμένο θέμα, μεσοποιώντας είτε θετικά είτε αρνητικά την ηλικία της Αμερικανίδας πολιτικού, κάτι το οποίο απουσιάζει πλήρως από τα δημοσιεύματα σχετικά με τη Μέρκελ. Η συγκεκριμένη εξέλιξη, η οποία συνδέεται άρρηκτα με την εξωτερική εικόνα, δύναται να αποτελέσει τροχοπέδη στην πολιτική εξέλιξη της υποψήφιας των Δημοκρατικών, καθώς ικανός αριθμός δημοσιευμάτων θέτει υπό αμφισβήτηση την ικανότητά της, ως προς τη διακυβέρνηση των ΗΠΑ (Herrick et all, 2012), επικαλούμενος την ηλικία της. Μάλιστα, το εν λόγω δεδομένο αποκτά αυξάνουσα σημασία, λαμβάνοντας υπόψη τη θεματική 5, στην οποία γίνεται εκτενής λόγος για την ιατρική κατάσταση της Κλίντον. Στον αντίποδα, στην περίπτωση της Γερμανίας πολιτικού, είναι πλήρης η απουσία παρεμφερούς ύφους δημοσιευμάτων, καθώς οι αναφορές σ' αυτήν αποσυνδέονται πλήρως από την ηλικιακή ή εξωτερική της κατάσταση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ποσοτικό επίπεδο, διαπιστώνεται ότι τα άρθρα, τα οποία αναφέρονται στην Κλίντον τείνουν να διαθέτουν μεγαλύτερη έκταση και να υπογράφονται σε υψηλότερο βαθμό από γυναίκες συντάκτριες, εν συγκρίσει με τα άρθρα, τα οποία αφορούν τη Μέρκελ. Τα συγκεκριμένα δεδομένα δύνανται εν μέρει, να αποδοθούν αφενός, στην αυξάνουσα κοινωνική σημασία της ενδεχόμενης εκλογής Κλίντον - δεδομένου ότι η Γερμανίδα βρίσκεται ήδη στο ανώτερο πολιτικό αξίωμα της χώρας της - αφετέρου στην έμφυλη διάσταση της πολιτικής παρουσίας της Αμερικανίδας, την οποία, όχι μόνο έχει αποδειχθεί και η ίδια, αλλά επιδιώκει να επικοινωνήσει και να κεφαλαιοποιήσει πολιτικά (Meeks, 2016).

Διαφοροποιήσεις βέβαια, παρατηρούνται και μεταξύ των μέσων ενημέρωσης, οι οποίες εν μέρει, εξηγούνται από τις ετερόκλιτες κοινωνικές συνθήκες των χωρών - προέλευσης των επίμαχων διαδικτυακών μέσων. Συγκεκριμένα, όπως είναι φυσικό, τα αμερικανικά μέσα τείνουν να προσδίδουν υψηλότερη σημασία στις εξελίξεις γύρω από τη Κλίντον, μέσω της

δημοσίευσης μεγαλύτερων, σε αριθμό και έκταση, άρθρων. Τα βρετανικά από την πλευρά τους, τείνουν να αποδίδουν εξίσου μεγάλη σημασία, τόσο στην αρθρογραφία περί της Αμερικανίδας πολιτικού, όσο και της Μέρκελ. Όσον αφορά τα ελληνικά μέσα, λόγω εντοπιότητας, εστιάζουν περισσότερο στη Γερμανίδα πολιτικό, την οποία μεσοποιούν κατά κύριο λόγο με αρνητική χροιά. Εξαίρεση συνιστά η θεματική 4, η οποία αφορά τη μεταναστευτική - προσφυγική κρίση, καθώς η στάση της Καγκελαρίου αξιολογείται με θετικό και επιδοκιμαστικό τρόπο. Ως προς το φύλο, δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες αποκλίσεις στον ρόλο που του αποδίδουν, παρότι τα αμερικανικά φέρεται να εστιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό, στην έμφυλη διάσταση της υποψηφιότητας Κλίντον.

Συνοψίζοντας, καθίσταται πρόδηλο πως η διαμεσολάβηση της Κλίντον και της Μέρκελ, παρότι ενέχει μία σειρά παρεμφερών χαρακτηριστικών, τείνει να εδράζεται σε διαφορετική βάση, γεγονός το οποίο αντανακλά και τον ανόμοιο τρόπο «παρέμβασης» του φύλου στην πολιτική τους εικόνα. Η επιλογή της Αμερικανίδας να εντάξει το φύλο στην πολιτική της εκστρατεία αντικατοπτρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη σχετική αρθρογραφία και παρέχει το βήμα στον εκάστοτε αρθρογράφο να το αξιοποιήσει, με βάση την ευρύτερη πολιτική στρατηγική του μέσου.

Εξ ου άλλωστε και η έντονη παρεμβατικότητα στο περιεχόμενο και το ύφος των κειμένων, μέσω της επιλογής χρήσης των υπο-πλαισίων του «horse-race» και του «gender», τα οποία αναδεικνύουν κατά το δοκούν, συγκεκριμένες εκφάνσεις της ίδιας. Σε κάθε περίπτωση, το φύλο καθίσταται πεδίο, είτε θετικής είτε αρνητικής, αξιολογικής κρίσης και φέρεται να διαθέτει αυξημένο ρόλο στη διαμόρφωση της μεσοποιημένης εικόνας της Κλίντον, δεδομένου ότι σε μεγάλο μέρος της υπό εξέταση αρθρογραφίας, συνιστά το πεδίο, με βάση το οποίο καθορίζεται η στάση, το ύφος και το πρόσημο του κειμένου.

Στον αντίποδα, η διαμεσολάβηση της Μέρκελ τείνει να αποστασιοποιείται από το φύλο, γεγονός το οποίο αντανακλάται στον υψηλό αριθμό δημοσιευμάτων, με αμιγώς πολιτικό περιεχόμενο. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιολογική κρίση των αρθρογράφων φαίνεται πως εδράζεται σε έτερα χαρακτηριστικά, τα οποία δεν σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την έμφυλη διάσταση της πολιτικής της παρουσίας. Ως αποτέλεσμα, η μεσοποίησή της τείνει να βασίζεται στην εκάστοτε προσλαμβάνουσα των μέσω ενημέρωσης και στην ευρύτερη πολιτική τους τοποθέτηση, αγνοώντας τον πρόδηλο ρόλο του φύλου.

Σε κάθε περίπτωση βέβαια, δεν είναι σαφές αν σε δευτερογενές επίπεδο, το φύλο καθορίζει την πολιτικά διαμεσολαβημένη εικόνα της ίδιας, μέσω έμμεσων μεθόδων. Είναι άγνωστο

δηλαδή, αν η ένταση της κριτικής για τη διαχείριση του μεταναστευτικού ή ο βαθμός απαισιοδοξίας για την προοπτική της πολιτικής της βιωσιμότητας, διέπεται και συνδιαμορφώνεται από το γεγονός πως η ίδια είναι γυναίκα και όχι άνδρας. Επομένως, καθίσταται αρκετά δύσκολο να εντοπιστεί η λανθάνουσα επίδραση του φύλου - και εν προκειμένω του γυναικείου - στον βαθμό, την έκταση και την ένταση της εις βάρος της κριτικής.

Βιβλιογραφία

1. Aalberg, T. Stromback, J. and de Vreese, C. (2011). The framing of politics as strategy and game: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Sage Publications*. 13(2). p.p. 162-178. Available from <http://jonathanstray.com/papers> [Accessed October 9 2016]
2. Alexander, H. 2015. Angela Merkel named as Time magazine's person of the year. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12041523/Angela-Merkel-named-as-Time-magazines-person-of-the-year.html>
3. Allen, N. 2015. Donald Trump accused of sexism over "schlonged" comment. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/12065534/Donald-Trump-accused-of-sexism-over-schlonged-comment.html>
4. Altman, G. 2016. How Healthy is Hillary Clinton? The Doctor Weight It. The New York Times. Available from <https://www.nytimes.com/2016/09/19/us/politics/hillary-clinton-health.html>
5. Anderson, M., Lewis, C., Baird, C., 2011. Punishment or Reward? An Experiment on the Effects of Sex and Gender Issues on Candidate Choice. *Journal of Women*. 32. p.p. 136-152
6. Andrews, N. and Meckler, L. 2016. Donald Trump: Hillary Clinton Would be Nowhere in Politics if a man. The Wall Street Journal. Available from <http://blogs.wsj.com/washwire/2016/04/28/donald-trump-hillary-clinton-would-be-nowhere-in-politics-if-a-man/>
7. Armbrecht, A. 2015. Where are the women leaders?. *Word Economic Forum - WEF Reports [online].* Available from <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/where-are-the-women-leaders/> [Accessed September 17 2016]
8. Ash, T. 2016. Can Angela Merkel prevent Europe being eaten away at tis core?. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/17/german-elections-angela-merkel-europe-refugees>

9. Bacon, J. 2015. German leader Angela Merkel tops Thump for TIME Person of the Year. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/nation/2015/12/09/german-chancellor-merkel-time-person-year/77027806/>
10. Barbaro, M. 2015. Donald Trump Goes Vulgar in Swipe at Hillary Clinton. The New York Times. Available from <https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2015/12/22/donald-trump-goes-vulgar-in-swipe-at-hillary-clinton/>
11. Bennett, A. 2015. Angela Merkel has been kinder to Greece than German voters would be. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/greece/11740556/Angela-Merkel-has-been-kinder-to-Greece-than-German-voters-would-be.html>
12. Benoit, B. 2015. Greek "No" Vote Poses Angela Merkel's Biggest Challenge. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/emerging-no-vote-in-greece-poses-merkels-biggest-challenge-1436123516>
13. Birrell, I. 2015. Hillary Clinton has everything going for her – except presidential promise. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/voices/comment/hillary-clinton-has-everything-going-for-her-except-presidential-promise-10171584.html>
14. Blair, O. 2015. Angela Merkel named 2015 TIME Person of the Year. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/people/angela-merkel-named-2015-time-person-of-the-year-a6766386.html>
15. Blake, A. 2016. This is why Hillary Clinton will have trouble beating Donald Trump. The Independent. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/this-is-why-hillary-clinton-will-have-trouble-beating-donald-trump-a7325011.html> (a)
16. Blake, A. 2016. The great health debate of 2016 shows how uniquely bad Clinton and Trump are at this. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/14/the-great-health-debate-of-2016-shows-how-uniquely-bad-clinton-and-trump-are-at-this/?utm_term=.be5ba8cf96d1> (b)
17. Blake, A. 2016. The attacks on Hillary Clinton's health are nasty, they're also failing. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-

fix/wp/2016/09/07/the-attacks-on-hillary-clintons-health-are-nasty-theyre-also-failing/> ©

18. Blake, A. 2016. Just 27% of Republicans say Hillary Clinton is healthy enough to be president. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/22/just-27-percent-of-republicans-say-hillary-clinton-is-healthy-enough-to-be-president/?utm_term=.e4d35725eb2d> (d)
19. Blakely, R. 2016. Less than half of us voters believe Clinton's claims about her health. *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/article/less-than-half-of-us-voters-believe-clinton-s-claims-about-her-health-7mrsr09jn>
20. Blakely, R. 2015. Hillary bullied bills sexual "victims" into silence says Trump. The Times. Available from <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/americas/article4650561.ece>
21. Blakely, R. and Hoyle, B. 2015. *Joe Biden: The big loser from Hillary Clinton debate triumph.* The Times. Available from <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/americas/article4586018.ece>
22. Bolton, D. 2015. More than half of German support Angela Merkel's tough stance on Greece. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/more-than-half-of-germans-support-merkels-tough-stance-on-greece-10391573.html>
23. Borchers, C. 2016. The Clinton campaign's bad damage control just made the healthy story even worse. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/11/the-clinton-campaigns-bad-damage-control-just-made-the-health-story-even-worse/?utm_term=.f693e0af9425>
24. Bruni, F. 2015. Hillary Clinton's Democratic Debate Magic. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/10/14/opinion/hillary-clintons-democratic-debate-magic.html>
25. Buhlmann M., Schadel, L. 2012. Representation Matters: The impact of descriptive women's representation on the political involvement of women. *Representation*. 48(1). p.p. 101-114
26. Bumb, P. 2015. Bill Clinton is more popular than Hillary Clinton but does he really help her. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2015/12/28/bill-clinton-is-

more-popular-than-hillary-clinton-but-does-he-really-help-her/?utm_term=.3440a4c9f1c8>

27. Buncombe, A. 2015. Donald Trump claims Bill Clinton "penchant for sexism". *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/donald-trump-claims-bill-clinton-has-a-penchant-for-sexism-a6788266.html>
28. Buncombe, A. 2015. Hillary Clinton presidential announcement: #WhyI'mnotvotingforHillary tops Twitter. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/hillary-clinton-presidential-announcement-whyimnotvotingforhillary-hashtag-tops-twitter-10173201.html>
29. Busher, A. (2006). Framing Hillary Clinton: A Content Analysis of the New York Times News Coverage of the 2000 New York Senate Election. [online] Georgia State. Georgia State University. Available from <http://scholarworks.gsu.edu> [Accessed November 15 2016]
30. Charter, D. 2016. Merkel takes blame for migrant crisis. *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/article/contrite-merkel-takes-blame-for-migrant-crisis-zxmw8hsbx>
31. Charter, C., Carassava, A., Waterfield, B. 2015. Europe faces crisis after gambling say "no". *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4488991.ece>
32. Charter, C. and Waterfield, B. 2015. Angela Merkel faces leadership battle over Greece as MPs threaten to revolt. *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4491670.ece>
33. Chozick, A. 2016. Hillary Clinton Treats Theories About Coughing Attack With Dose Humor. *The New York Times.* Available from <https://www.nytimes.com/2016/09/07/us/politics/hillary-clinton-health.html>
34. Chozick, A. and Healy, P. 2016. Hillary Clinton Is Set Back By Decision to Keep Illness Secret. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2016/09/13/us/hillary-clinton-pneumonia.html>
35. Chozick, A. 2015. Hillary Clinton Announces 2016 Presidential Bid. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/04/13/us/politics/hillary-clinton-2016-presidential-campaign.html>
36. Chozick, A. and Parker, A. 2016. Donald Trump's Gender-Based Attacks on Hillary Clinton Have Calculated Risk. *The New York Times*. Available from

<https://www.nytimes.com/2016/04/29/us/politics/hillary-clinton-donald-trump-women.html>

37. Cillizza, C. 2016. Hillary Clinton's health just became a real issue in the presidential campaign. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/11/hillary-clintons-health-just-became-a-real-issue-in-the-presidential-campaign/?utm_term=.118028b4a5e7> (a)
38. Cillizza, C. 2016. The questions about Hillary Clinton's health are absurd. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/06/the-questions-about-hillary-clintons-health-are-absurd/?utm_term=.b9696c8ace4e> (b)
39. CNBC (unknown author). 2017. *"Is Germany tired of Merkel?" asks mass-selling newspaper Bild*. Available from <http://www.cnbc.com/2017/02/07/is-germany-tired-of-merkel-asks-mass-selling-newspaper-bild.html>
40. Cockburn, H. 2016. German elections: AfD surge at expense of Angela Merkel a sign of the "return of the Nazis". *The Independent.* Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/german-far-right-party-afd-enters-berlin-state-parliament-for-first-time-a7315741.html>
41. Coe, K., Domke, D., Bagley, M., Cunningham, S., Van Leuven, N. 2009. Masculinity as Political Strategy: George W. Bush, the "War on Terrorism" and an Echoing Press. *Journal of Women*, Politics & Policy. 29 (1). p.p. 31-50
42. Cohen, R. 2015. Hillary Clinton is a survivor who does not need to reinvent herself. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/opinions/clintons-message-to-voters-im-still-here/2015/04/13/252c9a40-e1f7-11e4-81ea-0649268f729e_story.html?utm_term=.2141b35040fe>
43. Cole, H. 2016. Hillary Clinton's historic race: "Women don't lose elections because of sexism". *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/27/hillary-clinton-presidential-election-sexism-book-nancy-cohen>
44. Communication and Media Studies. (2008). Μεθοδολογία Έρευνας. *University of Athens [online].* Available from <http://www2.media.uoa.gr/lectures/ad/> [Accessed January 18 2017]
45. Connolly, K. 2015. What now, Merkel? Ass German after Greek voters reject further austerity. *The Guardian*. Available from

<https://www.theguardian.com/business/2015/jul/06/merkel-germany-greek-voters-austerity-german-reaction-referendum-eurozone-greece>

46. Cookson, J. 2016. Why Women Make Better Politicians. *Big Think Articles* [online]. Available from <http://bigthink.com/women-and-power/why-women-make-better-politicians>
47. Cornwell, P. and Usborne, D. 2015. Hillary Clinton: What does she really stand for, and why does she want to be US president?. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/hillary-clinton-what-does-she-really-stand-for-and-why-does-she-want-to-be-president-10171544.html>
48. Crilly, R. 2015. Democratic debate: Hillary Clinton underlines status as front-runner with dominant performance. *The Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/democrats/11930175/Democratic-debate-live.html
49. Cummings, W. 2015. The Donald strikes back: Trump attacks Bill Clinton's "sexism". *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2015/12/27/donald-strikes-back-trump-attacks-bill-clintons-sexism/77960472/>
50. Daily Telegraph (unknown author). 2016. *Angela Merkel' historic error on immigration*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12193876/Angela-Merkels-historic-error-on-immigration.html>
51. Dan, V. Iorgoveanu, A. 2013. Still On the Beaten Path: How Gender Impacted the Coverage of Male and Female Romanian Candidates for European Office. *The International Journal of Press/Politics*. 18(2). p.p. 208-233
52. Davis, A. 2016. Setback for German Chancellor Angela Merkel's party in Berlin state election. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/world/2016/09/18/setback-german-chancellor-angela-merkels-party-berlin-state-election/90628438/>
53. Deborah, A. Kristi, A. 1993. Gender as a Factor in the Attribution of Leadership Traits. *Political Research Quarterly*. 46. p.p. 527-545
54. Dejevsky, M. 2016. Germany's election result is a warning to Merkel -not a far right triumph. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/14/germany-election-result-warning-merkel-far-right-afd>

55. Delamaide, D. 2015. Analysis: Even in defeat, Greece sends power message to Europe. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/world/2015/07/13/greece-deal-analysis-delamaide/30076523/>
56. Deng, B. and Blakely, R. 2016. Colin Powell: Email reveals Clinton greed. *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/article/colin-powell-email-reveals-clinton-greed-2vctrcfxf>
57. Deng, B. 2016. Trump lands clean sweep but fails to kill off rivals. *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/article/trump-lands-clean-sweep-but-fails-to-kill-off-rivals-hgwljbpps>
58. Dolan, K. 1997. Gender Differences in Support for Women Candidates. *Women & Politics*. 17(2). p.p. 27-41
59. Dough, B. 2016. Germany's ruling part lost this week Berlin election –what does this mean for the national elections?. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/09/21/germanys-ruling-party-lost-this-weeks-berlin-election-what-does-this-mean-for-the-2017-national-elections/?utm_term=.082b2b8bfbdd>
60. Eagle, A. Diekman, A. 2005. What is the problem? Prejudice as an attitude-in-context. In *On the nature of prejudice: Fifty years after Allport*. p.p. 19-35. Hoboken. Blackwell Publishing
61. Eddy, M. 2016. Nationalist party's challenge to Merkel moves to Berlin state elections. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2016/09/19/world/europe/nationalist-partys-challenge-to-merkel-moves-to-berlin-state-elections.html>
62. Elder, L., 2004. Why Women Don't Run. *Women & Politics*. 26 (2). p.p. 27-46
63. Eleftheriou-Smith, L. 2016. Angela Merkel stands by her guns on refugee crisis –but admits he is hurting Germany. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-election-angela-merkel-refugee-crisis-afd-cdu-a6930096.html>
64. Encyclopedia Britannica. 2017. Political Polls. *Britannica [online*]. Available from <https://www.britannica.com/topic/public-opinion/Political-polls#ref397929>

65. European Commission. (2017). EC European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations [online]. Available from <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/> [Accessed February 4 2017]
66. Fearn, H. 2016. Donald Trump says Hillary Clinton is playing th "woman card" - and so what if she is?. The Independent. Available from <http://www.independent.co.uk/voices/donald-trump-hillary-clinton-playing-woman-card-so-what-a7003596.html>
67. Fisk, S. 2011. How Does Gender Inequality Persist?. *The Clayman Institute for Gender Research* [online]. Available from <http://gender.stanford.edu/news/2011/how-does-gender-inequality-persist> [Accessed October 9 2016]
68. Fox, R. Lawless, J. 2011. Gendered Perceptions and Political Candidacies: A Central Barrier to Women's Equality in Electoral Politics. *American Journal of Political Science*. 55(1). p.p. 59-73
69. Frederick, A. 2013 Bringing Narrative In: Race-Gender Storytelling, Political Ambition, and Women's Paths to Public Office. *Journal of Women, Politics & Policy*. 34. p.p. 113-137
70. Frey, L., Botan, C. and Kreps, G. (1999). Investigation communication: An introduction to research methods. Second ed. Boston. Allyn & Bacon
71. Fulton, S. 2012. Running Backwards and in High Heels: The Gendered Quality Gap and Incumbent Electoral Success. Political Research Quarterly. 65(2). p.p. 303-314
72. Gearan, A. 2015. Hillary Clinton Launches presidential bid. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/04/12/hillary-clintons-2016-presidential-bid-starts-today/?utm_term=.8751e5e7f65b>
73. George, R. 2015. Where Are All the Women in World Politcs. *Huffington Post (online*). Available from <http://www.huffingtonpost.com/rachel-a-george/where-are-all-the-women-in-world-politics_b_8292608.html> [Accessed September 17 2016]
74. Giddens, A. 2009. Κοινωνιολογία. ed. Second. Αθήνα. Εκδόσεις Gutenberg
75. Glenza, J. 2015. Angela Merkel named Time' Person of the Year –the first woman since 1986. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/09/angela-merkel-time-magazine-person-of-the-year-2015>
76. Graham, C. 2016. What would happen if Hillary Clinton dropped out of US election race after being diagnosed with pneumonia?. Daily Telegraph. Available from

<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/what-would-happen-if-hillary-clinton-drops-out-of-us-election-ra/>

77. Guide to Women Leaders. 2017. Worldwide Guide to Women in Leadership (online). Available from <www.guide2womenleaders.com> [Accessed February 5 2017]
78. Hafner, J. 2016. Trump hits Clinton on the "woman card" again. USA Today. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/04/28/donald-trump-hillary-clinton-woman-card/83645000/>
79. Hardmeier, S. 2008. The effects of published polls on citizens. In The SAGE Handbook of Public Opinion Research. p.p. 504-513. London. SAGE
80. Harrison, K. Boyd, T. 2002. Understanding political ideas and movements. Manchester. Manchester University Press
81. Healy, P. 2015. Democratic Debate Turns Hillary Clinton' Way After Months of Difficulties. *The News York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/10/14/us/politics/hillary-clinton-moves-quickly-to-re-establish-trust-in-honesty-and-competence.html>
82. Heflick, N. Goldenberg, J. 2009. Objectifying Sarah Palin: Evidence that objectification causes women to be perceived as less competent and les fully human. *Journal of Experimental Social Psychology*. 45. p.p. 598-601
83. Heldman, C. Carroll, S. and Olson, S. 2005. "She Brought Only a Skirt": Print Media Coverage of Elizabeth Dole's Bid for the Republican Presidency Nomination. *Political Communication*. 22. p.p. 315-335
84. Helmore, E. 2015. Donald Trump accuses Bill Clinton of abuse in escalation of sexual politics row. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/30/donald-trump-escalates-sexual-politics-dispute-clintons>
85. Henderson, B. 2016. Donald Trump: If Hillary Clinton were a man she would get less than 5 per cent of vote. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/women/politics/donald-trump-if-hillary-clinton-were-a-man-she-would-get-less-th/>
86. Henderson, N. 2016. Hillary Clinton's historic moment. *CNN Politics [online*]. Available from http://edition.cnn.com/2016/06/06/politics/clinton-first-woman-nominee-democratic-primary/index.html
87. Herrick, R. Mendez, J. Thomas, S. and Wilkerson A. 2012. Gender and Perceptions of Candidate Competency. Journal of Women, *Politics & Policy*. 33. p.p. 126-150

88. Hjelmgaard, K. 2016. Far right-wing party makes gains in German elections. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/world/2016/03/13/far-right-german-regional-elections-merkel-migrant-crisis/81725556/> (a)
89. Hjelmgaard, K. 2016. German elections to test support from Merkel's migrant policy. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/world/2016/03/11/german-regional-elections-angela-merkel-europe-migrant-crisis/81632522/> (b)
90. Higgle, E. Miller, P. Shields, T. and Johnson, M. 1997. Gender Stereotypes and Decision Context in the Evaluation of Political Candidates. *Women & Politics*. 17(3). p.p. 69-88
91. Hoffmann, C. 2013. Merkel Scoring Points With Female Voters. *Spiegel Online International [online].* Available from <http://www.spiegel.de/international/germany/chancellor-angela-merkel-successfully-wooing-the-female-vote-a-900886.html>
92. Hogstrom, J. 2012. Women's Representation in National Politics in the World's Democratic Countries: A Research Note. *Journal of Women, Politics & Policy*. 33. p.p. 263-279
93. Hook, J. 2015. Hillary Clinton Dominates First Democratic Debate. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-dominates-first-democratic-debate-analysts-say-1444831841>
94. Hughes, M. Kroehler, C. 2007. Κοινωνιολογία, οι βασικές έννοιες. Αθήνα. Εκδόσεις Κριτική
95. Huggler, J. 2016. Angela Merkel's party suffers in German state votes as she faces most serious challenge to her power. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12192785/Angela-Merkels-party-suffers-drubbing-in-German-state-votes.html> (a)
96. Huggler, J. 2016. Angela Merkel damaged as German far-Right surges in Berlin election. Daily Telegraph. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/18/merkel-damaged-as-german-far-right-surges-in-berlin-elections/> (b)
97. Jackson, D. 2016. Clinton offers donors their own "woman card". USA Today. Available from

<http://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/04/29/hillary-clinton-donald-trump-woman-card-election-on-2016/83697170/>

98. Jacobs, B. and Siddiqui, S. 2015. Clinton calls Trump's "degrading language" on 2008 loss an unsult to all women. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/22/donald-trump-says-hillary-clinton-was-schlonged-in-2008-loss-to-barack-obama>

99. Jacobs, J. 2015. Clinton punches back at first Democratic Debate. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2015/10/13/debate-democrats-clinton-sanders-las-vegas/73906312/>

100. Jalalzai, F. 2004. Women Political Leaders. *Women & Politics*. 26(3/4). p.p. 85-108

101. Jalalzai, F. 2008. Women Rule: Shattering the Executive Glass Ceiling. *Politics & Gender*. 4. p.p. 205-231

102. Jalalzai, F. 2010. *Journal of Women, Politics & Policy*. 31. p.p. 132-165

103. Joffe, J. 2016. Merkel's migration plan will turn Greece into a huge campsite. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/07/merkel-migration-plan-greece-chancellor-german-chancellor-billions>

104. Johnson, D. 2015. Angela Merkel, Person of the Year? Eine Katastrophe, more like. Daily Telegraph. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/12042142/Angela-Merkel-Person-of-the-Year-Eine-Katastrophe-more-like.html>

105. Johnson, J. 2015. Donald Trump accusses Bill Clinton of a "terrible record of women abuse". *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/12/28/donald-trump-accuses-bill-clinton-of-a-terrible-record-of-women-abuse/?utm_term=.850aef440774> (a)

106. Johnson, J. 2015. Donald Trump calls Hillary Clinton for using the restroom during a debate. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/12/21/donald-trump-calls-hillary-clinton-disgusting-for-using-the-restroom-during-a-debate/?utm_term=.4eab0e8935ae> (b)

107. Kahn, K.F., 1994. The Distorted Mirror: Press Coverage of Women Candidates for Statewide Office. *The Journal of Politics*. 56 (1). February. p.p. 154-172

108. Kenski, K., Falk, E., 2004. Of What Is That Glass Ceiling Made?. Women & Politcs. 26 (2). p.p. 57-77

109. Kondic, K. and Skelley, G. 2016. 5 Things You Need to Know About the Coming Trump vs. Clinton Showdown. *Politico Magazine Story [online*]. Available from <http://www.politico.com/magazine/story/2016/05/2016-donald-trump-hillary-clinton-election-things-you-should-know-213875> [Accessed September 7 2016]

110. Lake, C. Snell, A. Gormley, C. and Lethbridge-Cejku, F. 2013. An Examination of the Impact of Media Coverage of Women Candidates Appearance. NameItChangeIt [online]. New York. Lake Research Partners. Available from: <http://www.nameitchangeit.org/> [Accessed September 4 2016]

111. Leys, T. 2015. Clinton Says Trump's vulgarity doesn't shock her. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/elections/presidential/candidates/2015/12/22/clinton-says-trumps-vulgarity-doesnt-shock-her/77789692/>

112. Lewis, P. and Swaine, J. 2015. Hillary Clinton: I'm running for president. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2015/apr/12/hillary-clinton-running-for-president-says-campaign-chairman> (a)

113. Lewis, P. and Siddiqui, S. 2015. Hillary Clinton rises above controversy -and a Sanders revolution- at debate. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2015/oct/14/hillary-clinton-bernie-sanders-democratic-debate> (b)

114. Llanos, B. 2011. Unseeing Eyes: Media Coverage and Gender in Latin American Elections. ed. UN Women. New York

115. Lund, J. 2015. Hillary Clinton won the Democratic debate, simply by saying "no". *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/oct/14/hillary-clinton-won-the-democratic-debate>

116. Lupia, A. 1994. Shortcuts versus Encyclopedias: Information and Voting Behavior in California Insurance Reform Elections. *American Political Science Review*. 88(1). p.p. 69-76

117. Marcus, R. 2015. Hillary Clinton's insultingly vapid video. *The Washington Post*. Available from <https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2015/04/13/hillary-clintons-insultingly-vapid-video/?utm_term=.ffd43b56b294>

118. Martin, J. 2015. In Debate, Hillary Clinton Sent a Message to Doubters. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/10/15/us/politics/democratic-debate-hillary-clinton-joe-biden.html>

119. Matharu, H. 2015. Donald Trump says Hillary Clinton "schlonged" to presidency by Obama. The Independent. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-elections/donald-trump-says-hillary-clinton-was-schlonged-to-the-presidency-by-barack-obama-a6782536.html>

120. McAllister, I. Studlar, D. 1991. Bandwagon, Underdog or Projection? Opinion Polls and Electoral Choice in Britain, 1979 - 1987. *The Journal of Politics*. 53(3). p.p. 720-741

121. McGarty, C. Yzerbyt, V. Spears, R. 2002. Stereotypes as Explanations: The formation of meaningful beliefs about social groups. New York. ed. Cambridge University Press

122. McKee, A. 2003. Textual analysis: a beginner's guide. ed. Sage Publications Ltd. London

123. Meeks, L. 2012. Is She "Man Enough"? Women Candidates, Executive Political Offices, and News Coverage. *Journal Of Communication*. 62. p.p. 175-190

124. Meeks, L. 2016. Hillary Clinton's evolving gender appeals. US Election Analysis 2016 [online]. Available from <www.electionanalysis2016.us> [Accessed 24 February 2017]

125. Moore, A., Dewberry, D., 2012. The Masculine Image of Presidents As Sporting Figures: A Public Relations Perspective. Sage Open. 2. July - September. p.p. 1-10

126. Moore, M. and Camia, C. 2015. Hillary Clinton launches 2016 presidential bid. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2015/04/12/hillary-clinton-president-announcement-2016/22018067/>

127. Nadeau, R. Cloutier, E. and Guay, J. 1993. New Evidence About the Existence of a Bandwagon Effect in the Opinion Formation Process. *International Political Science Review*. 14(2). p.p. 203-213

128. Nelson, C. Meckler, L. Nicholas, P. 2015. Hillary Clinton Confronts Critics at First Democratic Debate. *The Wall Street Journal.* Available from <https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-confronts-critics-at-first-democratic-debate-1444791926>

129. Nicholas, P. and Meckler, L. 2015. Hillary Clinton and Democrats Aim to Buck History. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-launches-campaign-for-president-1428865699>

130. Nicholas, P. 2015. Clinton's Double-Edged Foreign-Policy Legacy. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/clintons-double-edged-foreign-policy-legacy-1428880714>

131. Nicholas, P. 2015 Hillary Clinton's "Secret Weapon" Could Escalate Campaign Rhetoric. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/hillary-clintons-secret-weapon-could-escalate-campaign-rhetoric-1451082017>

132. Nienaber, M. and Chambers, M. 2016. German elections: Angela Merkel suffers 25-year low amid gain for far-right AfD party. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-elections-angela-merkels-party-suffers-election-drubbing-in-25-year-low-a7315166.html>

133. Oltermann, P. 2016. Angela Merkel's party suffers slump in Berlin election. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/18/angela-merkels-party-suffers-slump-in-berlin-election>

134. Oltermann, P. and Connolly, K. 2016. Angela Merkel admits mistakes over asylum seekers after disastrous election. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/19/angela-merkel-admits-mistakes-asylum-seekers-election>

135. Oxford. (2017). Oxford Dictionaries [online] Available: <www.oxforddictionaries.com> (Accessed February 22 2017)

136. Page, S. 2015. Analysis: Hillary Clinton, Bernie Sanders and the big Democratic debate. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2015/10/13/analysis-hillary-clinton-bernie-sanders-democratic-debate/73866212/>

137. Parker, K. 2016. Trump deals Clinton a winning card. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/opinions/trump-deals-clinton-a-winning-card/2016/04/29/7e38d436-0e39-11e6-a6b6-2e6de3695b0e_story.html?utm_term=.f876a29c87d4>

138. Paterson, T. 2015. Greece debt crisis: Angela Merkel faces revolt from the right for wanting to keep Athens in euro. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/greece-debt-crisis-angela-merkel-faces-revolt-from-the-right-for-wanting-to-keep-athens-in-euro-10373448.html> (a)

139. Paterson, T. 2015. Greece debt crisis: Angela Merkel behind bailout but faces tough resistance. *The Independent.* Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/greece-debt-crisis-angela-merkel-behind-bailout-but-faces-tough-resistance-10386517.html> (b)

140. Paterson, T. 2016. Germany election results: Disaster for Merkel as exit polls suggest defeat in two out of three regional elections. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-elections-angela-merkel-afd-refugee-right-wing-a6929016.html> (c)

141. Paul, D. Smith, J. 2008. Subtle Sexism? Examing Vote Preferences When Women Run Against Men for the Presidency. *Journal of Women, Politics &Policy*. 29(4). p.p. 451-476

142. Petri, A. 2016. Hillary Clinton is so unwell it's a wonder she's still alive. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-elections/hillary-clinton-us-election-donald-trump-ill-collapse-faint-pneumonia-a7239736.html>

143. Pew Research Center (unknown author). 2008. Men or Women: Who's the Better Leader?. *Pew Research Center Social Trends [online].* Available from <http://www.pewsocialtrends.org/2008/08/25/men-or-women-whos-the-better-leader/> (Accessed September 17 2016)

144. Pew Research Center (unknown author). 2015. Women More Likely Than Men to See Gender Discrimination. *Pew Research Center Publications [online].* Available from <http://www.pewsocialtrends.org/2015/01/14/women-and-leadership/st_2015-01-14_women-leadership-3-08/> (Accessed September 17 2016]

145. Pfarrer, M. 2017. *What is content analysis*?. University of Georgia [online]. Available from: <http://www.terry.uga.edu/management/contentanalysis/> [Accessed January 18 2017]

146. Powell, G. Butterfield, A. 2011. Sex, gender and the US presidency: ready for a female president?. *Gender in Management: An International Journal*. 26(6). p.p. 394-407

147. Prasad, D. (2008). Content Analysis: A method in Social Science Research. [online]. New Delhi. Rawat. Available from <http://www.css.ac.in/> [September 9 2016]

148. Przybyla, H. 2016. Clinton campaign releases additional medical info. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2016/09/14/hillary-clinton-campaign-medical-records/90369052/>

149. Rappeport, A. 2016. Donald Trump keeps playing "woman's card" against Clinton. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2016/04/27/donald-trump-keeps-playing-womans-card-against-hillary-clinton/>

150. Reference (unknown author). 2017. What is the definition of textual analysis. *Reference Education Definition [online]*. Available from: <https://www.reference.com/education/definition-textual-analysis-a95087916fcb24cb> [Accessed January 18 2017]

151. Reynolds, G. 2015. Glenn Reynolds: Playing the "Bill card" against Hillary. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/opinion/2015/12/30/hillary-clinton-donald-trump-war-on-women-sexism-bill-clinton-column/78042704/>

152. Richards, V. 2015. Angela Merkel: The quote that sums up why the German Chancellor was named TIME "Person of the Year". The Independent. Available from <http://www.independent.co.uk/news/people/angela-merkel-the-one-

quote-that-sums-up-why-the-german-chancellor-was-named-time-person-of-the-year-a6766556.html>

153. Ridge, S. 2016. "Mama Merkel" is sinking as the world's most powerful woman –and fast. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/women/politics/mama-merkel-is-sinking-as-the-worlds-most-powerful-woman---and-f/>

154. Roberts, D. 2016. Hillary Clinton's diagnosis highlights uncertainty on how to replace a candidate. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2016/sep/12/hillary-clinton-pneumonia-diagnosis-campaign-candidate>

155. Rogers, K. 2015. Hillary Clinton is "Not My Abuela", Critics Say. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/12/24/us/politics/hillary-clinton-is-not-my-abuela-critics-say.html>

156. Rove, K. 2015. Clinton Wallops a Cranky Hobbit. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/clinton-wallops-a-cranky-hobbit-1444861801>

157. Samuel, J. 2016. I don't want to see Hillary Clinton's medical records, and neither should you. Daily Telegraph. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/i-dont-want-to-see-hillary-clintons-medical-records-and-neither/>

158. Sanbonmatsu, K. 2002. Gender Stereotypes and Vote Choice. *American Journal of Political Science*. 46(1). p.p. 20-34

159. Sanchez, R. and Moines, D. 2015. Hillary Clinton presents herself' a champion for everyday American' in online video. *The Telegraph*. Available from http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/hillary-clinton/11531590/Hillary-Clinton-presents-herself-a-champion-for-everyday-Americans-in-online-video.html>

160. Sanger-Katz, M. 2016. Full "Medical Records" for Trump and Clinton? That's fiction. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2016/09/08/upshot/release-your-medical-records-first-you-must-collect-them.html>

161. Sanghani, R. 2015. "Hillary Clinton is a bitch": 11 things we don't want to hear during the US presidential race. *The Telegraph*. Available from http://www.telegraph.co.uk/women/womens-politics/11532583/Hillary-Clinton-US-presidential-race-11-things-we-dont-want-to-hear.html>

162. Sargent, G. 2016. Trump's strategy for beating Clinton among female voters humiliation. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/blogs/plum-line/wp/2016/04/29/trumps-strategy-for-beating-clinton-among-female-voters-humiliation/?utm_term=.43529abeb13c>

163. Sczesny, S. Bosak, J. Neff, D. and Schyns, B. 2004. Gender Stereotypes and the Attribution of Leadership Traits: A Cross-Cultural Comparison. *Sex Roles*. 51(11/12). p.p. 631-645

164. Semetko, H. Boomgaarden, H. 2007. Reporting Germany's 2005 Bundestag Election Campaign: Was Gender an Issue. *The Harvard International Journal of Press/Politics*. 12(4)

165. Shariatmadari, D. 2016. Eight things that are more important than Hillary's pneumonia. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/sep/12/hillary-pneumonia-more-important-things-donald-trump>

166. Sherlock, R. 2016. The illness and the cover up that almost cost Hillary Clinton the presidency –and still might. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/the-illness-and-the-cover-up-that-almost-cost-hillary-clinton-th/>

167. Siddiqui, S. 2016. Donald Trump serves notice that battle with Hillari Clinton will be cage fight. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/27/donald-trump-women-voters-hillary-clinton-us-election> (a)

168. Siddiqui, S. 2016. Who will Hillary Clinton's running mate be? Here are some ideas. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/30/hillary-clinton-running-mate-democratic-vice-president> (b)

169. Siegel, M. 2016. Clinton and Trump: Healthy Enough to Serve?. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/clinton-and-trump-healthy-enough-to-serve-1473631188>

170. Singer, P. 2015. Hillary Clinton shuts down Anderson Cooper with one word. *USA Today*. Available from <http://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/10/13/hillary-clinton-democratic-debate-emails/73906754/>

171. Smale, A. 2016. Setback for Angela Merkel as far right makes gains in Germany. The New York Times. Available from

<https://www.nytimes.com/2016/03/14/world/europe/germany-elections.html?_r=0> (a)

172. Smale, A. 2016. Germany's Embrace of Migrants Spawns Rise of Far-Right Leader. The New York Times. Available from <https://www.nytimes.com/2016/03/10/world/europe/germanys-embrace-of-migrants-spawns-rise-of-far-right-leader.html> (b)

173. Smale, A. and Eddy, M. 2016. Angela Merkel accepts responsibility for party's losses in Berlin election. The New York Times. Available from <https://www.nytimes.com/2016/09/20/world/europe/berlin-elections-merkel.html>

174. Smale, A. and Higgins, A. 2015. Angela Merkel faces monumental test of leadership after Greek vote. *The News York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/07/07/world/europe/angela-merkel-faces-monumental-test-of-leadership-after-greek-vote.html?_r=0> (a)

175. Smale, A. and Edison M. 2015. Greek debt crisis pits Greeks against Germans. *The New York Times*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/07/12/world/europe/greek-debt-crisis-pits-greeks-against-germans.html> (b)

176. Stanley, T. 2016. The worst condition Hillary Clinton suffers from isn't pneumonia, it's dishonesty. *Daily Telegraph*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/the-worst-condition-hillary-clinton-suffers-from-isnt-pneumonia/>

177. The Global Observatory Analysis (unknown author). 2016. *From Merkel to May and Beyond: Are Women Running the World?*. Available from <https://theglobalobservatory.org/2016/07/theresa-may-merkel-clinton-brexit/> [Accessed February 11 2017]

178. The Guardian (unknown author) 2015. *Angela Merkel must take the lead*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jul/06/guardian-view-on-europe-after-greek-referendum-angela-merkel-must-take-lead>

179. The Guardian (unknown author). 2016. *Yellow card for Merkel*. Available from <https://www.theguardian.com/world/commentisfree/2016/mar/14/the-guardian-view-on-germanys-regional-elections-yellow-card-for-merkel>

180. The Independent. 2016. *Rise of AfD is about more than the refugee crisis, but Angela Merkel is no more secure for that*. Available from <http://www.independent.co.uk/voices/rise-of-afd-is-about-more-than-the-refugee-crisis-but-angela-merkel-is-no-more-secure-for-that-a6931376.html>

181. The New York Times (unknown author). 2015. *Hillary Clinton on the Issues*. Available from <https://www.nytimes.com/2015/04/13/us/politics/hillary-clinton-on-the-issues.html>

182. The Telegraph (unknown author). 2015. *Who won the Democratic presidential debate?*. Available from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/us-election/11930204/Who-won-the-Democratic-presidential-debate.html>

183. The Wall Street Journal (unknown author). 2016. *Clinton's Medical Mistrust*. Available from <https://www.wsj.com/articles/clintons-medical-mistrust-1473722806>

184. The Wall Street Journal (unknown author). 2016. *Germany's Alternative Turn*. Available from <https://www.wsj.com/articles/germanys-alternative-turn-1458000823>

185. The Wall Street Journal (unknown author). 2015. *Hillary Gets a Debate Pass.* Available from <https://www.wsj.com/articles/hillary-gets-a-debate-pass-1444793746>

186. The Wall Street Journal (unknown author). 2015. *The Clinton War on Women*. Available from <https://www.wsj.com/articles/the-clinton-war-on-women-1451432109>

187. The Wall Street Journal (unknown author). 2015. *The Hillary Machine*. Available from <https://www.wsj.com/articles/the-hillary-machine-1428875156>

188. The Washington Post (unknown author). 2016. *EU leaders gather for summit amid growing doubts that refugee deal can stick.* Available from <https://www.washingtonpost.com/world/eu-leaders-gather-for-summit-amid-growing-doubts-that-refugee-deal-can-stick/2016/03/17/31042450-ebab-11e5-bc08-3e03a5b41910_story.html?utm_term=.8ffa9974bf7b>

189. The Washington Post (unknown author). 2016. *Voters deliver a message for Germany's Angela Merkel no more migrants*. Available from <https://www.washingtonpost.com/world/europe/voters-deliver-a-

message-for-germanys-angela-merkel-no-more-migrants/2016/03/13/e0215ce0-e954-11e5-a9ce-681055c7a05f_story.html>

190. The Washington Post (unknown author). 2015. *Trump is right Bill Clinton's sordid sexual history is fair game*. Available from <https://www.washingtonpost.com/opinions/trump-is-right-bill-clintons-sordid-sexual-history-is-fair-game/2015/12/28/70a26bdc-ad92-11e5-b711-1998289ffcea_story.html?utm_term=.d9af7169624b>

191. The Washington Post (unknown author). 2015. Time reveals person of the year (with some interesting runners-up). Available from <https://www.washingtonpost.com/national/time-reveals-person-of-the-year-with-some-interesting-runner-ups/2015/12/09/09d56884-9e90-11e5-8728-1af6af208198_gallery.html?utm_term=.1c8c8e721b40>

192. The Washington Post (unknown author). 2015. *German offers of help sound more like a threat*. Available from <https://www.washingtonpost.com/world/europe/to-greeks-german-offers-of-help-sound-more-like-a-threat/2015/07/07/3c5be31e-24ab-11e5-b621-b55e495e9b78_story.html>

193. The Washington Post (unknown author). 2015. *Greece bailout revives image of the cruel German*. Available from <https://www.washingtonpost.com/world/europe/greece-bailout-revives-image-of-the-cruel-german/2015/07/16/bcf468d8-2a74-11e5-960f-22c4ba982ed4_story.html?utm_term=.2f4e3d043b6d

194. Thompson, S. Steckenrider, J., 1997. The Relative Irrelevance of Candidate Sex. *Women & Politics*. 17 (4). p.p. 71-90

195. Thompson, S. Yates, C. 2016. The «nasty» politics of risk, gender and the emotional body in the US Presidential election. US Election Analysis 2016 [online]. Available from <www.electionanalysis2016.us> [Accessed 24 February 2017]

196. Timsit, A. 2016. *Women in Charge: A New Record?*. Politico Magazine Article, Special Reports [online]. Available from <http://www.politico.com/magazine/story/2016/07/hillary-clinton-2016-theresa-may-angela-merkel-women-leaders-214100> [Accessed February 11 2017]

197. Tracy, R. and Nicholas, P. 2016. Hillary Clinton Diagnosed With Pneumonia Friday, Became Dehydrated at 9/11 Ceremony. *The Wall Street Journal*. Available

from <https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-felt-overheated-and-left-9-11-ceremony-1473607626>

198. Troianovski, A. 2016. German Voters Punish Angela Merkel Over Migrant Policy in State Elections. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/germans-head-to-polls-in-test-of-merkels-refugee-policies-1457857810> (a)

199. Troianovski, A. 2016. German government says it won't change migration policy. The Wall Street Journal. Available from <https://www.wsj.com/articles/german-government-says-it-wont-change-migration-policy-1457957906> (b)

200. Troianovski, A. 2016. Germany's Angela Merkel Stands By Migrant. The Wall Street Journal. Available from <https://www.wsj.com/articles/german-welcome-for-migrants-cools-eroding-angela-merkels-standing-1457714259> (c)

201. Troianovski, A. 2016. German Center-Left Party Wins Berlin State Election, but Anti-immigrant Group Gains Seats. *The Wall Street Journal.* Available from <https://www.wsj.com/articles/german-center-left-party-wins-berlin-state-election-1474215339> (d)

202. Troianovski, A. 2016. Merkel Says Germany Won't Stop Accepting Refugees, Immigrants. The Wall Street Journal. Available from <https://www.wsj.com/articles/merkel-says-germany-wont-stop-accepting-refugees-muslims-1474288469> (e)

203. Troianovski, A. 2015. Merkel's German Critics Say Greek Bailout Was Doomed From Start. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/merkels-german-critics-say-greek-bailout-was-doomed-from-start-1436297857> (a)

204. Troianovski, A. 2015. Angela Merkel Facing Criticism Over Handling of Greek Crisis. *The Wall Street Journal*. Available from <https://www.wsj.com/articles/angela-merkel-facing-criticism-over-handling-of-greek-crisis-1436713004> (b)

205. Tsaliki, L. 2016. *«Madam President» and the need for a historical contextualization of the 2016 race*. US Election Analysis 2016: Media, Voters and the Campaign [online]. Poole, England. The Centre for the Study of Journalism, Culture

and Community. Available from <www.researchgate.net> [Accessed February 24 2017]

206. Tuner, J. 2015. Hillary Clinton for President: The best shot at power that women have ever had. *The Times*. Available from <http://www.thetimes.co.uk/tto/life/article4410015.ece>

207. United Nations Organization (unknown author). 2015. Sluggish progress on women in politics will hamper development. *United Nations Organization for Women [online].* Available from <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2015/3/press-release-sluggish-progress-on-women-in-politics-will-hamper-development> [Accessed September 17 2016]

208. United Nations Organization (unknown author). 2017. Women in politics 2017 map. *United Nations Organization Regional Information Center [online].* Available from <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/4/women-in-politics-2017-map> [Accessed February 20 2017]

209. USA Today (unknown author). 2015. *Hillary Clinton's challenge: Our view*. Available from <http://www.usatoday.com/story/opinion/2015/04/12/hillary-clinton-presidential-candidate-editorials-debates/25592677/>

210. Usborne, D. 2016. What happens if Hillary Clinton's health problems force her out of the White House?. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-elections/hillary-clinton-pneumonia-drop-out-race-dnc-white-house-biden-sanders-a7238526.html>

211. Usborne, D. 2015. Democratic debate: Hillary Clinton and Bernie Sanders clash as first debate sizzles. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/democratic-presidential-debate-clinton-and-sanders-clash-as-first-debate-sizzles-a6693186.html> (a)

212. Usborne, D. 2015. Hillary Clinton refuses to comment on Donald Trump "schlonged" comment. *The Independent*. Available from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/hillary-clinton-refuses-to-comment-on-crude-donald-trump-schlonged-remark-a6783591.html> (b)

213. Vandeleene, A. 2014. Gender Quotas and "Women-Friendly" Candidate Selection: Evidence from Belgium. *Representation*. 50(3). p.p. 337-349

214. Verge, T. 2013. Regulating Gender Equality in Political Office in Southern Europe: The Cases of Greece, Portugal and Spain. *Representation*. 49(4). p.p. 439-452

215. Walter, A. 2013. Women on the Battleground: Does Gender Condition the Use of Negative Campaigning. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. 23(2). .p. 154-176

216. Washington Post (unknown author). 2015. *Hillary Clinton towers over her debate rivals*. Available from <https://www.washingtonpost.com/opinions/hillary-clinton-towers-over-her-debate-rivals/2015/10/13/fcfb4212-71e6-11e5-8248-98e0f5a2e830_story.html?utm_term=.5943d9503cf8>

217. Washington Post (unknown author). 2015. *Clinton wins, Sanders scores*. Available from <https://www.washingtonpost.com/opinions/clinton-wins-sanders-scores/2015/10/14/9cbc5e2c-72a4-11e5-8d93-0af317ed58c9_story.html?utm_term=.a8f1f0bf167f>

218. Washington Post (unknown author). 2015. *A self-assured performance by Clinton*. Available from <https://www.washingtonpost.com/politics/2015/10/13/c7bd324c-71cb-11e5-8d93-0af317ed58c9_story.html?utm_term=.e59ff9b49df6>

219. Weaver, D. 2007. Thoughts on Agenda Setting, Framing and Priming. *Journal of Communication*. 57. p.p. 142-147

220. Weigel, D. 2015. As Trump attacks conservatives hope to turn women against Clinton. The Washington Post. Available from <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/12/30/as-trump-attacks-conservatives-hope-to-turn-women-against-clinton/?utm_term=.d094075d8fc2>

221. Weikart, L. Chen, G. Williams, D. and Hromic, H. 2006. The Democratic Sex: Gender Differences and the Exercise of Power. *Journal of Women, Politics & Policy*. 28(1). p.p. 119-140

222. Wimmer, R. and Dominick, J. (2011). Mass Media Research. Ninth ed. Boston. Cengage Learning

223. Wolffe, R. 2016. Hillary Clinton had a terrible weekend. The alternative is far, far worse. *The Guardian*. Available from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/sep/11/hillary-clinton-terrible-weekend-alternative-worse>

224. Αγγελίνη, Μ. 2016. Σάρωσε στις εκλογές των βορειοανατολικών ΗΠΑ ο «τυφώνας» Τραμπ. *Πρώτο Θέμα*. Available from

<http://www.protothema.gr/world/article/573666/sarose-stis-ekloges-ton-voreionanatolikon-ipa-o-tufonas-trab/>

225. Αγγελίνη, Μ. 2016. Δέκα Αμερικανοί γιατροί «κόβουν» τον βήχα στη Χίλαρι Κλίντον. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/608554/kovoun-ton-viha-sti-hilari/>

226. Αγγελίνη, Μ. 2016. Η κλονισμένη υγεία της Χίλαρι ανακατεύει την τράπουλα. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/609929/i-klonismeni-ugeia-tis-hilari-anakateuei-tin-proeklogiki-trapoula-/>

227. Αντύπας, Ι. 2016. «Μισή» συμφωνία στη Σύνοδο Κορυφής. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/politics/article/559290/thriler-sti-sunodo-gia-ti-diatuposi-gia-ta-kleista-sunora/>

228. Αγγελίνη, Μ. 2015. Εκτός ορίων ο Τραμπ: Η Χίλαρι πήρε… του Ομπάμα. *Πρώτο Θέμα*. Available from http://www.protothema.gr/world/article/538793/ektos-orion-o-trab-i-hilari-pire-tou-obama-/

229. Γκουτζάνης, Σ. 2015. Μέρκελ – Σόιμπλε: Γιατί ξαφνικά μιλούν για το «κούρεμα» του ελληνικού χρέους. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/politics/article/491798/hreos/>

230. Δαλιάνης, Β. 2016. Γερμανία: Θρίαμβος των Πρασίνων και πρωτοφανή ποσοστά για το ξενοφοβικό AfD. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/561201/thriamvos-ton-prasinon-kai-protofani-pososta-gia-to-xenofoviko-afd-ptosi-alla-ohi-itta-gia-tin-merkel-/?

231. Έθνος (unknown author). 2016. Μεγάλες νίκες για Κλίντον και Τραμπ στη Νέα Υόρκη. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/megales_nikes_gia_klinton_kai_tramp_sti_nea_yorki-64365070/>

232. Έθνος (unknown author). 2016. *Η υγεία της Κλίντον, τα φάουλ και το όφελος για τον Τραμπ*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_ygeia_tis_klinton_ta_faoul_kai_to_ofelos_gia_ton_tramp-64500586/>

233. Έθνος (unknown author). 2016. «*Η Χίλαρι Κλίντον είναι υγιής και μπορεί να γίνει πρόεδρος».* Available from

<http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_xilari_klinton_einai_ygiis_kai_mporei_na_ginei_proedros-64506088/>

234. Έθνος (unknown author). 2016. *Το προσφυγικό «βούλιαξε» το κόμμα της Μέρκελ στις τοπικές εκλογές*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/to_prosfygiko_bouliakse_to_komma_tis_merkel_stis_topikes_ekloges-64345876/>

235. Έθνος (unknown author). 2016. Μέρκελ: Χωρίς συμφωνία με την Τουρκία, η Ελλάδα δεν θα αντέξει το προσφυγικό βάρος. Available from <http://www.ethnos.gr/politiki/arthro/merkel_xoris_symfonia_me_tin_tourkia_h_ellada_den_tha_anteksei_to_prosfygiko_baros-64344172/>

236. Έθνος (unknown author). 2016. *Τι περιλαμβάνει η συμφωνία στις Βρυξέλλες για το προσφυγικό*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/ti_perilambanei_h_symfonia_stis_brykselles_gia_to_prosfygiko-64348267/>

237. Έθνος (unknown author). 2016. *Νέο εκλογικό στραπάτσο για τη Μέρκελ – Πρώτοι οι Σοσιαλδημοκράτες*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/neo_eklogiko_strapatso_gia_ti_merkel_protoi_oi_sosialdimokrates-64515491/>

238. Έθνος (unknown author). 2016. *Μέρκελ: Έχω ευθύνη για την ήττα του CDU στο Βερολίνο*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_merkel_dexetai_politikes_pieseis_meta_tin_itta_sto_berolino-64516095/>

239. Έθνος (unknown author). 2015. *Έκλεψε τις εντυπώσεις στο πρώτο debate των Δημοκρατικών η Χίλαρι*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/eklepse_tis_entyposeis_sto_proto_debate_ton_dimokratikon_h_xilari-64269263/>

240. Έθνος (unknown author). 2015. *Υποψήφια για το χρίσμα η Χίλαρι: Οι Αμερικανοί έχουν ανάγκη έναν αγωνιστή*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/ypopsifia_gia_to_xrisma_h_xilari_oi_amerikanoi_exoun_anagki_enan_agonisti-64170351/>

241. Έθνος (unknown author). 2015. *Η «σιδηρά κυρία» της Ευρώπης*. Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_sidira_kyria_tis_europis-64300661/>

242. Έθνος (unknown author). *Μέρκελ: Δεν υπήρξε διάθεση συμβιβασμού από την Ελλάδα παρά τη γενναιόδωρη προσφορά*. Available from <http://www.ethnos.gr/politiki/arthro/merkel_den_ypirkse_diathesi_symbibasmou_apo_tin_ellada_para_tin_gennaiodori_prosfora-64210473/>

243. Έθνος (unknown author). *Το δημοψήφισμα είναι «ναι» ή «όχι» στο ευρώ.* Available from <http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/to_dimopsifisma_einai_nai_i_oxi_sto_euro-64210573/>

244. Έλλις, Α. 2016. Προβληματίζουν τα υψηλά «αρνητικά ποσοστά» της Κλίντον. Καθημερινή. Available from <http://www.kathimerini.gr/858358/article/epikairothta/kosmos/provlhmatizoyn-ta-yyhla-arnhtika-pososta-ths-k-klinton>

245. Έλλις, Α. (2015). Άγκελα Μέρκελ, η ηγέτις της Ευρώπης. *Καθημερινή*. Available from <http://www.kathimerini.gr/841676/opinion/epikairothta/politikh/agkela-merkel-h-hgetis-ths-eyrwphs>

246. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. Σταθερά προς το χρίσμα Τραμπ και Κλίντον. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/stathera-pros-hrisma-tramp-kai-klinton>

247. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. Η χειρότερη εβδομάδα για τη Χίλαρι Κλίντον. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/i-heiroteri-evdomada-gia-ti-hilari-klinton>

248. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Ενίσχυση AfD, απώλειες για Μέρκελ στη σκιά του προσφυγικού*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/enishysi-afd-apoleies-gia-merkel-sti-skia-toy-prosfygikoy>

249. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Η ανοχή στην Ακροδεξιά*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/i-anohi-stin-akrodexia>

250. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Συμφωνία για το προσφυγικό με ενστάσεις*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/symfonia-gia-anahaitisi-ton-prosfygikon-roon>

251. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Με σημεία σύγκλισης στο ραντεβού με την Τουρκία.* Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/es-ayrion-ta-spoydaia-1>

252. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Εμμένει στη συμφωνία με Τουρκία η Μέρκελ.* Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/emmenei-sti-symfonia-me-toyrkia-i-merkel>

253. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Πανευρωπαϊκή λύση τώρα!.* Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/paneyropaiki-lysi-tora>

254. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2016. *Νέα εκλογική ψυχρολουσία για τη Μέρκελ*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/nea-eklogiki-psyhroloysia-gia-ti-merkel>

255. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2015. *«Η γυναίκα μου είναι… η καταλληλότερη».* Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/i-gynaika-moy-einai-i-katalliloteri>

256. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2015. *ΗΠΑ: Υποψήφια για την προεδρία η Χίλαρι Κλίντον*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/ypopsifia-gia-proedros-ton-ipa-i-hilari-klinton-vid>

257. Εφημερίδα των Συντακτών (unknown author). 2015. *Wikileaks: Γερμανικό σχέδιο για δάνειο στην Ελλάδα από τις BRICS*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/wikileaks-germaniko-shedio-gia-daneio-stin-ellada-apo-tis-bricks>

258. Καθημερινή (unknown author). 2016. Τραμπ: Η υγεία των υποψηφίων είναι θέμα. Available from <http://www.kathimerini.gr/874492/article/epikairothta/kosmos/tramp-h-ygeia-twn-ypoyhfiwn-einai-8ema>

259. Καθημερινή (unknown author). 2016. *Μέρκελ: Καμία έκπτωση προς την Τουρκία*. Available from <http://www.kathimerini.gr/853224/article/epikairothta/kosmos/merkel-kamia-ekptwsh-pros-thn-toyrkia>

260. Καθημερινή (unknown author). 2016. *Μέρκελ: «Δεν θα υπογράψουμε λευκή επιταγή στην Τουρκία».* Available from <http://www.kathimerini.gr/853007/article/epikairothta/politikh/merkel-den-8a-ypograyoyme-leykh-epitagh-sthn-toyrkia>

261. Καθημερινή (unknown author). 2016. *Η Μέρκελ δέχεται μεγάλη πίεση μετά τη νέα εκλογική ήττα*. Available from <http://www.kathimerini.gr/875458/article/epikairothta/kosmos/h-merkel-dexetai-megalh-piesh-meta-th-nea-eklogikh-htta>

262. Καθημερινή (unknown author). 2015. *ΗΠΑ: Υποψήφια στις προεδρικές εκλογές η Χίλαρι Κλίντον.* Available from <http://www.kathimerini.gr/811197/gallery/epikairothta/kosmos/hpa-ypoyhfia-stis-proedrikes-ekloges-h-xilari-klinton>

263. Καθημερινή (unknown author). 2015. Λυσσαλέα επίθεση Τραμπ κατά της Χίλαρι Κλίντον. Available from <http://www.kathimerini.gr/843398/article/epikairothta/kosmos/lyssalea-epi8esh-tramp-kata-ths-xilari-klinton>

264. Καθημερινή (unknown author). 2015. *Μπροστά στην κούρσα η Χ. Κλίντον*. Available from <http://www.kathimerini.gr/834849/article/epikairothta/kosmos/mprosta-sthn-koyrsa-h-x-klinton>

265. Καθημερινή (unknown author). 2015. *Η Μέρκελ «Πρόσωπο της χρονιάς» για το TIME*. Available from <http://www.kathimerini.gr/841560/article/epikairothta/kosmos/h-merkel-proswpo-ths-xronias-gia-to-time>

266. Καπετανοπούλου, Β. 2016. Η υγεία της Χίλαρι την προδίδει. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Available from http://www.efsyn.gr/arthro/i-ygeia-tis-hilari-tin-prodidei

267. Καπετανοπούλου, Β. 2015. Το -πιο σκληρό- πρόσωπο της χρονιάς. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/pio-skliro-prosopo-tis-hronias>

268. Καρκαγιάννης, Κ. and Νίκας, Σ. 2015. Έξι ημέρες που έκριναν την τύχη της Ελλάδας. *Καθημερινή*. Available from <http://www.kathimerini.gr/825099/article/epikairothta/politikh/e3i-hmeres-poy-ekrinan-thn-tyxh-ths-elladas>

269. Κουναλάκη, Ξ. 2016. Ανάλυση: Μαύρη Κυριακή για την Άγκελα Μέρκελ. *Καθημερινή*. Available from <http://www.kathimerini.gr/852981/article/epikairothta/kosmos/analysh-mayrh-kyriakh-gia-thn-angkela-merkel> (a)

270. Κουναλάκη, Ξ. 2016. Ε.Ε. – Τουρκία: Πέντε απορίες. *Καθημερινή*. Available from <http://www.kathimerini.gr/852636/opinion/epikairothta/politikh/ee---toyrkia-pente-apories> (b)

271. Μπέλλος, Λ. 2015. Χίτλερ: Χάιλ Μέρκελ!. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Available from <http://www.efsyn.gr/arthro/hitler-hail-merkel>

272. Παυλάτου, Ε. 2015. Η Ελλάδα βυθίζεται και η Μέρκελ… τρώει κεμπάπ!. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/489772/i-ellada-vuthizetai-kai-i-merkeltroei-kebap/>

273. Πουρναρά, Μ. 2016. Γιατί η Αστόρια ψηφίζει Τραμπ και με διαφορά. Καθημερινή. Available from <http://www.kathimerini.gr/858357/article/epikairothta/kosmos/giati-h-astoria-yhfizei-tramp-kai-me-diafora>

274. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2016. *Χίλαρι Κλίντον: Η πνευμονία της θα δώσει τη νίκη στον Τραμπ;*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/609755/hilari-klidon-i-pneumonia-tis-tha-dosei-ti-niki-ston-trab/>

275. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2016. *Σύνοδος Κορυφής: Δείτε το προσχέδιο της απόφασης που κάνει την Ελλάδα ένα απέραντο hot spot.* Available from <http://www.protothema.gr/politics/article/559169/horis-elpides-gia-europaiki-allileggui-o-tsipras-sti-sunodo-korufis/>

276. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2016. *Βίντεο: Η κρίση βήχα της Χίλαρι Κλίντον και η… αλλεργία στον Τραμπ*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/608046/video-i-krisi-viha-tis-hilari-klidon-se-omilia-kai-i-allergia-ston-trab/>

277. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2016. *Βερολίνο: Νέο εκλογικό ναυάγιο της Μέρκελ – Άνοδος για τους ακροδεξιούς*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/611807/ekloges-verolinou-varia-itta-gia-ti-merkel-erhetai-deuteri-exit-poll/>

278. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2016. *Βατερλό για τη Μέρκελ στο Βερολίνο - Ανησυχία για την εδραίωση των ακροδεξιών*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/611875/vaterlo-gia-ti-merkel-sto-verolino-anisuhia-gia-tin-anodo-ton-akrodexion/>

279. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *Η Χίλαρι Κλίντον κατεβαίνει στην κούτσα των προεδρικών του 2016*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/467298/alert-tin-upopsifiotita-tis-gia-to-hrisma-ton-dimokratikon-stis-proedrikes-tou-2016-anakoinose-i-hilari-klidon/>

280. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *Νέα επίθεση Τραμπ κατά Χίλαρι: «Αηδιαστική» επειδή πήγε τουαλέτα κατά τη διάρκεια debate*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/538674/nea-epithesi-trab-kata-hilari-aidiastiki-epeidi-pige-toualeta-kata-ti-diarkeia-tou-debate/>

281. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *Οι κοινωνικές ανισότητες στο επίκεντρο του πρώτου ντιμπέιτ μεταξύ Χίλαρι Κλίντον και Μπέρνι Σάντερ*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/517839/oi-koinonikes-anisotites-sto-epikedro-tou-protou-dibeit-metaxu-hilari-klidon-kai-berni-saders/>

282. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *TIME: Πρόσωπο της χρονιάς για το 2015 η Μέρκελ*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/534623/prosopo-tis-hronias-gia-to-time-i-angela-merkel/>

283. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *Άγκελα Μέρκελ: Η διπλή ζωή, οι φόβοι και τα μυστικά που δεν γνωρίζουμε γι' αυτήν*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/535072/angela-merkel-i-dipli-zoi-oi-fovoi-kai-ta-mustika-pou-den-gnorizoume-gia-autin/>

284. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *Μέρκελ: Μηνύματα μέσω… Αλβανίας για Grexit*. Available from <http://www.protothema.gr/politics/article/491498/i-merkel-etoimazei-grexit-kai-eisodo-tis-alvanias-stin-europi-/>

285. Πρώτο Θέμα (unknown author). 2015. *Τι έπαθε η Μέρκελ; Ξενυχτισμένη και αναμαλλιασμένη περνά το κατώφλι της καγκελαρίας…* . Available from <http://www.protothema.gr/politics/article/490739/ti-epathe-i-merkel-kataponimeni-kai-anamalliasmeni-perna-to-katofli-tis-kagelarias/>

286. Τσακίρογλου, Β. 2016. Χίλαρι Κλίντον: «Πυρετός» στο εκλογικό παρασκήνιο από την πνευμονία της. *Πρώτο Θέμα*. Available from <http://www.protothema.gr/world/article/610110/hilari-klidon-puretos-sto-eklogiko-paraskinio-apo-tin-pneumonia-tis/>

Κατάλογος πινάκων

- Πίνακας 1. *Η συνολική χρονική διάρκεια της ηγεσίας των γυναικών* 12
- Πίνακας 2. *Το ποσοστό των γυναικών σε Βουλή και κυβέρνηση* 13
- Πίνακας 3. *Ιδιαίτεροι ιστορικοί σταθμοί* 14
- Πίνακας 4. *Άνδρες και γυναίκες ως πολιτικοί αρχηγοί. Ποιος είναι καλύτερος* 15
- Πίνακας 5. *Τα κοινωνικά αποδιδόμενα χαρακτηριστικά στους πολιτικούς των δύο φύλων* 23
- Πίνακας 6. *Πού είναι καλύτερες οι γυναίκες και πού οι άνδρες, πολιτικοί* 26
- Πίνακας 7. *Η γυναικεία αντιπροσώπευση στην Ελληνική Βουλή* 33
- Πίνακας 8. *Εκλογή γυναικών από πολιτικές οικογένειες* 35
- Πίνακας 9. *Το πλαίσιο παρουσίασης της Κλίντον από τα μέσα ενημέρωσης* 84
- Πίνακας 10. *Οι αξιολογικές κρίσεις στα άρθρα με πλαισίωση «gender»* 86
- Πίνακας 11. *Ο ποσοτικός καταμερισμός των θεμάτων στα άρθρα για την Κλίντον* 87
- Πίνακας 12. *Οι αξιολογικές κρίσεις ανά θεματική ενότητα* 88
- Πίνακας 13. *Αξιολόγηση των χαρακτηριστικών που αποδίδονται στην Κλίντον* 89
- Πίνακας 14. *Οι αξιολογήσεις των άρθρων για την Κλίντον* 90
- Πίνακας 15. *Η πλαισίωση των άρθρων για τη Μέρκελ* 124
- Πίνακας 16. *Η αξιολόγηση των άρθρων με πλαίσιο «horse-race»* 126
- Πίνακας 17. *Ο ποσοτικός καταμερισμός των θεμάτων για τη Μέρκελ* 127
- Πίνακας 18. *Η αξιολόγηση των χαρακτηριστικών για τη Μέρκελ* 128
- Πίνακας 19. *Οι αξιολογικές κρίσεις των άρθρων για τη Μέρκελ* 129

Παραρτήματα

1.1. Πρότυπο Έρευνας

Θέμα:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Μέσο ενημέρωσης: ……..

Τίτλος: ……..

Φύλο αρθρογράφου/ων: ……..

Αριθμός λέξεων: ……..

Πλαίσιο:

- Horse-race
- Gender
- Αμφότερα
- Άλλο

Χαρακτηριστικά: ……..

Θέματα:

- Οικονομία
- Κοινωνία
- Γυναίκες
- Εξωτερική πολιτική/Στρατός
- Σκάνδαλα (μόνο για τα κείμενα της Κλίντον)

Αξιολόγηση:

- Θετική
- Αρνητική
- Ουδέτερη

1.2. Δημοσιεύματα

Χίλαρι Κλίντον

1. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/hillary-clinton/11531590/Hillary-Clinton-presents-herself-a-champion-for-everyday-Americans-in-online-video.html
2. http://www.telegraph.co.uk/women/womens-politics/11532583/Hillary-Clinton-US-presidential-race-11-things-we-dont-want-to-hear.html
3. http://www.thetimes.co.uk/tto/life/article4410015.ece
4. https://www.theguardian.com/us-news/2015/apr/12/hillary-clinton-running-for-president-says-campaign-chairman
5. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/hillary-clinton-what-does-she-really-stand-for-and-why-does-she-want-to-be-president-10171544.html
6. http://www.independent.co.uk/voices/comment/hillary-clinton-has-everything-going-for-her-except-presidential-promise-10171584.html
7. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/hillary-clinton-presidential-announcement-whyimnotvotingforhillary-hashtag-tops-twitter-10173201.html
8. https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-launches-campaign-for-president-1428865699
9. https://www.wsj.com/articles/clintons-double-edged-foreign-policy-legacy-1428880714
10. https://www.wsj.com/articles/the-hillary-machine-1428875156
11. https://www.nytimes.com/2015/04/13/us/politics/hillary-clinton-2016-presidential-campaign.html
12. https://www.nytimes.com/2015/04/13/us/politics/hillary-clinton-on-the-issues.html

13. http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2015/04/12/hillary-clinton-president-announcement-2016/22018067/
14. http://www.usatoday.com/story/opinion/2015/04/12/hillary-clinton-presidential-candidate-editorials-debates/25592677/
15. https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/04/12/hillary-clintons-2016-presidential-bid-starts-today/?utm_term=.8751e5e7f65b
16. https://www.washingtonpost.com/opinions/clintons-message-to-voters-im-still-here/2015/04/13/252c9a40-e1f7-11e4-81ea-0649268f729e_story.html?utm_term=.2141b35040fe
17. https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2015/04/13/hillary-clintons-insultingly-vapid-video/?utm_term=.ffd43b56b294
18. http://www.protothema.gr/world/article/467298/alert-tin-upopsifiotita-tis-gia-to-hrisma-ton-dimokratikon-stis-proedrikes-tou-2016-anakoinose-i-hilari-klidon/
19. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/ypopsifia_gia_to_xrisma_h_xilari_oi_amerikanoi_exoun_anagki_enan_agonisti-64170351/
20. http://www.efsyn.gr/arthro/ypopsifia-gia-proedros-ton-ipa-i-hilari-klinton-vid
21. http://www.kathimerini.gr/811197/gallery/epikairothta/kosmos/hpa-ypoyhfia-stis-proedrikes-ekloges-h-xilari-klinton
22. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/democrats/11930175/Democratic-debate-live.html
23. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/us-election/11930204/Who-won-the-Democratic-presidential-debate.html
24. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/americas/article4586018.ece
25. https://www.theguardian.com/us-news/2015/oct/14/hillary-clinton-bernie-sanders-democratic-debate
26. https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/oct/14/hillary-clinton-won-the-democratic-debate
27. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/democratic-presidential-debate-clinton-and-sanders-clash-as-first-debate-sizzles-a6693186.html
28. https://www.wsj.com/articles/clinton-wallops-a-cranky-hobbit-1444861801
29. https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-confronts-critics-at-first-democratic-debate-1444791926
30. https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-dominates-first-democratic-debate-analysts-say-1444831841

31. https://www.wsj.com/articles/hillary-gets-a-debate-pass-1444793746
32. https://www.nytimes.com/2015/10/14/opinion/hillary-clintons-democratic-debate-magic.html
33. https://www.nytimes.com/2015/10/14/us/politics/hillary-clinton-moves-quickly-to-re-establish-trust-in-honesty-and-competence.html
34. https://www.nytimes.com/2015/10/15/us/politics/democratic-debate-hillary-clinton-joe-biden.html
35. http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2015/10/13/debate-democrats-clinton-sanders-las-vegas/73906312/
36. http://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/10/13/hillary-clinton-democratic-debate-emails/73906754/
37. http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2015/10/13/analysis-hillary-clinton-bernie-sanders-democratic-debate/73866212/
38. https://www.washingtonpost.com/opinions/hillary-clinton-towers-over-her-debate-rivals/2015/10/13/fcfb4212-71e6-11e5-8248-98e0f5a2e830_story.html?utm_term=.5943d9503cf8
39. https://www.washingtonpost.com/opinions/clinton-wins-sanders-scores/2015/10/14/9cbc5e2c-72a4-11e5-8d93-0af317ed58c9_story.html?utm_term=.a8f1f0bf167f
40. https://www.washingtonpost.com/politics/2015/10/13/c7bd324c-71cb-11e5-8d93-0af317ed58c9_story.html?utm_term=.e59ff9b49df6
41. http://www.protothema.gr/world/article/517839/oi-koinonikes-anisotites-sto-epikedro-tou-protou-dibeit-metaxu-hilari-klidon-kai-berni-saders/
42. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/eklepse_tis_entyposeis_sto_proto_debate_ton_dimokratikon_h_xilari-64269263/
43. http://www.kathimerini.gr/834849/article/epikairothta/kosmos/mprosta-sthn-koyrsa-h-x-klinton
44. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/12065534/Donald-Trump-accused-of-sexism-over-schlonged-comment.html
45. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/americas/article4650561.ece
46. https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/22/donald-trump-says-hillary-clinton-was-schlonged-in-2008-loss-to-barack-obama
47. https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/30/donald-trump-escalates-sexual-politics-dispute-clintons

48. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-elections/donald-trump-says-hillary-clinton-was-schlonged-to-the-presidency-by-barack-obama-a6782536.html
49. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/donald-trump-claims-bill-clinton-has-a-penchant-for-sexism-a6788266.html
50. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/hillary-clinton-refuses-to-comment-on-crude-donald-trump-schlonged-remark-a6783591.html
51. https://www.wsj.com/articles/hillary-clintons-secret-weapon-could-escalate-campaign-rhetoric-1451082017
52. https://www.wsj.com/articles/the-clinton-war-on-women-1451432109
53. https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2015/12/22/donald-trump-goes-vulgar-in-swipe-at-hillary-clinton/
54. https://www.nytimes.com/2015/12/24/us/politics/hillary-clinton-is-not-my-abuela-critics-say.html
55. http://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2015/12/27/donald-strikes-back-trump-attacks-bill-clintons-sexism/77960472/
56. http://www.usatoday.com/story/opinion/2015/12/30/hillary-clinton-donald-trump-war-on-women-sexism-bill-clinton-column/78042704/
57. http://www.usatoday.com/story/news/elections/presidential/candidates/2015/12/22/clinton-says-trumps-vulgarity-doesnt-shock-her/77789692/
58. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2015/12/28/bill-clinton-is-more-popular-than-hillary-clinton-but-does-he-really-help-her/?utm_term=.3440a4c9f1c8
59. https://www.washingtonpost.com/opinions/trump-is-right-bill-clintons-sordid-sexual-history-is-fair-game/2015/12/28/70a26bdc-ad92-11e5-b711-1998289ffcea_story.html?utm_term=.d9af7169624b
60. https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/12/21/donald-trump-calls-hillary-clinton-disgusting-for-using-the-restroom-during-a-debate/?utm_term=.4eab0e8935ae
61. https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/12/30/as-trump-attacks-conservatives-hope-to-turn-women-against-clinton/?utm_term=.d094075d8fc2

62. https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2015/12/28/donald-trump-accuses-bill-clinton-of-a-terrible-record-of-women-abuse/?utm_term=.850aef440774
63. http://www.protothema.gr/world/article/538674/nea-epithesi-trab-kata-hilari-aidiastiki-epeidi-pige-toualeta-kata-ti-diarkeia-tou-debate/
64. http://www.protothema.gr/world/article/538793/ektos-orion-o-trab-i-hilari-pire-tou-obama-/
65. http://www.efsyn.gr/arthro/i-gynaika-moy-einai-i-katalliloteri
66. http://www.kathimerini.gr/843398/article/epikairothta/kosmos/lyssalea-epi8esh-tramp-kata-ths-xilari-klinton
67. http://www.telegraph.co.uk/women/politics/donald-trump-if-hillary-clinton-were-a-man-she-would-get-less-th/
68. http://www.thetimes.co.uk/article/trump-lands-clean-sweep-but-fails-to-kill-off-rivals-hgwljbpps
69. https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/27/hillary-clinton-presidential-election-sexism-book-nancy-cohen
70. https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/27/donald-trump-women-voters-hillary-clinton-us-election
71. https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/30/hillary-clinton-running-mate-democratic-vice-president
72. http://www.independent.co.uk/voices/donald-trump-hillary-clinton-playing-woman-card-so-what-a7003596.html
73. http://blogs.wsj.com/washwire/2016/04/28/donald-trump-hillary-clinton-would-be-nowhere-in-politics-if-a-man/
74. https://www.nytimes.com/2016/04/29/us/politics/hillary-clinton-donald-trump-women.html
75. https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2016/04/27/donald-trump-keeps-playing-womans-card-against-hillary-clinton/
76. http://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/04/29/hillary-clinton-donald-trump-woman-card-election-on-2016/83697170/
77. http://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/04/28/donald-trump-hillary-clinton-woman-card/83645000/

78. https://www.washingtonpost.com/blogs/plum-line/wp/2016/04/29/trumps-strategy-for-beating-clinton-among-female-voters-humiliation/?utm_term=.43529abeb13c
79. https://www.washingtonpost.com/opinions/trump-deals-clinton-a-winning-card/2016/04/29/7e38d436-0e39-11e6-a6b6-2e6de3695b0e_story.html?utm_term=.f876a29c87d4
80. http://www.protothema.gr/world/article/573666/sarose-stis-ekloges-ton-voreionanatolikon-ipa-o-tufonas-trab/
81. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/megales_nikes_gia_klinton_kai_tramp_sti_nea_yorki-64365070/
82. http://www.efsyn.gr/arthro/stathera-pros-hrisma-tramp-kai-klinton
83. http://www.kathimerini.gr/858358/article/epikairothta/kosmos/provlhmatizoyn-ta-yyhla-arnhtika-pososta-ths-k-klinton
84. http://www.kathimerini.gr/858357/article/epikairothta/kosmos/giati-h-astoria-yhfizei-tramp-kai-me-diafora
85. http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/the-worst-condition-hillary-clinton-suffers-from-isnt-pneumonia/
86. http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/what-would-happen-if-hillary-clinton-drops-out-of-us-election-ra/
87. http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/i-dont-want-to-see-hillary-clintons-medical-records-and-neither/
88. http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/12/the-illness-and-the-cover-up-that-almost-cost-hillary-clinton-th/
89. http://www.thetimes.co.uk/article/less-than-half-of-us-voters-believe-clinton-s-claims-about-her-health-7mrsr09jn
90. http://www.thetimes.co.uk/article/colin-powell-email-reveals-clinton-greed-2vctrcfxf
91. https://www.theguardian.com/us-news/2016/sep/12/hillary-clinton-pneumonia-diagnosis-campaign-candidate
92. https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/sep/12/hillary-pneumonia-more-important-things-donald-trump
93. https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/sep/11/hillary-clinton-terrible-weekend-alternative-worse

94. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-elections/hillary-clinton-us-election-donald-trump-ill-collapse-faint-pneumonia-a7239736.html
95. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/this-is-why-hillary-clinton-will-have-trouble-beating-donald-trump-a7325011.html
96. http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-elections/hillary-clinton-pneumonia-drop-out-race-dnc-white-house-biden-sanders-a7238526.html
97. https://www.wsj.com/articles/clintons-medical-mistrust-1473722806
98. https://www.wsj.com/articles/hillary-clinton-felt-overheated-and-left-9-11-ceremony-1473607626
99. https://www.wsj.com/articles/clinton-and-trump-healthy-enough-to-serve-1473631188
100. https://www.nytimes.com/2016/09/08/upshot/release-your-medical-records-first-you-must-collect-them.html
101. https://www.nytimes.com/2016/09/19/us/politics/hillary-clinton-health.html
102. https://www.nytimes.com/2016/09/13/us/hillary-clinton-pneumonia.html
103. https://www.nytimes.com/2016/09/07/us/politics/hillary-clinton-health.html
104. http://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2016/09/14/hillary-clinton-campaign-medical-records/90369052/
105. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/11/hillary-clintons-health-just-became-a-real-issue-in-the-presidential-campaign/?utm_term=.118028b4a5e7
106. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/06/the-questions-about-hillary-clintons-health-are-absurd/?utm_term=.b9696c8ace4e
107. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/11/the-clinton-campaigns-bad-damage-control-just-made-the-health-story-even-worse/?utm_term=.f693e0af9425
108. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/14/the-great-health-debate-of-2016-shows-how-uniquely-bad-clinton-and-trump-are-at-this/?utm_term=.be5ba8cf96d1
109. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/07/the-attacks-on-hillary-clintons-health-are-nasty-theyre-also-failing/

110. https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/22/just-27-percent-of-republicans-say-hillary-clinton-is-healthy-enough-to-be-president/?utm_term=.e4d35725eb2d
111. http://www.prototothema.gr/world/article/609755/hilari-klidon-i-pneumonia-tis-tha-dosei-ti-niki-ston-trab/
112. http://www.prototothema.gr/world/article/610110/hilari-klidon-puretos-sto-eklogiko-paraskinio-apo-tin-pneumonia-tis/
113. http://www.prototothema.gr/world/article/608046/video-i-krisi-viha-tis-hilari-klidon-se-omilia-kai-i-allergia-ston-trab/
114. http://www.prototothema.gr/world/article/608554/kovoun-ton-viha-sti-hilari/
115. http://www.prototothema.gr/world/article/609929/i-klonismeni-ugeia-tis-hilari-anakateuei-tin-proeklogiki-trapoula-/
116. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_ygeia_tis_klinton_ta_faoul_kai_to_ofelos_gia_ton_tramp-64500586/
117. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_xilari_klinton_einai_ygiis_kai_mporei_na_ginei_proedros-64506088/
118. http://www.efsyn.gr/arthro/i-ygeia-tis-hilari-tin-prodidei
119. http://www.efsyn.gr/arthro/i-heiroteri-evdomada-gia-ti-hilari-klinton
120. http://www.kathimerini.gr/874492/article/epikairothta/kosmos/tramp-h-ygeia-twn-ypoyhfiwn-einai-8ema

Άγκελα Μέρκελ

1. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12041523/Angela-Merkel-named-as-Time-magazines-person-of-the-year.html
2. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/12042142/Angela-Merkel-Person-of-the-Year-Eine-Katastrophe-more-like.html
3. https://www.theguardian.com/world/2015/dec/09/angela-merkel-time-magazine-person-of-the-year-2015
4. http://www.independent.co.uk/news/people/angela-merkel-named-2015-time-person-of-the-year-a6766386.html

5. http://www.independent.co.uk/news/people/angela-merkel-the-one-quote-that-sums-up-why-the-german-chancellor-was-named-time-person-of-the-year-a6766556.html
6. http://www.usatoday.com/story/news/nation/2015/12/09/german-chancellor-merkel-time-person-year/77027806/
7. https://www.washingtonpost.com/national/time-reveals-person-of-the-year-with-some-interesting-runner-ups/2015/12/09/09d56884-9e90-11e5-8728-1af6af208198_gallery.html?utm_term=.1c8c8e721b40
8. http://www.protothema.gr/world/article/534623/prosopo-tis-hronias-gia-to-time-i-angela-merkel/
9. http://www.protothema.gr/world/article/535072/angela-merkel-i-dipli-zoi-oi-fovoi-kai-ta-mustika-pou-den-gnorizoume-gia-autin/
10. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_sidira_kyria_tis_europis-64300661/
11. http://www.efsyn.gr/arthro/pio-skliro-prosopo-tis-hronias
12. http://www.kathimerini.gr/841560/article/epikairothta/kosmos/h-merkel-proswpo-ths-xronias-gia-to-time
13. http://www.kathimerini.gr/841676/opinion/epikairothta/politikh/agkela-merkel-h-hgetis-ths-eyrwphs
14. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/greece/11740556/Angela-Merkel-has-been-kinder-to-Greece-than-German-voters-would-be.html
15. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4488991.ece
16. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4491670.ece
17. https://www.theguardian.com/business/2015/jul/06/merkel-germany-greek-voters-austerity-german-reaction-referendum-eurozone-greece
18. https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jul/06/guardian-view-on-europe-after-greek-referendum-angela-merkel-must-take-lead
19. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/greece-debt-crisis-angela-merkel-faces-revolt-from-the-right-for-wanting-to-keep-athens-in-euro-10373448.html
20. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/greece-debt-crisis-angela-merkel-behind-bailout-but-faces-tough-resistance-10386517.html
21. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/more-than-half-of-germans-support-merkels-tough-stance-on-greece-10391573.html

22. https://www.wsj.com/articles/emerging-no-vote-in-greece-poses-merkels-biggest-challenge-1436123516
23. https://www.wsj.com/articles/merkels-german-critics-say-greek-bailout-was-doomed-from-start-1436297857
24. https://www.wsj.com/articles/angela-merkel-facing-criticism-over-handling-of-greek-crisis-1436713004
25. https://www.nytimes.com/2015/07/07/world/europe/angela-merkel-faces-monumental-test-of-leadership-after-greek-vote.html?_r=0
26. https://www.nytimes.com/2015/07/12/world/europe/greek-debt-crisis-pits-greeks-against-germans.html
27. http://www.usatoday.com/story/news/world/2015/07/13/greece-deal-analysis-delamaide/30076523/
28. https://www.washingtonpost.com/world/europe/to-greeks-german-offers-of-help-sound-more-like-a-threat/2015/07/07/3c5be31e-24ab-11e5-b621-b55e495e9b78_story.html
29. https://www.washingtonpost.com/world/europe/greece-bailout-revives-image-of-the-cruel-german/2015/07/16/bcf468d8-2a74-11e5-960f-22c4ba982ed4_story.html?utm_term=.2f4e3d043b6d
30. http://www.protothema.gr/politics/article/491498/i-merkel-etoimazei-grexit-kai-eisodo-tis-alvanias-stin-europi-/
31. http://www.protothema.gr/politics/article/491798/hreos/
32. http://www.protothema.gr/politics/article/490739/ti-epathe-i-merkel-kataponimeni-kai-anamalliasmeni-perna-to-katofli-tis-kagelarias/
33. http://www.protothema.gr/world/article/489772/i-ellada-vuthizetai-kai-i-merkeltroei-kebap/
34. http://www.ethnos.gr/politiki/arthro/merkel_den_ypirkse_diathesi_symbibasmou_apo_tin_ellada_para_tin_gennaiodori_prosfora-64210473/
35. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/to_dimopsifisma_einai_nai_i_oxi_sto_euro-64210573/
36. http://www.efsyn.gr/arthro/wikileaks-germaniko-shedio-gia-daneio-stin-ellada-apo-tis-bricks
37. http://www.efsyn.gr/arthro/hitler-hail-merkel
38. http://www.kathimerini.gr/825099/article/epikairothta/politikh/e3i-hmeres-poy-ekrinan-thn-tyxh-ths-elladas

39. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12192785/Angela-Merkels-party-suffers-drubbing-in-German-state-votes.html
40. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4712649.ece
41. https://www.theguardian.com/world/commentisfree/2016/mar/14/the-guardian-view-on-germanys-regional-elections-yellow-card-for-merkel
42. https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/14/germany-election-result-warning-merkel-far-right-afd
43. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-elections-angela-merkel-afd-refugee-right-wing-a6929016.html
44. http://www.independent.co.uk/voices/rise-of-afd-is-about-more-than-the-refugee-crisis-but-angela-merkel-is-no-more-secure-for-that-a6931376.html
45. https://www.wsj.com/articles/germans-head-to-polls-in-test-of-merkels-refugee-policies-1457857810
46. https://www.wsj.com/articles/germanys-alternative-turn-1458000823
47. https://www.nytimes.com/2016/03/14/world/europe/germany-elections.html?_r=0
48. http://www.usatoday.com/story/news/world/2016/03/13/far-right-german-regional-elections-merkel-migrant-crisis/81725556/
49. https://www.washingtonpost.com/world/europe/voters-deliver-a-message-for-germanys-angela-merkel-no-more-migrants/2016/03/13/e0215ce0-e954-11e5-a9ce-681055c7a05f_story.html
50. http://www.protothema.gr/world/article/561201/thriamvos-ton-prasinon-kai-protofani-pososta-gia-to-xenofoviko-afd-ptosi-alla-ohi-itta-gia-tin-merkel-/
51. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/to_prosfygiko_bouliakse_to_komma_tis_merkel_stis_topikes_ekloges-64345876/
52. http://www.efsyn.gr/arthro/enishysi-afd-apoleies-gia-merkel-sti-skia-toy-prosfygikoy
53. http://www.efsyn.gr/arthro/i-anohi-stin-akrodexia
54. http://www.kathimerini.gr/852981/article/epikairothta/kosmos/analysh-mayrh-kyriakh-gia-thn-angkela-merkel
55. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/angela-merkel/12193876/Angela-Merkels-historic-error-on-immigration.html
56. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4708257.ece
57. http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article4714809.ece

58. https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/07/merkel-migration-plan-greece-chancellor-german-chancellor-billions
59. https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/17/german-elections-angela-merkel-europe-refugees
60. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-election-angela-merkel-refugee-crisis-afd-cdu-a6930096.html
61. https://www.wsj.com/articles/german-government-says-it-wont-change-migration-policy-1457957906
62. https://www.wsj.com/articles/german-welcome-for-migrants-cools-eroding-angela-merkels-standing-1457714259
63. https://www.nytimes.com/2016/03/10/world/europe/germanys-embrace-of-migrants-spawns-rise-of-far-right-leader.html
64. http://www.usatoday.com/story/news/world/2016/03/11/german-regional-elections-angela-merkel-europe-migrant-crisis/81632522/
65. https://www.washingtonpost.com/world/eu-leaders-gather-for-summit-amid-growing-doubts-that-refugee-deal-can-stick/2016/03/17/31042450-ebab-11e5-bc08-3e03a5b41910_story.html?utm_term=.8ffa9974bf7b
66. http://www.protothema.gr/politics/article/559290/thriler-sti-sunodo-gia-ti-diatuposi-gia-ta-kleista-sunora/
67. http://www.protothema.gr/politics/article/559169/horis-elpides-gia-europaiki-allileggui-o-tsipras-sti-sunodo-korufis/
68. http://www.ethnos.gr/politiki/arthro/merkel_xoris_symfonia_me_tin_tourkia_h_ellada_den_tha_anteksei_to_prosfygiko_baros-64344172/
69. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/ti_perilambanei_h_symfonia_stis_brykselles_gia_to_prosfygiko-64348267/
70. http://www.efsyn.gr/arthro/symfonia-gia-anahaitisi-ton-prosfygikon-roon
71. http://www.efsyn.gr/arthro/es-ayrion-ta-spoydaia-1
72. http://www.efsyn.gr/arthro/emmenei-sti-symfonia-me-toyrkia-i-merkel
73. http://www.efsyn.gr/arthro/paneyropaiki-lysi-tora
74. http://www.kathimerini.gr/853224/article/epikairothta/kosmos/merkel-kamia-ekptwsh-pros-thn-toyrkia
75. http://www.kathimerini.gr/853007/article/epikairothta/politikh/merkel-den-8a-ypografoyme-leykh-epitagh-sthn-toyrkia

76. http://www.kathimerini.gr/852636/opinion/epikairothta/politikh/ee---toyrkia-pente-apories
77. http://www.telegraph.co.uk/news/2016/09/18/merkel-damaged-as-german-far-right-surges-in-berlin-elections/
78. http://www.telegraph.co.uk/women/politics/mama-merkel-is-sinking-as-the-worlds-most-powerful-woman---and-f/
79. http://www.thetimes.co.uk/article/contrite-merkel-takes-blame-for-migrant-crisis-zxmw8hsbx
80. https://www.theguardian.com/world/2016/sep/18/angela-merkels-party-suffers-slump-in-berlin-election
81. https://www.theguardian.com/world/2016/sep/19/angela-merkel-admits-mistakes-asylum-seekers-election
82. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-elections-angela-merkels-party-suffers-election-drubbing-in-25-year-low-a7315166.html
83. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/german-far-right-party-afd-enters-berlin-state-parliament-for-first-time-a7315741.html
84. https://www.wsj.com/articles/german-center-left-party-wins-berlin-state-election-1474215339
85. https://www.wsj.com/articles/merkel-says-germany-wont-stop-accepting-refugees-muslims-1474288469
86. https://www.nytimes.com/2016/09/19/world/europe/nationalist-partys-challenge-to-merkel-moves-to-berlin-state-elections.html
87. https://www.nytimes.com/2016/09/20/world/europe/berlin-elections-merkel.html
88. http://www.usatoday.com/story/news/world/2016/09/18/setback-german-chancellor-angela-merkels-party-berlin-state-election/90628438/
89. https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/09/21/germanys-ruling-party-lost-this-weeks-berlin-election-what-does-this-mean-for-the-2017-national-elections/?utm_term=.082b2b8bfbdd
90. http://www.protothema.gr/world/article/611807/ekloges-verolinou-varia-itta-gia-ti-merkel-erhetai-deuteri-exit-poll/
91. http://www.protothema.gr/world/article/611875/vaterlo-gia-ti-merkel-sto-verolino-anisuhia-gia-tin-anodo-ton-akrodexion/
92. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/neo_eklogiko_strapatso_gia_ti_merkel_protoi_oi_sosialdimokrates-64515491/

93. http://www.ethnos.gr/diethni/arthro/h_merkel_dexetai_politikes_pieseis_meta_tin_itta_sto_berolino-64516095/
94. http://www.efsyn.gr/arthro/nea-eklogiki-psyhroloysia-gia-ti-merkel
95. http://www.kathimerini.gr/875458/article/epikairothta/kosmos/h-merkel-dexetai-megalh-piesh-meta-th-nea-eklogikh-htta